

Skonsolidowany raport roczny
Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A.
za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018 r.

Wybrane skonsolidowane dane finansowe

	w tys. PLN		w tys. EUR	
	1.01.2018 - 31.12.2018	1.01.2017 - 31.12.2017	1.01.2018 - 31.12.2018	1.01.2017 - 31.12.2017
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	2 561 919	2 398 938	600 417	565 161
Przychody z tytułu opłat i prowizji	824 245	799 288	193 172	188 303
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym	1 024 605	925 223	240 129	217 971
Wynik finansowy po opodatkowaniu	760 651	681 227	178 268	160 489
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	854 466	831 394	200 255	195 866
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	4 255 280	2 458 968	997 277	579 303
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(8 004 614)	580 471	(1 875 979)	136 752
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	(138 230)	(13 169)	(32 396)	(3 102)
Przepływy pieniężne netto, razem	(3 887 564)	3 026 270	(911 098)	712 953
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł / EUR)	0,63	0,56	0,15	0,13
Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą	0,63	0,56	0,15	0,13
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Aktywa razem	80 458 914	71 141 415	18 711 375	17 056 610
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	1 788 857	2 353 131	416 013	564 178
Zobowiązania wobec klientów	66 243 769	57 273 255	15 405 528	13 731 630
Kapitał własny	8 384 386	7 772 599	1 949 857	1 863 530
Kapitał zakładowy	1 213 117	1 213 117	282 120	290 853
Liczba akcji (w szt.)	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł / EUR)	6,91	6,41	1,61	1,54
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w zł / EUR)	6,91	6,41	1,61	1,54
Współczynnik wypłacalności	21,68%	21,99%	21,68%	21,99%
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję (w zł / EUR)	-	-	-	-

Kursy przyjęte do przeliczenia danych finansowych na EUR

dla pozycji na dzień bilansowy	-	-	4,3000	4,1709
dla pozycji za okres objęty sprawozdaniem (kurs wyliczony jako średnia z kursów na koniec poszczególnych miesięcy okresu)	-	-	4,2669	4,2447

Wybrane kwartalne dane finansowe

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

w tysiącach zł	1.01.2018 - 31.12.2018	1.10.2018 - 31.12.2018*	1.01.2017 - 31.12.2017	1.10.2017 - 31.12.2017*
Wynik z tytułu odsetek	1 817 475	485 668	1 696 468	443 930
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze:	2 561 919	680 494	2 398 938	615 914
Przychody naliczane z wykorzystaniem metody efektywnej stopy procentowej:	2 445 255	650 089	n/d	n/d
- Przychody odsetkowe od Aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu	2 092 858	555 227	n/d	n/d
- Przychody odsetkowe od Aktywów wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	352 397	94 862	n/d	n/d
Przychody o charakterze podobnym do odsetkowego od Aktywów wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	116 664	30 405	n/d	n/d
Koszty z tytułu odsetek	(744 444)	(194 826)	(702 470)	(171 984)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	661 069	161 569	663 553	169 380
Przychody z tytułu opłat i prowizji	824 245	204 337	799 288	205 962
Koszty z tytułu opłat i prowizji	(163 176)	(42 768)	(135 735)	(36 582)
Przychody z tytułu dywidend	2 601	196	2 612	147
Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy	18 897	3 220	25 288	16 069
Wynik z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	81 775	23 667	42 580	6 520
Wynik z tytułu aktywów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych obowiązkowo według wartości godziwej przez wynik finansowy	(6 375)	(4 591)	n/d	n/d
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń	(20 037)	(5 130)	(20 377)	(7 670)
Wynik z pozycji wymiany	151 620	41 134	169 518	44 625
Pozostałe przychody operacyjne	50 710	16 077	69 909	12 547
Pozostałe koszty operacyjne	(50 028)	(15 682)	(77 950)	(29 350)
Koszty administracyjne	(1 213 765)	(305 392)	(1 149 723)	(291 394)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	(201 967)	(52 132)	(254 159)	(62 703)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	(509)	311	(1 199)	(256)
Wynik z tytułu modyfikacji	(14 157)	(3 970)	n/d	n/d
Amortyzacja	(54 227)	(14 358)	(52 971)	(13 117)
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych	0	0	0	0
Podatek bankowy	(198 477)	(49 952)	(188 326)	(48 270)
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym	1 024 605	280 635	925 223	240 458
Podatek dochodowy	(263 954)	(68 118)	(243 996)	(60 811)
Wynik finansowy po opodatkowaniu	760 651	212 517	681 227	179 647
W tym przypadający na:				
Właścicieli jednostki dominującej	760 651	212 517	681 227	179 647
Udziały niekontrolujące	0	0	0	0
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777	1 213 116 777
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł)	0,63	0,18	0,56	0,15

* dane kwartalne nie podlegały badaniu przez niezależnego biegłego rewidenta

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

w tysiącach zł	1.01.2018 - 31.12.2018	1.10.2018 - 31.12.2018*	1.01.2017 - 31.12.2017	1.10.2017 - 31.12.2017*
Wynik finansowy po opodatkowaniu	760 651	212 517	681 227	179 647
Inne składniki całkowitych dochodów, które zostaną (zostały) przeklasyfikowane na zyski lub straty	112 882	71 694	187 456	705
Efekt wyceny papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	71 006	57 008	n/d	n/d
Efekt wyceny papierów dłużnych sklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży	n/d	n/d	112 041	9 767
Efekt wyceny akcji sklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży	n/d	n/d	5 237	845
Rachunkowość zabezpieczeń	41 876	14 686	70 178	(9 907)
Inne składniki całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	2 939	2 957	(2 064)	(2 064)
Zyski (straty) aktuarialne	(83)	(83)	(2 064)	(2 064)
Efekt wyceny akcji wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	3 022	3 040	n/d	n/d
Inne składniki całkowitych dochodów przed opodatkowaniem, razem	115 821	74 651	185 392	(1 359)
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które zostaną (zostały) przeklasyfikowane na zyski lub straty	(21 448)	(13 620)	(35 618)	(136)
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	(558)	(562)	392	392
Inne składniki całkowitych dochodów po opodatkowaniu	93 815	60 470	150 167	(1 102)
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	854 466	272 987	831 394	178 545
W tym przypadające na:				
Właścicieli jednostki dominującej	854 466	272 987	831 394	178 545
Udziały niekontrolujące	0	0	0	0

* dane kwartalne nie podlegały badaniu przez niezależnego biegłego rewidenta

ROCZNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
ZA OKRES 12 MIESIĘCY ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 R.
GRUPY KAPITAŁOWEJ BANKU MILLENNIUM S.A.

Spis treści

1.	Skonsolidowany Rachunek Zysków i Strat	6
2.	Skonsolidowane Sprawozdanie z Całkowitych Dochodów	7
3.	Skonsolidowany Bilans	8
4.	Zmiany stanu Skonsolidowanych Kapitałów Własnych	10
5.	Skonsolidowane Sprawozdanie z Przepływów Środków Pieniężnych	11
6.	Informacje ogólne o Emitencie	13
7.	Polityka rachunkowości	15
1)	Oświadczenie o zgodności z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej	15
2)	Standardy i interpretacje przyjęte w roku 2018 oraz nieobowiązujące na dzień bilansowy	15
3)	Przyjęte zasady rachunkowości	26
8.	Zarządzanie Ryzykiem Finansowym	47
1)	Zarządzania ryzykiem	47
2)	Zarządzanie kapitałem	49
3)	Ryzyko kredytowe	52
4)	Ryzyko rynkowe	68
5)	Ryzyko płynności	72
6)	Ryzyko operacyjne	75
9.	Segmenty operacyjne	76
10.	Opis transakcji z podmiotami powiązаныmi	79
1)	Transakcje z grupą podmiotu dominującego	79
2)	Transakcje z osobami zarządzającymi i nadzorującymi bank	80
3)	Informacje o wynagrodzeniach i korzyściach osób nadzorujących i zarządzających bankiem	80
11.	Wartość godziwa	81
12.	Zobowiązania i Aktywa warunkowe	85
13.	Noty do Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego	88
1)	Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	88
2)	Koszty z tytułu odsetek i podobne koszty	88
3)	Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji	89
4)	Przychody z tytułu dywidend	89
5)	Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy	89
6)	Wynik z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	90
7)	Wynik z tytułu aktywów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych obowiązkowo według wartości godziwej przez wynik finansowy	90
8)	Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń	90
9)	Pozostałe przychody operacyjne	90
10)	Pozostałe koszty operacyjne	91
11)	Koszty administracyjne	91
12)	Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	92
13)	Koszty z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	92
14)	Amortyzacja	92
15)	Podatek dochodowy	92
16)	Zysk na jedną akcję	94

17) Kasa, środki w Banku Centralnym	94
18) Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	95
19) Aktywa finansowe nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	97
20) Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	97
21) Kredyty i pożyczki udzielone klientom	98
22) Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	103
23) Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	105
24) Inwestycje w jednostkach zależnych, we wspólnych przedsięwzięciach i w jednostkach stowarzyszonych	107
25) Rzeczowe aktywa trwałe	108
26) Wartości niematerialne	110
27) Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	112
28) Inne aktywa	114
29) Aktywa trwałe do zbycia	115
30) Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	116
31) Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	116
32) Zobowiązania wobec klientów	117
33) Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	118
34) Wyemitowane dłużne papiery wartościowe	118
35) Zobowiązania podporządkowane	121
36) Rezerwy	121
37) Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego	122
38) Inne zobowiązania	122
39) Kapitał Własny	123
40) Zobowiązania finansowe według umownych terminów wymagalności	127
14. Informacje Uzupelniające	128
1) Dywidenda za rok 2018	128
2) Dane o aktywach, które stanowią zabezpieczenie zobowiązań	128
3) Papiery wartościowe stanowiące przedmiot transakcji z przyrzeczeniem odkupu	129
4) Kompensowanie należności i zobowiązań na bazie umów ramowych	129
5) Dodatkowe objaśnienia do rachunku przepływów środków pieniężnych	130
6) Informacje o prowadzonej działalności powierniczej	130
7) Leasing operacyjny	130
8) Płatności na bazie akcji	131
9) Pozostałe informacje dodatkowe i inne istotne wydarzenia pomiędzy dniem sporządzenia raportu a datą jego publikacji	132

1. SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

w tysiącach zł	Nota	1.01.2018 - 31.12.2018	1.01.2017 - 31.12.2017
Wynik z tytułu odsetek		1 817 475	1 696 468
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze:	1	2 561 919	2 398 938
Przychody naliczane z wykorzystaniem metody efektywnej stopy procentowej		2 445 255	n/d
- Przychody odsetkowe od Aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu		2 092 858	n/d
- Przychody odsetkowe od Aktywów wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody		352 397	n/d
Przychody o charakterze podobnym do odsetkowego od Aktywów wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		116 664	n/d
Koszty z tytułu odsetek	2	(744 444)	(702 470)
Wynik z tytułu opłat i prowizji		661 069	663 553
Przychody z tytułu opłat i prowizji	3	824 245	799 288
Koszty z tytułu opłat i prowizji	3	(163 176)	(135 735)
Przychody z tytułu dywidend	4	2 601	2 612
Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy	5	18 897	25 288
Wynik z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	6	81 775	42 580
Wynik z tytułu aktywów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych obowiązkowo według wartości godziwej przez wynik finansowy	7	(6 375)	n/d
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń	8	(20 037)	(20 377)
Wynik z pozycji wymiany		151 620	169 518
Pozostałe przychody operacyjne	9	50 710	69 909
Pozostałe koszty operacyjne	10	(50 028)	(77 950)
Koszty administracyjne	11	(1 213 765)	(1 149 723)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	12	(201 967)	(254 159)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	13	(509)	(1 199)
Wynik z tytułu modyfikacji		(14 157)	n/d
Amortyzacja	14	(54 227)	(52 971)
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych		0	0
Podatek bankowy		(198 477)	(188 326)
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym		1 024 605	925 223
Podatek dochodowy	15	(263 954)	(243 996)
Wynik finansowy po opodatkowaniu		760 651	681 227
W tym przypadający na:			
Właścicieli jednostki dominującej		760 651	681 227
Udziały niekontrolujące		0	0
Średnia ważona liczba akcji zwykłych		1 213 116 777	1 213 116 777
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w zł)	16	0,63	0,56

Noty objaśniające przedstawione na stronach 13-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

2. SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

<i>w tysiącach zł</i>	1.01.2018 - 31.12.2018	1.01.2017 - 31.12.2017
Wynik finansowy po opodatkowaniu	760 651	681 227
Inne składniki całkowitych dochodów, które zostaną (zostały) przeklasyfikowane na zyski lub straty	112 882	187 456
Efekt wyceny papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	71 006	n/d
Efekt wyceny papierów dłużnych sklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży	n/d	112 041
Efekt wyceny akcji wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	n/d	5 237
Rachunkowość zabezpieczeń	41 876	70 178
Inne składniki całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	2 939	(2 064)
Zyski (straty) aktuarialne	(83)	(2 064)
Efekt wyceny akcji wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	3 022	n/d
Inne składniki całkowitych dochodów przed opodatkowaniem, razem	115 821	185 392
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które zostaną (zostały)przeklasyfikowane na zyski lub straty	(21 448)	(35 618)
Podatek dochodowy dotyczący innych składników całkowitych dochodów, które nie będą przeklasyfikowane na zyski lub straty	(558)	392
Inne składniki całkowitych dochodów po opodatkowaniu	93 815	150 167
Całkowite dochody za okres sprawozdawczy	854 466	831 394
W tym przypadające na:		
Właścicieli jednostki dominującej	854 466	831 394
Udziały niekontrolujące	0	0

Noty objaśniające przedstawione na stronach 13-134 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

3. SKONSOLIDOWANY BILANS

AKTYWA

w tysiącach zł	Nota	31.12.2018	31.12.2017
Kasa, środki w Banku Centralnym	17	2 450 176	2 080 151
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	794 718	531 125
Instrumenty pochodne		101 372	192 664
Instrumenty kapitałowe		104	102
Instrumenty dłużne		693 242	338 359
Aktywa finansowe nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	19	64 796	n/d
Instrumenty kapitałowe		21 609	n/d
Instrumenty dłużne		43 187	n/d
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	20	22 133 938	n/d
Instrumenty kapitałowe		29 299	n/d
Instrumenty dłużne		22 104 639	n/d
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	20	n/d	19 066 946
Instrumenty kapitałowe		n/d	50 091
Instrumenty dłużne		n/d	19 016 855
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	21	52 711 680	47 411 078
Obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 250 525	n/d
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu		51 461 155	47 411 078
Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	22	1 026 420	254 205
Instrumenty dłużne		44 884	0
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym		731 252	254 205
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu		250 284	0
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	23	125 501	885 880
Inwestycje w jednostkach zależnych, we wspólnych przedsięwzięciach i w jednostkach stowarzyszonych	24	0	0
Rzeczowe aktywa trwałe	25	210 641	185 880
Wartości niematerialne	26	96 464	79 756
Aktywa z tytułu podatku dochodowego		335 726	288 178
Bieżące należności podatkowe		11	1 625
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	27	335 715	286 553
Pozostałe aktywa	28	483 180	338 659
Aktywa trwałe i grupy do zbycia sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży	29	25 674	19 557
Aktywa razem		80 458 914	71 141 415

ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY

w tysiącach zł	Nota	31.12.2018	31.12.2017
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	30	231 633	190 111
Instrumenty pochodne		107 879	190 111
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych		123 754	0
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu		69 594 512	61 484 830
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	31	1 788 857	2 353 131
Zobowiązania wobec klientów	32	66 243 769	57 273 255
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	33	50 324	0
Wyemitowane dłużne papiery wartościowe	34	809 679	1 156 473
Zobowiązania podporządkowane	35	701 883	701 971
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	23	376 811	176 853
Rezerwy	36	112 452	67 752
Nierozstrzygnięte sprawy sporne		60 710	46 032
Udzielone zobowiązania i gwarancje		51 742	21 720
Zobowiązania podatkowe		22 309	26 988
Bieżące zobowiązania podatkowe		22 309	26 988
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego	37	0	0
Inne zobowiązania	38	1 736 811	1 422 282
Zobowiązania razem		72 074 528	63 368 816
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał zakładowy	39	1 213 117	1 213 117
Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej		1 147 502	1 147 502
Skumulowane inne całkowite dochody	39	73 692	(34 795)
Zyski zatrzymane	39	5 950 075	5 446 775
Kapitał własny razem		8 384 386	7 772 599
Zobowiązania i kapitał własny razem		80 458 914	71 141 415
Wartość księgowa		8 384 386	7 772 599
Liczba akcji (w szt.)		1 213 116 777	1 213 116 777
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł)		6,91	6,41

Noty objaśniające przedstawione na stronach 13-134 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

4. ZMIANY STANU SKONSOLIDOWANYCH KAPITAŁÓW WŁASNYCH

w tysiącach zł	Razem skonsolidowany kapitał własny	Kapitał zakładowy	Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wart. nominalnej	Skumulowane inne całkowite dochody	Zyski zatrzymane	
					wynik niepodzielony	pozostałe kapitały
01.01.2018 - 31.12.2018						
Kapitał własny na początek okresu	7 772 599	1 213 117	1 147 502	(34 795)	863 313	4 583 462
korekta bilansu otwarcia z tytułu wdrożenia MSSF9	(242 679)	0	0	14 672	(257 351)	0
Kapitał własny na 01.01.2018	7 529 920	1 213 117	1 147 502	(20 123)	605 962	4 583 462
Całkowite dochody za rok 2018 (netto)	854 466	0	0	93 815	760 651	0
wynik finansowy	760 651	0	0	0	760 651	0
wycena instrumentów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	57 514	0	0	57 514	0	0
wycena instrumentów kapitałowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	2 448	0	0	2 448	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	33 920	0	0	33 920	0	0
zyski / straty aktuarialne	(67)	0	0	(67)	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(695 290)	695 290
Kapitał własny na koniec okresu	8 384 386	1 213 117	1 147 502	73 692	671 323	5 278 752
01.01.2017 - 31.12.2017						
Kapitał własny na początek okresu	6 941 205	1 213 117	1 147 502	(184 962)	851 770	3 913 778
Całkowite dochody za rok 2017 (netto)	831 394	0	0	150 167	681 227	0
wynik finansowy	681 227	0	0	0	681 227	0
wycena papierów dłużnych z portfela "dostępne do sprzedaży"	90 754	0	0	90 754	0	0
wycena papierów kapitałowych z portfela "dostępne do sprzedaży"	4 241	0	0	4 241	0	0
rachunkowość zabezpieczeń	56 844	0	0	56 844	0	0
zyski / straty aktuarialne	(1 672)	0	0	(1 672)	0	0
Transfer między pozycjami kapitału	0	0	0	0	(669 684)	669 684
Kapitał własny na koniec okresu	7 772 599	1 213 117	1 147 502	(34 795)	863 313	4 583 462

Szczegółowe zmiany stanu poszczególnych pozycji kapitałów własnych zostały zaprezentowane w nocie (39).

5. SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPLÝWÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH**A. PRZEPLÝWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ**

w tysiącach zł	1.01.2018 - 31.12.2018	1.01.2017 - 31.12.2017
Zysk (strata) po opodatkowaniu	760 651	681 227
Korekty razem:	3 494 629	1 777 741
Odsetki otrzymane	2 593 317	2 400 638
Odsetki zapłacone	(699 306)	(689 890)
Amortyzacja	54 227	52 971
Zyski/straty z tytułu różnic kursowych	33 933	(107 096)
Przychody z tytułu dywidend	(2 601)	(2 612)
Rezerwy	20 871	18 337
Wynik na sprzedaży i likwidacji inwestycyjnych aktywów finansowych	(30 375)	(41 830)
Zmiana stanu aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat	196 495	(1 080 043)
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych innym bankom	(133 802)	971 458
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(7 528 450)	(2 140 325)
Zmiana stanu należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	(255 869)	83 502
Zmiana stanu zobowiązań wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat	241 480	(1 121 705)
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków	(806 792)	1 048 227
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	9 625 190	2 021 164
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	61 908	14 052
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	4 323	74 126
Zmiana stanu rozrachunków z tytułu podatku dochodowego	267 335	253 764
Podatek dochodowy zapłacony	(292 306)	(286 302)
Zmiana stanu pozostałych aktywów i pasywów	143 517	299 138
Pozostałe pozycje	1 534	10 167
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	4 255 280	2 458 968

B. PRZEPLĄWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ

w tysiącach zł	1.01.2018 - 31.12.2018	1.01.2017 - 31.12.2017
Wpływy z działalności inwestycyjnej	193 300 916	149 968 708
Zbycie wartości niematerialnych oraz składników rzeczowego majątku trwałego	14 301	28 924
Zbycie akcji i udziałów w podmiotach podporządkowanych	0	0
Zbycie inwestycyjnych aktywów finansowych	193 284 014	149 937 172
Pozostałe wpływy inwestycyjne	2 601	2 612
Wydatki z tytułu działalności inwestycyjnej	(201 305 530)	(149 388 237)
Nabycie wartości niematerialnych oraz składników rzeczowego majątku trwałego	(46 096)	(75 651)
Nabycie akcji i udziałów w podmiotach podporządkowanych	0	0
Nabycie inwestycyjnych aktywów finansowych	(201 259 434)	(149 312 586)
Pozostałe wydatki inwestycyjne	0	0
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(8 004 614)	580 471

C. PRZEPLĄWY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ

w tysiącach zł	1.01.2018 - 31.12.2018	1.01.2017 - 31.12.2017
Wpływy z działalności finansowej	730 687	1 371 570
Zaciągnięcie kredytów długoterminowych	730 687	342 136
Emisja dłużnych papierów wartościowych	0	329 434
Zwiększenie stanu zobowiązań podporządkowanych	0	700 000
Wpływy z emisji akcji własnych oraz dopłat do kapitału	0	0
Pozostałe wpływy finansowe	0	0
Wydatki z tytułu działalności finansowej	(868 917)	(1 384 739)
Splata kredytów długoterminowych	(501 432)	(205 615)
Wykup dłużnych papierów wartościowych	(329 385)	(529 076)
Zmniejszenie stanu zobowiązań podporządkowanych	0	(629 625)
Wydatki z tytułu kosztów emisji	0	0
Umorzenie akcji	0	0
Płatności dywidend i innych wypłat na rzecz właścicieli	0	0
Pozostałe wydatki finansowe	(38 100)	(20 423)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	(138 230)	(13 169)

D. ZMIANA STANU ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NETTO (A+B+C)	(3 887 564)	3 026 270
- w tym z tytułu różnic kursowych	4 424	(9 514)
E. ŚRODKI PIENIĘŻNE NA POCZĄTEK OKRESU SPRAWOZDAWCZEGO	8 408 252	5 381 982
F. ŚRODKI PIENIĘŻNE NA KONIEC OKRESU SPRAWOZDAWCZEGO (D+E)	4 520 688	8 408 252

W roku 2018 Grupa zmieniła format prezentacji danych w Sprawozdaniu z przepływów pieniężnych wydzielając w działalności operacyjnej dodatkowe pozycje prezentujące odsetki zapłacone i otrzymane, dane porównawcze za rok 2017 zostały odpowiednio dostosowane.

Dodatkowe informacje do rachunku przepływów środków pieniężnych zamieszczone są w punkcie 5) rozdziału 14 „Informacje uzupełniające”.

Informacje z zakresu zobowiązań klasyfikowanych do działalności finansowej zostały zaprezentowane w punktach 31), 34), 35) rozdziału 13 „Noty do Sprawozdania Finansowego”.

6. INFORMACJE OGÓLNE O EMITENCIE

Bank Millennium S.A. (Bank) jest ogólnopolskim, uniwersalnym bankiem oferującym swoje usługi wszystkim segmentom rynku poprzez sieć oddziałów i centrów korporacyjnych, sieci indywidualnych doradców i bankowość mobilną i elektroniczną.

Bank, wpisany pod nr KRS 0000010186 do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, ma swoją siedzibę na ul. Stanisława Żaryna 2 a w Warszawie.

Bank jest obecny na Giełdzie Papierów Wartościowych od 1992 r. i był pierwszym bankiem notowanym na warszawskim parkiecie.

Bank jest jednostką dominującą Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. (Grupa), która zatrudnia ponad 6 100 pracowników, a podstawowymi przedmiotami jej działalności są działalność bankowa, leasingowa, faktoringowa, maklerska, kapitałowa, zarządzanie funduszami inwestycyjnymi oraz działalność portali internetowych.

Rada Nadzorcza i Zarząd Banku Millennium S.A. według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.

Skład osobowy Rady Nadzorczej według stanu na 30 września 2018 r. był następujący:

- Bogusław Kott- Przewodniczący Rady Nadzorczej
- Nuno Manuel da Silva Amado - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- Dariusz Rosati - Wiceprzewodniczący i Sekretarz Rady Nadzorczej,
- Miguel de Campos Pereira de Bragança - Członek Rady Nadzorczej,
- Agnieszka Hryniewicz-Bieniek - Członek Rady Nadzorczej,
- Anna Jakubowski - Członek Rady Nadzorczej,
- Grzegorz Jędryś - Członek Rady Nadzorczej,
- Andrzej Koźmiński - Członek Rady Nadzorczej,
- Alojzy Nowak - Członek Rady Nadzorczej,
- Jose Miguel Bensliman Schorch da Silva Pessanha - Członek Rady Nadzorczej,
- Miguel Maya Dias Pinheiro - Członek Rady Nadzorczej,
- Lingjiang Xu - Członek Rady Nadzorczej.

Skład osobowy Zarządu Banku według stanu na 31 grudnia 2018 r. był następujący:

- Joao Nuno Lima Bras Jorge - Prezes Zarządu,
- Fernando Maria Cardoso Rodrigues Bicho - Wiceprezes Zarządu,
- Wojciech Haase - Członek Zarządu,
- Andrzej Gliński - Członek Zarządu,
- Wojciech Rybak - Członek Zarządu,
- Antonio Ferreira Pinto Junior - Członek Zarządu,
- Jarosław Hermann - Członek Zarządu.

Pani Maria Jose Henriques Barreto De Matos De Campos w dniu 20 kwietnia 2018 roku złożyła z tym dniem rezygnację z funkcji Członka Zarządu Banku. Pani Maria Jose Henriques Barreto De Matos De Campos uzasadniła swoją rezygnację nowymi planami zawodowymi w Grupie BCP.

Obradująca w dniu 20 kwietnia 2018 r. Rada Nadzorcza Banku, powołała na Członków Zarządu Banku z dniem 20 kwietnia 2018 roku Pana António Ferreira Pinto Júnior oraz z dniem 1 sierpnia 2018 roku Pana Jarosława Hermanna.

Grupa Kapitałowa Banku Millennium S.A.

Jednostką dominującą Grupy jest Bank Millennium S.A., natomiast jednostką dominującą najwyższego szczebla w stosunku do Banku Millennium S.A. jest Banco Comercial Portugues - spółka notowana na giełdzie w Lizbonie.

Spółki wchodzące w skład Grupy Banku Millennium S.A. na dzień 31.12.2018 r. przedstawia poniższa tabela:

Nazwa	Rodzaj działalności	Siedziba	% udziału Grupy w kapitałach własnych	% udziału Grupy w głosach na WZA lub ZW	Ujęcie w sprawozdaniu Grupy
MILLENNIUM LEASING Sp. z o.o.	usługi leasingowe	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM DOM MAKLERSKI S.A.	usługi maklerskie	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM TFI S.A.	zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MB FINANCE AB	finansowanie spółek grupy	Sztokholm	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM SERVICE Sp. z o.o.	wynajem i zarządzanie nieruchomościami, działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM GOODIE Sp. z o.o.	działalność portali internetowych	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
MILLENNIUM TELECOMMUNICATION SERVICES Sp. z o.o.	operacje finansowe na rynku kapitałowym i usługi doradcze	Warszawa	100	100	konsolidacja pełna
PIAST EXPERT Sp. z o.o.	usługi marketingowe	Tychy	100	100	konsolidacja pełna
LUBUSKIE FABRYKI MEBLI S.A. w likwidacji	wytwarzanie mebli	Świebodzin	50 +1 akcja	50 +1 akcja	metoda praw własności(*)
BG LEASING S.A. w upadłości	usługi leasingowe	Gdańsk	74	74	koszt historyczny(*)

(*) Pomimo sprawowania kontroli nad spółką Lubuskie Fabryki Mebli S.A. oraz BG Leasing S.A. z uwagi na nieistotność tych jednostek z punktu widzenia realizacji nadrzędnego celu skonsolidowanego sprawozdania finansowego, jakim jest prawidłowe przedstawienie sytuacji finansowej Grupy, Grupa nie konsoliduje zaangażowania kapitałowego w tych podmiotach.

7. POLITYKA RACHUNKOWOŚCI

1) OŚWIADCZENIE O ZGODNOŚCI Z MIĘDZYNARODOWYMI STANDARDAMI SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ

Sprawozdanie finansowe Grupy zostało przygotowane zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską, a w zakresie nieuregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 395, z późniejszymi zmianami) i wydanych na jej podstawie przepisów wykonawczych, jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych. Przedmiotowe sprawozdanie finansowe wypełnia obowiązki informacyjne określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 29 marca 2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. z 2018 r., poz. 757)

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało zaakceptowane do publikacji przez Zarząd Banku w dniu 22 lutego 2019.

2) STANDARDY I INTERPRETACJE PRZYJĘTE W ROKU 2018 ORAZ NIEOBOWIĄZUJĄCE NA DZIEŃ BILANSOWY

Zastosowane nowe i zmienione standardy i interpretacje

W niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym zastosowano po raz pierwszy następujące nowe i zmienione standardy i interpretacje, które weszły w życie od 1 stycznia 2018 r.:

MSSF 9 „Instrumenty finansowe”

W dniu 24 lipca 2014 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości wydała nowy Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej - MSSF 9: „Instrumenty finansowe”, obowiązujący dla rocznych okresów rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku, który zastąpił istniejący Międzynarodowy Standard Rachunkowości 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”.

Grupa w marcu 2016 r. uruchomiła projekt wdrożenia MSSF 9, angażujący aktywnie różne jednostki organizacyjne odpowiedzialne za obszar rachunkowości i sprawozdawczości finansowej oraz zarządzanie ryzykiem, jak również departamenty biznesowe i informatyczne i konsultantów zewnętrznych.

MSSF 9 wprowadził zmiany w zakresie zasad klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych (w szczególności aktywów finansowych), jak również nowe podejście do rachunkowości zabezpieczeń oraz nowe standardy w procesie szacowania utraty wartości aktywów finansowych.

Poniżej przedstawiono opis modeli biznesowych oraz standardów rachunkowości dotyczących instrumentów finansowych i rachunkowości zabezpieczeń obowiązujących w Grupie według MSSF9.

Klasyfikacja aktywów finansowych

Zgodnie z wymogami MSSF 9 aktywa finansowe klasyfikowane są w momencie ich początkowego ujęcia (i w dniu wdrożenia MSSF9) do jednej z trzech kategorii:

- 1) Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (dalej „AC” - ang. Amortised Cost),
- 2) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy (dalej „FVTPL” - ang. Fair Value Through Profit & Loss),
- 3) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody (dalej „FVTOCI” - ang. Fair Value Through Other Comprehensive Income).

Klasyfikacja instrumentów finansowych do jednej z powyższych kategorii przeprowadzana jest na podstawie:

- 1) Modelu biznesowego zarządzania aktywami finansowymi
Ocena modelu biznesowego polega na ustaleniu, czy składnik aktywów finansowych jest utrzymywany:
 - dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu,
 - zarówno w celu otrzymywania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu jak i sprzedaży składnika aktywów finansowych lub
 - w innych celach biznesowych.
- 2) Testu charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych związanych z aktywami finansowymi (Test SPPI - ang. *Solely Payment of Principal and Interest*)
Test SPPI ma na celu ocenę charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych i w konsekwencji weryfikację, czy:
 - warunki umowne powodują powstanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które stanowią tylko i wyłącznie spłatę kapitału i odsetek od tego kapitału,
 - kapitał stanowi wartość godziwą kredytu w momencie jego rozpoznania,
 - odsetki stanowią odzwierciedlenie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyka kredytowego, ryzyka płynności, marży Grupy i innych kosztów administracyjnych związanych z wartością kapitału pozostającego do spłaty w danym momencie.

Modele Biznesowe Grupy

Zgodnie z MSSF 9 sposób zarządzania aktywami może zostać przypisany do następujących modeli:

- 1) Held To Collect (dalej „HTC”),
- 2) Both Held to Collect and for Sale (dalej „HTC&FS”),
- 3) Inne, np. działalność tradingowa, zarządzanie aktywami w oparciu o zmiany wartości godziwej, maksymalizowanie przepływów pieniężnych poprzez sprzedaż.

Model Held To Collect (HTC)*Charakterystyka modelu:*

- 1) Celem modelu jest utrzymywanie aktywów finansowych w celu uzyskania kontraktowych przepływów pieniężnych,
- 2) Sprzedaż ma charakter sporadyczny,
- 3) Co do zasady, najniższe poziomy sprzedaży w porównaniu z pozostałymi modelami (pod względem częstotliwości oraz wolumenu).

Warunki dopuszczające sprzedaż w modelu HTC:

- 1) Niska częstotliwość,
- 2) Niski wolumen,
- 3) Sprzedaż związana z ryzykiem kredytowym (sprzedaż spowodowana pogorszeniem jakości kredytowej danego aktywa finansowego do poziomu, w którym nie spełnia wymagań polityki inwestycyjnej).

Sprzedaż posiadająca przynajmniej jedną z powyższych cech nie stanowi przeszkody w zakwalifikowaniu grupy aktywów do modelu HTC.

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Instrumenty przypisane do modelu HTC są klasyfikowane jako wyceniane według zamortyzowanego kosztu pod warunkiem, że spełnione są kryteria Testu SPPI. W następstwie powyższego objęty wyceną według zamortyzowanego kosztu jest portfel kredytowy Grupy (za wyjątkiem kredytów niespełniających Testu SPPI) oraz dłużne papiery wartościowe emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego (portfel obligacji komunalnych), klasyfikowanych uprzednio (według MSR39) jako „Dostępne do sprzedaży” (AFS), ponieważ instrumenty te co do zasady utrzymywane są przez Grupę do uzyskania kontraktowych przepływów pieniężnych, a transakcje sprzedaży występują sporadycznie.

W wyniku implementacji nowych zasad w obszarze klasyfikacji instrumentów finansowych w aktywach Grupy wyodrębniono ekspozycje kredytowe zawierające w definicji oprocentowania dźwignię finansową/mnożnik (są to ekspozycje kart kredytowych i limitu w rachunku bieżącym dla których oprocentowanie oparte jest o mnożnik: 4 razy stopa lombardowa) i zakwalifikowano w niniejszym sprawozdaniu finansowym jako „Aktywa finansowe inne niż przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - Kredyty i zaliczki”. Należy zaznaczyć, iż w sektorze bankowym nadal toczy się dyskusja odnośnie sposobu prezentacji takich kredytów; czy właściwy jest model wyceny według wartości godziwej czy według zamortyzowanego kosztu. Zapisy MSSF9 wskazują iż cecha mnożnika powoduje modyfikację pieniądza w czasie i konieczność wyceny do wartości godziwej, jednakże sens ekonomiczny transakcji czyli zarządzanie portfelem nieoparte o wartość godziwą i utrzymywanie portfela w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy jest charakterystyczne dla portfeli wycenianych według zamortyzowanego kosztu. Z drugiej strony, z uwagi na bieżącą specyfikę tego portfela kredytów, różnica pomiędzy jego wartością godziwą a wartością bilansową wyznaczoną metodą zamortyzowanego kosztu jest zaniedbywalna, w związku z tym kwestia ta ma nieistotny wpływ na wynik finansowy i kapitały Grupy, skutkuje jedynie zmianą sposobu prezentacji tych ekspozycji w bilansie.

Model Both Held to Collect and for Sale (HTC&FS)*Charakterystyka modelu:*

- 1) Integralnymi celami modelu biznesowego są zarówno uzyskanie kontraktowych przepływów pieniężnych, jak i sprzedaż (w szczególności model spełnia założenia HTC&FS, jeśli jego celem jest zarządzanie bieżącymi potrzebami płynnościowymi bieżącego zapotrzebowania płynnościowego, utrzymanie założonego profilu rentowości i / lub dopasowanie czasu trwania (duration) aktywów i zobowiązań finansowych),
- 2) Poziomy sprzedaży są zazwyczaj wyższe niż w modelu HTC.

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Zgodnie z MSSF 9 instrumenty przypisane do modelu HTC&FS są klasyfikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez kapitał (FVTOCI) pod warunkiem, że warunki umowne tych instrumentów powodują powstanie w określonych momentach przepływów pieniężnych stanowiących wyłącznie spłatę kapitału oraz odsetek od niespłaconej części kapitału (spełniony jest Test SPPI).

Model HTC&FS ma zastosowanie do portfela rządowych papierów wartościowych oraz bonów pieniężnych Narodowego Banku Polskiego (w szczególności portfel płynnościowy i inwestycyjny) oraz innych papierów dłużnych klasyfikowanych jako „Dostępne do sprzedaży” (AFS) według MSR39 (za wyjątkiem obligacji komunalnych przeklasyfikowanych do portfela HTC). Oznacza to, iż klasyfikacja tych instrumentów nie ulega zmianie po wejściu w życie MSSF 9.

Instrumenty kapitałowe (za wyjątkiem podmiotów powiązanych nieobjętych zapisami MSSF9) klasyfikowane są jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (FVTPL), o ile zgodnie z intencją zarządzających nimi jednostek nie stanowią inwestycji strategicznej, lub według wartości godziwej z odniesieniem skutków wyceny w pozostałych całkowitych dochodach (FVTOCI) w przypadku instrumentów, które nie są utrzymywane w celach handlowych. Decyzja o skorzystaniu z opcji wyceny instrumentów kapitałowych do wartości godziwej z odniesieniem skutków wyceny w pozostałych całkowitych dochodach podejmowana jest przez Grupę w dniu początkowego ujęcia danego instrumentu i stanowi desygnację nieodwołalną (nawet w momencie sprzedaży zysk/strata na transakcji nie jest ujmowana w Rachunku Zysków i Strat). Na moment wdrożenia MSSF9 Grupa desygnowała część inwestycji kapitałowych z portfela inwestycji strategicznych co do których nie jest planowana realizacja zysków ze sprzedaży w średnim horyzoncie czasowym do kategorii wyceny według wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do pozostałych całkowitych dochodów.

Inne modele*Charakterystyka modelu:*

- 1) Model biznesowy nie spełnia założeń modeli HTC oraz HTC&FS.
- 2) Uzyskiwanie przepływów pieniężnych z tytułu odsetek i kapitału nie jest głównym celem modelu biznesowego (niespełniony Test SPPI).

Do tej kategorii należy zaliczyć w szczególności:

- 1) Portfele zarządzane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych ze sprzedaży aktywów, w szczególności „przeznaczone do obrotu”
- 2) Portfele, których wyniki zarządzania oceniane są na podstawie wartości godziwej.

Aktywo finansowe należy uznać za przeznaczone do obrotu, jeśli:

- 1) Zostało nabyte głównie w celu sprzedaży w krótkim terminie,
- 2) W momencie początkowego ujęcia, jest częścią portfela instrumentów finansowych zarządzanych łącznie, dla których istnieją dowody potwierdzające prawidłowość, że w ostatnim czasie faktycznie generowały krótkoterminowe zyski, lub
- 3) Jest instrumentem pochodnym, z wyłączeniem instrumentów pochodnych wyznaczonych do rachunkowości zabezpieczeń i będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi.

Termin „obrotu” oznacza przy tym aktywne i częste zakupy i sprzedaże instrumentów. Cechy te nie stanowią jednak warunku koniecznego, aby zaklasyfikować instrument finansowy jako przeznaczone do obrotu.

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Aktywa finansowe utrzymywane w ramach modeli innych niż HTC lub HTC&FS są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (FVTPL).

Model biznesowy inny niż HTC bądź HTC&FS będzie miał zastosowanie do portfeli następujących aktywów finansowych:

- 1) Instrumenty pochodne,
- 2) Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu.

Klasyfikacja tych instrumentów nie uległa zmianie po wejściu w życie MSSF 9 (wycena do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat).

Test charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych (Test SPPI)

Ocena spełnienia kryterium Testu SPPI jest przeprowadzana w następujących przypadkach:

- udzielenie kredytu;
- zakup kredytu;
- renegotjacja warunków umownych.

Przedmiotem Testu SPPI są warunki umowne kredytów ujętych w bilansie, analizie nie podlegają produkty pozabilansowe.

Test SPPI przeprowadzany jest na etapie projektowania produktu/umowy kredytowej co umożliwi podjęcie decyzji zatwierdzających z uwzględnieniem przyszłego sposobu wyceny ekspozycji.

W ramach Testu SPPI oceniany jest wpływ zmodyfikowanego elementu na przepływy pieniężne wynikające z zawartego kontraktu. Cechy kontraktowe wprowadzające zmienność lub ryzyko przepływów pieniężnych niezwiązane bezpośrednio z przepływami z tytułu spłat odsetek i kapitału mogą zostać ocenione jako niemające wpływu na klasyfikację (spełnienie kryteriów Testu SPPI), jeżeli zostaną określone jako posiadające zaniedbywalny wpływ na klasyfikację (istnienie cechy „de minimis”) lub taki wpływ nie jest zaniedbywalny (brak charakteru „de minimis”) lecz może wystąpić jedynie w wyjątkowo rzadkich przypadkach (istnienie cechy „not genuine”).

W przypadkach, gdy ma miejsce modyfikacja wartości pieniądza w czasie, np. w razie niedopasowania okresu przeszacowania stopy procentowej z tenorem stawki bazowej, w celu weryfikacji spełnienia Testu SPPI Grupa przeprowadza ocenę na podstawie Benchmark Testu, czyli porównania instrumentu wynikającego z kontraktu z instrumentem bazowym.

Zawarte w umowie kredytowej klauzule uzależniające wysokość marży odsetkowej od spełnienia określonych kowenantów (np. utrzymywania danego wskaźnika na określonym poziomie) stanowią element modyfikujący wartość kontraktowych przepływów pieniężnych i są przedmiotem analizy pod kątem wpływu na spełnienie kryteriów Testu SPPI.

Aktywa typu non-recourse (produkty, dla których roszczenie Grupy jest ograniczone do określonych aktywów dłużnika lub przepływów pieniężnych z określonych aktywów), w szczególności produkty typu „project finance” oraz „object finance” (produkty w których kredytobiorca, najczęściej spółka specjalnego przeznaczenia charakteryzuje się minimalnym poziomem kapitałów własnych, a jedynym składnikiem jego majątku jest kredytowane aktywo), oceniane są przez porównanie wartości zabezpieczenia w stosunku do kwoty kapitału udzielonego kredytu. Identyfikacja odpowiedniego bufora na pokrycie ryzyka zmian wartości zabezpieczenia, powoduje spełnienie warunków Testu.

Negatywny wynik Testu SPPI, implikuje wycenę kredytu do wartości godziwej, powodując odejście od standardowej metody wyceny kredytów wg zamortyzowanego kosztu.

Modyfikacje warunków umowy kredytowej

Modyfikacje warunków umowy kredytowej w trakcie okresu kredytowania, to m.in.:

- zmiany terminów spłaty całości lub części należności,
- zmiany wysokości rat spłaty należności,
- zmiany oprocentowania lub zaprzestania naliczania odsetek,
- kapitalizacja zaległych lub bieżących odsetek,
- przewalutowanie zadłużenia (o ile możliwość taka nie wynika z pierwotnej umowy),
- ustanowienie, zmiana bądź zniesienie istniejącego zabezpieczenia należności.

Każda tego typu modyfikacja skutkować może koniecznością wyłączenia z bilansu i ponownej klasyfikacji aktywa finansowego uwzględniającej przeprowadzenie Testu SPPI.

W przypadku zidentyfikowania modyfikacji warunków kontraktowych kredytu, Grupa przeprowadza ocenę jakościową i ilościową w celu określenia czy daną modyfikację należy uznać za znaczącą i w konsekwencji, wyłączyć oryginalne aktywo finansowe wyłączyć z bilansu i rozpoznać je jako nowe (zmodyfikowane) aktywo według wartości godziwej. Znacząca modyfikacja ma miejsce jeżeli spełnione są następujące warunki:

- co najmniej dwukrotne wydłużenie rezydualnego terminu zapadalności (analizowane na bazie rezydualnego terminu zapadalności w momencie wydłużenia), nie krótsze niż 3 lata i jednocześnie zwiększenie kwoty finansowania,
- konwersja ekspozycji na inną walutę (o ile możliwość konwersji nie była uwzględniana w pierwotnej umowie),
- zmiana wyniku Testu SPPI.

Wynik na znaczącej modyfikacji prezentowany jest w wyniku z tytułu odpisów z tytułu utraty wartości.

Jeśli wynikające z umowy przepływy pieniężne podlegają modyfikacji, która nie prowadzi do zaprzestania ujmowania danego składnika aktywów (tzw. nieistotna modyfikacja), Grupa dokonuje korekty wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmuje zysk lub stratę z tytułu nieistotnej modyfikacji w wyniku finansowym (w odrębnej pozycji Rachunku zysków strat - „wynik z tytułu modyfikacji”). Korektę wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych stanowi różnica dyskontowanych przepływów pieniężnych przed i po umowie. Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

Utrata wartości

Główne założenia modelu

Począwszy od dnia 1 stycznia 2018 r. model szacowania utraty wartości bazuje na koncepcji „oczekiwanej straty kredytowej” (ang. expected credit loss - ECL). W wyniku wprowadzonych zmian, odpisy aktualizujące kalkulowane zgodnie z tą koncepcją, uwzględniają również prognozy oraz oczekiwania odnośnie przyszłych warunków ekonomicznych, mających wpływ na poziom ryzyka kredytowego ekspozycji.

Wdrożony model utraty wartości dotyczy aktywów finansowych klasyfikowanych zgodnie z MSSF 9 jako aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej poprzez inne całkowite dochody, za wyjątkiem instrumentów kapitałowych.

Zgodnie z MSSF 9 ekspozycje kredytowe podlegają klasyfikacji do następujących kategorii:

- Koszyk 1 - ekspozycje bez utraty wartości, dla których oczekiwana strata kredytowa szacowana jest w okresie 12 miesięcy,
- Koszyk 2 - ekspozycje bez utraty wartości, dla których zidentyfikowano znaczący wzrost ryzyka i dla których oczekiwana strata kredytowa jest obliczana w całym okresie istnienia składnika aktywów finansowych,
- Koszyk 3 - ekspozycje o zidentyfikowanych przesłankach utraty wartości, dla których oczekiwana strata kredytowa jest obliczana w całym okresie istnienia składnika aktywów finansowych.

W przypadku ekspozycji klasyfikowanych do kategorii POCl (ang. purchased or originated credit impaired), które w początkowym ujęciu w bilansie uznano jako aktywa z utratą wartości, oczekiwana strata kredytowa jest obliczana z uwzględnieniem pozostałego okresu użytkowania składnika aktywów finansowych.

Identyfikacja znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego

Aktywa, w przypadku których zidentyfikowano istotny wzrost poziomu ryzyka kredytowego w odniesieniu do momentu początkowego ujęcia w bilansie, klasyfikowane są do Koszyka 2. Istotny wzrost ryzyka jest identyfikowany w oparciu kryteria jakościowe oraz ilościowe.

Kryteria jakościowe obejmują:

- opóźnienia w spłacie powyżej 30 dni,
- ekspozycje zrestrukturyzowane (ang. forborne), w przypadku których nie są już identyfikowane przesłanki utraty wartości,
- rating proceduralny, odzwierciedlający początkowe opóźnienia w spłacie,
- podjęte decyzje ograniczające ryzyko kredytowe w ramach systemu wczesnego ostrzegania dla klientów korporacyjnych,
- zidentyfikowane w trakcie analizy indywidualnej zdarzenia, związane z istotnym wzrostem ryzyka kredytowego, tzw. "miękkie oznaki" utraty wartości.

Kryterium ilościowe polega na porównaniu wartości dożywotnego PD (ang. lifetime PD) ustalonej na moment początkowego ujęcia ekspozycji w bilansie, z wartością dożywotnego PD na bieżący dzień sprawozdawczy. Jeżeli empirycznie ustalony próg względnej zmiany wartości dożywotnego PD zostanie przekroczony, wówczas ekspozycja zostaje automatycznie przeniesiona do Koszyka 2. Ocena ilościowa nie obejmuje ekspozycji analizowanych indywidualnie.

Uwzględnienie informacji dotyczących prognozowanych warunków ekonomicznych (ang. forward looking information - FLI)

W procesie kalkulacji oczekiwanych strat kredytowych Grupa korzysta z prognozowanych informacji dotyczących przyszłych zdarzeń makroekonomicznych. Biuro Analiz Makroekonomicznych przygotowuje trzy scenariusze (podstawowy, optymistyczny i pesymistyczny) i określa prawdopodobieństwa ich wystąpienia. Prognozy przekładają się bezpośrednio lub pośrednio na wartości szacowanych parametrów i wysokość ekspozycji

Ujednolicenie definicji default stosowanej w obszarze ryzyka Grupy

W oparciu o pkt 5.5.37 MSSF 9, w dniu zastosowania nowego standardu, definicja utraty wartości została dostosowana do bardziej konserwatywnej definicji default, stosowanej dotychczas w procesie kalkulacji wymogów kapitałowych (w tym w podejściu IRB). Główna różnica w obu definicjach przed zmianą, związana była z podejściem do kwarantanny w przypadku ekspozycji zrestrukturyzowanych. Podejście to było bardziej restrykcyjne w przypadku definicji default. Dlatego też od momentu wdrożenia MSSF 9 Grupa stosuje jednolitą definicję niewykonania zobowiązania (default/impaired), zarówno w zakresie kalkulacji wymogu kapitałowego, jak i badania utraty wartości.

Ujednolicona definicja default obejmuje następujące przesłanki:

- opóźnienie w spłacie powyżej 90 dni z uwzględnieniem progów istotności dla wymaganej kwoty: 500 zł w detalu i 3000 zł w korporacjach,
- zrestrukturyzowane ekspozycje (aneksy i ugody),
- ekspozycje w procesie windykacji,
- jakościowe przesłanki utraty wartości zidentyfikowane w analizie indywidualnej.

Bank uwzględnia zjawisko zarażania (ang. cross-default) dla wszystkich segmentów.

Model PD

Model PD, stworzony w celu obliczania oczekiwanych strat kredytowych, oparty jest na danych empirycznych, dotyczących 12-miesięcznych współczynników default-rate, które są następnie wykorzystywane przy użyciu odpowiednich metod statystycznych i ekonometrycznych do oszacowania wartości dożywności PD Lifetime (uwzględniając prognozy makroekonomiczne: FLI). Segmentacja przyjęta w tym celu na poziomie klienta jest zgodna z segmentacją stosowaną do celów obliczania wymogów kapitałowych. Dodatkowo Bank wykorzystuje informacje o ratingach z wewnętrznych modeli ratingowych do obliczania wartości PD. Wartości parametru PD do szacowania ECL w 12-miesięcznym horyzoncie czasowym odpowiadają wartościom z modeli IRB (po wykluczeniu narzutów ostrożnościowych).

Modele LGD

Modele LGD wykorzystywane przez Bank w procesie kalkulacji wymogu kapitałowego dla portfela detalicznego, zostały dostosowane do wymogów MSSF 9 w zakresie szacowania utraty wartości. Głównymi składnikami tych modeli są: stopa uzdrowień (ang. cure rate) i stopa odzysku (ang. recovery rate) oszacowana na podstawie zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Dostosowanie tych modeli do wymogów MSSF 9 objęło między innymi wyłączenie bufora konserwatywności, kosztów pośrednich i korekty dotyczącej spowolnienia gospodarczego. Ponadto dokonano zmian pozwalających na odzwierciedlenie obecnej sytuacji gospodarczej (konceptcja point-in-time) i wykorzystanie prognoz makroekonomicznych (FLI).

W przypadku portfela korporacyjnego opracowano całkowicie nowy model LGD, który w pełni spełnia wymagania nowego standardu. Model oparty jest na komponencie odzwierciedlającym sparametryzowane odzyski dla kluczowych typów zabezpieczeń oraz na współczynniku odzysków dla niezabezpieczonej części ekspozycji. Wszystkie parametry zostały obliczone na podstawie danych historycznych, zawierających informacje o zdyskontowanych przepływach pieniężnych, uzyskanych przez jednostkę dochodzenia należności korporacyjnych.

Model EaD

Model EaD stosowany w Grupie obejmuje obliczanie takich parametrów jak: średnie wykorzystanie limitu (LU), współczynnik konwersji kredytowej (CCF), współczynnik przedpłat, oczekiwana długość życia ekspozycji. Segmentacja opiera się na rodzaju klienta (detaliczny, korporacyjny, leasing) i produkcie (produkty z/ bez harmonogramu). Prognozy kursów walutowych są stosowane jako korekta FLI.

Wpływ na wielkość odpisów

Zwiększenie kwoty odpisów w wyniku zastosowania MSSF 9 było konsekwencją wielu czynników. Do najważniejszych z nich należą:

- Identyfikacja ekspozycji ze znaczącym wzrostem ryzyka (koszyk 2) oraz związana z tym konieczność szacowania odpisów w horyzoncie dożywności.
- Wydłużenie okresu identyfikacji straty (ang. Loss Identification Period - LIP) dla ekspozycji w koszyku 1, do 12 miesięcy. Dotychczas Grupa kalkulowała parametry PD w oparciu o wyznaczony empirycznie LIP, który dla wszystkich obserwowanych segmentów był krótszy niż 12 miesięcy.
- Ujednolicenie definicji niewykonania zobowiązania w Grupie.

Odpisanie

Grupa bezpośrednio obniża wartość bilansową brutto składnika aktywów finansowych, jeżeli nie istnieją uzasadnione przesłanki na odzyskanie danego składnika aktywów finansowych w całości lub części. W efekcie odpisania, składnik aktywów finansowych przestaje w całości lub w części być ujmowany sprawozdaniu finansowym.

Aktywa POCI

Aktywa POCI („purchased or originated credit-impaired”) to aktywa finansowe, które w momencie początkowego ujęcia mają stwierdzoną utratę wartości. Aktywa finansowe, które zostały zaklasyfikowane jako POCI w momencie początkowego ujęcia, są przez Grupę traktowane jako POCI we wszystkich następujących okresach do momentu zaprzestania ich ujmowania w bilansie i zaliczane do koszyka 3, niezależnie od przyszłych zmian szacunków dotyczących generowanych przez nie przepływów pieniężnych (ewentualnego uzdrowienia aktywa).

Aktywa POCI mogą powstać na 3 różne sposoby, tj.:

- 1) poprzez nabycie kontraktu spełniającego definicję POCI (np. w wyniku kupna portfela „złych kredytów”)
- 2) poprzez zawarcie kontraktu, który jest POCI w momencie pierwotnego udzielenia (np. udzielenie kredytu klientowi w złej kondycji finansowej z nadzieją na jej poprawę w przyszłości)
- 3) poprzez istotną modyfikację kontraktu zaliczanego do koszyka 3 kwalifikującą ten kontrakt do wyłączenia z bilansu, a następnie do ponownego ujęcia w bilansie już jako kontraktu spełniającego definicję POCI.

Zobowiązania finansowe

MSSF 9 nie wprowadził istotnych zmian w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych, w stosunku do MSR 39 - zobowiązania finansowe w dniu ich nabycia lub powstania zalicza się do następujących kategorii:

- 1) zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, lub
- 2) pozostałe zobowiązania finansowe (wyceniane w AC).

Ponadto zgodnie z MSSF 9 zobowiązania finansowe nie podlegają przeklasyfikowaniu.

Rachunkowość zabezpieczeń

W oparciu o zapisy MSSF 9 7.2.21 Grupa podjęła decyzję stanowiącą element polityki rachunkowości o kontynuowaniu stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39 zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9. W związku z powyższym, w zakresie rachunkowości zabezpieczeń, wejście w życie MSSF 9 nie miało wpływu na sytuację finansową Grupy.

Wpływ wdrożenia MSSF 9 na sytuację finansową Grupy

Na mocy zapisów MSSF9 Grupa podjęła decyzję o nie przekształcaniu danych porównywalnych na skutek wdrożenia zmian z obszaru klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. W efekcie różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikające z wdrożenia MSSF9 zostały ujęte jako korekta kapitałów własnych na dzień 1 stycznia 2018.

Poniżej przedstawiono wpływ wdrożenia MSSF 9 na sytuację finansową Grupy.

AKTYWA w tysiącach zł	MSR 39 31.12.2017	(1) rekasyfikacja	(2) rekasyfikacja	(3) rekasyfikacja	(4) aktualizacja wyceny	(5) aktualizacja wyceny	MSSF 9 01.01.2018
Kasa, środki w Banku Centralnym	2 080 151	0	0	0	0	0	2 080 151
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	531 125	0	0	0	0	0	531 125
Instrumenty pochodne	192 664	0	0	0	0	0	192 664
Instrumenty kapitałowe	102	0	0	0	0	0	102
Instrumenty dłużne	338 359	0	0	0	0	0	338 359
Aktywa finansowe nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	0	19 232	0	29 632	0	0	48 864
Instrumenty kapitałowe	0	19 232	0	0	0	0	19 232
Instrumenty dłużne	0	0	0	29 632	0	0	29 632
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	0	18 970 106	0	0	0	24 904	18 995 010
Instrumenty kapitałowe	0	1 227	0	0	0	24 904	26 131
Instrumenty dłużne	0	18 968 879	0	0	0	0	18 968 879
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	19 066 946	(19 037 314)	0	(29 632)	0	0	0
Instrumenty kapitałowe	50 091	(20 459)	0	(29 632)	0	0	0
Instrumenty dłużne	19 016 855	(19 016 855)	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	47 411 078	0	0	0	(291 909)	0	47 119 169
Obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	0	0	1 099 841	0	0	0	1 099 841
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	47 411 078	0	(1 099 841)	0	(291 909)	0	46 019 328
Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu, inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom	254 205	47 976	0	0	0	0	302 181
Instrumenty dłużne	0	47 976	0	0	0	0	47 976
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	254 205	0	0	0	0	0	254 205
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0	0
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	885 880	0	0	0	0	0	885 880
Inwestycje w jednostkach zależnych, we wspólnych przedsięwzięciach i w jednostkach stowarzyszonych	0	0	0	0	0	0	0
Rzeczowe aktywa trwałe	185 880	0	0	0	0	0	185 880
Wartości niematerialne i prawne	79 756	0	0	0	0	0	79 756
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	288 178	0	0	0	52 887	(4 732)	336 333
Bieżące należności podatkowe	1 625	0	0	0	0	0	1 625
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	286 553	0	0	0	52 887	(4 732)	334 708
Pozostałe aktywa	338 659	0	0	0	0	0	338 659
Aktywa trwałe i grupy do zbycia sklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży	19 557	0	0	0	0	0	19 557
Aktywa razem	71 141 415	0	0	0	(239 022)	20 172	70 922 565

ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY w tysiącach zł	MSR 39 31.12.2017	(1) rekłasyfikacja	(2) rekłasyfikacja	(3) rekalsyfikacja	(4) aktualizacja wyceny	(5) aktualizacja wyceny	MSSF 9 01.01.2018
ZOBOWIĄZANIA							
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	190 111	0	0	0	0	0	190 111
Instrumenty pochodne	190 111	0	0	0	0	0	190 111
Pozycje krótkie	0	0	0	0	0	0	0
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	61 484 830	0	0	0	0	0	61 484 830
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	2 353 131	0	0	0	0	0	2 353 131
Zobowiązania wobec klientów	57 273 255	0	0	0	0	0	57 273 255
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0	0
Wyemitowane dłużne papiery wartościowe	1 156 473	0	0	0	0	0	1 156 473
Zobowiązania podporządkowane	701 971	0	0	0	0	0	701 971
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	176 853	0	0	0	0	0	176 853
Rezerwy	67 752	0	0	0	23 829	0	91 581
Nierozstrzygnięte sprawy sporne	46 032	0	0	0	0	0	46 032
Udzielone zobowiązania i gwarancje	21 720	0	0	0	23 829	0	45 549
Zobowiązania podatkowe	26 988	0	0	0	0	0	26 988
Bieżące zobowiązania podatkowe	26 988	0	0	0	0	0	26 988
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	0	0	0	0	0	0
Inne zobowiązania	1 422 282	0	0	0	0	0	1 422 282
Zobowiązania razem	63 368 816	0	0	0	23 829	0	63 392 645
KAPITAŁ WŁASNY							
Kapitał zakładowy	1 213 117	0	0	0	0	0	1 213 117
Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej	1 147 502	0	0	0	0	0	1 147 502
Skumulowane inne całkowite dochody	(34 795)	0	0	(5 500)	0	20 172	(20 123)
Zyski zatrzymane	5 446 775	0	0	5 500	(262 851)	0	5 189 424
Kapitał własny razem	7 772 599	0	0	0	(262 851)	20 172	7 529 920
Zobowiązania i kapitał własny razem	71 141 415	0	0	0	(239 022)	20 172	70 922 565

(1) Rekłasyfikacja papierów wartościowych: Grupa dokonała oceny modelu biznesowego dla inwestycyjnych papierów wartościowych, w efekcie dłużne papiery wartościowe uprzednio sklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży zostały zaliczone do portfela HTC&FS i są wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Wyjątek stanowiły obligacje komunalne zaliczone do portfela HTC wycenianego według zamortyzowanego kosztu, ponieważ instrumenty te co do zasady utrzymywane są przez Grupę do uzyskania kontraktowych przepływów pieniężnych, a transakcje sprzedaży występują sporadycznie. Wpływ wyceny tych instrumentów w roku 2018 na inne całkowite dochody (gdyby rekłasyfikacja do kategorii wyceny według zamortyzowanego kosztu nie została dokonana) byłby niematerialny.

Instrumenty kapitałowe klasyfikowane są jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat o ile zgodnie z intencją Grupy nie stanowią inwestycji strategicznej - w momencie wdrożenia MSSF9 Grupa skorzystała z opcji i desygnowała część inwestycji kapitałowych traktowanych jako strategiczne do kategorii wyceny według wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do pozostałych całkowitych dochodów.

(2) W portfelu kredytowym Grupy wyodrębniono ekspozycje zawierające w definicji oprocentowania dźwignię finansową/mnożnik (są to ekspozycje kart kredytowych i limitu w rachunku bieżącym dla których oprocentowanie oparte jest o mnożnik: 4 razy stopa lombardowa) i jako nie spełniające testu SPPI kredyty te zakwalifikowano w niniejszym sprawozdaniu finansowym jako „Aktywa finansowe inne niż przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - Kredyty i zaliczki”.

(3) Reklasyfikacja ekspozycji w papiery wartościowe VISA Incorporation.

(4) Aktualizacja wyceny portfela kredytowego oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe.

Poniżej przedstawiono zmianę stanu bilansowego wszystkich odpisów aktualizujących i rezerw utworzonych przez Grupę, których wartość uległa zmianie w efekcie wdrożenia MSSF9

	stan na 31.12.2017 r. (MSR 39)	wdrożenie MSSF9			stan na 1.01.2018 r. (MSSF 9)
		reklasyfikacja portfela kredytowego nie spełniającego testu SPPI	reklasyfikacja KOIM (*)	aktualizacja wyceny	
odpisy z tytułu utraty wartości portfela kredytowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu	1 497 228	(83 790)	119 315	291 909	1 824 662
rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	21 720	0	0	23 829	45 549

(*) Zgodnie z MSSF 9 Grupa nalicza odsetki od portfela kredytowego z rozpoznaną korektą wartości od wartości ekspozycji netto. W tym celu naliczana jest i ujmowana jako pomniejszenie przychodów odsetkowych tak zwana korekta odsetek impairmentowych („KOIM”). Przedmiotowa korekta w bilansie prezentowana była zgodnie z MSR 39 jako pomniejszenie ekspozycji brutto, zgodnie z MSSF 9 KOIM w bilansie ujmowany jest jako odpis z tytułu utraty wartości. Reklasyfikacja KOIM polegała na jednoczesnym zwiększeniu wartości ekspozycji brutto oraz salda odpisu z tytułu utraty wartości.

W stosunku do pozostałych kategorii aktywów i zobowiązań wdrożenie MSSF 9 nie skutkowało zmianami odpisów aktualizujących i rezerw.

Poniżej przedstawiono stan odpisów aktualizujących i rezerw ujętych przez Grupę w dniu 1 stycznia 2018 w podziale na koszyki

stan na 1 stycznia 2018 r. według MSSF 9	odpisy z tytułu utraty wartości/rezerwy			Razem
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	
odpisy z tytułu utraty wartości portfela kredytowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu	198 097	215 408	1 411 159	1 824 662
rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	24 862	13 189	7 498	45 549

(5) Aktualizacja wyceny instrumentów kapitałowych.

Wpływ implementacji MSSF 9 na wielkość współczynników kapitałowych

Grupa oszacowała negatywny wpływ implementacji MSSF9 na współczynniki kapitałowe i oceniła je jako niematerialny.

Według stanu na 1 stycznia 2018 r., pełne wdrożenie MSSF9 spowodowałoby spadek Wskaźnika TCR o 23 p.b. z 21,99% na 21,76%, a Wskaźnika Tier 1 o 28 p.b. z 20,03% na 19,75%. Stosując przepisy dotyczące okresów przejściowych, Wskaźnik TCR poprawiłby się o 8 p.b. do 22,07% a Wskaźnik Tier 1 o 4 p.b. do 20,07%.

Grupa podjęła decyzję o zastosowaniu przepisów dotyczących okresu przejściowego zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2395. Grupa poinformowała o tym fakcie odpowiednie Władze Nadzorcze.

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

Dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r. Grupa wdrożyła MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”. Zasady przewidziane w MSSF 15 dotyczą wszystkich umów skutkujących przychodami. Przychody ujmowane są w momencie transferu kontroli nad towarami lub usługami świadczonymi na rzecz klienta, w wysokości ceny transakcyjnej. Wszelkie towary lub usługi sprzedawane w pakietach, które da się wyodrębnić w ramach pakietu, ujmowane są oddzielnie, ponadto wszelkie upusty i rabaty dotyczące ceny transakcyjnej alokowane są do poszczególnych elementów pakietu. W przypadku, gdy wysokość przychodu jest zmienna, kwoty zmienne są zaliczane do przychodów, o ile istnieje duże prawdopodobieństwo, że w przyszłości nie nastąpi odwrócenie ujęcia przychodu w wyniku przeszacowania wartości. Ponadto, koszty poniesione w celu pozyskania i zabezpieczenia kontraktu z klientem są aktywowane i rozliczane w czasie przez okres konsumowania korzyści z tego kontraktu.

Główne rodzaje przychodów i kosztów Grupy, rozpoznawane zgodnie z MSSF 15 to:

- przychody ze sprzedaży majątku trwałego,
- programy lojalnościowe,
- koszty podlegające kapitalizacji.

Ze względu na fakt, że znacząca większość przychodów spółek Grupy wynika z działalności regulowanej innymi MSSF (w tym rozpoznawanych w sprawozdaniu finansowym według metody efektywnej stopy procentowej), zastosowanie zmienionego standardu nie ma znaczącego wpływu na sytuację finansową i wyniki Grupy.

Zmiany do MSSF 2: Klasyfikacja i wycena transakcji opartych na akcjach

Zmiana do MSSF 2 wprowadza m.in. wytyczne w zakresie wyceny w wartości godziwej zobowiązania z tytułu transakcji opartych na akcjach rozliczanych w środkach pieniężnych, wytyczne dotyczące zmiany klasyfikacji z transakcji opartych na akcjach rozliczanych w środkach pieniężnych na transakcje oparte na akcjach rozliczane w instrumentach kapitałowych, a także wytyczne na temat ujęcia zobowiązania podatkowego pracownika z tytułu transakcji opartych na akcjach.

Zastosowanie standardu nie miało wpływu na sytuację finansową Grupy.

Zmiany do MSSF 4: Zastosowanie MSSF 9 „Instrumenty finansowe” wraz z MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”

Zmiany do MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” adresują kwestię zastosowania nowego standardu MSSF 9 „Instrumenty finansowe”. Opublikowane zmiany do MSSF 4 uzupełniają opcje istniejące już w standardach i mają na celu zapobieganie tymczasowym wahaniom wyników jednostek sektora ubezpieczeniowego w związku z wdrożeniem MSSF 9.

Zastosowanie standardu nie miało wpływu na sytuację finansową Grupy.

Roczne zmiany do MSSF 2014 - 2016

“Roczne zmiany MSSF 2014-2016” zmieniają 3 standardy: MSSF 12 „Ujawnienia udziałów w innych jednostkach”, MSSF 1 „Zastosowanie MSSF po raz pierwszy” oraz MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych”. Poprawki zawierają wyjaśnienia oraz zmiany dotyczące zakresu standardów, ujmowania oraz wyceny, a także zawierają zmiany terminologiczne i edycyjne.

Zastosowanie standardu nie miało wpływu na sytuację finansową Grupy.

Zmiany do MSR 40: Rekasyfikacja nieruchomości inwestycyjnych

Zmiany do MSR 40 precyzują wymogi związane z przeklasyfikowaniem do nieruchomości inwestycyjnych oraz z nieruchomości inwestycyjnych.

Zastosowanie standardu nie miało wpływu na sytuację finansową Grupy.

KIMSF 22: Transakcje w walutach obcych oraz płatności zaliczkowe

KIMSF 22 wyjaśnia zasady rachunkowości dotyczące transakcji, w ramach których jednostka otrzymuje lub przekazuje zaliczki w walucie obcej.

Zastosowanie standardu nie miało wpływu na sytuację finansową Grupy.

Opublikowane standardy i interpretacje, które jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Grupę

MSSF 16 Umowy leasingowe

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała nowy Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 16 (MSSF 16) dotyczący leasingu. MSSF 16 zacznie obowiązywać dla okresów sprawozdawczych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku i wpłynie na Grupę w obszarze aktywów użytkowanych w oparciu o umowy dzierżawy, najmu i leasingu. Nowe wymagania eliminują pojęcie leasingu operacyjnego, a co za tym idzie pozabilansowe ujęcie użytkowanych na tej podstawie aktywów. Wszystkie użytkowane aktywa i odnośne zobowiązania do zapłaty czynszów będą musiały zostać ujęte w bilansie.

Grupa przeprowadziła analizę posiadanych umów, aby określić, które elementy są leasingowe, a które nie leasingowe. Umowa jest leasingiem lub zawiera leasing, jeżeli na jej mocy przekazuje się prawo do kontroli użytkowania zidentyfikowanego składnika aktywów na dany nieodwołalny okres w zamian za wynagrodzenie. Największy wpływ na sprawozdania finansowe będzie miało rozpoznanie umów na najem powierzchni biurowej (Centrala Banku, oddziały) jako umów leasingowych. Zidentyfikowano również umowy na niewielkie powierzchnie (altanki śmieciowe, powierzchnie pod bankomaty itp.) oraz umowy drobnego wyposażenia które zostały sklasyfikowane jako leasing niskocenny.

Okres przejściowy

W celu wdrożenia nowego standardu Bank przyjął zmodyfikowane podejście retrospektywne, które zakłada nie przekształcanie danych porównawczych. W konsekwencji, datą zastosowania standardu będzie pierwszy dzień rocznego okresu sprawozdawczego, w którym Bank po raz pierwszy zastosuje zasady nowego standardu (1 stycznia 2019 r.). W dniu pierwszego zastosowania nowego standardu Bank ujmie zobowiązania leasingowe równe bieżącej wartości zdyskontowanych, niezapłaconych jeszcze płatności leasingowych oraz aktywa równe zobowiązaniom. Długość życia aktywa do użytkowania będzie równa długości trwania umowy najmu/dzierżawy.

Opierając się na założeniach budżetowych Grupa szacuje że w wyniku zastosowania nowego standardu w styczniu 2019 roku Grupa wykaże wyższą sumę bilansową o około 376 milionów złotych, natomiast koszty rozpoznane w wyniku 2019 roku wzrosną o około 5 milionów złotych w porównaniu do roku 2018. W kolejnych latach wpływ na wynik nowego standardu będzie mały.

Bank przyjął następujące założenia na bazie których umowy leasingowe będą ujmowane w sprawozdaniach finansowych:

- do kalkulacji zobowiązań oraz aktywów przyjmowane będą wartości netto przyszłych przepływów pieniężnych,
- w przypadku umów denominowanych w walucie zobowiązania będą ewidencjonowane w oryginalnej walucie kontraktu natomiast aktywa w polskich złotych przeliczone po kursie z dnia rozpoczęcia obowiązywania (podpisania) umowy, aktywa w polskich złotych zostały przeliczone po kursie z dnia pierwszego zastosowania standardu (tj. 01.01.2019),
- nowe umowy będą dyskontowane według krańcowej stopy pożyczkowej zdefiniowanej jako stopa wolna od ryzyka (SWAP) z dnia rozpoczęcia (podpisania) umowy właściwej dla długości trwania umowy, powiększonej o marżę wyznaczoną i aktualizowaną w odniesieniu do premii z tytułu ryzyka kredytowego Banku.

Schematy księgowo

W sprawozdaniu finansowym zostaną wykazane w odrębnych pozycjach zarówno aktywa z tytułu prawa do użytkowania jak również zobowiązania z tytułu leasingu. W dacie rozpoczęcia opłaty leasingowe zawarte w wycenie zobowiązania z tytułu leasingu obejmować będą następujące opłaty za prawo do użytkowania bazowego składnika aktywów podczas okresu leasingu, które pozostają do zapłaty w tej dacie:

- stałe opłaty leasingowe pomniejszone o wszelkie należne zachęty leasingowe,
- zmienne opłaty leasingowe, które zależą od indeksu lub stawki, wycenione początkowo z zastosowaniem tego indeksu lub tej stawki zgodnie z ich wartością w dacie rozpoczęcia,
- kwoty, których zapłaty przez leasingobiorcę oczekuje się w ramach gwarantowanej wartości końcowej,
- cenę wykonania opcji kupna, jeżeli można z wystarczającą pewnością założyć, że leasingobiorca skorzysta z tej opcji,
- kary pieniężne za wypowiedzenie leasingu, jeżeli w warunkach leasingu przewidziano, że leasingobiorca może skorzystać z opcji wypowiedzenia leasingu.

Składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania będzie obejmować:

- kwotę początkowej wyceny zobowiązania z tytułu leasingu,
- wszelkie opłaty leasingowe zapłacone w dacie rozpoczęcia lub przed tą datą, pomniejszone o wszelkie otrzymane zachęty leasingowe.

W wyniku finansowy zostaną wykazane następujące pozycje:

- amortyzacja prawa do użytkowania,
- odsetki od zobowiązań leasingowych jako suma dwóch księgowoń - miesięcznego należnego czynszu pomniejszonego o wartość spłaty zobowiązania,
- podatek VAT od faktur czynszowych wykazany w kosztach czynszu.

Grupa szacuje, że przedstawione poniżej, nie obowiązujące jeszcze standardy, nie będą miały istotnego wpływu na sytuację finansową i osiągnięte wyniki Grupy.

Zmiany do MSSF 9: Prawo wcześniejszej spłaty z negatywnym wynagrodzeniem

Zmiana do MSSF 9 obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2019 r. lub po tej dacie, z możliwością jej wcześniejszego zastosowania. Na skutek zmiany do MSSF 9, jednostki będą mogły wyceniać aktywa finansowe z tak zwanym prawem do wcześniejszej spłaty z negatywnym wynagrodzeniem według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej poprzez inne całkowite dochody, jeżeli spełniony jest określony warunek - zamiast dokonywania wyceny według wartości godziwej przez wynik finansowy.

MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe”

MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe” został wydany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 18 maja 2017 r. i obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2021 r. lub po tej dacie.

Nowy MSSF 17 Umowy ubezpieczeniowe zastąpi obecnie obowiązujący MSSF 4, który zezwala na różnorodną praktykę w zakresie rozliczania umów ubezpieczeniowych. MSSF 17 zasadniczo zmieni rachunkowość wszystkich podmiotów, które zajmują się umowami ubezpieczeniowymi i umowami inwestycyjnymi.

Grupa zastosuje MSSF 17 po jego zatwierdzeniu przez Unię Europejską.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, nowy standard nie został jeszcze zatwierdzony przez Unię Europejską.

Zmiany do MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”

Zmiana obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2019 r. lub po tej dacie. Zmiany do MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach” wyjaśniają, że w odniesieniu do długoterminowych udziałów w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, do których nie stosuje się metody praw własności, spółki stosują MSSF 9. Dodatkowo, Rada opublikowała również przykład ilustrujący zastosowanie wymogów MSSF 9 i MSR 28 do długoterminowych udziałów w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu.

Grupa zastosuje powyższe zmiany od 1 stycznia 2019 r.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

KIMSF 23: Niepewność związana z ujęciem podatku dochodowego

KIMSF 23 wyjaśnia wymogi w zakresie rozpoznania i wyceny zawarte w MSR 12 w sytuacji niepewności związanej z ujęciem podatku dochodowego. Wytyczne obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2019 r. lub po tej dacie.

Grupa zastosuje powyższe zmiany od 1 stycznia 2019 r.

Roczne zmiany do MSSF 2015 - 2017

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości opublikowała w grudniu 2017 r. „Roczne zmiany MSSF 2015-2017”, które wprowadzają zmiany do 4 standardów: MSSF 3 „Połączenia przedsięwzięć”, MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne”, MSR 12 „Podatek dochodowy” oraz MSR 23 „Koszty finansowania zewnętrznego”.

Poprawki zawierają wyjaśnienia oraz doprecyzowują wytyczne standardów w zakresie ujmowania oraz wyceny.

Grupa zastosuje powyższe zmiany od 1 stycznia 2019 r.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zmiany te nie zostały jeszcze zatwierdzone przez Unię Europejską.

MSR 19 „Świadczenia pracownicze”

Zmiany do MSR 19 obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2019 r. lub po tej dacie. Poprawki do standardu określają wymogi związane z ujęciem księgowym modyfikacji, ograniczenia lub rozliczenia programu określonych świadczeń.

Grupa zastosuje powyższe zmiany od 1 stycznia 2019 r.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

Zmiany w zakresie referencji do Założeń Konceptyjnych w MSSF

Zmiany w zakresie referencji do Założeń Konceptyjnych w MSSF będą miały zastosowanie z dniem 1 stycznia 2020 r.

MSSF 3 „Połączenia przedsięwzięć”

W wyniku zmiany do MSSF 3 zmodyfikowana została definicja „przedsięwzięcia”. Aktualnie wprowadzona definicja została zawężona i prawdopodobnie spowoduje, że więcej transakcji przejęć zostanie zakwalifikowanych jako nabycie aktywów. Zmiany do MSSF 3 obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2020 r. lub po tej dacie.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zmiana ta nie została jeszcze zatwierdzona przez Unię Europejską.

MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” oraz MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów”

Rada opublikowała nową definicję terminu „istotność”. Zmiany do MSR 1 i MSR 8 doprecyzowują definicję istotności i zwiększają spójność pomiędzy standardami, ale nie oczekuje się, że będą miały znaczący wpływ na przygotowanie sprawozdań finansowych. Zmiana jest obowiązkowa dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2020 r. lub po tej dacie.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zmiany te nie zostały jeszcze zatwierdzone przez Unię Europejską.

MSSF 14 „Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe”

Standard ten pozwala jednostkom, które sporządzają sprawozdanie finansowe zgodnie z MSSF po raz pierwszy (z dniem 1 stycznia 2016 r. lub po tej dacie), do ujmowania kwot wynikających z działalności o regulowanych cenach, zgodnie z dotychczas stosowanymi zasadami rachunkowości. Dla poprawienia porównywalności z jednostkami które stosują już MSSF i nie wykazują takich kwot, zgodnie z opublikowanym MSSF 14 kwoty wynikające z działalności o regulowanych cenach, powinny podlegać prezentacji w odrębnej pozycji zarówno w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jak i w rachunku zysków i strat oraz sprawozdaniu z innych całkowitych dochodów.

Decyzją Unii Europejskiej MSSF 14 nie zostanie zatwierdzony.

Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 dot. sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostkami stowarzyszonymi lub wspólnymi przedsięwzięciami

Zmiany rozwiązują problem aktualnej niespójności pomiędzy MSSF 10 a MSR 28. Ujęcie księgowe zależy od tego, czy aktywa niepieniężne sprzedane lub wniesione do jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia stanowią „biznes” (ang. business).

W przypadku, gdy aktywa niepieniężne stanowią „biznes”, inwestor wykaże pełny zysk lub stratę na transakcji. Jeżeli zaś aktywa nie spełniają definicji biznesu, inwestor ujmuje zysk lub stratę z wyłączeniem części stanowiącej udziały innych inwestorów.

Zmiany zostały opublikowane 11 września 2014 r. Data obowiązywania zmienionych przepisów nie została ustalona przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości.

Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zatwierdzenie tej zmiany jest odroczone przez Unię Europejską.

3) PRZYJĘTE ZASADY RACHUNKOWOŚCI**Podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego**

Skonsolidowane sprawozdanie Grupy Kapitałowej Banku Millennium S.A. sporządzone za rok obrotowy od 1 stycznia 2018 roku do 31 grudnia 2018 roku obejmuje dane finansowe Banku oraz dane finansowe jednostek zależnych, stanowiących „Grupę” oraz dane jednostek stowarzyszonych wycenione metodą praw własności.

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o założenie kontynuowania przez Grupę działalności gospodarczej w najmniejszym istotnie zakresie, w okresie nie krótszym niż rok od dnia bilansowego. Sprawozdanie zostało przygotowane w złotych polskich, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, zostały podane w tysiącach złotych (tys. zł).

W sprawozdaniu zastosowano koncepcję wartości godziwej dla aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych FVTPL, w tym instrumentów pochodnych oraz aktywów finansowych klasyfikowanych FVTOCI. Pozostałe składniki aktywów finansowych i zobowiązań finansowych (w tym kredyty i pożyczki) wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu ustalonego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości (za wyjątkiem kredytów nie spełniających testu SPPI) lub cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF, w brzmieniu przyjętym przez UE, wymaga od kierownictwa dokonania subiektywnych ocen, estymacji i przyjęcia założeń, które wpływają na stosowane zasady rachunkowości oraz na prezentowane kwoty aktywów i pasywów oraz przychodów i kosztów. Za wybór, stosowanie, rozwój i sprawdzenie trafności przyjętych estymacji odpowiada jednostka merytoryczna Grupy, przyjęte założenia są następnie zatwierdzane przez kierownictwo Grupy. Szacunki i założenia dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które są uważane za właściwe w danych warunkach. Wyniki tworzą podstawę do dokonywania szacunków odnośnie wartości bilansowych aktywów i pasywów, których nie da się określić w jednoznaczny sposób na podstawie innych źródeł. Wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych.

Zgodność rzeczywistych wyników i dokonanych szacunków i założeń jest weryfikowana na bieżąco. Korekty w szacunkach są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku pod warunkiem, że korekta dotyczy tylko tego okresu lub w okresie, w którym dokonano zmiany i w okresach przyszłych, jeśli korekta wpływa zarówno na bieżący jak i przyszłe okresy.

Poniżej prezentowane zasady rachunkowości zostały zastosowane do wszystkich okresów sprawozdawczych zaprezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, za wyjątkiem zmian wynikających z MSSF9 wdrożonego z dniem 1 stycznia 2018 r. Dla obszarów które były zmienione przez MSSF9 zaprezentowane również zasady rachunkowości obowiązujące przed 1 stycznia 2018 r., te fragmenty opisu zostały wyróżnione ciemniejszym tłem.

Wszystkie jednostki objęte konsolidacją sporządzają sprawozdania finansowe zgodnie z jednolitymi obowiązującymi w całej Grupie MSSF w brzmieniu przyjętym przez UE, na ten sam dzień bilansowy.

Podstawy konsolidacji

Metoda przejścia

Metoda przejścia jest stosowana przez Grupę przy rozliczaniu połączeń jednostek gospodarczych, w których Grupa występuje jako jednostka przejmująca. Koszt połączenia ustala się jako wartość godziwą przekazanych aktywów, wyemitowanych instrumentów kapitałowych oraz zobowiązań zaciągniętych lub przejętych na dzień wymiany wyłączając koszty usług związanych z połączeniem jednostek takich jak doradztwo, porady prawne, wyceny i podobne usługi.

Możliwe do zidentyfikowania aktywa nabyte oraz zobowiązania i zobowiązania warunkowe przejęte w ramach połączenia jednostek gospodarczych wycenia się początkowo według ich wartości godziwej na dzień przejścia, niezależnie od wielkości ewentualnych udziałów niekontrolujących. Nadwyżkę kosztu przejścia nad wartością godziwą udziału Grupy w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach netto ujmuje się jako wartość firmy. Jeżeli koszt połączenia jest niższy od udziału Grupy w wartości godziwej netto możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań, zobowiązań warunkowych przejętej jednostki zależnej, Grupa dokonuje ponownej oceny identyfikacji i wyceny możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych jednostki przejmowanej oraz wyceny kosztu połączenia. Ewentualna nadwyżka pozostała po dokonaniu ponownej oceny jest ujmowana od razu w Rachunku zysków i strat.

Jednostki zależne

Jednostki zależne są to wszelkie podmioty kontrolowane przez Grupę, ponieważ Grupa (i) posiada znaczące prawa dające możliwość bieżącego kierowania działaniami jednostki istotnie wpływającymi na jej wyniki finansowe, (ii) z tytułu swego zaangażowania w jednostkę podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do tych wyników oraz (iii) posiada możliwość wykorzystania władzy do wywierania wpływu na wysokość przypisanych mu wyników finansowych związanych z zaangażowaniem w tę jednostkę. Przy dokonywaniu oceny czy Grupa posiada władzę nad daną jednostką uwzględnia się istnienie znaczących praw głosu, w tym potencjalnych praw głosu, które w danej chwili można zrealizować lub zamienić. Aby prawo było prawem znaczącym, jego posiadacz musi mieć praktyczną zdolność wykonywania tego prawa.

Jednostki zależne podlegają konsolidacji od dnia przejścia nad nimi kontroli przez Grupę. Przestaje się je konsolidować z dniem ustania kontroli.

Transakcje, rozrachunki i niezrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy spółkami Grupy są eliminowane. Nie zrealizowane straty również podlegają eliminacji, chyba że transakcja dostarcza dowodów na utratę wartości przekazanego składnika aktywów.

Jednostki stowarzyszone

Jednostki stowarzyszone to wszelkie jednostki, na które Grupa wywiera znaczący wpływ, lecz których nie kontroluje, co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20% do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych rozlicza się metodą praw własności i ujmuje początkowo według kosztu. Inwestycja Grupy w jednostkach stowarzyszonych obejmuje wartość firmy (pomniejszoną o ewentualne skumulowane odpisy z tytułu utraty wartości), określoną na dzień nabycia.

Udział Grupy w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych od dnia nabycia ujmuje się w Rachunku zysków i strat, zaś jej udział w zmianach stanu innych kapitałów od dnia nabycia - w innych kapitałach. Wartość bilansową inwestycji koryguje się o łączne zmiany stanu poszczególnych elementów kapitału od dnia ich nabycia. Gdy udział Grupy w stratach jednostki stowarzyszonej staje się równy lub większy od udziału Grupy w tej jednostce stowarzyszonej, obejmującego ewentualne inne niż zabezpieczone należności, Grupa zaprzestaje ujmować dalsze straty, chyba że wzięła na siebie obowiązki lub dokonała płatności w imieniu danej jednostki stowarzyszonej.

Niezrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy Grupą a jej jednostkami stowarzyszonymi eliminuje się proporcjonalnie do udziału Grupy w jednostkach stowarzyszonych. Niezrealizowane straty również są eliminowane, chyba że transakcja dostarcza dowodów na wystąpienie utraty wartości przekazywanego składnika aktywów.

Waluta funkcjonalna oraz waluta prezentacji

Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniu finansowym Grupy wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność („waluta funkcjonalna”). Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Banku - jednostki dominującej Grupy oraz spółek Grupy.

Transakcje i salda

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w Rachunku zysków i strat.

Różnice kursowe z tytułu pozycji pieniężnych, zarówno tych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, jak i wycenianych do wartości godziwej przez Inne całkowite dochody, są wykazywane w Rachunku zysków i strat.

Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy są wykazywane w Rachunku zysków i strat, natomiast różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych klasyfikowanych jako wyceniane do wartości godziwej przez Inne całkowite dochody są wykazywane w Innych składnikach całkowitych dochodów.

Zastosowanie szacunków w związku ze stosowanymi zasadami rachunkowości

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga dokonania przez Grupę pewnych szacunków oraz przyjęcia pewnych założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Szacunki i założenia, które podlegają ciągłej ocenie przez kierownictwo Grupy, oparte są o doświadczenia historyczne i inne czynniki, w tym oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Mimo, że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków bieżących i działań, które Grupa podejmuje, rzeczywiste rezultaty mogą się od tych szacunków różnić. Poniżej przedstawiono najistotniejsze obszary dla których Grupa dokonuje oszacowań:

- **Utrata wartości kredytów i pożyczek**
Począwszy od 1-go stycznia 2018 szacowanie utraty wartości w Grupie bazuje na koncepcie „oczekiwanej straty kredytowej” (ang. Expected Credit Loss - ECL). Bezpośrednim skutkiem tej zmiany jest konieczność wyznaczania odpisów z tytułu utraty wartości, w oparciu o oczekiwane straty kredytowe oraz uwzględnienie prognoz przyszłych warunków ekonomicznych podczas dokonywania oceny ryzyka kredytowego danej ekspozycji.

Metodologia i założenia przyjęte do wyznaczania utraty wartości ekspozycji kredytowych są regularnie monitorowane w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi a rzeczywistymi. W celu oceny adekwatności odpisów z tytułu utraty wartości, wyznaczonych zarówno w ramach analizy indywidualnej, jak i kolektywnej, przeprowadzana jest okresowo (nie rzadziej niż raz w roku) weryfikacja historyczna (backtesting), której wyniki są brane pod uwagę przy definiowaniu działań, mających na celu poprawę jakości procesu.

Dodatkowe informacje zostały zaprezentowane w **Rozdziale 8 „Zarządzanie ryzykiem finansowym”**.

Standardy rachunkowości obowiązujące przed 1 stycznia 2018 r.

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Grupa ocenia czy istnieją dane/przesłanki wskazujące na możliwe do wiarygodnego zmierzenia zmniejszenia szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących portfela kredytowego, zanim zmniejszenie to będzie można przyporządkować do konkretnego kredytu w celu oszacowania utraty wartości.

Szacunki mogą uwzględniać możliwe do zaobserwowania dane wskazujące na wystąpienie niekorzystnej zmiany sytuacji płatniczej kredytobiorców należących do określonej grupy lub sytuacji gospodarczej w danym kraju lub jego części, co ma związek z problemami występującymi w tej grupie aktywów. Historyczne parametry strat są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji w celu uwzględnienia wpływu aktualnych czynników rynkowych, które nie miały miejsca w okresie, którego dotyczą obserwacje historyczne, oraz wyłączenia skutków okoliczności, które miały miejsce w okresie historycznym, a które nie zachodzą obecnie. Metodologia i założenia, na podstawie których określa się szacunkowe kwoty przepływów pieniężnych i okresy, w których one nastąpią, są poddawane regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

- **Wartość godziwa instrumentów finansowych**
Wartość godziwą instrumentów finansowych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując techniki wyceny zgodnie ze stosowaną przez Grupę polityką rachunkowości. Dla instrumentów pochodnych o charakterze nieopcynym oraz dłużnych papierów wartościowych stosowane są modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych. Dla instrumentów pochodnych o charakterze opcynym stosuje się modele wyceny opcji. Wszystkie modele są zatwierdzane przed użyciem, a także kalibrowane w celu zapewnienia, że otrzymane wyniki odzwierciedlają rzeczywisty poziom wartości godziwej wycenianych instrumentów. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, pochodzące z aktywnego rynku.

W przypadku braku pochodzących z aktywnego rynku parametrów wyceny, wartość godziwa jest określana w oparciu o zastosowanie technik wyceny wykorzystujących szacunkowe parametry wsadowe.

Grupa wycenia instrumenty finansowe stosując poniższe metody wyceny w następującej hierarchicznie kolejności:

- Ceny kwotowane na aktywnym rynku identycznych instrumentów dla następujących instrumentów finansowych:
Dłużne papiery skarbowe stałokuponowe i zerokuponowe oraz zmiennoprocentowe;
- Techniki wyceny w oparciu o parametry pochodzące z rynku dla następujących instrumentów finansowych:
Dłużne papiery skarbowe zmiennoprocentowe,
Instrumenty pochodne:
 - FRA, IRS, CIRS,
 - FX Swap, FX Forward,
 - Instrumenty pochodne wbudowane,
Bony emitowane przez Bank Centralny;
- Techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów niepochodzących z rynku:
Dłużne papiery wartościowe pozostałych emitentów (np. gminy),
Kredyty obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
Akcje VISA Incorporation,
Instrumenty pochodne:
 - Opcje walutowe nabyte przez Grupę,
 - Opcje na indeksy nabyte/wystawione przez Grupę.

W celu oszacowania wartości godziwej akcji uprzywilejowanych VISA, uwzględniono wartość pieniądza w czasie oraz okres konwersji akcji uprzywilejowanych na akcje zwykłe VISA.

Do oszacowania wartości godziwej kredytów, z uwagi na brak dostępności wartości rynkowej, posłużono się wewnętrznym modelem wyceny z uwzględnieniem założenia, iż w momencie udzielenia kredytu wartość godziwa równa jest wartości bilansowej.

Wartość godziwa kredytów bez rozpoznanej utraty wartości jest równa sumie przyszłych oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych na daną datę bilansową. Stopa dyskontująca stanowi sumę: kosztu ryzyka, kosztu finansowania, wartości oczekiwanego zwrotu.

Wartość godziwa kredytów o rozpoznanej utracie wartości jest równa sumie przyszłych oczekiwanych odzysków zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, uznając że średnie oczekiwane odzyski uwzględniają w pełni element ryzyka kredytowego.

Do wyceny instrumentów pochodnych Grupa stosuje komponent ryzyka kredytowego uwzględniający zarówno ryzyko kontrahenta (korekta wartości kredytowej, z ang. credit value adjustment - CVA) jak i ryzyko własne Grupy (korekta wartości debetowej, z ang. debit value adjustment - DVA). Grupa ocenia, że wpływ nieobserwowalnych danych wejściowych związanych ze stosowaniem tego komponentu na proces ustalania wartości godziwej jest nieistotny.

- **Utrata wartości innych aktywów trwałych**

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy nastąpiła utrata wartości składników aktywów trwałych. W przypadku zidentyfikowania takiej przesłanki, Grupa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej. Oszacowanie wartości użytkowej składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) wiąże się, między innymi, z przyjęciem założeń w zakresie szacunków co do kwot, terminów przyszłych przepływów pieniężnych, które Grupa może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne). Szacując wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży Grupa opiera się na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców.

- **Inne wartości szacunkowe**

Rezerwa na odprawy emerytalne wyliczana jest metodą aktuarialną przez niezależnego aktuarusza jako wartość obecna przyszłych zobowiązań Grupy wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji. Rezerwa na odprawy emerytalne podlega aktualizacji na bazie rocznej. Wyliczenie rezerw jest oparte na szeregu założeń, zarówno co do warunków makroekonomicznych jak i założeń dotyczących rotacji pracowników, ryzyka śmierci i innych.

W odniesieniu do świadczeń pracowniczych, takich jak premie dla wyższej kadry kierowniczej, premie dla pracowników, Zarząd Grupy dokonuje szacunków wysokości świadczeń na dzień bilansowy. Ostateczna kwota przedmiotowych świadczeń pracowniczych jest ustalana decyzją Komitetu Personalnego Zarządu Banku lub Komitetu Personalnego Rady Nadzorczej Banku.

Aktywa i zobowiązania finansowe

Klasyfikacja

Zgodnie z wymogami MSSF 9 aktywa finansowe klasyfikowane są w momencie ich początkowego ujęcia (i w dniu wdrożenia MSSF9) do jednej z trzech kategorii:

- 1) Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (dalej „AC” - ang. Amortised Cost),
- 2) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy (dalej „FVTPL” - ang. Fair Value Through Profit & Loss),
- 3) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody (dalej „FVTOCI” - ang. Fair Value Through Other Comprehensive Income).

Klasyfikacja instrumentów finansowych do jednej z powyższych kategorii przeprowadzana jest na podstawie:

- 1) Modelu biznesowego zarządzania aktywami finansowymi

Ocena modelu biznesowego polega na ustaleniu, czy składnik aktywów finansowych jest utrzymywany:

- dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu,
- zarówno w celu otrzymywania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu jak i sprzedaży składnika aktywów finansowych lub
- w innych celach biznesowych.

- 2) Testu charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych związanych z aktywami finansowymi (Test SPPI - ang. *Solely Payment of Principal and Interest*)

Test SPPI ma na celu ocenę charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych i w konsekwencji weryfikację, czy:

- warunki umowne powodują powstanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które stanowią tylko i wyłącznie spłatę kapitału i odsetek od tego kapitału,
- kapitał stanowi wartość godziwą kredytu w momencie jego rozpoznania,
- odsetki stanowią odzwierciedlenie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyka kredytowego, ryzyka płynności, marży Grupy i innych kosztów administracyjnych związanych z wartością kapitału pozostającego do spłaty w danym momencie.

Instrumenty finansowe są klasyfikowane w momencie początkowego ujęcia lub w następstwie znaczącej modyfikacji instrumentu. Zmiana klasyfikacji aktywów finansowych może być spowodowana zmianą modelu biznesowego lub niespełnieniem testu SPPI. Reklasyfikacja jest dokonywana prospektywnie, tj. nie wpływa na wyceny wartości godziwej, odpisy aktualizujące ani naliczone odsetki ujęte do dnia reklasyfikacji.

Modele Biznesowe Grupy

Zgodnie z MSSF 9 sposób zarządzania aktywami może zostać przypisany do następujących modeli:

- 1) Held To Collect (dalej „HTC”),
- 2) Both Held to Collect and for Sale (dalej „HTC&FS”),
- 3) Inne, np. działalność tradingowa, zarządzanie aktywami w oparciu o zmiany wartości godziwej, maksymalizowanie przepływów pieniężnych poprzez sprzedaż.

Model Held To Collect (HTC)*Charakterystyka modelu:*

- 1) Celem modelu jest utrzymywanie aktywów finansowych w celu uzyskania kontraktowych przepływów pieniężnych,
- 2) Sprzedaż ma charakter sporadyczny,
- 3) Co do zasady, najniższe poziomy sprzedaży w porównaniu z pozostałymi modelami (pod względem częstotliwości oraz wolumenu).

Warunki dopuszczające sprzedaż w modelu HTC:

- 1) Niska częstotliwość,
- 2) Niski wolumen,
- 3) Sprzedaż związana z ryzykiem kredytowym (sprzedaż spowodowana pogorszeniem jakości kredytowej danego aktywa finansowego do poziomu, w którym nie spełnia wymagań polityki inwestycyjnej).

Sprzedaż posiadająca przynajmniej jedną z powyższych cech nie stanowi przeszkody w zakwalifikowaniu grupy aktywów do modelu HTC

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Instrumenty przypisane do modelu HTC są klasyfikowane jako wyceniane według zamortyzowanego kosztu pod warunkiem, że spełnione są kryteria Testu SPPI. Wartość instrumentów wyliczana jest w oparciu o efektywną stopę procentową, która jest stosowana do ustalenia przychodów odsetkowych, a następnie korygowana o odpisy z tytułu utraty wartości odzwierciedlające oczekiwane straty kredytowe. Wycenie według zamortyzowanego kosztu podlega, portfel kredytowy Grupy (z wyjątkiem pożyczek niespełniających testu SPPI) oraz dłużne papiery wartościowe emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego (portfel obligacji komunalnych), ponieważ te instrumenty ponieważ instrumenty te co do zasady utrzymywane są przez Grupę do uzyskania kontraktowych przepływów pieniężnych, a transakcje sprzedaży występują sporadycznie.

Model Both Held to Collect and for Sale (HTC&FS)*Charakterystyka modelu:*

- 1) Integralnymi celami modelu biznesowego są zarówno uzyskanie kontraktowych przepływów pieniężnych, jak i sprzedaż (w szczególności model spełnia założenia HTC&FS, jeśli jego celem jest zarządzanie bieżącymi potrzebami płynnościowymi bieżącego zapotrzebowania płynnościowego, utrzymanie założonego profilu rentowości i / lub dopasowanie czasu trwania (duration) aktywów i zobowiązań finansowych),
- 2) Poziomy sprzedaży są zazwyczaj wyższe niż w modelu HTC.

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Zgodnie z MSSF 9 instrumenty przypisane do modelu HTC&FS są klasyfikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez kapitał (FVTOCI) pod warunkiem, że warunki umowne tych instrumentów powodują powstanie w określonych momentach przepływów pieniężnych stanowiących wyłącznie spłatę kapitału oraz odsetek od niespłaconej części kapitału (spełniony jest Test SPPI). Instrumenty te wyceniane są w wartości godziwej pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości, wynik z wyceny ujmuje się w innych całkowitych dochodach do momentu usunięcia z bilansu aktywów finansowych.

Model HTC&FS ma zastosowanie do portfela rządowych papierów wartościowych oraz bonów pieniężnych Narodowego Banku Polskiego (w szczególności portfel płynnościowy i inwestycyjny).

Instrumenty kapitałowe (za wyjątkiem podmiotów powiązanych nieobjętych zapisami MSSF9) klasyfikowane są jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (FVTPL), o ile zgodnie z intencją zarządzających nimi jednostek nie stanowią inwestycji strategicznej, lub według wartości godziwej z odniesieniem skutków wyceny w pozostałych całkowitych dochodach (FVTOCI) w przypadku instrumentów, które nie są utrzymywane w celach handlowych. Decyzja o skorzystaniu z opcji wyceny instrumentów kapitałowych do wartości godziwej z odniesieniem skutków wyceny w pozostałych całkowitych dochodach podejmowana jest przez Grupę w dniu początkowego ujęcia danego instrumentu i stanowi desygnację nieodwołalną (nawet w momencie sprzedaży zysk/strata na transakcji nie jest ujmowana w Rachunku Zysków i Strat).

Inne modele*Charakterystyka modelu:*

- 1) Model biznesowy nie spełnia założeń modeli HTC oraz HTC&FS.
- 2) Uzyskiwanie przepływów pieniężnych z tytułu odsetek i kapitału nie jest głównym celem modelu biznesowego (nie spełniony Test SPPI).

Do tej kategorii należy zaliczyć w szczególności:

- 1) Portfele zarządzane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych ze sprzedaży aktywów, w szczególności „przeznaczone do obrotu”
- 2) Portfele, których wyniki zarządzania oceniane są na podstawie wartości godziwej.

Aktywo finansowe należy uznać za przeznaczone do obrotu, jeśli:

- 1) Zostało nabyte głównie w celu sprzedaży w krótkim terminie,
- 2) W momencie początkowego ujęcia, jest częścią portfela instrumentów finansowych zarządzanych łącznie, dla których istnieją dowody potwierdzające prawidłowość, że w ostatnim czasie faktycznie generowały krótkoterminowe zyski, lub
- 3) Jest instrumentem pochodnym, z wyłączeniem instrumentów pochodnych wyznaczonych do rachunkowości zabezpieczeń i będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi.

Termin „obrotu” oznacza przy tym aktywne i częste zakupy i sprzedaże instrumentów. Cechy te nie stanowią jednak warunku koniecznego, aby zaklasyfikować instrument finansowy jako przeznaczony do obrotu.

Wpływ na klasyfikację i wycenę:

Aktywa finansowe utrzymywane w ramach modeli innych niż HTC lub HTC&FS są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (FVTPL).

Model biznesowy inny niż HTC bądź HTC&FS będzie miał zastosowanie do portfeli następujących aktywów finansowych:

- 1) Instrumenty pochodne,
- 2) Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu,
- 3) Instrumenty kapitałowe niedesygnowane jako inwestycje strategiczne,
- 4) Aktywa finansowe nieodwołalnie wyznaczone przy początkowym ujęciu do wyceny według wartości godziwej przez wynik finansowy (nawet w przypadku, gdy składnik aktywów nie spełnia warunków, aby zostać wyceniony na wartość FVTPL) w celu wyeliminowania lub znacznego zmniejszenia niedopasowania księgowego które miałyby miejsce gdyby nie dokonano takiej desygnacji.

Klasyfikacja tych instrumentów nie uległa zmianie po wejściu w życie MSSF 9 (wycena do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat).

Standardy rachunkowości obowiązujące przed 1 stycznia 2018 r. (MSR 39)

Klasyfikacja

Grupa dokonuje podziału instrumentów finansowych objętych zakresem MSR 39 zgodnie z następującymi kategoriami: instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności, pożyczki i należności, aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, pozostałe zobowiązania finansowe. O klasyfikacji instrumentów finansowych decydują osoby odpowiedzialne merytorycznie w momencie ich początkowego ujęcia.

- Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat

Do tej kategorii są zaliczane składniki aktywów lub zobowiązań finansowych, które są kwalifikowane jako przeznaczone do obrotu (to znaczy: które zostały nabyte lub zaciągnięte w celu odsprzedaży w krótkim terminie, są częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi Grupa zarządza łącznie w celu generowania krótkoterminowych zysków lub stanowią instrumenty pochodne oraz tymi, które zostały wyznaczone i spełniają definicję efektywnego instrumentu zabezpieczającego), lub przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat.

Wyznaczenie takie może mieć miejsce tylko wówczas gdy: (i) wyznaczony składnik aktywów lub zobowiązań finansowych jest instrumentem łącznym zawierającym jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych kwalifikujących się do odrębnego ich ujmowania, przy czym wbudowany instrument pochodny nie może zmieniać znacząco przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej lub wydzielenie instrumentu pochodnego jest zabronione; (ii) zastosowanie takiej klasyfikacji aktywa lub zobowiązania eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność w zakresie wyceny lub ujmowania (tzw. niedopasowanie księgowo na skutek innego sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań lub odmiennego ujmowania związanych z nimi zysków lub strat); (iii) grupa aktywów lub zobowiązań finansowych lub obu tych kategorii jest odpowiednio zarządzana, a jej wyniki oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Grupy.

- Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności

Są to aktywa finansowe, za wyjątkiem instrumentów pochodnych, o ustalonych przepływach pieniężnych i terminie wymagalności, które Grupa ma zamiar i możliwość utrzymywać do terminu zapadalności, inne niż 1) wyznaczone przy początkowym ujęciu przez Grupę jako wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, 2) wyznaczone jako dostępne do sprzedaży, 3) spełniające definicję pożyczek i należności.

Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności nie mogą być przeklasyfikowane do innych kategorii instrumentów finansowych lub sprzedawane. Grupa nie może klasyfikować żadnych aktywów finansowych jako utrzymywane do terminu zapadalności przez okres 2 lat (a istniejące musi przenieść do grupy dostępne do sprzedaży) w przypadku, gdy zaistniała sprzedaż lub reklasyfikacja składnika portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności, jeżeli zdarzenie to dotyczyło więcej niż nieznaczącej części portfela.

Nie dotyczy to sytuacji jeżeli zdarzenie sprzedaży lub reklasyfikacji, o którym mowa powyżej, nastąpiło na tyle blisko terminu wymagalności (wykupu), że zmiany rynkowych stóp procentowych nie miałyby istotnego wpływu na wartość godziwą składnika aktywów finansowych, zdarzenie nastąpiło po odzyskaniu przez jednostkę zasadniczej części kwoty nominalu, lub zdarzenie nastąpiło w efekcie niemożliwego do przewidzenia przez Grupę jednostkowego, niepowtarzalnego, nie poddającego się kontroli Grupy zdarzenia.

- Pożyczki i należności

Do kategorii tej zalicza się aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi o ustalonych lub możliwych do określenia płatnościach, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż 1) aktywa finansowe, które zostały zaklasyfikowane jako wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, 2) aktywa finansowe wyznaczone przez jednostkę jako dostępne do sprzedaży, 3) aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytowej. Należności powstałe w związku z faktoringiem bez regresu zostały wykazane jako Skupione wierzytelności.

- Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Kategorię tą stanowią aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały wyznaczone jako dostępne do sprzedaży lub nie zostały zaklasyfikowane jako: pożyczki i należności, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności, aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat.

- Pozostałe zobowiązania finansowe

Jako pozostałe zobowiązania finansowe Grupa klasyfikuje wszystkie zobowiązania finansowe niezaliczone do kategorii instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, w tym w szczególności depozyty przyjęte oraz pożyczki otrzymane.

Wycena instrumentów finansowych po ujęciu początkowym w bilansie

Po początkowym ujęciu instrumenty finansowe wyceniane są następująco:

- Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat
Instrumenty te są wyceniane do wartości godziwej a zmiany wartości odnoszone są bezpośrednio na Rachunek zysków i strat Grupy.

- Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności oraz pożyczki i należności
Ta kategoria instrumentów finansowych wyceniana jest zgodnie z metodologią zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Utrata wartości odnoszona jest na wynik finansowy.

- Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży Grupa wycenia do wartości godziwej. Zyski i straty wynikające ze zmiany wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży są ujmowane w Innych składnikach całkowitych dochodów do momentu wyłączenia składnika aktywów z bilansu (kiedy to skumulowany zysk/strata są ujmowane w Rachunku zysków i strat).

Odsetki naliczane według efektywnej stopy procentowej od aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, są ujmowane w przychodach odsetkowych.

Jeżeli występują obiektywne przesłanki, iż nastąpiła utrata wartości tego składnika aktywów, to Grupa rozpoznaje odpis aktualizujący w sposób opisany w punkcie **Utrata wartości aktywów finansowych**.

- Pozostałe zobowiązania finansowe
Instrumenty finansowe stanowiące pozostałe zobowiązania finansowe są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Test charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych (Test SPPI)

Ocena spełnienia kryterium Testu SPPI jest przeprowadzana w następujących przypadkach:

- udzielenie kredytu;
- zakup kredytu;
- renegotjacja warunków umownych.

Przedmiotem Testu SPPI są warunki umowne kredytów ujętych w bilansie, analizie nie podlegają produkty pozabilansowe.

Test SPPI przeprowadzany jest na etapie projektowania produktu/umowy kredytowej co umożliwi podjęcie decyzji zatwierdzających z uwzględnieniem przyszłego sposobu wyceny ekspozycji.

W ramach Testu SPPI oceniany jest wpływ zmodyfikowanego elementu na przepływy pieniężne wynikające z zawartego kontraktu. Cechy kontraktowe wprowadzające zmienność lub ryzyko przepływów pieniężnych niezwiązane bezpośrednio z przepływami z tytułu spłat odsetek i kapitału mogą zostać ocenione jako niemające wpływu na klasyfikację (spełnienie kryteriów Testu SPPI), jeżeli zostaną określone jako posiadające zaniedbywalny wpływ na klasyfikację (istnienie cechy „de minimis”) lub taki wpływ nie jest zaniedbywalny (brak charakteru „de minimis”) lecz może wystąpić jedynie w wyjątkowo rzadkich przypadkach (istnienie cechy „not genuine”).

W przypadkach, gdy ma miejsce modyfikacja wartości pieniądza w czasie, np. w razie niedopasowania okresu przeszacowania stopy procentowej z tenorem stawki bazowej, w celu weryfikacji spełnienia Testu SPPI Grupa przeprowadza ocenę na podstawie Benchmark Testu, czyli porównania instrumentu wynikającego z kontraktu z instrumentem bazowym.

Zawarte w umowie kredytowej klauzule uzależniające wysokość marży odsetkowej od spełnienia określonych kowenantów (np. utrzymywania danego wskaźnika na określonym poziomie) stanowią element modyfikujący wartość kontraktowych przepływów pieniężnych i są przedmiotem analizy pod kątem wpływu na spełnienie kryteriów Testu SPPI.

Aktywa typu non-recourse (produkty, dla których roszczenie Grupy jest ograniczone do określonych aktywów dłużnika lub przepływów pieniężnych z określonych aktywów), w szczególności produkty typu „project finance” oraz „object finance” (produkty w których kredytobiorca, najczęściej spółka specjalnego przeznaczenia charakteryzuje się minimalnym poziomem kapitałów własnych, a jedynym składnikiem jego majątku jest kredytowane aktywo), oceniane są przez porównanie wartości zabezpieczenia w stosunku do kwoty kapitału udzielonego kredytu. Identyfikacja odpowiedniego bufora na pokrycie ryzyka zmian wartości zabezpieczenia, powoduje spełnienie warunków Testu.

Negatywny wynik Testu SPPI, implikuje wycenę kredytu do wartości godziwej, powodując odejście od standardowej metody wyceny kredytów wg zamortyzowanego kosztu.

Modyfikacje warunków umowy kredytowej

Modyfikacje warunków umowy kredytowej w trakcie okresu kredytowania, to m.in.:

- zmiany terminów spłaty całości lub części należności,
- zmiany wysokości rat spłaty należności,
- zmiany oprocentowania lub zaprzestania naliczania odsetek,
- kapitalizacja zaległych lub bieżących odsetek,
- przewalutowanie zadłużenia (o ile możliwość taka nie wynika z pierwotnej umowy),
- ustanowienie, zmiana bądź zniesienie istniejącego zabezpieczenia należności.

Każda tego typu modyfikacja skutkować może koniecznością wyłączenia z bilansu i ponownej klasyfikacji aktywa finansowego uwzględniającej przeprowadzenie Testu SPPI.

W przypadku zidentyfikowania modyfikacji warunków kontraktowych kredytu, Grupa przeprowadza ocenę jakościową i ilościową w celu określenia czy daną modyfikację należy uznać za znaczącą i w konsekwencji, wyłączyć oryginalne aktywo finansowe wyłączyć z bilansu i rozpoznać je jako nowe (zmodyfikowane) aktywo według wartości godziwej. Znacząca modyfikacja ma miejsce jeżeli spełnione są następujące warunki:

- co najmniej dwukrotne wydłużenie rezydualnego terminu zapadalności (analizowane na bazie rezydualnego terminu zapadalności w momencie wydłużenia), nie krótsze niż 3 lata i jednocześnie zwiększenie kwoty finansowania,
- konwersja ekspozycji na inną walutę (o ile możliwość konwersji nie była uwzględniana w pierwotnej umowie),
- zmiana wyniku Testu SPPI.

Dodatkowo Grupa w ramach backtestingu dokonuje okresowej weryfikacji przyjętych kryteriów znaczącej modyfikacji przyjmując kryterium testu 10% (badając wielkość odchylenia przepływów pieniężnych przed i po modyfikacji kontraktu).

Wynik na znaczącej modyfikacji prezentowany jest w wyniku z tytułu odpisów z tytułu utraty wartości.

Jeśli wynikające z umowy przepływy pieniężne podlegają modyfikacji, która nie prowadzi do zaprzestania ujmowania danego składnika aktywów (tzw. nieistotna modyfikacja), Grupa dokonuje korekty wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmuje zysk lub stratę z tytułu nieistotnej modyfikacji w wyniku finansowym (w odrębnej pozycji Rachunku zysków strat - „wynik z tytułu modyfikacji”). Korektę wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych stanowi różnica dyskontowanych przepływów pieniężnych przed i po umowie. Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

Aktywa POCI

Aktywa POCI („purchased or originated credit-impaired”) to aktywa finansowe, które w momencie początkowego ujęcia mają stwierdzoną utratę wartości. Aktywa finansowe, które zostały zaklasyfikowane jako POCI w momencie początkowego ujęcia, są przez Grupę traktowane jako POCI we wszystkich następujących okresach do momentu zaprzestania ich ujmowania w bilansie i zaliczane do koszyka 3, niezależnie od przyszłych zmian szacunków dotyczących generowanych przez nie przepływów pieniężnych (ewentualnego uzdrowienia aktywa).

Aktywa POCI mogą powstać na 3 różne sposoby, tj.:

- 1) poprzez nabycie kontraktu spełniającego definicję POCI (np. w wyniku kupna portfela „złych kredytów”)
- 2) poprzez zawarcie kontraktu, który jest POCI w momencie pierwotnego udzielenia (np. udzielenie kredytu klientowi w złej kondycji finansowej z nadzieją na jej poprawę w przyszłości)
- 3) poprzez istotną modyfikację kontraktu zaliczanego do koszyka 3 kwalifikującą ten kontrakt do wyłączenia z bilansu, a następnie do ponownego ujęcia w bilansie już jako kontraktu spełniającego definicję POCI.

Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe w dniu ich nabycia lub powstania zalicza się do następujących kategorii:

- 1) zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, lub
- 2) pozostałe zobowiązania finansowe (wyceniane w AC).

Zobowiązania finansowe nie podlegają przeklasyfikowaniu.

Ujmowanie instrumentów finansowych w bilansie

Grupa ujmuje składnik aktywów lub zobowiązanie finansowe w bilansie, gdy staje się stroną umowy tego instrumentu. Standaryzowane transakcje kupna i sprzedaży aktywów finansowych ujmowane są w dniu zawarcia transakcji.

Wszystkie instrumenty finansowe w momencie początkowego ujęcia są wyceniane do wartości godziwej skorygowanej, w przypadku instrumentów finansowych innych niż klasyfikowane jako wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat, o koszty transakcji, które mogą być przypisane bezpośrednio do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Zaprzestanie ujmowania instrumentów finansowych w bilansie

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany z bilansu Grupy w momencie, kiedy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z nim związanych lub, kiedy Grupa przenosi składnik aktywów finansowych na podmiot trzeci. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Grupa:

- przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub
- zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Grupy.

Przenosząc składnik aktywów finansowych Grupa ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W tym przypadku:

- jeżeli Grupa przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych z bilansu;
- jeżeli Grupa zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w bilansie;
- jeżeli Grupa nie przenosi ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to Grupa ustala, czy zachowała kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w bilansie Grupy do wysokości wynikającej z trwałego zaangażowania, odpowiednio w przypadku braku kontroli jest z bilansu wyłączany.

Grupa wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Rachunkowość zabezpieczeń i instrumenty pochodne

Wycena do wartości godziwej

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji. Wartość godziwą ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach, w tym w oparciu o ceny niedawno zawartych transakcji. Rynek jest uważany za aktywny, gdy kwotowane ceny instrumentów są regularnie dostępne i wynikają z rzeczywistych transakcji zawieranych na tym rynku oraz reprezentują poziom, po którym Grupa mogłaby zawrzeć takie transakcje. W przypadku, gdy rynek instrumentów nie jest aktywny, Grupa określa wartość godziwą z wykorzystaniem technik wyceny, w tym modeli bazujących na zdyskontowanych przepływach pieniężnych oraz modeli wyceny opcji. Stosowane przez Grupę techniki wyceny oparte są o maksymalne wykorzystanie danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku, takich jak stopy procentowe, kursy walutowe oraz zmienności implikowane. W przypadku braku danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku, Grupa wykorzystuje w technikach wyceny własne szacunki parametrów wyceny w oparciu o swoją najlepszą wiedzę i doświadczenie.

Dodatkowym elementem wyceny instrumentów pochodnych jest komponent ryzyka kredytowego uwzględniający zarówno ryzyko kontrahenta (korekta wartości kredytowej, z ang. credit value adjustment - CVA) jak i ryzyko własne Grupy (korekta wartości debetowej, z ang. debit value adjustment - DVA).

Ujmowanie instrumentów pochodnych wbudowanych w zobowiązania

Grupa wydziela i ujmuje w bilansie wbudowane instrumenty pochodne będące składnikiem instrumentów hybrydowych. Instrument hybrydowy zawiera umowę zasadniczą (niebędącą instrumentem pochodnym) oraz wbudowany instrument pochodny, który w oparciu o określoną stopę procentową, cenę instrumentu finansowego, cenę towaru, kurs waluty, indeks cen lub stóp lub inną zmienną, modyfikuje część lub całość przepływów pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej.

Spełniające określone niżej warunki, wbudowane instrumenty pochodne traktuje się jako odrębne instrumenty pochodne. Instrumenty te są wyceniane według wartości godziwej a ich zmiany wartości godziwej wykazuje się w Rachunku zysków i strat. Wbudowane instrumenty pochodne ujmuje się i wycenia odrębnie od umowy zasadniczej w przypadku łącznego zaistnienia następujących warunków:

- cechy ekonomiczne wbudowanego instrumentu pochodnego oraz ryzyko z nim związane nie są ściśle powiązane z cechami ekonomicznymi umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi;
- samodzielny instrument o takich samych warunkach umownych jak wbudowany instrument pochodny spełniałby definicję instrumentu pochodnego; oraz
- hybrydowy (łączny) instrument finansowy nie jest zaliczany do instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat.

Sposób ujmowania zmian wartości godziwej instrumentu pochodnego zależy od tego, czy dany instrument pochodny jest wyznaczony jako instrument zabezpieczający, od rodzaju zabezpieczenia oraz od rodzaju zabezpieczanej pozycji.

Instrumenty pochodne wyznaczone jako instrumenty zabezpieczające - rachunkowość zabezpieczeń

Instrumenty pochodne wykorzystywane są m.in. w celu zabezpieczenia przed ryzykami stopy procentowej oraz kursu walutowego wynikającymi z działalności operacyjnej, finansowej i inwestycyjnej. Niektóre instrumenty pochodne wyznacza się jako zabezpieczenie:

- przepływów pieniężnych, które przypisać można ujętemu składnikowi aktywów lub zobowiązań, lub wysoce prawdopodobnej planowanej transakcji (zabezpieczenie przepływów pieniężnych), lub
- wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązań albo wiążącej umowy (zabezpieczenie wartości godziwej).

Kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń stosuje się pod warunkiem spełnienia kryteriów określonych w MSR 39.

- W momencie ustanowienia zabezpieczenia, formalnie wyznacza się i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem i strategię zawierania transakcji zabezpieczających. Dokumentacja obejmuje identyfikację pozycji zabezpieczanej lub transakcji, pozycji zabezpieczającej i charakter zabezpieczanego ryzyka. Dokumentuje się również, w momencie ustanowienia zabezpieczenia i przez cały czas jego trwania, ocenę efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z pozycji zabezpieczanej.
- Grupa przewiduje, że zabezpieczenie będzie odznaczało się wysoką skutecznością w równoważeniu przepływów środków pieniężnych i zmian wartości godziwej, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego (prospektywny test efektywności);
- Zabezpieczenie przepływów środków pieniężnych dotyczy wysoce prawdopodobnej, prognozowanej transakcji, która jest narażona na ryzyko zmian przepływów środków pieniężnych wpływających na poziom wyniku finansowego (test wysokiego prawdopodobieństwa);
- Skuteczność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, czyli można wiarygodnie wycenić wartość godziwą zabezpieczanej pozycji lub przepływy środków pieniężnych z niej pochodzące oraz wartość godziwą instrumentu zabezpieczającego;
- Zabezpieczenie jest na bieżąco weryfikowane i stwierdza się jego wysoką skuteczność w całym okresie jego wykorzystania (retrospektywny test efektywności).

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych to zabezpieczenie przed ryzykiem zmienności przepływów pieniężnych, które (i) można przypisać konkretnemu rodzajowi ryzyka związanemu z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem (takimi, jak całość lub część przyszłych płatności odsetkowych od zadłużenia o zmiennym oprocentowaniu) lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją i które (ii) może wpływać na Rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych ujmowane jest w następujący sposób: część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym, który stanowi efektywne zabezpieczenie, ujmuje się w kapitale własnym poprzez pozostały dochód całkowity, zaś nieefektywną część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym ujmuje się w Wyniku z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków.

Zyski i straty ujęte w pozostałych dochodach całkowitych (efektywne zabezpieczenie), w momencie ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań finansowych będącego skutkiem zabezpieczanej planowanej transakcji, przenoszone są do Rachunku zysków i strat w tym okresie lub w okresach, w których zabezpieczany składnik aktywów lub zobowiązań ma wpływ na Rachunek zysków i strat.

W przypadku zabezpieczenia aktywów lub zobowiązań niefinansowych, odniesione do pozostałych dochodów całkowitych jako efektywne zabezpieczenie zyski i straty, przenoszone są do wyniku sukcesywnie, w okresach w których aktywo lub zobowiązanie niefinansowe ma wpływ na Rachunek zysków i strat bezpośrednio z kapitału lub przenoszone są z kapitału do początkowego kosztu nabycia w bilansie i odnoszone do wyniku sukcesywnie w okresach, w których aktywo lub zobowiązanie niefinansowe ma wpływ na Rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej

Zabezpieczenie wartości godziwej to zabezpieczenie przed ryzykiem zmiany wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na Rachunek zysków i strat.

Zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych wyznaczonych i kwalifikujących się jako zabezpieczenia wartości godziwej, ujmuje się w Rachunku zysków i strat wraz z odpowiadającymi im zmianami wartości godziwej zabezpieczanego składnika aktywów lub zobowiązania odnoszącego się do ryzyka, przed którym Grupa się zabezpiecza. To znaczy: zyski lub straty wynikające z przeszacowania wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (dla pochodnego instrumentu zabezpieczającego) wykazuje się w Rachunku zysków i strat, zaś zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w Rachunku zysków i strat. Zasada ta ma zastosowanie do zabezpieczanej pozycji, którą w innych okolicznościach wycenia się według zamortyzowanego kosztu. W przypadku pozycji zabezpieczanej, będącej składnikiem aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane przez inne całkowite dochody, zyski lub straty wynikające z zabezpieczanego ryzyka ujmuje się w Rachunku zysków i strat. Wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane przez inne całkowite dochody, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, prezentowana jest w pozostałych dochodach całkowitych do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

Zaprzestanie rachunkowości zabezpieczeń

W przypadku, gdy zabezpieczenie wartości godziwej przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń, korektę wartości bilansowej instrumentu zabezpieczanego, wycenianego wg efektywnej stopy procentowej, rozlicza się liniowo w czasie w Rachunku zysków i strat w okresie pozostałym do terminu wymagalności/zapadalności. Wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane przez inne całkowite dochody, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, prezentowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

W przypadku, gdy zabezpieczenie przepływów pieniężnych przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń, wycena instrumentu zabezpieczającego ujęta w pozostałych dochodach całkowitych na dzień ostatniego efektywnego testu pozostaje w kapitałach do czasu realizacji przepływu wynikającego z transakcji zabezpieczanej. Przeniesienie niniejszej wyceny do Rachunku zysków i strat następuje w okresach, w których transakcja zabezpieczana ma wpływ na Rachunek zysków i strat.

Instrumenty pochodne niespełniające kryteriów rachunkowości zabezpieczeń

Instrumenty pochodne, które nie podlegają zasadom wyceny zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń, klasyfikowane są jako instrumenty przeznaczone do obrotu i wyceniane w wartości godziwej. Zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych klasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu są wykazywane w Rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu”/”Wynik z pozycji wymiany”, co opisano poniżej.

Grupa stosuje następujące zasady ujmowania zysków i strat z wyceny instrumentów pochodnych:

- Transakcje walutowe forward (FX forward)

Transakcje forward są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych, z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji FX forward są wykazywane w „Wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat.

Ponadto, Grupa desygnowała wybrane transakcje FX forward jako instrumenty zabezpieczające. Sposób ujmowania i wyceny zabezpieczających instrumentów finansowych został opisany w części poświęconej rachunkowości zabezpieczeń.

- Transakcje SWAP walutowy (FX SWAP)

Transakcje FX SWAP są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z wykorzystaniem krzywych stóp procentowych uwzględniających spread wynikający z aktualnych warunków rynkowych oraz z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji FX SWAP są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu” Rachunku zysków i strat.

- Transakcje SWAP stopy procentowej (IRS)

Transakcje IRS są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji IRS są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu” Rachunku zysków i strat.

Ponadto, Grupa desygnowała wybrane transakcje IRS jako instrumenty zabezpieczające. Sposób ujmowania i wyceny zabezpieczających instrumentów finansowych został opisany w części poświęconej rachunkowości zabezpieczeń.

- Transakcje Cross - Currency Swap (CCS)

Transakcje CCS są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodę dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z zastosowaniem krzywych stóp procentowych skorygowanych o rynkowy spread z uwzględnieniem jego struktury terminowej oraz z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji CCS są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu” Rachunku zysków i strat.

Ponadto, Grupa desygnowała wybrane transakcje CCS jako instrumenty zabezpieczające. Sposób ujmowania i wyceny zabezpieczających instrumentów finansowych został opisany w części poświęconej rachunkowości zabezpieczeń.

- Transakcje typu IRS z wbudowanymi opcjami

Transakcje są wyceniane według wartości godziwej; komponent swapowy jest wyceniany przy zastosowaniu metody dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań, natomiast komponent opcyjny wyceniany jest przy pomocy modeli wyceny opcji. Zmiany wartości godziwej wymienionych transakcji są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu” Rachunku zysków i strat. Komponent opcyjny stanowi zabezpieczenie opcji wbudowanych w papiery wartościowe lub depozyty oferowane przez Grupę.

- Opcje na indeksy i opcje walutowe

Transakcje opcyjne są wyceniane według wartości godziwej z zastosowaniem modeli do wyceny opcji. W przypadku opcji wystawionych przez kontrahentów Grupy, wycena modelowa uzupełniana jest o wpływ na wartość godziwą szacunkowego parametru ryzyka kredytowego. Zmiany wartości godziwej opcji są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu” Rachunku zysków i strat.

- Transakcje Forward Rate Agreement (FRA)

Transakcje FRA są wyceniane do wartości godziwej przy zastosowaniu metody dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych z uwzględnieniem ryzyka kredytowego kontrahenta (i Grupy) o ile istnieje ryzyko niewywiązania się stron transakcji ze swoich zobowiązań. Zmiany wartości godziwej transakcji FRA są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu” Rachunku zysków i strat.

- Transakcje terminowe na cenę surowca

Transakcje terminowe na cenę surowca są wyceniane według wartości godziwej w oparciu o metodologię dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych wykorzystując ceny referencyjne ustalane na rynku referencyjnym LME (London Metal Exchange) przy czym Grupa nie utrzymuje pozycji własnych na rynku surowców. Zmiany wartości godziwej są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu” Rachunku zysków i strat.

- Opcje na cenę surowca

Transakcje opcyjne na cenę surowca są wyceniane według wartości godziwej z zastosowaniem modeli wyceny opcji i wykorzystaniem cen referencyjnych ustalanych na rynku referencyjnym LME (London Metal Exchange) przy czym Grupa nie utrzymuje pozycji własnych na rynku surowców. Zmiany wartości godziwej są wykazywane w „Wynik z instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu” Rachunku zysków i strat.

Utrata wartości aktywów finansowych

Główne założenia modelu

Począwszy od dnia 1 stycznia 2018 r. model szacowania utraty wartości bazuje na koncepcji „oczekiwanej straty kredytowej” (ang. expected credit loss - ECL). W wyniku wprowadzonych zmian, odpisy aktualizujące kalkulowane zgodnie z tą koncepcją, uwzględniają również prognozy oraz oczekiwania odnośnie przyszłych warunków ekonomicznych, mających wpływ na poziom ryzyka kredytowego ekspozycji.

Wdrożony model utraty wartości dotyczy aktywów finansowych klasyfikowanych zgodnie z MSSF 9 jako aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej poprzez inne całkowite dochody, za wyjątkiem instrumentów kapitałowych.

Zgodnie z MSSF 9 ekspozycje kredytowe podlegają klasyfikacji do następujących kategorii:

- Koszyk 1 - ekspozycje bez utraty wartości, dla których oczekiwana strata kredytowa szacowana jest w okresie 12 miesięcy,
- Koszyk 2 - ekspozycje bez utraty wartości, dla których zidentyfikowano znaczący wzrost ryzyka i dla których oczekiwana strata kredytowa jest obliczana w całym okresie istnienia składnika aktywów finansowych,
- Koszyk 3 - ekspozycje o zidentyfikowanych przestankach utraty wartości, dla których oczekiwana strata kredytowa jest obliczana w całym okresie istnienia składnika aktywów finansowych.

W przypadku ekspozycji klasyfikowanych do kategorii POCI (ang. purchased or originated credit impaired), które w początkowym ujęciu w bilansie uznano jako aktywa z utratą wartości, oczekiwana strata kredytowa jest obliczana z uwzględnieniem pozostałego okresu użytkowania składnika aktywów finansowych.

Identyfikacja znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego

Aktywa, w przypadku których zidentyfikowano istotny wzrost poziomu ryzyka kredytowego w odniesieniu do momentu początkowego ujęcia w bilansie, klasyfikowane są do Koszyka 2. Istotny wzrost ryzyka jest identyfikowany w oparciu kryteria jakościowe oraz ilościowe.

Kryteria jakościowe obejmują:

- opóźnienia w spłacie powyżej 30 dni,
- ekspozycje zrestrukturyzowane (ang. forborne), w przypadku których nie są już identyfikowane przestanki utraty wartości,
- rating proceduralny, odzwierciedlający początkowe opóźnienia w spłacie,
- podjęte decyzje ograniczające ryzyko kredytowe w ramach systemu wczesnego ostrzegania dla klientów korporacyjnych,
- zidentyfikowane w trakcie analizy indywidualnej zdarzenia, związane z istotnym wzrostem ryzyka kredytowego, tzw. "miękkie oznaki" utraty wartości.

Kryterium ilościowe polega na porównaniu wartości dożywotnego PD (ang. lifetime PD) ustalonej na moment początkowego ujęcia ekspozycji w bilansie, z wartością dożywotnego PD na bieżący dzień sprawozdawczy. Jeżeli empirycznie ustalony próg względnej zmiany wartości dożywotnego PD zostanie przekroczony, wówczas ekspozycja zostaje automatycznie przeniesiona do Koszyka 2. Ocena ilościowa nie obejmuje ekspozycji analizowanych indywidualnie.

Uwzględnienie informacji dotyczących prognozowanych warunków ekonomicznych (ang. forward looking information - FLI)

W procesie kalkulacji oczekiwanych strat kredytowych Grupa korzysta z prognozowanych informacji dotyczących przyszłych zdarzeń makroekonomicznych. Biuro Analiz Makroekonomicznych przygotowuje trzy scenariusze (podstawowy, optymistyczny i pesymistyczny) i określa prawdopodobieństwa ich wystąpienia. Prognozy przekładają się bezpośrednio lub pośrednio na wartości szacowanych parametrów i wysokość ekspozycji

Ujednolicenie definicji default stosowanej w obszarze ryzyka Grupy

W oparciu o pkt 5.5.37 MSSF 9, w dniu zastosowania nowego standardu, definicja utraty wartości została dostosowana do bardziej konserwatywnej definicji default, stosowanej dotychczas w procesie kalkulacji wymogów kapitałowych (w tym w podejściu IRB). Główna różnica w obu definicjach przed zmianą, związana była z podejściem do kwarantanny w przypadku ekspozycji zrestrukturyzowanych. Podejście to było bardziej restrykcyjne w przypadku definicji default. Dlatego też od momentu wdrożenia MSSF 9 Grupa stosuje jednolitą definicję niewykonania zobowiązania (default/impaired), zarówno w zakresie kalkulacji wymogu kapitałowego, jak i badania utraty wartości.

Ujednolicona definicja default obejmuje następujące przestanki:

- opóźnienie w spłacie powyżej 90 dni z uwzględnieniem progów istotności dla wymaganej kwoty: 500 zł w detalu i 3000 zł w korporacjach,
- zrestrukturyzowane ekspozycje (aneksy i ugody),
- ekspozycje w procesie windykacji,
- jakościowe przestanki utraty wartości zidentyfikowane w analizie indywidualnej.

Bank uwzględnia zjawisko zarażania (ang. cross-default) dla wszystkich segmentów.

Model PD

Model PD, stworzony w celu obliczania oczekiwanych strat kredytowych, oparty jest na danych empirycznych, dotyczących 12-miesięcznych współczynników default-rate, które są następnie wykorzystywane przy użyciu odpowiednich metod statystycznych i ekonometrycznych do oszacowania wartości dożywotnych PD Lifetime (uwzględniając prognozy makroekonomiczne: FLI). Segmentacja przyjęta w tym celu na poziomie klienta jest zgodna z segmentacją stosowaną do celów obliczania wymogów kapitałowych. Dodatkowo Bank wykorzystuje informacje o ratingach z wewnętrznych modeli ratingowych do obliczania wartości PD. Wartości parametru PD do szacowania ECL w 12-miesięcznym horyzoncie czasowym odpowiadają wartościom z modeli IRB (po wykluczeniu narzutów ostrożnościowych).

Modele LGD

Modele LGD wykorzystywane przez Bank w procesie kalkulacji wymogu kapitałowego dla portfela detalicznego, zostały dostosowane do wymogów MSSF 9 w zakresie szacowania utraty wartości. Głównymi składnikami tych modeli są: stopa uzdrowień (ang. cure rate) i stopa odzysku (ang. recovery rate) oszacowana na podstawie zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Dostosowanie tych modeli do wymogów MSSF 9 objęło między innymi wyłączenie bufora konserwatywności, kosztów pośrednich i korekty dotyczącej spowolnienia gospodarczego. Ponadto dokonano zmian pozwalających na odzwierciedlenie obecnej sytuacji gospodarczej (koncepcja point-in-time) i wykorzystanie prognoz makroekonomicznych (FLI).

W przypadku portfela korporacyjnego opracowano całkowicie nowy model LGD, który w pełni spełnia wymagania nowego standardu. Model oparty jest na komponencie odzwierciedlającym sparametryzowane odzyski dla kluczowych typów zabezpieczeń oraz na współczynniku odzysków dla niezabezpieczonej części ekspozycji. Wszystkie parametry zostały obliczone na podstawie danych historycznych, zawierających informacje o zdyskontowanych przepływach pieniężnych, uzyskanych przez jednostkę dochodzenia należności korporacyjnych.

Model EaD

Model EaD stosowany w Grupie obejmuje obliczanie takich parametrów jak: średnie wykorzystanie limitu (LU), współczynnik konwersji kredytowej (CCF), współczynnik przedpłat, oczekiwana długość życia ekspozycji. Segmentacja opiera się na rodzaju klienta (detałiczny, korporacyjny, leasing) i produkcie (produkty z / bez harmonogramu). Prognozy kursów walutowych są stosowane jako korekta FLI.

Standardy rachunkowości obowiązujące przed 1 stycznia 2018 r. (MSR 39)**Utrata wartości aktywów finansowych**

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją przesłanki utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Utrata wartości składnika lub grupy aktywów finansowych (skutkująca poniesieniem straty) ma miejsce wyłącznie, gdy istnieją przesłanki utraty wartości na skutek wydarzenia lub wydarzeń, które nastąpiły po pierwotnym ujęciu danego składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), oraz gdy to zdarzenie (lub zdarzenia) ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne dotyczące tego aktywa lub grupy aktywów finansowych, a przepływy te można wiarygodnie oszacować.

Ocena utraty wartości aktywów finansowych odbywa się w ramach procesu analizy indywidualnej oraz analizy kolektywnej. Analizie indywidualnej podlegają aktywa indywidualnie istotne według kryteriów istotności przyjętych przez Grupę, opartych w głównej mierze na wielkości zaangażowania przy wykorzystaniu sygnałów wczesnego ostrzegania, natomiast analiza kolektywna obejmuje aktywa indywidualnie nieistotne oraz indywidualnie istotne, dla których w wyniku analizy indywidualnej nie stwierdzono utraty wartości.

W oparciu o wymogi MSR 39 *Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena* oraz zalecenia zawarte w Rekomendacji R Komisji Nadzoru Finansowego Grupa zdefiniowała katalog przesłanek utraty wartości dostosowany do profilu działalności Grupy. Katalog przesłanek utraty wartości został zdefiniowany odrębnie dla aktywów objętych analizą indywidualną oraz analizą kolektywną.

Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

W pierwszej kolejności Grupa ocenia, czy występują przesłanki utraty wartości zarówno dla istotnych składników aktywów finansowych, jak i dla aktywów, które indywidualnie nie są istotne. Jeżeli w wyniku oceny stwierdza się, że dla danego składnika aktywów finansowych ocenianego indywidualnie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości, składnik ten włączany jest do grupy aktywów finansowych o podobnych cechach ryzyka kredytowego, która następnie podlega kolektywnej ocenie pod kątem utraty wartości. Składniki aktywów finansowych, dla których wykazana została strata z tytułu utraty wartości w oparciu o analizę indywidualną, nie są uwzględniane w analizie kolektywnej.

W przypadku, gdy istnieją przesłanki utraty wartości aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu, kwotę straty oblicza się jako różnicę między wartością bilansową danego składnika aktywów a bieżącą wartością szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat kredytowych, które nie zostały jeszcze poniesione), zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej danego składnika aktywów finansowych.

Dla celów kolektywnej oceny utraty wartości, ekspozycje kredytowe są grupowane według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Przyszłe przepływy pieniężne dotyczące grupy aktywów finansowych ocenianych kolektywnie pod kątem utraty wartości są szacowane w oparciu o historyczne parametry strat wyznaczone na podstawie historii strat dla aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego do charakterystyki tych aktywów, które znajdują się w grupie. Historyczne parametry strat są korygowane na podstawie danych pochodzących z bieżących obserwacji w celu uwzględnienia wpływu aktualnych czynników rynkowych, które nie miały miejsca w okresie, którego dotyczą obserwacje historyczne, oraz wyłączenia skutków okoliczności, które miały miejsce w okresie historycznym, a które nie zachodzą obecnie.

Utrata wartości wykazywana jest jako zmniejszenie wartości bilansowej składnika aktywów, zaś kwota straty (utworzonego w okresie odpisu aktualizującego) obciąża zysk lub stratę za okres.

Jeżeli w kolejnym okresie wysokość straty z tytułu utraty wartości zmniejszy się na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wystąpieniu utraty wartości (np. poprawy oceny zdolności kredytowej dłużnika), wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany. Kwota odwróconego odpisu ujmowana jest w rachunku zysków i strat.

Aktywa finansowe są spisywane w ciężar odpisów na utratę wartości w sytuacji, gdy w ocenie Grupy odzyskanie należności staje się niemożliwe. W przypadku odzyskania uprzednio spisanych kwot, odzyski ujmuje się w rachunku zysków i strat, jako pomniejszenie kosztów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

W przypadku instrumentów kapitałowych klasyfikowanych jako inwestycje dostępne do sprzedaży, przy ocenie, czy nastąpiła utrata wartości, uwzględnia się znaczny lub długotrwały spadek wartości godziwej instrumentu poniżej jego ceny nabycia.

Dla aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, jeśli zmniejszenie wartości godziwej tych aktywów ujmowane było bezpośrednio w kapitale własnym i występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości tego składnika, to skumulowane straty ujęte dotychczas bezpośrednio w kapitale własnym, usuwane są z kapitału własnego i ujmowane w rachunku zysków i strat, mimo iż składnik aktywów finansowych nie został usunięty z bilansu.

Kwota skumulowanych strat, która zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i ujęta w rachunku zysków i strat stanowi różnicę pomiędzy kosztem nabycia (pomniejszonym o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i bieżącą wartością godziwą, pomniejszoną o wszelkie straty z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów uprzednio ujęte w rachunku zysków i strat.

Jeżeli w późniejszym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego klasyfikowanego jako dostępny do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten będzie można obiektywnie powiązać ze zdarzeniem, które nastąpiło po ujęciu utraty wartości w rachunku zysków i strat, wówczas odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany w rachunku zysków i strat.

Straty z tytułu utraty wartości inwestycji w instrument kapitałowy kwalifikowany jako dostępny do sprzedaży nie poddaje się odwróceniu przez rachunek zysków i strat.

Odpisanie

Grupa bezpośrednio obniża wartość bilansową brutto składnika aktywów finansowych, jeżeli nie istnieją uzasadnione przesłanki na odzyskanie danego składnika aktywów finansowych w całości lub części. W efekcie odpisania, składnik aktywów finansowych przestaje w całości lub w części być ujmowany sprawozdaniu finansowym.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Kompensowanie składnika aktywów i zobowiązań finansowych dokonywane jest jedynie w przypadku gdy Grupa posiada ważny tytuł prawny do przeprowadzenia kompensaty a rozliczenie ma zostać przeprowadzone w kwocie netto lub realizacja składnika aktywów i pasywów następuje jednocześnie.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu/sprzedaży

Transakcje repo i sell-buy back oraz transakcje reverse-repo i buy-sell back są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie i po określonej cenie.

Grupa prezentuje w bilansie aktywa finansowe odsprzedane z klauzulą przyrzeczenia odkupu (transakcje typu repo, sell-buy back) jednocześnie ujmując po stronie pasywów zobowiązania wynikające z udzielonego przyrzeczenia odkupu. Warunkiem stosowania takiego rozwiązania jest zachowanie przez Grupę ryzyk i korzyści wynikających z danego aktywa pomimo jego transferu.

W przypadku transakcji zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem sprzedaży (reverse repo, buy-sell back) posiadane aktywa finansowe prezentowane są jako należność wynikająca z klauzuli odkupu.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu/sprzedaży są wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, natomiast papiery wartościowe będące przedmiotem transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są usuwane z bilansu i podlegają wycenie wg zasad określonych dla poszczególnych portfeli papierów wartościowych. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszty/przychody odsetkowe i rozliczana jest w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Należności z tytułu umów leasingu

Grupa jest stroną umów leasingowych, na mocy których oddaje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków środki trwałe lub wartości niematerialne przez uzgodniony okres.

W przypadku umów leasingu, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy (leasing finansowy), przedmiot leasingu przestaje być ujmowany w bilansie Grupy. Ujmowana jest natomiast należność w kwocie równej bieżącej wartości minimalnych opłat leasingowych. Rozliczenie opłat leasingowych (podział między przychody finansowe i zmniejszenie salda należności) następuje w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy zwrotu z pozostałej do spłaty należności.

Opłaty leasingowe z tytułu umów, które nie spełniają warunków umowy leasingu finansowego, ujmowane są jako przychody w Rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Grupa jest również stroną umów leasingowych na podstawie których przyjmuje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków obce środki trwałe przez uzgodniony okres. Są to umowy (głównie najmu lub dzierżawy), które nie spełniają warunków umowy leasingu finansowego (leasing operacyjny). Opłaty leasingowe wynikające z tych umów ujmowane są jako koszty w Rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne

Własne składniki rzeczowych aktywów trwałych

Do rzeczowych składników aktywów trwałych zalicza się środki trwałe oraz nakłady na ich budowę. Do środków trwałych zalicza się składniki rzeczowych aktywów trwałych o przewidywanym okresie wykorzystywania dłuższym niż rok, które są utrzymywane z uwagi na ich wykorzystanie na własne potrzeby lub w celu oddania ich do użytkowania innym podmiotom na podstawie umowy najmu lub w celach administracyjnych.

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonego o odpisy amortyzacyjne (umorzeniowe) oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

Środki trwałe w budowie wykazywane są w wartości ceny nabycia lub kosztu wytworzenia i nie podlegają amortyzacji.

Grupa ujmuje w wartości bilansowej pozycji rzeczowych aktywów trwałych koszty wymiany części tych pozycji w momencie ich poniesienia, jeśli istnieje prawdopodobieństwo uzyskania przyszłych korzyści ekonomicznych związanych ze składnikiem aktywów, a cenę nabycia lub koszt wytworzenia można wycenić w wiarygodny sposób. Pozostałe koszty są ujmowane w Rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

Koszty napraw i utrzymania rzeczowych aktywów trwałych obciążają Rachunek zysków i strat w okresie sprawozdawczym, w którym zostały poniesione.

Wartości niematerialne

Składnik wartości niematerialnych to możliwy do zidentyfikowania niepieniężny składnik aktywów, który nie posiada postaci fizycznej, powodujący w przyszłości wpływ korzyści ekonomicznych dla Grupy.

Głównymi składnikami wartości niematerialnych są licencje na oprogramowanie komputerowe.

Nabyte licencje na oprogramowanie komputerowe są aktywowane w wysokości poniesionych kosztów nabycia i przygotowania do użytkowania, z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

Nakłady związane z ulepszeniem lub utrzymywaniem oprogramowania komputerowego są wykazywane jako koszty w momencie ich poniesienia.

Pozostałe wartości niematerialne nabywane przez Grupę, wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Nakłady poniesione po początkowym ujęciu nabytego składnika wartości niematerialnych są aktywowane tylko w przypadku, gdy te nakłady zwiększają przyszłe korzyści ekonomiczne danego składnika. W pozostałych przypadkach nakłady te są ujmowane w Rachunku zysków i strat jako koszty w momencie ich poniesienia.

Wszystkie wartości niematerialne podlegają okresowym przeglądom w celu weryfikacji czy nie wystąpiły istotne przesłanki utraty wartości, które wymagałyby przeprowadzenia testu na utratę wartości oraz dokonania odpisu z tytułu utraty wartości.

Odpisy amortyzacyjne

Odpisy amortyzacyjne od wartości podlegającej amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych dokonywane są metodą liniową, zgodnie z ustalonymi stawkami amortyzacji, przez przewidywany okres ich użyteczności ekonomicznej. Przez wartość podlegającą amortyzacji rozumie się cenę nabycia lub koszt wytworzenia danego składnika aktywów po pomniejszeniu o wartość końcową (rezydualną) tego składnika. Okres ekonomicznej użyteczności, stawki amortyzacji a także wartość końcowa rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych podlegających amortyzacji są corocznie weryfikowane. Wnioski z tej weryfikacji stanowią podstawę dla ewentualnej zmiany okresów amortyzacji rozpoznawanej prospektywnie od daty dostosowania.

Nie amortyzuje się gruntów, nakładów na rzeczowe aktywa trwałe oraz nakładów na wartości niematerialne. Nie dokonuje się także odpisów amortyzacyjnych składnika wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania. Wartości niematerialne o nieokreślonym okresie użytkowania są systematycznie testowane pod kątem trwałej utraty wartości na każdy dzień bilansowy.

Bilansowe stawki amortyzacyjne stosowane dla podstawowych grup rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych oraz dla nieruchomości inwestycyjnych są następujące:

Wybrane grupy środków trwałych:

budynki bankowe	2,5%
inwestycje w obiektach obcych	na czas trwania umowy najmu
zespoły komputerowe	30%
urządzenia sieciowe	30%
środki transportowe	standardowo 25%
urządzenia telekomunikacji	10%

Wartości niematerialne (oprogramowanie):

główne aplikacje (systemy) 20%

dla innego oprogramowania komputerowego przyjmuje się stawkę nie większą niż 50%, w zależności od planowanego okresu użytkowania.

Wartość amortyzacji obciąża koszty operacyjne Rachunku zysków i strat.

Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

Do aktywów trwałych do zbycia klasyfikowane są aktywa trwałe, w przypadku, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie poprzez ich dalsze wykorzystanie. Sytuacja taka ma miejsce, gdy pojedynczy składnik aktywów (lub grupa) jest dostępny do natychmiastowej sprzedaży w jego bieżącym stanie z uwzględnieniem jedynie normalnych i zwyczajowo przyjętych warunków dla sprzedaży tego typu aktywów oraz jego sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży ujmuje się w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Dla aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

W przypadku gdy kryteria klasyfikacji do grupy aktywów trwałych do zbycia nie są spełnione Grupa zaprzestaje ich ujmowania w tej kategorii i dokonuje reklasyfikacji do odpowiedniej kategorii aktywów. W takim przypadku Grupa wycenia składnik aktywów, który nie jest dłużej klasyfikowany jako przeznaczony do zbycia w kwocie niższej z:

- jego wartości bilansowej z dnia poprzedzającego klasyfikację składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczony do sprzedaży, skorygowanej o amortyzację lub aktualizację wyceny, która została ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zaklasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży, i
- jego wartości odzyskiwalnej z dnia podjęcia decyzji o jego nie sprzedawaniu.

Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Grupa na każdy dzień bilansowy dokonuje weryfikacji wartości bilansowych aktywów trwałych pod kątem istnienia dowodów wskazujących na utratę wartości. W przypadku, gdy efekt analizy jest pozytywny Grupa szacuje wartość odzyskiwalną składnika aktywów i ujmuje w Rachunku zysków i strat odpis aktualizacyjny, gdy wartość odzyskiwalna jest mniejsza od wartości bilansowej.

Odpis aktualizujący ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową a wartością odzyskiwalną składnika aktywów. Wartość odzyskiwalna odpowiada cenie sprzedaży netto składnika aktywów lub jego wartości użytkowej zależnie od tego, która z nich jest wyższa. Wartość użytkowa ustalana jest dla poszczególnych składników aktywów, w przypadku, gdy dany składnik aktywów generuje przepływy środków pieniężnych znacząco niezależne od tych generowanych przez inne aktywa lub grupy aktywów.

W przypadku, gdy istnieją przesłanki, że nastąpiła utrata wartości majątku wspólnego, czyli aktywów, które nie wypracowują wpływów pieniężnych, niezależne od innych aktywów lub zespołów aktywów oraz nie można ustalić wartości odzyskiwanej pojedynczego składnika aktywów zaliczanego do majątku wspólnego, Grupa ustala wartość odzyskiwaną na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik należy.

Jeśli zgodnie z par 21 MSR 36 brak jest przyczyny, by sądzić że wartość użytkowa danego składnika aktywów istotnie przewyższa jego wartość godziwą pomniejszoną o koszty jego sprzedaży, za wartość odzyskiwaną przyjmuje się wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży. Dotyczy to w szczególności składników aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony poprzez wynik finansowy do poziomu, przy którym wartość księgową aktywa nie przekracza wartości księgowej danego składnika aktywów przy założeniu, iż nie dokonano odpisu aktualizującego, a amortyzacja była kontynuowana.

Koszty rozliczane w czasie oraz przychody przyszłych okresów

Koszty rozliczane w czasie (aktywa) dotyczą tych wydatków, których rozliczenie w ciężar Rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych. Koszty rozliczane w czasie (aktywa) są ujmowane w pozycji „Pozostałe aktywa” aktywów bilansu.

Składnikami kosztów rozliczanych w czasie (pasywa) są zobowiązania na pokrycie kosztów wynikających ze świadczeń wykonanych na rzecz Grupy, które zostaną rozliczone w następnym okresie. Rezerwy te wykazuje się w pozycji „Pozostałe zobowiązania” pasywów bilansu. Przychody przyszłych okresów stanowią między innymi otrzymane kwoty przyszłych świadczeń oraz niektóre rodzaje dochodów pobranych z góry, których rozliczenie do Rachunków zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych. Są one ujmowane w pozycji „Pozostałe zobowiązania” pasywów bilansu.

Rezerwy

Rezerwy tworzone są wówczas, gdy 1) na Grupie ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych i 2) prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków odzwierciedlających korzyści ekonomiczne, oraz 3) można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla aktualne oceny rynkowe co do wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się, gdy spełnione są ogólne kryteria ujmowania rezerw jak również szczegółowe kryteria dotyczące powstania obowiązku tworzenia rezerwy na koszty restrukturyzacji określone w MSR 37. W szczególności, zwyczajowo oczekiwany obowiązek przeprowadzenia restrukturyzacji powstaje tylko wówczas, gdy Grupa posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji oraz wzbudziła uzasadnione oczekiwanie u stron, których plan dotyczy, że przeprowadzi działania restrukturyzacyjne poprzez rozpoczęcie wdrażania planu lub ogłoszenie głównych elementów planu tymże stronom.

Szczegółowy plan restrukturyzacji określa co najmniej działalność, lub część działalności, której ten plan dotyczy, podstawowe lokalizacje, które zostaną nim objęte, miejsce zatrudnienia, funkcje i przybliżoną liczbę pracowników, którzy mają uzyskać odszkodowania w zamian za zakończenie stosunku pracy, kwotę nakładów, które będą poniesione oraz termin, w jakim plan zostanie wdrożony.

Rezerwa na restrukturyzację obejmuje tylko takie bezpośrednie nakłady powstające w wyniku restrukturyzacji, które jednocześnie a) w sposób nieodwracalny wynikają z restrukturyzacji oraz b) nie są związane z bieżącą działalnością jednostki gospodarczej. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje także przyszłych kosztów operacyjnych.

Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze Grupy (inne niż świadczenia z tytułu rozwiązania umowy o pracę w całości należne w ciągu 12 miesięcy od wykonania pracy) obejmują wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenia społeczne.

Grupa ujmuje przewidywaną niezdyktowaną wartość krótkoterminowych świadczeń pracowniczych jako koszty w okresie, w którym pracownicy świadczyli związaną z nimi pracę w korespondencji z pozostałymi zobowiązaniami bilansu.

Kwota krótkoterminowych świadczeń pracowniczych z tytułu niewykorzystanych dni urlopowych przysługujących pracownikom Grupy jest wyliczana jako suma niewykorzystanych urlopów przysługujących poszczególnym pracownikom Grupy.

Długoterminowe świadczenia pracownicze

Zobowiązania Grupy z tytułu długoterminowych świadczeń pracowniczych są kwotą przyszłych korzyści, które pracownik otrzyma w zamian za świadczenie swoich usług w bieżącym i wcześniejszych okresach, które nie są w całości należne w ciągu 12 miesięcy od wykonania pracy. Zgodnie z Regulaminem Wynagradzania Pracowników oraz Kodeksem Pracy, pracownikom po przepracowaniu określonej liczby lat i osiągnięciu wymaganego wieku, przysługuje prawo do otrzymania odprawy emerytalnej. Rezerwa na odprawę emerytalną wyliczana jest metodą aktuarialną przez niezależnego aktuarium jako wartość obecna przyszłych zobowiązań Grupy wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji. Wycena jest sporządzona przy zastosowaniu metody prognozowanego kosztu jednostkowego (projected unit credit method).

Zgodnie z tą metodą każdy okres wykonywania pracy daje uprawnienia do dodatkowej jednostki świadczeń i każda jednostka uprawnienia do świadczenia wyliczana jest oddzielnie. Uwzględnia się przy tym, że bazowe wynagrodzenie każdego z pracowników będzie się zmieniać w czasie wg określonych założeń. Rezerwa na odprawy emerytalne podlega aktualizacji na bazie rocznej. Parametrami, które mają istotny wpływ na wysokość wartości obecnej zobowiązań są: stopa mobilności (rotacja) pracowników, stopa dyskontowa, stopa wzrostu płac. Nominalna stopa dyskontowa dla kalkulacji za rok 2018 została ustalona na poziomie 3,0%. Wyliczenia zobowiązań dokonuje się dla pracowników obecnie zatrudnionych i nie dotyczy ono osób, które zostaną przyjęte do pracy w przyszłości.

Bank w 2012 r. wdrożył Politykę Zmiennych Składników Wynagrodzeń dla Osób Zajmujących Stanowiska Kierownicze w Grupie Banku Millennium S.A. ('Polityka'), zgodnie z wymogami opisanymi w Uchwale Komisji Nadzoru Finansowego nr 258/2011.

Świadczenia przyznawane w ramach programu realizowane są w części płatnej w gotówce oraz w części przyznanej w formie akcji fantomowych, uprawniających do otrzymania środków pieniężnych, których ostateczna wysokość uzależniona jest od ceny akcji Banku Millennium w odpowiednim okresie. Część programu płatna w gotówce jest rozliczana w okresie nabywania przez pracowników uprawnień do tych świadczeń. W przypadku świadczeń przyznawanych w formie akcji fantomowych zastosowanie ma 3-letni termin przetrzymania akcji, w tym okresie ich ilość podlega corocznej weryfikacji. Pracownik nie może wykonać praw związanych z przyznanymi akcjami fantomowymi. Wartość godziwa akcji fantomowych ustalana jest zgodnie z przyjętymi zasadami i alokowana w okresie nabywania uprawnień. Wartość świadczenia ujmuje się jako zobowiązanie wobec pracowników w korespondencji z rachunkiem zysków i strat.

Szczegóły Polityki zostały zaprezentowane w **punkcie 8), Rozdziale 14.** niniejszego sprawozdania finansowego.

Rezerwy z tytułu krótkoterminowych i długoterminowych świadczeń pracowniczych ujmuje się w pozycji „Pozostałe zobowiązania” bilansu w korespondencji z kosztami wynagrodzeń w Rachunku zysków i strat.

Grupa realizuje program świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia zwany programem określonych składek. Na mocy tego programu Grupa jest zobowiązana prawem do odprowadzania ustalonej kwoty składek do państwowego funduszu emerytalnego. Ze środków funduszu obejmujących również zwrot uzyskany z inwestowania składek wypłacane są pracownikowi świadczenia po okresie zatrudnienia. W rezultacie na Grupie nie ciąży prawne ani zwyczajowo oczekiwane zobowiązanie do zapłacenia dodatkowych składek, jeżeli fundusz emerytalny nie będzie posiadał aktywów w wysokości wystarczającej do zapłaty należnych świadczeń.

Kapitał własny Grupy

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz statutem.

Na kapitały własne składają się: kapitał zakładowy, kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej, kapitał z aktualizacji wyceny oraz zyski zatrzymane. Wszystkie kwoty kapitałów i funduszy wykazywane są według wartości nominalnej.

Kapitał akcyjny

Kapitał akcyjny wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do rejestru sądowego.

Jeżeli jednostka nabywa własne instrumenty kapitałowe, to kwotę zapłaconą, łącznie z kosztami bezpośrednio się do tego odnoszącymi, ujmuje się jako zmianę w kapitale własnym. Nabyte akcje własne ujmuje się jako akcje własne i ujawnia się je jako zmniejszenie kapitału własnego do momentu ich anulowania.

Dywidendy za rok obrotowy, które zostały zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy, ale nie zostały wypłacone na dzień bilansowy, ujawnia się w pozycji „Pozostałe zobowiązania” pasywów bilansu.

Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej (nadwyżka ceny emisyjnej nad ceną nominalną) tworzony jest z premii emisyjnej uzyskanej z emisji akcji pomniejszonej o bezpośrednie, poniesione koszty z nią związane.

Kapitał z aktualizacji wyceny

Na kapitał z aktualizacji wyceny odnosi się różnice z wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz efekt wyceny zabezpieczeń przepływów środków pieniężnych pomniejszone odpowiednio o odpisy z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tym związane. Kapitał z aktualizacji wyceny nie podlega dystrybucji.

Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub innych przepisach prawa (pozostała część kapitału zapasowego, kapitał rezerwowy, w tym fundusz ogólnego ryzyka bankowego) lub stanowią zyski/straty z lat ubiegłych, lub także wynik finansowy netto bieżącego okresu.

Fundusz ogólnego ryzyka bankowego w Banku tworzony jest zgodnie z przepisami ustawy Prawo Bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. z późniejszymi zmianami, z zysku po opodatkowaniu.

Wynik finansowy netto bieżącego okresu stanowi wynik z Rachunku zysków i strat roku bieżącego skorygowany obciążeniem z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych. Straty przypadające udziałom niekontrolującym, a przewyższające wartość przypadającego na nie kapitału własnego, obciążają kapitał własny Grupy.

Gwarancja finansowa

Gwarancja finansowa jest kontraktem, na mocy którego wystawca zobowiązuje się do wykonania na rzecz beneficjanta określonych płatności w celu zrekompensowania poniesionych przez beneficjanta strat, spowodowanych zaniechaniem przez określonego dłużnika spłat wynikających z oryginalnych bądź zmodyfikowanych warunków umowy instrumentu dłużnego.

Udzielone gwarancje finansowe są wyceniane w kwocie wyższej z:

- kwoty będącej najbardziej właściwym szacunkiem nakładów niezbędnych do wypełnienia obecnego obowiązku wynikającego z gwarancji finansowej, przy uwzględnieniu prawdopodobieństwa jej realizacji;
- kwoty rozpoznanej w momencie początkowego ujęcia, skorygowanej o rozliczoną kwotę prowizji otrzymanej za udzielenie gwarancji.

Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze

Przychody odsetkowe obejmują odsetki dotyczące instrumentów finansowych, wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej oraz aktywów finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek i niektórych prowizji (stanowiących integralną część stopy procentowej) do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dokładnie dyskontuje oszacowane przyszłe przepływy pieniężne (w okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego) do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Grupa szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego, nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej, oraz koszty transakcji i wszystkie inne różnice z tytułu premii lub dyskonta.

Przychody z tytułu odsetek obejmują odsetki oraz prowizje (otrzymane lub należne) ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej z tytułu: kredytów, lokat międzybankowych oraz dłużnych papierów wartościowych nie sklasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu. W przychodach odsetkowych ujmowane są także koszty bezpośrednio związane z zawarciem umowy kredytowej ponoszone przez Grupę (głównie prowizje płacone agentom zewnętrznym i własnym za zawarcie umowy kredytu hipotecznego oraz związane z tym typem umów koszty wyceny nieruchomości), które stanowią składową rachunku efektywnej stopy procentowej i podlegają rozliczeniu w czasie.

W momencie rozpoznania utraty wartości instrumentu finansowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu oraz wycenianych wg wartości godziwej przez inne całkowite dochody, przychody odsetkowe ujmowane są w Rachunku zysków i strat, lecz wyliczane są od nowo ustalonej wartości bilansowej instrumentu finansowego (to jest wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość).

Grupa ujmuje w przychodach odsetkowych amortyzację w czasie wyniku z modyfikacji, która nie prowadziła do wyłączenia z bilansu danego składnika aktywów, ujętego w Rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z tytułu modyfikacji”.

Przychody z tytułu odsetek obejmują również wynik odsetkowy od instrumentów pochodnych desygnowanych i będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi w rachunkowości zabezpieczeń (szczegółowy opis istniejących relacji zabezpieczających zawiera **nota (23)**).

Przychody odsetkowe od instrumentów pochodnych zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczone do obrotu wykazywane są w pozycji „Wynik z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu” Rachunku zysków i strat. Przychody odsetkowe oraz rozliczenie dyskonta lub premii od dłużnych instrumentów finansowych zaklasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu są ujmowane w pozycji „Przychody o charakterze podobnym do odsetkowego od Aktywów wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat” Rachunku zysków i strat. W tej pozycji ujmowane są również przychody odsetkowe wynikające z aktywów obowiązkowo wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Koszty odsetkowe

Koszty odsetkowe obejmują w szczególności odsetki wynikające z instrumentów finansowych, wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu opisanej powyżej metody efektywnej stopy procentowej.

Koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczone do obrotu wykazywane są w pozycji „Wynik z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu” Rachunku zysków i strat.

Standardy rachunkowości obowiązujące przed 1 stycznia 2018 r. (MSR 39)

Wynik z tytułu odsetek

Jednostki Grupy w Rachunku zysków i strat ujmują wszystkie przychody i koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych, wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Przychody/koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczone do obrotu wykazywane są w pozycji „Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany” Rachunku zysków i strat. Przychody odsetkowe od dłużnych instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do tej kategorii są ujmowane w „Przychodach odsetkowych” Rachunku zysków i strat.

Wynik z tytułu odsetek obejmuje również przychody oraz koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych desygnowanych i będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi w rachunkowości zabezpieczeń (szczegółowy opis istniejących relacji zabezpieczających zawiera **nota (23)**).

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek i niektórych prowizji (stanowiących integralną część stopy procentowej) do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dokładnie dyskontuje oszacowane przyszłe przepływy pieniężne (w okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego) do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Grupa szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego, nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zaptacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej, oraz koszty transakcji i wszystkie inne różnice z tytułu premii lub dyskonta.

Przychody z tytułu odsetek obejmują odsetki oraz prowizje (otrzymane lub należne) ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej z tytułu: kredytów, lokat międzybankowych oraz papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności i dostępnych do sprzedaży, wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat. W przychodach odsetkowych ujmowane są także koszty bezpośrednio związane z zawarciem umowy kredytowej ponoszone przez Grupę (głównie prowizje płacone agentom zewnętrznym i własnym za zawarcie umowy kredytu hipotecznego oraz związane z tym typem umów koszty wyceny nieruchomości), które stanowią składową rachunku efektywnej stopy procentowej i podlegają rozliczeniu w czasie.

W momencie rozpoznania utraty wartości instrumentu finansowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, przychody odsetkowe ujmowane są w Rachunku zysków i strat, lecz wyliczane są od nowo ustalonej wartości bilansowej instrumentu finansowego (to jest wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość). W takim przypadku do wyliczenia przychodów odsetkowych stosowana jest stopa procentowa, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

Przychody z tytułu opłat i prowizji/ Koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji od obsługi rachunków bankowych, operacji z tytułu obsługi kart płatniczych, z działalności maklerskiej, są zaliczane do wyniku w momencie wykonania usługi, zaś pozostałe prowizje i opłaty są rozliczane w czasie.

Jako podstawowe typy prowizji związanych z działalnością kredytową Grupa wyróżnia między innymi opłaty i prowizje przygotowawcze oraz prowizje od niewykorzystanego zaangażowania.

Opłaty i prowizje (zarówno przychody jak i koszty) bezpośrednio związane z powstaniem aktywów finansowych posiadających określone harmonogramy spłat są ujmowane w Rachunku zysków i strat jako element efektywnej stopy procentowej i stanowią część przychodów odsetkowych. Inne integralnie związane z powstaniem aktywów bez określonych harmonogramów rozliczane są liniowo w okresie trwania kontraktu. Opłaty za zobowiązanie się do udzielenia pożyczek, które najprawdopodobniej będą zaciągnięte, są odraczane i z chwilą powstania aktywów finansowych są rozliczane jako element efektywnej stopy procentowej lub liniowo przy uwzględnieniu wyżej wymienionego kryterium. W przypadku kredytów i pożyczek o nieustalonych terminach płatności rat i nieustalonych zmianach oprocentowania, np. kredytów w rachunku bieżącym i kredytów z tytułu kart kredytowych, prowizje rozliczane są w czasie przez okres ważności karty lub limitu kredytu w rachunku bieżącym metodą liniową, i zaliczane do przychodów prowizyjnych.

W związku z prowadzoną przez Grupę działalnością bancassurance (sprzedaż usług ubezpieczeniowych), bazując na kryterium rozpoznawania przychodów z tej działalności, można wydzielić dwie grupy produktów.

Pierwszą grupę stanowią produkty ubezpieczeniowe bez bezpośredniego powiązania z instrumentem finansowym (np.: ubezpieczenie zdrowia, NNW) - w tym przypadku wynagrodzenie Grupy jest ujmowane jednorazowo jako przychód po wykonaniu ważnej czynności tj. w dniu rozpoczęcia lub odnowienia polis ubezpieczeniowych z uwzględnieniem ewentualnych rezerw na zwroty.

W drugim przypadku (gdzie występuje bezpośrednie powiązanie ubezpieczenia z instrumentem finansowym, to jest w szczególności gdy produkt ubezpieczeniowy oferowany jest klientowi wyłącznie z produktem kredytowym, tj. nie ma możliwości zakupu w Banku produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków produktu i treści ekonomicznej bez produktu kredytowego) można zidentyfikować dwie kategorie:

- a) W ubezpieczeniach związanych z kredytami mieszkaniowymi w przypadku ubezpieczeń pobieranych miesięcznie (ubezpieczenie na życie i ubezpieczenie nieruchomości) wynagrodzenie jest ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie otrzymania wynagrodzenia.
- b) W ubezpieczeniach związanych z kredytami gotówkowymi Grupa dokonuje alokacji łącznej wartości wynagrodzenia należnego z tytułu połączonej transakcji do poszczególnych elementów transakcji, po pomniejszeniu o szacunek rezerwy dotyczącej części wynagrodzenia, która będzie zwracana, np. w wyniku rezygnacji przez klienta z ubezpieczenia, przedpłat lub innych tytułów. Szacunek rezerwy oparty jest na analizie historycznych informacji o rzeczywistych zwrotach w przeszłości oraz przewidywaniach, co do trendu zwrotów w przyszłości.

Alokacja wynagrodzenia, o której mowa wyżej, oparta jest o metodę „względnej wartości godziwej”, polegającej na podziale łącznego wynagrodzenia w proporcji, odpowiednio, wartości godziwej wynagrodzenia z tytułu instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa. Ustalenie powyższych wartości godziwych oparte jest na danych rynkowych, w szczególności dla:

- usługi pośrednictwa - na podejściu rynkowym polegającym na wykorzystaniu cen i innych danych rynkowych dla najbardziej zbliżonych transakcji rynkowych,
- wynagrodzenia z instrumentu finansowego - na podejściu dochodowym opartym na przeliczeniu przyszłych kwot na wartość bieżącą z wykorzystaniem informacji na temat oprocentowania i innych opłat dla identycznych lub najbardziej zbliżonych instrumentów finansowych oferowanych niezależnie od produktu ubezpieczeniowego.

Poszczególne wyodrębnione elementy danej transakcji, bądź kilku transakcji rozpatrywanych łącznie, podlegają następującym zasadom ujmowania przychodu:

- prowizje agencji ubezpieczeniowych - w części dotyczącej opłaty za wykonanie ważnej czynności, ujmowane w przychodach w dniu rozpoczęcia bądź odnowienia polisy ubezpieczeniowej,
- prowizje/opłaty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej instrumentu finansowego - traktowane, jako korekta efektywnej stopy procentowej i ujmowane w przychodach odsetkowych.

W 2018 roku Bank dokonywał przeglądu procesu założeń stosowanego modelu rozliczania przychodów z tytułu bancassurance, w wyniku czego w zakresie ubezpieczeń związanych z kredytami gotówkowymi, wskaźnik przychodów ujmowanych jednorazowo jako prowizja za wykonanie ważnej czynności kształtował się na poziomie 5% (analogicznie jak w roku 2017).

Na dzień 31 grudnia 2018 r., dla produktów ubezpieczeniowych powiązanych z kredytami gotówkowymi Bank oszacował rezerwę na zwroty składek, wyrażoną jako procentowy wskaźnik zwrotów do wysokości prowizji brutto, na poziomie 67%.

Pozostałe opłaty i prowizje związane z usługami finansowymi oferowanymi przez Grupę, takie jak:

- usługi zarządzania aktywami;
- usługi zarządzania środkami pieniężnymi;
- usługi maklerskie;

są rozpoznawane w Rachunku zysków i strat jednorazowo.

Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w Rachunku zysków i strat Grupy w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania.

Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy

Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia dłużnych instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela wyceniane wg wartości godziwej przez całkowite dochody oraz pozostałe zyski i straty wynikające z działalności inwestycyjnej.

Wynik z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu

Wynik z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów/zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu oraz efekt wyceny tych instrumentów do wartości godziwej (w tym m.in. przeznaczone do obrotu instrumenty dłużne, kapitałowe i pochodne).

Wynik z tytułu aktywów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych obowiązkowo według wartości godziwej przez wynik finansowy

Wynik z tytułu aktywów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych obowiązkowo według wartości godziwej przez wynik finansowy obejmuje zyski i straty powstałe w wyniku zbycia oraz efekt wyceny instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do tej kategorii aktywów.

Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń

Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń obejmuje w szczególności: zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (w tym zaniechanie), zmiany wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikające z zabezpieczonego ryzyka oraz ujętą w wyniku finansowym nieefektywność wynikającą z zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

Wynik z pozycji wymiany

Wynik z pozycji wymiany obejmuje: i) wynik zrealizowany oraz wynik z wyceny transakcji FX spot i FX Forward, ii) dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane jak i niezrealizowane, wynikające z codziennej wyceny aktywów i pasywów walutowych, po obowiązującym na dzień bilansowy średnim kursie NBP i wpływające na przychody lub koszty z pozycji wymiany.

Standardy rachunkowości obowiązujące przed 1 stycznia 2018 r. (MSR 39)

Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych

Wynik z inwestycyjnych aktywów finansowych zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela dostępnych do sprzedaży oraz pozostałe zyski i straty wynikające z działalności inwestycyjnej.

Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany

Wynik z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów / zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej, a także wynik z pozycji wymiany.

Wynik z pozycji wymiany obejmuje: i) wynik zrealizowany oraz wynik z wyceny transakcji FX spot i FX Forward, ii) dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane jak i niezrealizowane, wynikające z codziennej wyceny aktywów i pasywów walutowych, po obowiązującym na dzień bilansowy średnim kursie NBP i wpływające na przychody lub koszty z pozycji wymiany.

Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zaliczane są koszty i przychody niezwiązane bezpośrednio z działalnością bankową i maklerską Grupy. Są to w szczególności wynik z tytułu sprzedaży i likwidacji środków trwałych, przychody z tytułu sprzedaży pozostałych usług, otrzymane i zapłacone odszkodowania kary i grzywny oraz rezerwy na sprawy sporne.

Podatek dochodowy

Podatek dochodowy od osób prawnych obejmuje podatek bieżący oraz odroczony.

Bieżący podatek dochodowy jest obliczany według obowiązującej stawki podatkowej i jest kalkulowany w oparciu o zysk brutto ustalony na podstawie odpowiednich przepisów o rachunkowości, skorygowany o przychody niepodlegające opodatkowaniu i koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodu. Ponadto, dla celów podatkowych, wynik księgowy brutto koryguje się o przychody i koszty z lat ubiegłych, zrealizowane dla celów podatkowych w danym okresie sprawozdawczym oraz odliczenia od dochodu np. z tytułu darowizn.

Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w Rachunku zysków i strat za wyjątkiem sytuacji, w których rozpoznawany jest w sprawozdaniu z pozostałych całkowitych dochodów lub bezpośrednio w kapitale z aktualizacji wyceny, ponieważ dotyczy transakcji, które również są rozpoznawane w sprawozdaniu z pozostałych całkowitych dochodów lub bezpośrednio w kapitale z aktualizacji wyceny.

Rezerwę na odroczony podatek dochodowy wykazuje się w pasywach bilansu jako „Rezerwę na odroczony podatek dochodowy”. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się w aktywach bilansu w pozycji „Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego”. Grupa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego w ramach każdej jednostki wchodzącej w skład Grupy, ponieważ posiada tytuł prawny do przeprowadzenia takiej kompensaty oraz aktywa i rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikają z podatku nałożonego przez tę samą władzę podatkową.

Rezerwa na odroczony podatek dochodowy ujmowana jest przy użyciu metody bilansowej w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych z wyjątkiem sytuacji, gdy powstaje w wyniku amortyzacji wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek gospodarczych, która w chwili jej zawierania nie ma wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są przy użyciu metody bilansowej w odniesieniu aktywowanych strat podatkowych oraz wszystkich ujemnych różnic przejściowych występujących na dzień bilansowy między wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym jedynie w zakresie, w jakim będzie możliwe osiągnięcie przychodu podatkowego w związku z którym pomniejszenia te będą mogły być odwrócone.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego nie są ujmowane, gdy dotyczą ujemnych różnic przejściowych powstających w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania, przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mają wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową.

Grupa nie ujmuje w kalkulacji podatku odroczonego zobowiązania lub aktywa z tytułu różnic przejściowych powstających w związku z inwestycją w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, chyba że na podstawie posiadanych dowodów realizacja różnic przejściowych jest kontrolowana przez Grupę i prawdopodobne jest, że w możliwej do przewidzenia przyszłości różnice te ulegną odwróceniu.

Wyliczenie aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na odroczony podatek dochodowy bazuje na przewidywanym stopniu realizacji wartości bilansowych aktywów i zobowiązań, z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) prawnie lub faktycznie obowiązujące na dzień bilansowy.

8. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM FINANSOWYM

Zarządzanie ryzykiem finansowym jest jedną z podstawowych aktywności Zarządu składającą się na proces efektywnego zarządzania Grupą. Określa ono ramy rozwoju, rentowności i stabilności działalności biznesowej, tworząc zasady zapewniające Grupie zgodność z najlepszymi praktykami w zakresie kontroli wewnętrznej i wymogami prawnymi oraz zgodność strategii zarządzania wszystkimi typami ryzyka.

1) ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Misją zarządzania ryzykiem w Grupie Banku Millennium jest zapewnienie, że wszystkie rodzaje ryzyka były zarządzane, monitorowane i kontrolowane odpowiednio do przyjętego profilu ryzyka (tolerancji na ryzyko) oraz charakteru i skali działania Grupy. Ważną zasadą zarządzania ryzykiem jest optymalizacja relacji ryzyka i rentowności - w Grupie zwraca się szczególną uwagę na to, aby podejmowane decyzje biznesowe brały pod uwagę (równowazyły) ryzyko i zysk.

Cele misji zarządzania ryzykiem osiągane są poprzez realizację następujących działań:

- Opracowanie strategii zarządzania ryzykiem, polityki kredytowej, procesów i procedur określających zasady akceptacji dopuszczalnego poziomu poszczególnych rodzajów ryzyka,
- Wdrażanie, w coraz większym zakresie, narzędzi informatycznych służących identyfikacji, kontroli i pomiarowi ryzyka,
- Zwiększanie wśród pracowników świadomości odpowiedzialności za właściwe zarządzanie ryzykiem na każdym poziomie struktury organizacyjnej Grupy.

Zarządzanie ryzykiem w Grupie jest scentralizowane i uwzględnia potrzebę osiągnięcia założonej rentowności jak również utrzymania odpowiedniej relacji ryzyko - kapitał, w kontekście posiadania odpowiedniego poziomu kapitału na pokrycie ryzyka. W ramach zarządzania ryzykiem wykorzystuje się także szeroki zakres metod - zarówno jakościowych jak i ilościowych, w tym zaawansowane narzędzia matematyczno-statystyczne, wspomagane przez odpowiednie systemy informatyczne.

Grupa, określając cele biznesowe, bierze pod uwagę zdefiniowane ramy ryzyka (tolerancji na ryzyko) w celu zapewnienia, aby struktura i rozwój biznesu odpowiadały zakładanemu profilowi ryzyka charakteryzującego się szeregiem parametrów takich jak:

- Wzrost kredytowania wg. produktów / segmentów,
- Struktura portfela kredytowego,
- Wskaźniki jakości portfela,
- Koszt ryzyka,
- Wymogi kapitałowe / kapitał ekonomiczny,
- Wymagana wielkość i struktura płynności.

Model zarządzania i kontroli ryzyka na poziomie Grupy opiera się na następujących podstawowych zasadach:

- zapewnienie kompleksowej kwantyfikacji i parametryzacji różnych rodzajów ryzyka pod kątem optymalizacji struktury bilansu i pozycji pozabilansowych Grupy, przy uwzględnieniu założonego poziomu rentowności prowadzonej działalności biznesowej. Główne obszary analizy obejmują: ryzyko kredytowe, ryzyko rynkowe, ryzyko płynności oraz ryzyko operacyjne,
- wszystkie typy ryzyka są monitorowane i kontrolowane w odniesieniu do dochodowości prowadzonej działalności oraz poziomu kapitału niezbędnego do zapewnienia bezpieczeństwa operacji z punktu widzenia wymogów kapitałowych. Wyniki pomiarów ryzyka są regularnie raportowane w ramach systemu informacji zarządczej,
- rozdzielenie obowiązków w zakresie powstania ryzyka, zarządzania ryzykiem i kontroli ryzyk

Proces zarządzania ryzykiem w Grupie przedstawia poniższy schemat:

Podział kompetencji w zakresie zarządzania ryzykiem przedstawia się następująco:

- Rada Nadzorcza jest odpowiedzialna za nadzorowanie zgodności polityki podejmowania ryzyka przez Grupę ze strategią Grupy oraz jego planem finansowym. W ramach Rady Nadzorczej działa Komitet ds. Ryzyka, który wspiera ją w realizacji tych zadań m.in. opiniując strategię ryzyka Grupy, w tym tolerancję Grupy do ponoszenia ryzyka.
- Zarząd odpowiada za efektywność systemu zarządzania ryzykiem, procesu szacowania kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz systemu kontroli wewnętrznej;
- Komitet Kredytowy, Komitet Kapitałów, Aktywów i Pasywów oraz Komitet Należności Zagrożonych są odpowiedzialne za bieżące zarządzanie różnymi rodzajami ryzyka bankowego w ramach modelu ustalonego przez Zarząd;
- Komitet Ryzyka, oraz Komitet Procesów i Ryzyka Operacyjnego są odpowiedzialne za definiowanie polityki oraz za monitorowanie i kontrolowanie różnych rodzajów ryzyka bankowego w ramach modelu ustalonego przez Zarząd;
- Komitet Walidacyjny odpowiedzialny jest za akceptację wyników walidacji modeli ryzyka oraz nadzór nad wdrażaniem zaleceń określonych przez Biuro Walidacji Modeli;
- Departament Ryzyka odpowiada za zarządzanie ryzykiem, w tym za identyfikację, pomiar, analizę, monitorowanie i raportowanie ryzyka w Grupie. Departament Ryzyka przygotowuje również zasady zarządzania ryzykiem i odpowiednie procedury, a także przedstawia informacje i proponuje kierunki działania niezbędne do podejmowania decyzji przez Komitet Kapitałów, Aktywów i Pasywów, Komitet Ryzyka i Zarząd dotyczących zarządzania ryzykiem;
- Departament Ratingu odpowiedzialny jest przede wszystkim za nadawanie ratingów ryzyka (ocena wiarygodności kredytowej) dla klientów korporacyjnych Banku oraz monitoring i ewentualną zmianę ratingów w okresie ich obowiązywania. Proces nadawania ratingów jest niezależny od procesu podejmowania decyzji kredytowej;
- Departament Decyzji Kredytowych Przedsiębiorstw i Departament Decyzji Kredytowych Detalicznych są odpowiedzialne, odpowiednio w ramach Segmentu Klientów Korporacyjnych i Segmentu Klientów Detalicznych, za proces podejmowania decyzji kredytowych, w tym analizowanie sytuacji finansowej klientów, sporządzanie projektów decyzji kredytowych dla poszczególnych szczebli decyzyjnych i podejmowanie decyzji kredytowych w ramach określonych limitów;
- Departament Dochodzenia Należności Detalicznych jest odpowiedzialny za monitorowanie spłat i proces dochodzenia należności przeterminowanych od osób fizycznych;
- Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych opracowuje określone strategie dla każdego klienta ze swojego portfela, w celu jak najszybszej maksymalizacji odzysku i ograniczenia ryzyka ponoszonego przez Grupę. Podejście w poszczególnych sprawach jest stale aktualizowane przy wykorzystaniu bieżących informacji, najlepszych praktyk i doświadczeń w zakresie odzyskiwania należności;
- Biuro Kontroli i Analiz Skarbu jest odpowiedzialne za monitorowanie i wykorzystywanie niektórych limitów Grupy, takich jak limity kontrahenta i limity typu stop-loss, monitorowanie pozycji walutowej Grupy i wyników aktywnego „tradingu” oraz kontrolę operacji Departamentu Skarbu;
- Biuro Walidacji Modeli jest odpowiedzialne za jakościową oraz ilościową analizę i walidację modeli, niezależną od funkcji budowy modeli; przygotowywanie metodyki walidacji i monitorowania modeli; podejmowanie działań związanych z wydawaniem opinii w zakresie adekwatności nowych modeli dla obszaru, którego dotyczą; przygotowywanie raportów na potrzeby Komitetu Walidacyjnego;
- Zespół Zarządzania Ryzykiem Nadużyć jest odpowiedzialny za tworzenie, implementację oraz monitorowanie realizacji polityki Banku w zakresie zarządzania ryzykiem nadużyć we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi Banku. Zespół stanowi centrum kompetencji dla procesu zapobiegania nadużyciom.

Grupa opracowała kompleksowy dokument o charakterze wytycznych dotyczących polityki/strategii w zakresie zarządzania ryzykiem „Strategia ryzyka na lata 2019-2021” (wcześniej obowiązywała wersja na lata 2018-2020). Dokument ten jest opracowany w horyzoncie trzyletnim i podlega corocznemu przeglądowi i uaktualnieniu. Jest on zatwierdzany przez Zarząd i Radę Nadzorczą Banku. Strategia ryzyka jest nierozdzielnie związana z innymi dokumentami strategicznymi, takimi jak: Budżet, Plan Płynności, Plan Kapitałowy.

Strategia Ryzyka opiera się na zdefiniowanych przez Grupę dwóch podstawowych pojęciach:

1. Profil ryzyka: aktualny poziom ryzyka wyrażony kwotą lub rodzajem ryzyka, na które Grupa jest obecnie narażona. Grupa również przewiduje, jak profil ryzyka może się zmieniać w przyszłości uwzględniając zarówno oczekiwane jak i skrajne scenariusze ekonomiczne, zgodnie z tolerancją na ryzyko;
2. Tolerancja na ryzyko: maksymalny poziom lub rodzaj ryzyka, jakie Grupa jest w stanie zaakceptować dla osiągnięcia jej finansowego i strategicznego celu.

Celem Strategii Ryzyka jest zdefiniowanie profilu ryzyka oraz utrzymanie profilu ryzyka dla wszystkich rodzajów ryzyka w ramach limitów ustalonych dla tolerancji na ryzyko.

Miary poziomu tolerancji na ryzyko uwzględniają zarówno obecny, jak i przewidywany docelowy profil ryzyka. Zostały one zidentyfikowane w poniższych kluczowych obszarach:

- Wypłatność
- Jakość aktywów
- Płynność i finansowanie
- Zmienność wyników finansowych
- Kompozycja produktów
- Działalność operacyjna i reputacja.

Grupa posiada jasno określoną strategię ryzyka obejmującą kredyty detaliczne, korporacyjne, działalność rynkową i płynnościową oraz zarządzanie ryzykiem operacyjnym i kapitałem. Dla każdego ryzyka w szczególności i ogółem, Grupa jasno określa tolerancję na ryzyko.

Tolerancja na ryzyko Grupy jest definiowana głównie poprzez zasady i cele określone w Strategii Ryzyka i dodatkowo uzupełnione szczegółowo zasadami i wytycznymi jakościowymi przedstawionymi w następujących dokumentach:

- Zasady zarządzania i planowania kapitałowego,
- Zasady i wytyczne kredytowe,
- Zasady zarządzania ryzykiem koncentracji,
- Zasady i reguły zarządzania ryzykiem płynności,
- Zasady i reguły dotyczące zarządzania ryzykiem rynkowym na rynkach finansowych,
- Zasady i reguły dotyczące zarządzania ryzykiem rynkowym w Księdze Bankowej,
- Polityka inwestycyjna,
- Zasady i wytyczne dotyczące zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- Polityka w zakresie testów warunków skrajnych.

W ramach tolerancji na ryzyko, Grupa określiła strefy tolerancji (zbudowane za zasadzie „światła drogowych”). Strefy tolerancji zależą od zdefiniowanych poziomów mierników tolerancji na ryzyko. Dla wszystkich stref tolerancji określono:

- proces eskalacji podejmowanych działań (organy/jednostki organizacyjne odpowiedzialne za decyzje i wykonanie działań),
- katalog decyzji / działań dotyczących kontroli i ograniczania ryzyka,
- procedury monitoringu tolerancji na ryzyko.

Grupa szczególną wagę przykładła do ciągłego doskonalenia procesu zarządzania ryzykiem. Jednym z wymiernych tego efektów jest sukces polegający na zezwoleniu na zastosowanie w szerszym zakresie metody IRB w procesie wyliczania wymogów kapitałowych.

2) ZARZĄDZANIE KAPITAŁEM

Zarządzanie i planowanie kapitałowe

Zarządzanie kapitałowe odnosi się do dwóch obszarów: zarządzania adekwatnością kapitałową i alokacji kapitału. Dla obydwu z tych obszarów określone zostały cele zarządcze.

Celami zarządzania adekwatnością kapitałową są: (a) spełnienie wymagań określonych w przepisach zewnętrznych (regulacyjna adekwatność kapitałowa) oraz (b) zapewnienie wypłacalności w warunkach normalnych i w warunkach skrajnych (ekonomiczna adekwatność kapitałowa/kapitał wewnętrzny). Realizując te cele, Grupa dąży do osiągnięcia wewnętrznych długookresowych limitów (celów) kapitałowych, określonych w Strategii Ryzyka.

Z kolei celem alokacji kapitału jest kreowanie wartości dla właścicieli poprzez maksymalizację zwrotu z działalności obciążonej ryzykiem, biorąc pod uwagę ustaloną tolerancję na ryzyko.

W ramach zarządzania kapitałowego realizowany jest również proces planowania kapitału. Celem tego procesu jest określenie funduszy własnych (baza kapitałowa określająca możliwość podjęcia ryzyka) i wykorzystania kapitału (wymogi kapitału regulacyjnego i kapitału ekonomicznego) w taki sposób, aby zapewnić spełnienie limitów (celów) kapitałowych, przy założeniu realizacji przewidywanej strategii biznesowej i profilu ryzyka - w normalnych i skrajnych warunkach ekonomicznych.

Regulacyjna adekwatność kapitałowa

Grupa jest zobowiązana na mocy prawa do spełnienia minimalnych wymogów w zakresie funduszy własnych, określonych w art. 92 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i rady (UE) nr 575/2013 w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (CRR). Jednocześnie przy ustalaniu limitów/celów kapitałowych uwzględniono:

- Bufor II Filara kredytów walutowych (RRE FX) - zalecenie KNF dotyczące dodatkowego wymogu kapitałowego dla zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, wynikające z art. 138 ust. 1 pkt 2a ustawy Prawo bankowe. Wysokość tego bufora jest ustalana dla poszczególnych banków corocznie przez KNF w wyniku procesu Badania i Oceny Nadzorczej (BION) i obejmuje ryzyko niedostatecznie pokryte - zdaniem KNF - przez minimalne wymogi w zakresie funduszy własnych, określone w art. 92 CRR. Aktualnie bufor ten został ustalony w zaleceniach KNF w październiku i listopadzie 2018 roku w wysokości 6,41 p.p. (Bank) i 6,27 p.p. (Grupa) dla łącznego wskaźnika kapitałowego (TCR), co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 4,81 p.p. (Bank) i 4,70 p.p. (Grupa) ponad Wskaźnik Tier1 oraz 3,59 p.p. (Bank) i 3,51 p.p. (Grupa) ponad Wskaźnik CET1¹;
- Wymóg połączonego bufora - określony w ustawie o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym - który składa się z:
 - Bufora zabezpieczenia kapitału w wysokości 1,875%, przy czym od początku 2019 roku osiągnięć docelową wielkość 2,5%;
 - Bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym (OSII) - w wysokości 0%, przy czym wysokość jest corocznie ustalana przez KNF²;
 - Bufor ryzyka systemowego w wysokości 3% obowiązujący od początku 2018 roku;
 - Bufor antycykliczny w wysokości 0%.

¹ Zalecenie to zastępuje poprzednie zalecenie z 2017 r. dotyczące utrzymania funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego poziomie 5,53 p.p. (Bank) i 5,41 p.p. (Grupa) dla łącznego współczynnika kapitałowego (TCR), co odpowiada wymogowi kapitałowemu 4,15 p.p. dla Banku i 4,06 p.p. dla Grupy ponad Wskaźnik Tier 1 oraz co odpowiada wymogowi kapitałowemu 3,10 p.p. dla Banku i 3,06 p.p. dla Grupy ponad Wskaźnik CET1

² W sierpniu 2018 roku Bank poinformował o decyzji Komisji Nadzoru Finansowego o uchyleniu decyzji identyfikującej Bank Millennium SA jako inną instytucję o znaczeniu systemowym i nakładającą na Bank bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym

Zgodnie z obowiązującymi przepisami i zaleceniami Komisji Nadzoru Finansowego, Grupa ustaliła minimalne poziomy współczynników kapitałowych, będące jednocześnie celami/limitami kapitałowymi. Są to wielkości OCR (łączych wymogów kapitałowych) dla poszczególnych wskaźników.

Poniższa tabela prezentuje te wielkości według stanu na 31 grudnia 2018 r. oraz wielkości obowiązujące od 1 stycznia 2019 r.

Wskaźnik kapitałowy	31.12.2018		2019	
	Bank	Grupa	Bank	Grupa
Wskaźnik kapitału podstawowego Tier 1 (Wskaźnik CET1)				
Minimum	4,50%	4,50%	4,50%	4,50%
Bufor II Filara kredytów walutowych (RRE FX)	3,59%	3,51%	3,59%	3,51%
TSCR CET1 (Łączne wymogi SREP/BION)	8,09%	8,01%	8,09%	8,01%
Bufor zabezpieczenia kapitału	1,875%	1,875%	2,50%	2,50%
Bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym (OSII)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Bufor ryzyka systemowego	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%
Bufor antycykliczny	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
<i>Wymóg połączonego bufora</i>	4,88%	4,88%	5,50%	5,50%
OCR CET1 (Łączne wymogi kapitałowe CET1)	12,97%	12,89%	13,59%	13,51%
Wskaźnik kapitału Tier 1 (Wskaźnik T1)				
Minimum	6,00%	6,00%	6,00%	6,00%
Bufor II Filara kredytów walutowych (RRE FX)	4,81%	4,70%	4,81%	4,70%
TSCR T1 (Łączne wymogi SREP/BION)	10,81%	10,70%	10,81%	10,70%
Bufor zabezpieczenia kapitału	1,875%	1,875%	2,50%	2,50%
Bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym (OSII)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Bufor ryzyka systemowego	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%
Bufor antycykliczny	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
<i>Wymóg połączonego bufora</i>	4,88%	4,88%	5,50%	5,50%
OCR T1 (Łączne wymogi kapitałowe T1)	15,69%	15,58%	16,31%	16,20%
Łączny wskaźnik kapitałowy (TCR)				
Minimum	8,00%	8,00%	8,00%	8,00%
Bufor II Filara kredytów walutowych (RRE FX)	6,41%	6,27%	6,41%	6,27%
TSCR TCR (Łączne wymogi SREP/BION)	14,41%	14,27%	14,41%	14,27%
Bufor zabezpieczenia kapitału	1,875%	1,875%	2,50%	2,50%
Bufor innej instytucji o znaczeniu systemowym (OSII)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Bufor ryzyka systemowego	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%
Bufor antycykliczny	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
<i>Wymóg połączonego bufora</i>	4,88%	4,88%	5,50%	5,50%
OCR TCR (Łączne wymogi kapitałowe TCR)	19,29%	19,15%	19,91%	19,77%

Ryzyko kapitałowe wyrażone powyższymi celami/limitami kapitałowymi, jest przedmiotem regularnego pomiaru i monitoringu. W odniesieniu do wszystkich docelowych wartości kapitału ustalono pewne minimalne zakresy tych wartości. Wskaźniki kapitałowe w danym przedziale determinują konieczność podjęcia odpowiednich decyzji lub działań zarządczych. Regularny monitoring ryzyka kapitałowego opiera się na klasyfikacji wskaźników kapitałowych do odpowiednich przedziałów, a następnie przeprowadza się ocenę trendów i czynników mających wpływ na poziom adekwatności kapitałowej.

Wymogi w zakresie funduszy własnych

Grupa oblicza wymogi w zakresie funduszy własnych przy użyciu metod standardowych, realizując jednocześnie projekt stopniowego wdrażania metody ratingów wewnętrznych (IRB) w celu obliczania minimalnych wymogów w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego i uzyskania stosownych decyzji Organów Nadzoru.

Pod koniec 2012 r. Banco de Portugal (będący nadzorcą konsolidującym) we współpracy z Komisją Nadzoru Finansowego (KNF) udzielił zezwolenia na stosowanie metody IRB w odniesieniu do następujących portfeli kredytowych: (i) ekspozycje detaliczne wobec klientów indywidualnych zabezpieczone na nieruchomościach mieszkalnych (RRE), (ii) odnawialne ekspozycje detaliczne (QRRE). Zgodnie z przedmiotową zgodą, minimalne wymogi w zakresie funduszy własnych obliczone z wykorzystaniem metody IRB musiały być czasowo utrzymane na poziomie nie mniejszym niż 80% (tzw. floor nadzorczy) odpowiednich wymogów kapitałowych obliczonych metodą standardową.

Pod koniec 2014 roku Bank uzyskał kolejną decyzję wydaną przez Organy Nadzoru w zakresie stosowania metody IRB. Zgodnie z jej treścią dla portfeli RRE i QRRE, wymogi kapitałowe w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego powinny być utrzymywane tymczasowo na poziomie nie mniejszym niż 70% (floor nadzorczy) odpowiednich wymogów kapitałowych obliczonych metodą standardową, dopóki Bank nie wypełni dodatkowych warunków zdefiniowanych przez Nadzorcę.

W lipcu 2017 r. Bank otrzymał zezwolenie Organów Nadzoru (Europejski Bank Centralny we współpracy z KNF) na zastosowanie istotnych zmian w stosowanych modelach IRB (modele LGD) i zniesienie flooru nadzorczego.

Kapitał wewnętrzny

Grupa definiuje kapitał wewnętrzny zgodnie z ustawą Prawo bankowe, jako kwotę niezbędną do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Grupy oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka w przyszłości.

Kapitał wewnętrzny jest wykorzystywany w zarządzaniu kapitałowym, w procesach zarządzania ekonomiczną adekwatnością kapitałową oraz alokacji kapitału. Grupa zdefiniowała proces wyliczania kapitału wewnętrznego (ekonomicznego). W tym celu dla mierzalnych rodzajów ryzyka wykorzystywane są modele i metody matematyczno-statystyczne.

Utrzymanie ekonomicznej adekwatności kapitałowej oznacza pokrycie (zabezpieczenie) kapitału wewnętrznego (zagregowanej miary ryzyka) przez dostępne zasoby finansowe (fundusze własne). Obowiązek takiego zabezpieczenia ryzyka wynika wprost z ustawy Prawo bankowe, co znalazło odzwierciedlenie w celach/limitach kapitałowych Grupy - buforze kapitału ekonomicznego oraz buforze kapitału ekonomicznego w warunkach skrajnych.

W 2018 roku obydwa powyższe cele kapitałowe zostały spełnione z nadwyżką. Nadwyżka funduszy własnych nad kapitałem wewnętrznym umożliwia dalszy wzrost skali działalności, szczególnie w kierunku produktów generujących wysoki zwrot z uwzględnieniem ponoszonego ryzyka.

Równolegle kapitał wewnętrzny jest wykorzystywany w procesie alokacji kapitału, do przydzielenia kapitału wewnętrznego na produkty/linie biznesowe, obliczenia miar efektywności uwzględniających ryzyko, ustalenia limitów na ryzyko i realokacji kapitału wewnętrznego.

Adekwatność kapitałowa - stan bieżący, ocena i trendy

Adekwatność kapitałowa dla Grupy w okresie ostatnich trzech lat przedstawia się jak niżej³:

Adekwatność kapitałowa	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2016 ⁴
Aktywa ważone ryzykiem	36 635,5	32 693,6	36 730,6
Wymogi w zakresie funduszy własnych, w tym:	2 930,8	2 615,5	2 938,4
- z tytułu ryzyka kredytowego i kredytowego kontrahenta	2 593,9	2 297,7	2 621,8
- z tytułu ryzyka rynkowego	20,3	18,3	23,4
- z tytułu ryzyka operacyjnego	313,1	293,4	279,0
- z tytułu korekty wartości godziwej z tytułu ryzyka kredytowego	3,5	6,1	14,3
Fundusze własne, w tym:	7 943,0	7 190,6	6 390,7
Kapitał podstawowy Tier 1	7 243,0	6 548,8	6 356,8
Kapitał Tier 2	700,0	641,8	33,9
Łączny wskaźnik kapitałowy (TCR)	21,68%	21,99%	17,40%
Minimalny wymagany poziom	19,15%	18,91%	16,55%
Nadwyżka(+) / Niedobór(-) adekwatności kapitałowej TCR (p.p.)	+2,53	+3,08	+0,85
Wskaźnik kapitału Tier 1 (Wskaźnik T1)	19,77%	20,03%	17,31%
Minimalny wymagany poziom	15,58%	14,56%	12,79%
Nadwyżka(+) / Niedobór(-) adekwatności kapitałowej T1 (p.p.)	+4,19	+5,47	+4,52
Wskaźnik kapitału podstawowego Tier 1 (Wskaźnik CET1)	19,77%	20,03%	17,31%
Minimalny wymagany poziom	12,89%	13,53%	12,21%
Nadwyżka(+) / Niedobór (-) adekwatności kapitałowej CET1 (p.p.)	+6,88	+6,50	+5,10
Wskaźnik dźwigni finansowej	8,78%	8,88%	8,85%

Na koniec 2018 roku, adekwatność kapitałowa mierzona wskaźnikiem kapitału podstawowego Tier 1 i łącznym wskaźnikiem kapitałowym obniżyła się w perspektywie rocznej o ok. 0,3 p.p.

Aktywa ważone ryzykiem wzrosły w 2018 roku o ok. 3,9 mld zł (o 12%), w wyniku zwiększenia wolumenu portfela kredytowego.

³ Bank korzysta z rozwiązań przejściowych dotyczących MSSF 9. Na 31.12.2018 r., gdyby nie stosowano rozwiązań przejściowych dotyczących MSSF 9, współczynniki kapitałowe prezentowały się jak niżej:

- TCR:	21,39%
- Wskaźnik T1:	19,47%
- Wskaźnik CET1:	19,47%
- Wskaźnik dźwigni finansowej	8,62%

⁴ Aktywa ważone ryzykiem i wymogi w zakresie funduszy własnych wyliczone z zastosowaniem ograniczenia (flooru nadzorczego) 70%.

Fundusze własne zwiększyły się w 2018 roku o ok. 753 mln zł, głównie w rezultacie zatrzymania 100% wyniku finansowego netto za 2017 rok.

Minimalne wymagane wielkości wskaźników kapitałowych zostały osiągnięte z nadwyżką.

Wskaźnik dźwigni kształtuje się na bezpiecznym poziomie 8,6%, przy niewielkich zmianach okresowych i przekracza prawie trzykrotnie uznawaną za bezpieczną wartość 3%.

W dłuższej perspektywie, poziom adekwatności kapitałowej Grupy oceniany jest jako satysfakcjonujący. Wskaźniki kapitałowe znajdują się w długookresowym trendzie wzrostowym, a ich poziomy znacznie przekraczają minimalne wartości wynikające z regulacji.

3) RYZYKO KREDYTOWE

Ryzyko kredytowe jest jednym z najważniejszych rodzajów ryzyka, na jakie narażona jest Grupa, w związku z czym, przykładają się szczególną wagę do zarządzania ekspozycjami na to ryzyko. Ryzyko kredytowe wiąże się z bilansowymi ekspozycjami kredytowymi oraz z instrumentami pozabilansowymi, takimi jak udzielone i niewykorzystane linie kredytowe, gwarancje i akredytywy, jak również limity na transakcji związane z instrumentami finansowymi.

Polityka kredytowa podlega okresowym przeglądom i weryfikacji uwzględniającym uwarunkowania rynkowe oraz zmiany w otoczeniu regulacyjnym Grupy.

Dla potrzeb zarządzania ryzykiem kredytowym Grupa korzysta z kilku systemów ratingowych w zależności od rodzaju ekspozycji i segmentu danego klienta. System ratingowy to zestaw metod (modeli), procesów, kontroli, procedur zbierania danych oraz systemów informatycznych identyfikujących i mierzących ryzyko kredytowe, klasyfikujących ekspozycje do określonych klas lub pul (nadawanie ratingu) oraz szacujących prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania i oczekiwaną wielkość straty z tego tytułu.

(3a) Pomiar ryzyka kredytowego

Kredyty i pożyczki

Pomiar ryzyka kredytowego, w celu zarządzania portfelem kredytowym, na poziomie poszczególnych klientów i transakcji, z tytułu udzielanych kredytów i pożyczek odbywa się przy uwzględnieniu trzech podstawowych parametrów:

- (i) prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania przez klienta lub kontrahenta (ang. probability of default - PD);
 - (ii) kwoty ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (ang. exposure at default - EAD) oraz
 - (iii) współczynnika strat z tytułu niewykonanego zobowiązania (ang. loss given default - LGD).
- (i) Grupa ocenia prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD) indywidualnych kontrahentów stosując wewnętrzne modele ratingowe dostosowane do różnych kategorii klientów i transakcji. Zostały one opracowane lokalnie lub na poziomie Grupy BCP lub we współpracy z renomowanymi dostawcami zewnętrznymi i łączą analizę statystyczną z oceną specjalisty kredytowego. Dodatkowo Klienci Grupy są klasyfikowani w ramach 15 klas ratingowych, które dla potrzeb tego raportu zostały przedstawione w sześciu głównych grupach. Jednolita skala ratingowa Grupy (Master Ratings Scale), przedstawiona poniżej, zawiera także zakres prawdopodobieństw niewykonania zobowiązań określonych dla każdej klasy/grupy ratingowej. Modele ratingowe podlegają okresowym przeglądom i - w razie stwierdzenia takiej potrzeby - stosownym modyfikacjom. Modyfikacje modeli zatwierdzane są przez Komitet Walidacji. Grupa regularnie analizuje oraz ocenia wyniki ratingów i ich siłę predykcyjną w odniesieniu do przypadków niewykonania zobowiązań. Proces nadawania ocen ryzyka klientów (przeprowadzany niezależnie od procesu kredytowego w Departamencie Ratingu) wspierają systemy informatyczne, pozyskujące i analizujące informacje z wewnętrznych i zewnętrznych baz danych.

Skala wewnętrznych ratingów Grupy

Master Skala	Opis oceny
1-3	Najwyższa jakość
4-6	Dobra jakość
7-9	Średnia jakość
10-12	Niska jakość
13-14	Pod obserwacją
15	Niewykonanie zobowiązania

- (ii) EAD - kwota ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (exposure at default) - dotyczy kwot, które według przewidywań Grupy będą należnościami Grupy w momencie niewykonania zobowiązania. Jako zobowiązanie, Grupa rozumie każdą wypłaconą już kwotę plus dalsze kwoty, jakie mogą zostać wypłacone do momentu niewykonania zobowiązań, o ile do niego dojdzie.
- (iii) LGD - współczynnik strat z tytułu niewykonanego zobowiązania (loss given default) stanowi przewidywania Grupy, co do strat wynikających z faktycznych przypadków niewykonania zobowiązań, z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych kosztów windykacji oraz efektu dyskonta.

Ujednoczenie definicji niewykonania zobowiązania w ramach Grupy

W oparciu o wytyczne MSSF 9, w dniu zastosowania nowego standardu, definicja utraty wartości została dostosowana do bardziej konserwatywnej definicji niewykonania zobowiązania, wykorzystywanej w procesie kalkulacji wymogów kapitałowych (w tym w podejściu IRB). Główna różnica w obu definicjach przed zmianą, wiązała się z podejściem do kwarantanny dla ekspozycji restrukturyzowanych. Podejście to jest bardziej restrykcyjne w przypadku definicji niewykonania zobowiązania. W związku z tym, od momentu wdrożenia MSSF 9, Grupa przyjęła jednolitą definicję niewykonania zobowiązania, zarówno w zakresie kalkulacji wymogów kapitałowych, jak i na potrzeby szacowania utraty wartości.

Ujednoczona definicja niewykonania zobowiązania obejmuje następujące przesłanki:

- DPD > 90 dni, uwzględniając progi istotności dla kwoty wymagalnej: 500 zł - ekspozycje detaliczne oraz 3000 zł - ekspozycje klientów korporacyjnych
- Ekspozycje restrukturyzowane (aneksy oraz ugody)
- Kredyty w procesie windykacji
- Przesłanki jakościowe zidentyfikowane w procesie analizy indywidualnej

Grupa stosuje koncepcję zarażania ekspozycji (ang. cross-default) dla wszystkich segmentów.

Papiery dłużne

Papiery dłużne Skarbu Państwa oraz Banku Centralnego monitorowane są w oparciu o rating Polski. Natomiast sytuacja ekonomiczno-finansowa emitentów dłużnych papierów komunalnych monitorowana jest kwartalnie w oparciu o ich sprawozdawczość.

Grupa nie stosuje wyłączenia z tytułu niskiego ryzyka kredytowego (ang. low credit risk exemption - LCR) zarówno w odniesieniu do ekspozycji Skarbu Państwa i Banku Centralnego, jak i innych grup ekspozycji.

Instrumenty pochodne

Grupa utrzymuje ścisłą kontrolę nad limitami otwartych pozycji netto na instrumentach pochodnych (tj. różnicą między transakcjami kupna i sprzedaży), zarówno ze względu na kwoty jak i terminy zapadalności transakcji. Ekspozycje na ryzyko kredytowe, wynikające z instrumentów pochodnych zawieranych z klientami są zarządzane jako część całkowitych limitów kredytowych wyznaczanych w oparciu o badanie naturalnej ekspozycji oraz o analizę sytuacji finansowej klienta, a także w ramach limitów kontrahentów.

Grupa oferuje produkty skarbowe w celu zabezpieczania ryzyka kursu walutowego lub ryzyka stopy procentowej w ramach przyznanym klientom limitów skarbowych lub pod depozyt zabezpieczający.

Zdecydowana większość umów Grupy zawiera możliwość wezwania klienta do uzupełnienia depozytu zabezpieczającego lub złożenie innego zabezpieczenia uzgodnionego z Grupą (jeżeli wycena otwartych pozycji klienta przekroczy poziom kwoty limitu skarbowego; tzw. margin call) i jeżeli klient nie uzupełni wymaganego zabezpieczenia Grupa ma prawo do zamknięcia pozycji i wypowiedzenia umowy.

Zobowiązania pozabilansowe obciążone ryzykiem kredytowym

Do zobowiązań pozabilansowych obciążonych ryzykiem kredytowym zaliczamy gwarancje, akredytywy oraz przyznane linie kredytowe. Podstawowym celem tych instrumentów jest umożliwienie klientowi dysponowania w określony sposób przyznanymi przez Grupę środkami finansowymi.

Gwarancje i akredytywy typu standby (zobowiązania typu gwarancyjnego) niosą takie samo ryzyko kredytowe jak kredyty (w przypadku gwarancji i akredytywy typu stand-by po wpływie ważnego rozszczenia Grupa musi dokonać wypłaty).

Akredytywy dokumentowe i handlowe są pisemnym, nieodwołalnym i ostatecznym zobowiązaniem Grupy do honorowania płatności w oparciu o zgodne dokumenty w terminach określonych w akredytywie i wiążą się z ryzykiem podobnym do gwarancji.

Dostępne saldo linii kredytowej jest to niewykorzystana część uprzednio zaakceptowanych kwot odnoszących się do zobowiązań o charakterze kredytowym, możliwych do wykorzystania w formie kredytów, gwarancji lub akredytyw. Biorąc pod uwagę ryzyko kredytowe zobowiązań do udzielenia kredytu, Grupa jest potencjalnie narażona na stratę w wysokości równej sumie niewykorzystanych zobowiązań. Jednak, prawdopodobna kwota straty jest mniejsza niż łączna wartość niewykorzystanych zobowiązań, ponieważ większość zobowiązań do uruchomienia kredytu zależy od spełnienia przez klientów poszczególnych standardów kredytowych.

Grupa monitoruje okres pozostały do terminu zapadalności pozabilansowych zobowiązań kredytowych, ponieważ długoterminowe zobowiązania wiążą się zazwyczaj z większym stopniem ryzyka kredytowego niż zobowiązania krótkoterminowe.

(3b) Polityka kontroli limitów i zmniejszenia ryzyka

Grupa mierzy, monitoruje i kontroluje duże zaangażowania kredytowe oraz nadmierną koncentrację ryzyka kredytowego, wszędzie tam gdzie zostanie ona zidentyfikowana. Proces zarządzania ryzykiem koncentracji dotyczy zarówno zaangażowań indywidualnych - występujących wobec pojedynczego kredytobiorcy lub grupy kredytobiorców powiązanych (kapitałowo, organizacyjnie lub poprzez istnienie istotnych zależności ekonomicznych), jak i tzw. zaangażowań sektorowych - wobec branż/sektorów gospodarki, regionów geograficznych, krajów, portfela finansującego nieruchomości (w tym kredytów walutowych), portfela w walutach obcych i innych. Powyższe rodzaje zaangażowań sektorowych są objęte wewnętrznym systemem limitów. Informacje o wykorzystaniu limitów prezentowane są na Radzie nadzorczej oraz Komitecie Ryzyka.

Limity wewnętrzne (wymienione wyżej) monitorowane są kwartalnie. Wysokość tych limitów poddawana jest rocznemu lub częstszemu przeglądowi, gdy zostanie to uznane za stosowne. Limity zatwierdza Rada nadzorcza lub Komitet Ryzyka.

Zarządzanie ekspozycjami na ryzyko kredytowe odbywa się także poprzez regularne monitorowanie sytuacji ekonomiczno-finansowej klientów i/lub historii współpracy z Grupą z punktu widzenia terminowego regulowania ich zobowiązań z tytułu odsetek i kapitału.

Zabezpieczenia

Zabezpieczenia przyjmowane w Grupie służą ograniczeniu ryzyka kredytowego i główną ich rolą jest minimalizacja straty na wypadek niedokonania przez klienta spłaty transakcji kredytowej w umownej kwocie i terminie, poprzez zapewnienie alternatywnego źródła pokrycia wymagalnych należności. Przyjmowane one są zgodnie z zasadami polityki kredytowej ustalonymi dla poszczególnych segmentów klienta. Jako główną zasadę przyjęto, że zabezpieczenie transakcji kredytowej powinno być adekwatne do ryzyka kredytowego ponoszonego przez Grupę przy uwzględnieniu specyfiki danej transakcji (tzn. jej typu, kwoty, okresu spłaty a także ratingu kredytowanego klienta).

Polityka kredytowa określa typy, rodzaje i formy prawne akceptowanych w Grupie zabezpieczeń, jak również bardziej szczegółowe wymogi mające uprawdopodobnić zbywalność konkretnych rodzajów zabezpieczeń zgodnie z doświadczeniami windykacyjnymi Grupy.

Grupa przykładą szczególną wagę do prawidłowego określania wartości zabezpieczeń, określa zasady dokonywania i weryfikacji wycen i dokłada wszelkich starań, aby wyceny te były obiektywne, ostrożne i odzwierciedlały realną wartość zabezpieczenia. W celu zapewnienia skutecznego ustanowienia zabezpieczenia Grupa opracowała stosowne wzorce umów zabezpieczeń, wniosków, pełnomocnictw i oświadczeń.

W segmencie detalicznym na zabezpieczenie przyjmowane są głównie nieruchomości mieszkaniowe (kredyty hipoteczne) oraz aktywa finansowe. W przypadku segmentu korporacyjnego przyjmowane są przede wszystkim wszelkiego typu nieruchomości (mieszkaniowe, komercyjne, grunty) a także cesje wierzytelności z kontraktów.

Do czasu ustanowienia finalnego zabezpieczenia przyjmowane są zabezpieczenia przejściowe. W Grupie wykorzystywane są również rozmaite formy instrumentów uzupełniających zabezpieczenia, mające na celu ułatwienie prowadzenia egzekucji lub uprawdopodobnienie skuteczności spłaty należności z danego zabezpieczenia między innymi takie jak: oświadczenie o poddaniu się egzekucji w formie aktu notarialnego, weksel własny in blanco, pełnomocnictwo do rachunku bankowego, cesja prawa z umowy ubezpieczenia.

Grupa monitoruje zabezpieczenia pod kątem spełnienia przez nie warunków umownych, w tym prawomocnego ustanowienia finalnego zabezpieczenia transakcji, jak również odnawiania scedowanych polis ubezpieczeniowych. Monitorowana jest również wartość zabezpieczenia w trakcie trwania transakcji kredytowej.

Zgodnie z przyjętą w Grupie polityką kredytową, dopuszcza się także udzielenie transakcji bez zabezpieczenia, co odbywa się według określonych zasad zróżnicowanych w zależności od segmentu klienta. Jednak na wypadek pogorszenia się sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, w podpisanych z klientem dokumentach Grupa zapewnia sobie możliwość dobezpieczenia transakcji.

(3c) Polityka w odniesieniu do utraty wartości i tworzenia odpisów aktualizujących

Organizacja procesu

Proces identyfikacji i pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych został uregulowany w wewnętrznej instrukcji wprowadzonej wraz z wdrożeniem MSSF 9. Dokument określa szczegółowo tryb oraz zasady analizy indywidualnej i kolektywnej, w tym algorytm służące do wyliczeń poszczególnych parametrów.

Metodologia i założenia przyjęte do wyznaczania utraty wartości ekspozycji kredytowych są regularnie monitorowane w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi a rzeczywistymi. W celu oceny adekwatności odpisów z tytułu utraty wartości, wyznaczonych zarówno w ramach analizy indywidualnej, jak i kolektywnej, przeprowadzana jest okresowo (nie rzadziej niż raz w roku) weryfikacja historyczna (backtesting), której wyniki są brane pod uwagę przy definiowaniu działań, mających na celu poprawę jakości procesu.

W Grupie nadzór nad procesem szacowania odpisów aktualizujących i rezerw sprawuje Departament Ryzyka (DMR), który odpowiada również w Banku bezpośrednio za analizę indywidualną w portfelu biznesowym oraz analizę kolektywną. Oprócz DMR w/w proces zaangażowane są jednostki restrukturyzacyjno-windykacyjne Banku: Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych - DNG (analiza indywidualna dla portfela windykacyjno-restrukturyzacyjnego klientów korporacyjnych) oraz Departament Dochodzenia Należności Detalicznych - DDN (analiza indywidualnie istotnych ekspozycji detalicznych z utartą wartością, przede wszystkim kredytów hipotecznych). DMR jest jednostką nie powiązaną z procesem udzielania kredytów i nadzorowaną przez członka Zarządu odpowiedzialnego za zarządzanie ryzykiem. Podobnie zorganizowany jest proces szacowania utraty wartości w Millennium Leasing.

Zarząd Banku pełni aktywną rolę w procesie wyznaczania odpisów aktualizujących i rezerw, wyniki wyceny portfela kredytowego przedkładane są Zarządowi do akceptacji w cyklu miesięcznym, ze szczegółowym objaśnieniem najistotniejszych zmian, mających wpływ na całkowity poziom odpisów i rezerw, w okresie objętym analizą. Zmiany metodologiczne wynikające z procesu walidacji i doskonalenia metodologii, są prezentowane na Komitecie Walidacji, a następnie na Komitecie Ryzyka, w skład których wchodzi wszyscy członkowie Zarządu Banku.

W okresach miesięcznych przygotowywane są szczegółowe raporty, prezentujące informacje na temat portfela kredytowego Grupy w różnych przekrojach, z uwzględnieniem wysokości odpisów aktualizujących i rezerw, ich dynamiki i struktury. Odbiorcami tych raportów są członkowie Zarządu nadzorujący działalność Grupy w obszarze finansów, ryzyka i informacji zarządczej.

Pomiar oczekiwanej straty kredytowej

Począwszy od 1-go stycznia 2018 szacowanie utraty wartości w Grupie bazuje na koncepcie „oczekiwanej straty kredytowej” (ang. Expected Credit Loss - ECL). Bezpośrednim skutkiem tej zmiany jest konieczność wyznaczania odpisów z tytułu utraty wartości, w oparciu o oczekiwane straty kredytowe oraz uwzględnienie prognoz przyszłych warunków ekonomicznych podczas dokonywania oceny ryzyka kredytowego danej ekspozycji.

Wdrożony model utraty wartości dotyczy aktywów finansowych, klasyfikowanych zgodnie z MSSF 9 jako aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej przez inne całkowite dochody, za wyjątkiem instrumentów kapitałowych.

Zgodnie z MSSF 9 ekspozycje kredytowe klasyfikowane są do następujących kategorii:

- Koszyk 1 - ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości, dla których oczekiwana strata kredytowa jest szacowana w horyzoncie 12-tu miesięcy,
- Koszyk 2 - ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości, ze zidentyfikowanym znaczącym wzrostem ryzyka kredytowego (ang. significant increase of credit risk - SICR), dla których oczekiwana strata kredytowa jest szacowana w horyzoncie dożywotnim tj. do daty zapadalności ekspozycji,
- Koszyk 3 - ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości, dla których oczekiwana strata kredytowa jest szacowana w horyzoncie dożywotnim (do końca okresu odzysku aktywa finansowego),
- POI (ang. purchased or originated credit impaired) - ekspozycje, które na moment początkowego ujęcia w bilansie mają rozpoznaną utratę wartości, dla których oczekiwana strata kredytowa jest szacowana w perspektywie dożywotniej.

Identyfikacja znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego (SICR)

Aktywa, w przypadku których zidentyfikowano znaczący wzrost ryzyka kredytowego w porównaniu z datą początkowego ujęcia w bilansie, są klasyfikowane do Koszyka 2. Znaczący wzrost ryzyka kredytowego jest identyfikowany na podstawie kryteriów jakościowych i ilościowych. Do kryteriów jakościowych należą:

- opóźnienie w spłacie odsetek lub kapitału dłuższe niż 30 dni,
- ekspozycje posiadające flagę forbearance ze statusem non-default,
- ratingi proceduralne, które odzwierciedlają wczesne opóźnienia w płatnościach,
- podjęcie decyzji ograniczającej ryzyko dla klientów korporacyjnych uruchomionej przez system wczesnego ostrzegania (ang. Early Warning System),
- zdarzenia związane ze wzrostem ryzyka kredytowego, tzw. miękkie oznaki utraty wartości (ang. Soft Signs of Impairment) zidentyfikowane podczas indywidualnej analizy znaczących klientów.

Kryterium ilościowe polega na porównaniu wartości Lifetime PD ustalonej na datę początkowego rozpoznania ekspozycji w bilansie z wartością PD Lifetime ustaloną na bieżący dzień sprawozdawczy. Jeżeli empirycznie ustalony próg względnej zmiany Lifetime PD jest przekroczony, wówczas ekspozycja jest automatycznie klasyfikowana do Koszyka 2. Analiza ilościowa nie uwzględnia ekspozycji analizowanych indywidualnie.

Szacowanie utraty wartości w trybie analizy indywidualnej

Analiza indywidualna obejmuje ekspozycje klientów uznanych przez Grupę za indywidualnie istotnych. Grupa zdefiniowała kryteria istotności, które zapewniają, że analiza indywidualna obejmuje co najmniej 50% korporacyjnego portfela biznesowego Grupy oraz 80% portfela zarządzanego przez jednostki odpowiedzialne za windykację i restrukturyzację należności gospodarczych.

Główne elementy procesu analizy indywidualnej:

- (1) Identyfikacja tzw. miękkich przesłanek utraty wartości stanowiących jedno z kryteriów jakościowych wykorzystywanych przy identyfikacji znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego (SICR);

Proces ten obejmuje największych klientów korporacyjnych, których sytuacja finansowo-ekonomiczna jest analizowana kwartalnie w oparciu o m.in.: najnowsze sprawozdanie finansowe, zdarzenia związane z działalnością firmy, informacje dotyczące podmiotów powiązanych, sygnały odnoszące się do otoczenia gospodarczego, oczekiwania co do przyszłych zmian oraz inne czynniki. Został zdefiniowany katalog tzw. "miękkich przesłanek utraty wartości", których identyfikacja oznacza znaczący wzrost ryzyka kredytowego (SICR) oraz implikuje klasyfikację wszystkich ekspozycji badanego klienta do Koszyka 2.

- (2) Identyfikacja przesłanek utraty wartości;

Grupa zdefiniowała przesłanki utraty wartości w ramach analizy indywidualnej dostosowując je do profilu swojej działalności. Katalog przesłanek stanowi część definicji niewykonania zobowiązania (default) i zawiera między innymi następujące elementy:

- Sytuacja ekonomiczno-finansowa wskazująca na znaczące trudności klienta,
- Naruszenie kluczowych warunków umowy, np. istotne opóźnienia w spłacie kapitału lub odsetek,
- Stwierdzenie nierzetelności klienta w przekazywaniu informacji o jego sytuacji ekonomiczno-finansowej,
- Trwały brak możliwości nawiązania kontaktu z klientem w przypadku naruszenia warunków umowy,
- Wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej niekorzystnej dla instytucji finansującej reorganizacji działalności gospodarczej podmiotu,
- Ogłoszenia upadłości lub otwarcia postępowania naprawczego wobec klienta,
- Udzielenie klientowi udogodnień w warunkach finansowania, wynikających z trudności finansowych tego klienta (restrukturyzacja).

Regulacja wewnętrzna zawiera doprecyzowanie wyżej wymienionych przesłanek poprzez wskazanie konkretnych odpowiadających im przypadków i sytuacji, w szczególności w odniesieniu do przesłanek wynikających z znaczących trudności finansowych klienta, naruszenia krytycznych warunków umowy oraz wysokiego prawdopodobieństwa upadłości lub innej reorganizacji przedsiębiorstwa.

(3) Podejście scenariuszowe przy kalkulacji odpisów aktualizujących dla klientów analizowanych indywidualnie;

W przypadku zidentyfikowania co najmniej jednej z przesłanek utraty wartości, wszystkie ekspozycje danego klienta zostają zaklasyfikowane do Koszyka 3, a następnie przeprowadzana jest szczegółowa analiza prognozowanych przepływów pieniężnych. Od momentu wprowadzenia MSSF 9 Grupa stosuje podejście scenariuszowe. Oznacza to, że analityk powinien zdefiniować co najmniej dwa scenariusze odzysków, które odzwierciedlają zatwierdzone strategie dochodzenia należności: główną oraz alternatywną wraz z przypisanymi prawdopodobieństwami realizacji. Scenariusze mogą być oparte na strategii restrukturyzacji lub windykacji, stosowane są również rozwiązania mieszane. Cały proces analizy indywidualnej jest wspierany przez dedykowane narzędzie Case-By-Case Tool, szczególnie przydatne podczas kalkulacji kwoty utraty wartości uwzględniającej opisane podejście scenariuszowe.

Każdy scenariusz zawiera dwa podstawowe źródła odzysków: bezpośrednie przepływy pieniężne od klientów i kwoty odzyskiwane z zabezpieczeń.

(4) Szacowanie przyszłych przepływów od klientów (z harmonogramu);

Istotnym elementem procesu kalkulacji utraty wartości jest szacowanie prawdopodobieństwa przepływów zawartych w harmonogramie odnoszącym się do pozycji: kapitał, odsetki oraz inne przepływy. Prawdopodobieństwo realizacji przepływów zawartych w harmonogramie wynika z przeprowadzonej oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta (wskazanie źródeł potencjalnych spłat) oraz musi być uzasadnione i oszacowane w oparciu o aktualną dokumentację i szeroko rozumianą wiedzę o jego sytuacji z uwzględnieniem projekcji finansowych. Informacje te są gromadzone przez analityka przed przystąpieniem do analizy zgodnie z wytycznymi określonymi w odpowiednich regulacjach Grupy.

W przypadku szacowania prawdopodobieństwa przepływów dla klientów znajdujących się w portfelu zarządzanym przez departamenty zajmujące się dochodzeniem należności, analitycy uwzględniają indywidualny charakter każdej transakcji zwracając uwagę między innymi na następujące elementy mogące wpłynąć na wielkość oczekiwanych przepływów pieniężnych:

- przyjętą przez Grupę strategię działania wobec klienta,
- wyniki negocjacji z klientem i jego postawę tj. chęć uregulowania zaległości,
- poprawę/pogorszenie się jego sytuacji ekonomiczno-finansowej.

Grupa stosuje również sformalizowane zasady ustalania i uzasadniania wysokości prawdopodobieństwa realizacji oraz kwoty wypłaconych przez Bank środków z tytułu udzielonych pozabilansowych ekspozycji kredytowych takich jak gwarancje, poręczenia i akredytywy.

(5) Określenie wartości godziwej zabezpieczenia, oczekiwanej daty sprzedaży oraz oszacowanie oczekiwanych wpływów ze sprzedaży zabezpieczenia z uwzględnieniem kosztów procesu windykacyjnego;

Uwzględnienie w analizie indywidualnej przepływów z tytułu realizacji zabezpieczenia musi być poprzedzone analizą realności jego upłynienia i oszacowania wartości godziwej z uwzględnieniem kosztów windykacyjnych.

W celu zapewnienia obiektywnych zasad ustalania odzysków z zabezpieczeń Grupa opracowała wytyczne dla segmentu korporacyjnego w zakresie rekomendowanych parametrów stopy odzysku i okresu odzysku dla wybranych grup zabezpieczeń. Biorąc pod uwagę umiejscowienie ekspozycji w strukturze Grupy (portfel biznesowy, portfel restrukturyzacyjno-windykacyjny) oraz rodzaj ekspozycji (kredyt, leasing) określono odrębne zasady dla poszczególnych rodzajów portfeli: biznesowego, restrukturyzacyjno-windykacyjnego oraz leasingowego. Rekomendowane stopy odzysku i okres odzysku z zabezpieczeń podlegają weryfikacji w okresach rocznych.

Analiza kolektywna portfela kredytowego

Analizie kolektywnej podlegają następujące grupy ekspozycji kredytowych:

- Ekspozycje nieistotne indywidualnie;
- Ekspozycje istotne indywidualnie, w przypadku których nie została rozpoznana utrata wartości w wyniku analizy indywidualnej.

Dla celów analizy kolektywnej Grupa zdefiniowała portfele homogeniczne, składające się z ekspozycji o podobnym profilu ryzyka kredytowego. Portfele te zostały utworzone na podstawie segmentacji na linie biznesowe, typy produktów kredytowych, liczbę dni opóźnienia, typy zabezpieczenia itp. Podział na portfele homogeniczne jest okresowo weryfikowany z punktu widzenia ich jednorodności.

Oczekiwana strata kredytowa w analizie kolektywnej obliczana jest przy użyciu parametrów: PD (ang. Probability of Default) - prawdopodobieństwo defaultu, EAD (ang. Exposure at Default) - wartość ekspozycji na moment wystąpienia defaultu oraz LGD (ang. Loss Given Default) - strata w przypadku wystąpienia defaultu, które są wynikiem następujących modeli:

- Model PD bazuje na empirycznych danych, dotyczących 12-miesięcznych współczynników niewykonania zobowiązania (ang. Default Rate), które są wykorzystywane do szacowania wartości PD w horyzoncie dożywotnim (Lifetime), przy użyciu odpowiednich metod statystycznych i ekonometrycznych. Segmentacja na poziomie klienta przyjęta do tego celu, jest zgodna z segmentacją stosowaną do celów wyznaczania wymogów kapitałowych. Dodatkowo do obliczania wartości PD, Bank wykorzystuje informacje o ratingach z wewnętrznych modeli ratingowych. Wartość parametru PD do szacowania ECL w 12-miesięcznym horyzoncie czasowym odpowiada wartości z modeli IRB (po zniesieniu narzutów konserwatywności).
- Modele LGD dla portfela detalicznego wykorzystywane przez Grupę w procesie wyznaczania wymogów kapitałowych, zostały dostosowane do wymogów MSSF 9 w zakresie szacowania utraty wartości. Główne komponenty tych modeli to prawdopodobieństwo uzdrowienia (ang. probability of cure) i stopa odzysku (ang. recovery rate) oszacowane na podstawie zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Adaptacja do potrzeb MSSF 9 objęła między innymi wyłączenie narzutów konserwatywności, kosztów pośrednich i korekty z tytułu spowolnienia gospodarczego. W przypadku portfela korporacyjnego opracowano całkowicie nowy model LGD, który w pełni spełnia wymagania nowego standardu. Model oparty jest na komponencie parametryzującym odzyski z kluczowych typów zabezpieczeń oraz komponencie określającym stopę odzysku dla niezabezpieczonej części ekspozycji. Wszystkie parametry wyznaczono bazując na danych historycznych, z uwzględnieniem zdyskontowanych przepływów pieniężnych, uzyskanych przez Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych.
- Model EAD wykorzystywany w Grupie, uwzględnia kalkulację następujących parametrów: średniej stopy wykorzystania limitu (LU), współczynnika konwersji kredytowej (CCF), współczynnika przedpłat oraz behawioralnego czasu życia. Segmentacja bazuje na typie klienta (detaliczny, korporacyjny, leasing) i produktu (z harmonogramem / bez harmonogramu).

Wyniki modeli wykorzystywanych w analizie kolektywnej poddawane są okresowej weryfikacji historycznej. Parametry oraz modele objęte są również procesem zarządzania modelami, uregulowanym w dokumencie „Zasady zarządzania modelami ryzyka kredytowego”, w ramach którego określone są między innymi zasady tworzenia, zatwierdzania, monitoringu i walidacji, oraz weryfikacji historycznej modeli.

Uwzględnienie prognoz makroekonomicznych w modelach szacowania utraty wartości

W procesie kalkulacji oczekiwanej straty kredytowej, Grupa wykorzystuje informacje o przyszłych zdarzeniach makroekonomicznych (ang. Forward Looking Information - FLI), zarówno w estymacji PD, LGD, EAD, jak i w procesie identyfikacji znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego (SICR) oraz alokacji ekspozycji do Koszyka 2 (logika transferu). Biuro Analiz Makroekonomicznych przygotowuje trzy scenariusze makroekonomiczne (bazowy, optymistyczny i pesymistyczny) i określa prawdopodobieństwa ich wystąpienia. Prognozy przekładają się pośrednio i bezpośrednio na wartości oszacowanych parametrów oraz ekspozycji, a ich wpływ różni się w zależności od modelu, typu produktu, klasy ratingowej itp. Grupa wykorzystuje wyłącznie prognozy przygotowywane wewnętrznie. Prognozy są dostarczane co kwartał w trzyletnim horyzoncie czasowym.

Podobnie jak w przypadku jakichkolwiek prognoz makroekonomicznych, zarówno prognozy jak i oszacowane prawdopodobieństwa obciążone są w dużym stopniu niepewnością, w związku z czym rzeczywiste wyniki mogą znacznie różnić się od tych przewidywanych.

Założenia dotyczące zmiennych makroekonomicznych

Kluczowe założenia przyjęte na potrzeby szacowania ECL na dzień 31 grudnia 2018 r. przedstawiono poniżej.

Zmienna makroekonomiczna	Scenariusz	2019	2020	2021
Produkt Krajowy Brutto	Bazowy	103.9	103.2	102.9
	Optymistyczny	105.0	104.2	103.7
	Łagodna recesja	101.1	101.7	102.2
Referencyjna Stopa Procentowa	Bazowy	1.50	2.00	2.00
	Optymistyczny	2.25	2.50	2.25
	Łagodna recesja	1.50	1.50	1.50
Stopa Bezrobocia	Bazowy	5.6	5.7	6.0
	Optymistyczny	4.8	4.8	4.9
	Łagodna recesja	6.7	7.9	8.4

Wagi przypisane do każdego ze scenariuszy makroekonomicznych na dzień 31 grudnia 2018 r. kształtowały się następująco:

	Bazowy	Optymistyczny	Łagodna recesja
Zastosowana waga	70%	15%	15%

Wrażliwość ECL na scenariusze makroekonomiczne

W celu oceny wrażliwości ECL na przyszłe warunki makroekonomiczne, Grupa wyznaczyła nieważoną wartość ECL oddzielnie dla każdego ze stosowanych scenariuszy. Wpływ aplikacji każdego scenariusza z osobna na ECL nie przekracza 1,5%.

Odwroćenie strat z tytułu utraty wartości

Regulacje wewnętrzne definiują szczegółowo zasady odwracania strat z tytułu utraty wartości. Co do zasady odwrócenie straty i rozwiązanie odpisu aktualizującego jest możliwe w przypadku ustania przestanków utraty wartości, w tym spłaty zaległości lub wyłączenia z portfela windykacyjnego (reklasyfikacja do kategorii bez utraty wartości), bądź też w przypadku sprzedaży wierzytelności. Reklasyfikacja do kategorii bez utraty wartości w przypadku ekspozycji podlegających restrukturyzacji jest możliwa tylko wówczas, jeśli klient przejdzie pomyślnie zdefiniowany okres „kwarantanny”, w którym nie wykaze opóźnień w spłacie kapitału lub odsetek powyżej 30 dni. Okres kwarantanny może rozpocząć się jedynie po upływie okresu zawieszenia/obniżenia spłat (tzw. Grace period) - jeśli takie udogodnienie zostało przyznane na skutek restrukturyzacji.

Powyższe nie dotyczy korporacyjnego portfela restrukturyzacyjno-windykacyjnego, dla którego zdefiniowano odrębne warunki przeniesienia do kategorii bez utraty wartości.

Ponadto dla transakcji leasingowych okres kwarantanny równa się czasowi przebywania w portfelu restrukturyzacyjnym plus dodatkowo zdefiniowany okres. W czasie jego trwania, opóźnienia w spłatach również nie mogą przekraczać 30 dni.

Sprzedaż należności

W roku 2018 w Banku miała miejsce sprzedaż korporacyjnych ekspozycji kredytowych, klasyfikowanych jako z utratą wartości, w łącznej kwocie bilansowej 13,3 mln PLN.

(3d) Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

	31.12.2018	31.12.2017
Ekspozycje narażone na ryzyko kredytowe związane z aktywami bilansowymi:	77 023 940	68 185 690
Depozyty, kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	731 252	254 205
Kredyty i pożyczki dla klientów:	52 711 680	47 411 078
Obowiązkowo w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:	1 250 525	-
Kredyty dla klientów indywidualnych	1 232 494	-
Należności z tytułu kart płatniczych	759 280	-
Kredyty na rachunku bieżącym	473 214	-
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym i dla sektora publicznego	18 031	-
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	51 461 155	47 411 078
Kredyty dla klientów indywidualnych	34 015 349	32 012 824
Należności z tytułu kart płatniczych	525	722 348
Kredyty gotówkowe i inne kredyty dla klientów indywidualnych	6 208 042	5 537 658
Kredyty hipoteczne	27 806 782	25 752 818
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	17 227 563	15 129 506
Kredyty udzielone podmiotom publicznym	218 243	268 748
Finansowe instrumenty pochodne oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	226 873	1 078 545
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	693 242	338 359
Dłużne papiery wartościowe obowiązkowo w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	43 187	-
Dłużne papiery wartościowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	22 104 639	19 016 855
Umowy z przyrzeczeniem odkupu	250 284	0
Pozostałe aktywa finansowe	262 783	86 650
Ryzyko kredytowe związane z pozycjami pozabilansowymi:	9 855 664	9 121 526
Gwarancje finansowe	1 431 850	1 222 236
Zobowiązania kredytowe	8 423 814	7 899 290

Powyższa tabela przedstawia strukturę ekspozycji na ryzyko kredytowe Grupy na dzień 31 grudnia 2018 r. oraz 31 grudnia 2017 r., bez uwzględnienia instrumentów ograniczających ryzyko. Dla aktywów bilansowych ekspozycje prezentowane powyżej oparte są na kwotach netto przedstawionych w bilansie.

Kredyty i pożyczki dla klientów obowiązkowo wycenianych wg wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

	31.12.2018	31.12.2017
Obowiązkowo w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat: *	1 250 525	-
Klienci korporacyjni	17 944	-
Klienci indywidualni	1 232 494	-
Sektor publiczny	87	-
* Powyższe dane obejmują korektę wartości godziwej w wysokości:	(72 943)	-

Jakość kredytowa aktywów finansowych

PLN'000, wg stanu na 31 grudnia 2018 r.	Koszyk 1 (12-miesięczna strata)	Koszyk 2 (strata dożywotnia)	Koszyk 3 (strata dożywotnia)	POCI	Suma
Ekspozycje bilansowe narażone na ryzyko kredytowe	71 474 402	3 097 748	2 388 484	15 410	76 976 045
Odpis bilansowy	232 576	184 451	1 343 418	(1 576)	1 758 868
Kredyty i pożyczki dla banków (rating zewnętrzny Fitch: od BBB do AAA; Moody's: od B3 do Aaa; S&P: od B+ do AAA)	731 268				731 268
Kredyty i pożyczki dla klientów indywidualnych (zgodnie z Master Skalą)	31 901 909	1 581 911	1 597 129	15 410	35 096 359
• 1-3 Najwyższa jakość	18 986 783	9 988	0	0	18 996 771
• 4-6 Dobra jakość	6 422 656	171 289	0	4	6 593 948
• 7-9 Średnia jakość	5 192 651	282 731	0	8	5 475 390
• 10-12 Niska jakość	1 031 929	358 918	0	10	1 390 857
• 13-14 Pod obserwacją	0	758 795	0	67	758 863
• 15 Niewykonanie zobowiązania	0	0	1 597 129	15 321	1 612 450
• Bez ratingu (*)	267 891	189	0	0	268 080
Utrata wartości	73 640	121 530	887 106	(1 576)	1 080 700
Kredyty i pożyczki dla klientów korporacyjnych (zgodnie z Master Skalą)	7 515 196	784 615	507 031	0	8 806 842
• 1-3 Najwyższa jakość	28 835	0	0	0	28 835
• 4-6 Dobra jakość	1 598 962	39 852	0	0	1 638 814
• 7-9 Średnia jakość	3 587 730	293 248	0	0	3 880 978
• 10-12 Niska jakość	1 426 388	403 382	0	0	1 829 770
• 13-14 Pod obserwacją	0	14 103	0	0	14 103
• 15 Niewykonanie zobowiązania	0	0	506 770	0	506 770
• Bez ratingu (*)	873 281	34 029	261	0	907 572
Utrata wartości	97 889	31 829	313 879	0	443 596
Kredyty i pożyczki dla sektora publicznego (zgodnie z Master Skalą)	198 803	1 937	0	0	200 741
• 1-3 Najwyższa jakość	0	0	0	0	0
• 4-6 Dobra jakość	0	0	0	0	0
• 7-9 Średnia jakość	0	0	0	0	0
• 10-12 Niska jakość	0	0	0	0	0
• 13-14 Pod obserwacją	0	498	0	0	498
• 15 Niewykonanie zobowiązania	0	0	0	0	0
• Bez ratingu (*)	198 803	1 439	0	0	200 242
Utrata wartości	241	3	0	0	244

PLN'000, wg stanu na 31 grudnia 2018 r.	Koszyk 1 (12-miesięczna strata)	Koszyk 2 (strata dożywotnia)	Koszyk 3 (strata dożywotnia)	POCI	Suma
Faktoring (zgodnie z Master Skalą)	2 398 100	181 186	31 167	0	2 610 453
• 1-3 Najwyższa jakość	0	0	0	0	0
• 4-6 Dobra jakość	580 470	71	0	0	580 541
• 7-9 Średnia jakość	1 252 918	40 992	0	0	1 293 909
• 10-12 Niska jakość	275 181	138 594	0	0	413 775
• 13-14 Pod obserwacją	0	0	0	0	0
• 15 Niewykonanie zobowiązania	0	0	31 167	0	31 167
• Bez ratingu (*)	289 531	1 529	0	0	291 060
Utrata wartości	27 193	7 384	27 500	0	62 077
Leasing (zgodnie z Master Skalą):	5 704 373	548 098	253 157	0	6 505 628
• 1-3 Najwyższa jakość	6 289	0	0	0	6 289
• 4-6 Dobra jakość	521 028	32 578	0	0	553 606
• 7-9 Średnia jakość	1 295 470	43 337	0	0	1 338 807
• 10-12 Niska jakość	400 597	172 927	0	0	573 524
• 13-14 Pod obserwacją	0	1 358	0	0	1 358
• 15 Niewykonanie zobowiązania	0	0	238 775	0	238 775
• Bez ratingu (*)	3 480 988	297 898	14 382	0	3 793 268
Utrata wartości	33 613	23 704	114 933	0	172 250
Instrumenty pochodne i zabezpieczenia wartości godziwej (zgodnie z Master Skalą):	226 873	0	0	0	226 873
• 1-3 Najwyższa jakość	25 516				25 516
• 4-6 Dobra jakość	38 235				38 235
• 7-9 Średnia jakość	4 399				4 399
• 10-12 Niska jakość	27 455				27 455
• 13-14 Pod obserwacją	0				0
• 15 Niewykonanie zobowiązania	0				0
• Bez ratingu (*)	1 474				1 474
• Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	4 293				4 293
• Wycena przyszłych płatności walutowych	0				0
• Instrumenty pochodne zabezpieczające	125 501				125 501
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (Obligacje Skarbu Państwa(**))	693 242				693 242
Inwestycyjne papiery dłużne (Skarb Państwa (**), Bank Centralny (**), obligacje samorządowe , Europejski Bank Inwestycyjny)	22 104 639				22 104 639
Należności z tytułu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	0				0

(*) - grupa klientów bez ratingu wewnętrznego zawiera między innymi ekspozycje związane z kredytami dla jednostek samorządu terytorialnego oraz projektami inwestycyjnymi i niektórymi klientami leasingowymi;

(**) - rating dla Polski w 2018r. A- (S&P), A2 (Moody's), A- (Fitch)

Jakość kredytowa aktywów finansowych, które nie były przeterminowane(*), ani nie wykazywały utraty wartości.

PLN'000, wg stanu na 31 grudnia 2017 r.	31.12.2017
Ekspozycje bilansowe narażone na ryzyko nieprzeterminowane i bez utraty wartości	65 866 562
Kredyty i pożyczki dla banków (rating zewnętrzny Fitch: od BBB do AAA; Moody's: od B3 do Aaa; S&P: od B+ do AAA)	254 205
Kredyty i pożyczki dla klientów (wg. Master Skali):	45 178 599
· 1-3 najwyższa jakość	17 734 981
· 4-6 dobra jakość	8 274 048
· 7-9 średnia jakość	10 354 286
· 10-12 niska jakość	3 937 005
· 13-14 pod obserwacją	218 783
· 15 niewykonanie zobowiązania**	193 468
· Bez ratingu***	4 466 028
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (obligacje Skarbu Państwa****, inne)	338 359
Finansowe instrumenty pochodne oraz korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej (wg Master Skali)	1 078 544
· 1-3 najwyższa jakość	63 420
· 4-6 dobra jakość	67 980
· 7-9 średnia jakość	14 902
· 10-12 niska jakość	37 795
· 13-14 pod obserwacją	49
· 15 niewykonanie zobowiązania	0
· Bez ratingu	730
· Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	7 784
· Wycena przyszłych płatności walutowych	4
· Instrumenty pochodne zabezpieczające	885 880
Inwestycyjne papiery dłużne (Skarb Państwa****, Bank Centralny****, obligacje samorządowe, Europejski Bank Inwestycyjny)	19 016 855
Należności z tytułu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	0

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i są wykazywane w tej kategorii;

(**) - należności bez utraty wartości ze względu na fakt, że zdyskontowana wartość zabezpieczeń pokrywa w pełni ekspozycję oraz należności, które kiedyś były identyfikowane z utratą wartości i przeszły do portfela bez utraty wartości, ale zgodnie z przyjętą definicją default-u w procesie IRB wciąż posiadają rating 15;

(***) - grupa klientów bez ratingu wewnętrznego zawiera między innymi ekspozycje związane z kredytami dla jednostek samorządu terytorialnego oraz projektami inwestycyjnymi i niektórymi klientami leasingowymi;

(****) - rating dla Polski w 2017r. BBB+ (S&P), A2 (Moody's), A- (Fitch)

(3e) Kredyty i pożyczki

Struktura kredytów i pożyczek udzielonych klientom i bankom oraz podstawowe wskaźniki portfela kredytowego na koniec 2017 r. przedstawiają się następująco:

Ekspozycja brutto w tys. PLN	31.12.2017	
	Kredyty i pożyczki dla klientów	Kredyty i pożyczki dla banków
Nie przeterminowane i bez rozpoznanej utraty wartości	45 178 599	254 205
Przeterminowane (*), ale bez rozpoznanej utraty wartości (koszty amortyzacji)	1 497 041	0
Przeterminowane (*), ale bez rozpoznanej utraty wartości (wartość godziwa)		
Łącznie bez rozpoznanej utraty wartości (IBNR/Koszyk 1+2)	46 675 640	254 205
Włączając wartość portfela w Koszyku 2		
Z utratą wartości zamortyzowanego kosztu	2 232 666	0
Włączając POCI		
Wartość godziwa bez rewaluacji traktowana jak Koszyk 3		
Kredyty i pożyczki, brutto	48 908 306	254 205
Odpisy z tytułu utraty wartości łącznie z IBNR	(1 497 228)	0
Aktualizacja wartości godziwej		
Kredyty i pożyczki, netto	47 411 078	254 205
Kredyty z rozpoznaną utratą wartości + wartość godziwa bez rewaluacji traktowana jak Koszyk 3 / Kredyty ogółem	4,57%	0,00%

Kredyty w Koszyku 2 (z wartością godziwą) / Kredyty ogółem

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie są traktowane jako opóźnienia techniczne i nie są wykazywane w tej kategorii;

Kredyty i pożyczki przeterminowane, ale bez rozpoznanej utraty wartości (Koszyk 1 + 2)

Kredyty i pożyczki przeterminowane poniżej 90 dni nie są uważane za ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości, chyba, że zostaną zidentyfikowane inne przesłanki impairmentu. Kwota brutto kredytów i pożyczek z podziałem na segmenty klientów, przeterminowanych, ale bez rozpoznanej utraty wartości na koniec 2017 r. przedstawia się następująco:

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	31.12.2017				Suma
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki dla banków	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Opóźnienia 5 - 30 dni(*)	463 247	502 173	220 042	0	1 185 462
Opóźnienia 31 - 60 dni	64 967	102 230	50 489	0	217 686
Opóźnienia 61 - 90 dni	10 680	26 796	21 503	0	58 979
Opóźnienia pow. 90 dni(**)	33 472	11	1 431	0	34 914
Całkowite opóźnienie dłuższe niż 4 dni	572 366	631 210	293 465	0	1 497 041

(*) - należności przeterminowane do 4 dni włącznie, są traktowane jako opóźnienia techniczne i nie są wykazywane w tej kategorii;

(**) - należności opóźnione powyżej 90 dni i jednocześnie nie będące w portfelu z utratą wartości, posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne lub poniżej progu kwotowego

Kredyty i pożyczki z rozpoznaną utratą wartości

Kwota brutto kredytów i pożyczek z rozpoznaną utratą wartości w podziale na segmenty klientów przedstawia się następująco:

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	31.12.2018				Suma
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki dla banków	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Wg rodzaju analizy					
Analiza indywidualna	541 425	211 092	2 433	0	754 950
Analiza kolektywna	250 011	585 885	813 048	0	1 648 944
Suma	791 436	796 977	815 481	0	2 403 894

Zaangażowanie brutto, w tys. PLN	31.12.2017				Suma
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki dla banków	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Wg rodzaju analizy					
Analiza indywidualna	536 113	182 390	3 021	0	721 524
Analiza kolektywna	239 989	476 384	794 769	0	1 511 142
Suma	776 102	658 774	797 790	0	2 232 666

Kredyty i pożyczki objęte analizą indywidualną

Kwantyfikacja wartości portfela objętego analizą indywidualną oraz wartości utworzonych odpisów w podziale na należności (i odpowiednio odpisy) z rozpoznaną utratą wartości została przedstawiona w notach finansowych.

Tabele poniżej prezentują strukturę portfela objętego analizą indywidualną z rozpoznaną utratą wartości.

Analiza indywidualna, kredyty i pożyczki udzielone klientom - wg walut

	31.12.2018			31.12.2017		
	Kwota w tys. PLN	Udział %	Pokrycie odpisami aktualizującymi	Kwota w tys. PLN	Udział %	Pokrycie odpisami aktualizującymi
PLN	580 470	76,9%	57,6%	580 437	80,5%	62,9%
CHF	128 734	17,1%	22,6%	103 311	14,3%	27,4%
EUR	44 874	5,9%	41,2%	37 552	5,2%	45,3%
USD	872	0,1%	20,5%	224	0,0%	40,2%
Suma (utrata wartości)	754 950	100,0%	50,6%	721 524	100,0%	56,9%

Analiza indywidualna, kredyty i pożyczki udzielone klientom - wg stopnia pokrycia odpisami aktualizującymi

	31.12.2018		31.12.2017	
	Kwota w tys. PLN	Udział %	Kwota w tys. PLN	Udział %
do 20%	222 534	29,5%	166 405	23,0%
Powyżej 20% do 40%	106 059	14,0%	85 295	11,8%
Powyżej 40% do 60%	123 934	16,4%	147 214	20,4%
Powyżej 60% do 80%	72 446	9,6%	53 806	7,5%
Powyżej 80%	229 977	30,5%	268 804	37,3%
Suma (utrata wartości)	754 950	100,0%	721 524	100,0%

Na koniec 2018 roku finansowy efekt ustanowionych zabezpieczeń wykorzystanych dla należności z rozpoznaną utratą wartości Grupy w analizie indywidualnej (Case by Case) wyniósł 291,4 mln zł (na koniec 2017 r. odpowiednio 230,3 mln zł). Jest to kwota, o którą poziom wymaganych rezerw przypisanych do tego portfela byłby wyższy, gdyby przy szacowaniu odpisu w analizie indywidualnej nie zostały uwzględnione przepływy z zabezpieczeń.

Kredyty i pożyczki restrukturyzowane

Restrukturyzacja należności jest prowadzona przez specjalnie do tego celu powołane jednostki (oddzielnie dla należności gospodarczych i detalicznych).

Restrukturyzacja zarówno należności gospodarczych, jak i detalicznych ma na celu wykonanie efektywnych działań wobec klientów mających doprowadzić do minimalizacji strat i możliwie szybkiego ograniczenia ryzyk ponoszonych przez Grupę w związku z zawartymi z klientem transakcjami, z których wynikają należności lub zobowiązania pozabilansowe Grupy.

Restrukturyzacja prowadzona jest wobec należności włączonych na podstawie ustalonych w Grupie zasad do portfeli restrukturyzacyjno-windykacyjnych i obejmuje ustalenie nowych, akceptowalnych przez Grupę warunków transakcji (w tym w szczególności zasad ich spłaty i zabezpieczenia oraz ewentualnego uzyskania dodatkowych zabezpieczeń).

Dochodzenie należności detalicznych jest procesem w pełni scentralizowanym, realizowanym w dwóch etapach:

- postępowanie monitorujące - realizowany przez Departament Bankowości Bezpośredniej,
 - postępowanie restrukturyzacyjno-egzekucyjne - realizowany przez Departament Dochodzenia Należności Detalicznych.
- Proces wykonywany przez Departament Bankowości Bezpośredniej dotyczy działań polegających na bezpośrednim, telefonicznym kontakcie z klientem i uzyskaniem spłaty wymagalnych należności względem Grupy. W sytuacji braku spłaty zadłużenia lub zgłoszenia przez klienta chęci restrukturyzacji zadłużenia dalsze prowadzenie sprawy odbywa się przez Departament Dochodzenia Należności Detalicznych i obejmuje wszelkie działania restrukturyzacyjne oraz windykacyjne.

Dochodzenie należności jest wspierane przez wyspecjalizowany system informatyczny działający na pełnym portfelu klienta, w pełni zautomatyzowany w fazie monitorowania portfela, jak i wspomagający czynności w późniejszej fazie restrukturyzacji i windykacji. Integralną częścią systemu jest behawioralny model scoringowy, wykorzystywany na etapie postępowania monitorującego. System ten jest wykorzystywany w zarządzaniu procesem dochodzenia należności detalicznych w stosunku do wszystkich segmentów klienta.

Model scoringowy bazuje w swoich wewnętrznych obliczeniach między innymi na: segmencie biznesowym klienta, rodzaju produktu obciążonego ryzykiem kredytowym (szczególnie dotyczy to produktów hipotecznych) oraz historii współpracy z klientem w ramach poprzednich działań restrukturyzacyjno-windykacyjnych. Opóźnione należności klientów detalicznych trafiają do systemu informatycznego automatycznie 4 dnia od daty powstania należności wymagalnej.

Proces restrukturyzacji i windykacji należności gospodarczych (tj. należności lub zobowiązań pozabilansowych związanych z zawartymi transakcjami z klientami korporacyjnymi i SME) jest scentralizowany i realizowany przez Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych. Dochodzenie należności gospodarczych ma na celu maksymalizację odzysku i ograniczenie ryzyka ponoszonego przez Grupę w jak najkrótszym czasie poprzez realizację przyjętej strategii działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych w stosunku do:

- klienta,
- należności gospodarczych,
- zabezpieczeń ich spłaty.

Działania realizowane w ramach ww. strategii obejmują m.in.: ustalanie warunków finansowania Klientów, warunków restrukturyzacji należności gospodarczych (w tym w ramach postępowań restrukturyzacyjnych), w tym zasad ich spłaty oraz zabezpieczeń, uzyskiwanie nowych, wartościowych i płynnych zabezpieczeń, doprowadzania do spłaty polubownej, realizację windykacji (w tym komorniczej) należności wymagalnych, w tym z posiadanych zabezpieczeń, działania w procesach upadłościowych dłużników, prowadzenie wymaganych działań sądowych.

Dla zarządzania procesem restrukturyzacji i windykacji należności gospodarczych Departament Zagrożonych Należności Gospodarczych stosuje aplikacje wspierające proces zarządzania i decyzyjny oraz monitorowania, które szybko dostarczają podstawowych informacji na temat należności, zabezpieczenia, zastosowanego podejścia oraz podstawowych działań i terminów.

Wszystkie zrestrukturyzowane ekspozycje są klasyfikowane do Koszyka 3 bezpośrednio po podpisaniu odpowiedniego aneksu/ugody. Takie ekspozycje mogą zostać uzdrowione, gdy spełnią wewnętrznie określone zasady kwarantanny. Zrestrukturyzowane ekspozycje, które zostały uzdrowione są klasyfikowane do Koszyka 2 na okres co najmniej 2 lat po uzdrowieniu, zgodnie ze standardami technicznymi EBA dla ekspozycji ze statusem forbearance.

Poniższa tabela pokazuje portfel kredytów z rozpoznaną utratą wartości zarządzany przez jednostki organizacyjne Grupy zajmujące się restrukturyzacją należności.

Zaangażowanie brutto w tys. PLN	31.12.2018	31.12.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	832 975	713 659
Kredyty i pożyczki udzielone klientom korporacyjnym	246 542	250 413
Razem	1 079 517	964 072

(3g) Przewłaszczone zabezpieczenia

W 2018 r. nie dokonywano istotnych bezpośrednich przejęć przez Bank i sprzedaży środków trwałych stanowiących zabezpieczenie kredytu. Powyższa sytuacja powodowana jest realizacją innych, bardziej efektywnych ścieżek zaspokajania z zastawów lub przewłaszczeń (czasowo i kwotowo przy ograniczeniu kosztów), tj. doprowadzania do sprzedaży przedmiotu zastawu lub przewłaszczenia bezpośrednio przez dawcę zabezpieczenia pod nadzorem Banku i z przeznaczeniem całości tak uzyskanych środków na spłatę. Odmianą takiego działania jest zawieranie porozumień z syndykami w upadłości na podstawie, których syndyk za uzgodnioną opłatą zabezpiecza i przechowuje przedmioty zastawione lub przewłaszczone oraz w porozumieniu z Bankiem dokonuje ich oferowania i sprzedaży (w tym w ramach sprzedaży zorganizowanych części lub całego przedsiębiorstwa dłużnika) - i tak uzyskane środki przekazywane są bezpośrednio na spłatę należności Banku (zaspokojenie z zabezpieczenia w ww. sposób realizowane jest bez etapu przejęcia przewłaszczonych rzeczy do bilansu Banku na „Aktywa trwałe do zbycia”).

Jednocześnie spółka zależna od Banku - Millennium Leasing, dokonuje przejęcia środków trwałych będących przedmiotem leasingu i prowadzi aktywne działania w celu ich zbycia. Dane o wartości tych aktywów i ich zmianach w okresie sprawozdawczym przedstawione są w nocie (29) „Aktywa trwałe do zbycia” skonsolidowanego bilansu Grupy.

(3h) Polityka w zakresie spisywania należności

Ekspozycje kredytowe, dla których Grupa nie oczekuje wystąpienia żadnych przepływów pieniężnych do odzyskania i dla których utworzony został odpis z tytułu utraty wartości lub korekta wartości godziwej dla wierzytelności pochodzących z zapadłych terminowych operacji finansowych, które łącznie pokrywają w całości należność pozostałą do spłaty, są spisywane z bilansu w ciężar odpisu aktualizującego i przenoszone do ewidencji pozabilansowej. Przedmiotowa operacja nie powoduje umorzenia należności, tj. nie powoduje zwolnienia dłużnika z długu ani zaprzestania wymaganych prawem i uzasadnionych ekonomicznie działań prawnych i windykacyjnych celem dochodzenia spłaty.

Najczęściej Grupa spisuje należności w ciężar rezerw na utratę wartości w przypadku stwierdzenia nieściągalności należności, tj. między innymi:

- uzyskania postanowienia o bezskuteczności postępowania egzekucyjnego;
- śmierci dłużnika;
- uzyskania potwierdzenia braku szans na zaspokojenie ze środków masy upadłościowej;
- wyczerpania możliwości prowadzenia egzekucji wobec braku majątku dłużnika głównego i innych osób zobowiązanych (np. dawców zabezpieczeń).

Zaangażowanie brutto należności spisanych, w tys. PLN	2018 r.				Razem
	Kredyty i pożyczki udzielone klientom			Kredyty i pożyczki udzielone bankom	
	Przedsiębiorstwa	Kredyty hipoteczne	Pozostałe detaliczne		
Należności spisane z umorzeniem	1 966	1 731	3 301	0	6 998
Należności spisane bez umorzenia	103 946	31 133	191 341	0	326 420
Razem - należności spisane	105 912	32 864	194 642	0	333 418

(3i) Koncentracja ryzyk aktywów finansowych z ekspozycją na ryzyko kredytowe

Sektory gospodarki

Poniższa tabela przedstawia podział głównych kategorii ekspozycji kredytowych Grupy z rozbiciem na czynniki składowe, według kategorii klientów.

wg stanu na 31.12.2018	Pośrednictwo finansowe	Przemysł i budownictwo	Handel hurtowy i detaliczny	Transport i komunikacja	Sektor publiczny	Kredyty hipoteczne	Kredyty konsumpcyjne*	Pozostałe branże	Razem
Kredyty i pożyczki dla banków	731 268	0	0	0	0	0	0	0	731 268
Kredyty i pożyczki dla klientów (koszt zamortyzowany)	261 101	6 282 355	4 877 840	2 514 447	184 911	28 319 185	6 777 096	4 003 087	53 220 022
Kredyty i pożyczki dla klientów (wartość godziwa)	291	4 011	4 981	2 141	5	0	1 232 494	6 601	1 250 524
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	104	0	0	0	693 242	0	0	0	693 346
Instrumenty wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	0	0	0	0	44 904	0	0	0	44 904
Instrumenty wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	64 796	0	0	0	0	0	0	0	64 796
Instrumenty pochodne i korekty z tytułu zabezpieczeń wartości godziwej	202 012	11 212	4 175	773	0	0	0	8 701	226 873
Lokacyjne papiery wartościowe	28 968	5 004	0	287	22 104 651	0	0	32	22 138 942
Umowy z przyrzeczeniem odkupu	250 284	0	0	0	0	0	0	0	250 284
Razem	1 538 824	6 302 582	4 886 996	2 517 648	23 027 713	28 319 185	8 009 590	4 018 421	78 620 959

* w tym: karty kredytowe, kredyty gotówkowe, kredyty w rachunku bieżącym

wg stanu na 31.12.2017	Pośrednictwo finansowe	Przemysł i budownictwo	Handel hurtowy i detaliczny	Transport i komunikacja	Sektor publiczny	Kredyty hipoteczne	Kredyty konsumpcyjne*	Pozostałe branże	Razem
Kredyty i pożyczki dla banków	254 205	0	0	0	0	0	0	0	254 205
Kredyty i pożyczki dla klientów	172 828	5 836 781	4 037 554	2 343 036	245 345	26 104 033	6 849 047	3 319 682	48 908 306
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	19	65	10	0	338 351	0	0	16	338 461
Instrumenty pochodne i korekty z tytułu zabezpieczeń wartości godziwej	1 013 703	21 647	21 011	92	0	0	0	22 091	1 078 544
Lokacyjne papiery wartościowe	131 035	5 960	0	142	18 935 737	0	0	31	19 072 905
Umowy z przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem	1 571 790	5 864 453	4 058 575	2 343 270	19 519 433	26 104 033	6 849 047	3 341 820	69 652 421

Kredyty i pożyczki dla klientów wg sektorów gospodarki i segmentów

Biorąc pod uwagę ryzyko koncentracji w poszczególne sektory i segmenty klientów, Grupa zdefiniowała wewnętrzne limity koncentracji zgodnie z tolerancją na ryzyko, co zapewnia utrzymanie dobrze zdywersyfikowanego portfela kredytowego.

Główną pozycję w portfelu kredytowym (kredyty i pożyczki dla klientów) stanowią kredyty hipoteczne (52%) oraz kredyty gotówkowe dla osób fizycznych (12%). Portfel kredytów dla firm (w tym leasing) działających w różnych sektorach: przemysł i budownictwo, transport i komunikacja, handel, pośrednictwo finansowe oraz w sektorze publicznym stanowi 33% i jego szczegółową strukturę przedstawia poniższa tabela:

Nazwa branży	2018		2017	
	Ekspozycja bilansowa (mln zł)	Udział (%)	Ekspozycja bilansowa (mln zł)	Udział (%)
Kredyty dla osób fizycznych	36 399.7	66.7%	32 953.1	67.4%
Hipoteczne	28 319.2	51.9%	26 104.0	53.4%
Gotówkowe	6 450.2	11.8%	5 332.4	10.9%
Karty kredytowe i pozostałe	1 630.3	3.0%	1 516.6	3.1%
Kredyty dla przedsiębiorstw*	18 143.8	33.3%	15 955.2	32.6%
Handel i naprawy	4 883.5	9.0%	4 037.6	8.3%
Przetwórstwo przemysłowe	5 170.3	9.5%	4 836.7	9.9%
Budownictwo	1 116.2	2.0%	1 000.1	2.0%
Transport i gosp. magazynowa	2 516.9	4.6%	2 343.0	4.8%
Administracja publiczna	184.9	0.3%	245.3	0.5%
Informacja i komunikacja	540.3	1.0%	574.0	1.2%
Usługi pozostałe	972.2	1.8%	774.6	1.6%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	261.6	0.5%	172.8	0.4%
Obsługa nieruchomości	861.3	1.6%	843.2	1.7%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	485.2	0.9%	364.7	0.7%
Górnictwo	59.8	0.1%	60.0	0.1%
Dostawy wody, ścieki i odpady	99.8	0.2%	104.9	0.2%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię, gaz i wodę	463.0	0.8%	90.9	0.2%
Hotele i restauracje	168.9	0.3%	156.0	0.3%
Edukacja	77.0	0.1%	63.3	0.1%
Rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	100.4	0.2%	94.1	0.2%
Opieka zdrowotna, pomoc społeczna	158.3	0.3%	169.1	0.3%
Kultura, rekreacja i rozrywka	24.1	0.0%	24.9	0.0%
Łącznie kredyty (brutto)	54 543.5	100.0%	48 908.3	100.0%

(*) w tym: Mikrobiznes o rocznych obrotach do 5 mln zł

Wskaźnik koncentracji 20 największych klientów w portfelu kredytowym Grupy (w tym grup powiązanych ze sobą podmiotów) na koniec 2018 roku wyniósł 7,0% w porównaniu do 5,9% na koniec 2017 roku. Wskaźnik koncentracji 10 największych klientów także uległ wzrostowi w ciągu 2018 roku, z poziomu 4,1% na koniec poprzedniego roku do 4,8%, zgodnie z tolerancją na ryzyko Grupy.

4) RYZYKO RYNKOWE

Ryzyko rynkowe obejmuje obecne i przyszłe oddziaływania na zyski lub kapitał ze strony zmiany wartości portfela Grupy wywołanej niekorzystnymi ruchami stóp procentowych, kursów wymiany walut lub cen obligacji, akcji lub towarów.

Miary oceny ryzyka rynkowego

Pomiar ryzyka rynkowego w Grupie pozwala na monitorowanie wszystkich możliwych typów ryzyka, to jest ryzyka ogólnego (w tym ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe, ryzyko cen akcji), ryzyka nieliniowego, ryzyka szczególnego, jak i ryzyka cen towarów. W 2018 roku ryzyko nieliniowe oraz ryzyko cen towarów nie występowało w Grupie. Ryzyko cen akcji uznano za nieistotne jako że zaangażowanie Grupy w instrumenty kapitałowe jest znikome.

Pomiar każdego z typów ryzyka odbywa się indywidualnie przy pomocy odpowiednich modeli, a następnie wyniki integrowane są w całkowite ryzyko rynkowe bez uwzględnienia jakiegokolwiek efektu dywersyfikacji między czterema typami ryzyka (najgorszy scenariusz).

Główną miarą, stosowaną przez Grupę w celu oceny ryzyka rynkowego (ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe, ryzyko cen akcji) jest parametryczny model VaR (wartość narażona na ryzyko) - spodziewana strata, która może powstać w portfelu w określonym czasie (okres utrzymania) oraz z określonym prawdopodobieństwem (poziom ufności) z tytułu niekorzystnego ruchu na rynku.

Wartość narażona na ryzyko w Grupie (VaR) jest obliczana z założeniem 10-dniowego okresu utrzymania oraz 99% poziomu ufności (przedział jednostronny). W celu dostosowania do wymogów regulacyjnych CRDIV / CRR, od kwietnia 2014 zmienność związaną z każdym czynnikiem ryzyka rynkowego uwzględnionym w modelu VaR (jak i korelacje występującymi między nimi) estymuje się za pomocą równo ważonych zmian parametrów rynkowych wykorzystując efektywny okres obserwacji danych historycznych z ostatniego roku. Stosowana wcześniej metoda EWMA (ang. exponentially weighted moving average) z efektywnie krótszym okresem obserwacji jest teraz uzasadniona jedynie w przypadku istotnego skoku zmienności cenowej.

W celu monitorowania i limitowania pozycji w instrumentach, dla których nie jest możliwa należąca ocena ryzyka rynkowego z zastosowaniem modelu VaR (ryzyko nieliniowe, cen towarów i ryzyko szczególne) wprowadzono odpowiednie zasady pomiaru tych ryzyk. Ryzyko nieliniowe mierzone jest według wewnętrznej metodologii, która jest zgodna z metodologią VaR - przyjmuje się ten sam okres utrzymania jak i poziom ufności. Ryzyko szczególne i ryzyko cen towarów mierzone jest według metody standardowej, zgodnie z regulacjami nadzorczymi uwzględniając zmianę okresu utrzymania pozycji.

Pomiar ryzyka rynkowego odbywa się codziennie, zarówno indywidualnie dla każdego z obszarów odpowiedzialnych za podejmowanie ryzyka i zarządzanie nim, jak i na bazie skonsolidowanej, z uwzględnieniem efektu dywersyfikacji istniejącej pomiędzy poszczególnymi portfelami.

W celu zapewnienia adekwatności modelu VaR dla oceny ryzyk występujących na otwartych pozycjach, ustanowiono i przeprowadza się codziennie proces testowania wstecznego.

Wszystkie zgłoszone przekroczenia są udokumentowane, łącznie z wyjaśnieniem przyczyn ich powstania oraz zaliczeniem do jednej z trzech klas wyjaśnienia przekroczeń: adekwatność modelu, niewystarczająca dokładność modelu lub nieprzewidziane ruchy rynkowe.

Równoległe do metody VaR portfele są poddawane szeregowi analiz wrażliwości i scenariuszy warunków skrajnych w celu:

- Oszacowania potencjalnej straty ekonomicznej, wynikającej ze skrajnych wahań czynników ryzyka rynkowego,
- Identyfikacji ruchów ryzyka rynkowego, ewentualnie nie ujętych w VaR, na które portfele są bardziej wrażliwe,
- Identyfikacji czynności, które mogą zostać podjęte w celu redukcji wpływu skrajnych zmian czynników ryzyka.

Stosuje się następujące rodzaje scenariuszy rynkowych:

- Równoległe przesunięcia krzywych dochodowości,
- Bardziej stromy lub spłaszczony przebieg krzywych dochodowości,
- Wahania kursów wymiany,
- Niekorzystne scenariusze historyczne.

Proces kalkulacji VaR jest prowadzony z zastosowaniem oprogramowania opracowanego na bazie technologii sieci internetowej. Zapewnia to dostęp w trybie bieżącym do wartości zagrożonej ryzykiem w każdym obszarze zarządzania ryzykiem rynkowym (w ciągu dnia i na koniec dnia).

VaR stosuje się jako miarę w ocenie ryzyk poniesionych na pozycjach w ujęciu skonsolidowanych jak i osobno dla Księgi Handlowej oraz Bankowej. Dodatkowo każda Księga podzielona jest na obszary zarządzania ryzykiem. Limit całkowity wyrażony jest jako ułamek skonsolidowanych funduszy własnych, a następnie dzielony jest na Księgi, poszczególne obszary zarządzania ryzykiem i na różne typy ryzyka, co pozwala Grupie w pełni na pomiar, monitorowanie i kontrolowanie ryzyka rynkowego. Ekspozycja na ryzyko rynkowe (VaR) na tle obowiązujących limitów jest raportowana codziennie do wszystkich obszarów odpowiedzialnych za zarządzanie i nadzorowanie ryzyka rynkowego w Grupie.

Limity ograniczające ryzyko rynkowe podlegają aktualizacji przynajmniej raz w roku biorąc pod uwagę m.in. zmianę wielkość skonsolidowanych funduszy własnych, bieżącą i przewidywaną strukturę bilansu, a także sytuację rynkową. Obecnie stosowane limity obowiązują od 1 listopada 2017 i zostaną zastąpione zaktualizowanymi limitami w dniu 1 stycznia 2019 roku.

Wskaźniki VaR dla Grupy pozostawały w 2018 roku na średnim poziomie 22,0 mln zł. (10% limitu) oraz 29,1 mln zł. (14% limitu) na koniec grudnia 2018. Wskaźniki VaR ukazane w poniższej tabeli odzwierciedlają łączną ekspozycję na ryzyko rynkowe w Grupie, to jest łącznie dla Księgi Handlowej i Księgi Bankowej. Efekt dywersyfikacji dotyczy ryzyka ogólnego i odzwierciedla korelacje między jego składnikami. Niski poziom efektu dywersyfikacji wynika z faktu, że ryzyko rynkowe w Banku stanowi przede wszystkim ryzyko stopy procentowej. Liczby w Tabeli zawierają także ekspozycje na ryzyko rynkowe generowane w podmiotach zależnych, jako że Bank zarządza ryzykiem rynkowym na poziomie centralnym.

Miary VaR w Grupie dla ryzyka rynkowego (tys. zł) :

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2018)				
	31.12.2017	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2018
Ryzyko całkowite	17 540	22 037	30 610	15 654	29 098
Ryzyko ogólne	15 666	20 126	28 757	13 786	27 337
Ryzyko stopy procentowej	15 651	20 155	28 757	13 850	27 349
Ryzyko kursowe	97	144	3 353	8	78
Efekt dywersyfikacji	0,5%				0,3%
Ryzyko szczególne	1 874	1 911	2 871	1 761	1 761

Ekspozycje w 2017 roku wynosiły odpowiednio (tys. zł):

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2017)				
	31.12.2016	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2017
Ryzyko całkowite	38 738	22 118	48 262	13 088	17 540
Ryzyko ogólne	36 702	20 046	46 229	11 058	15 666
Ryzyko stopy procentowej	36 692	20 050	46 222	11 063	15 651
Ryzyko kursowe	32	166	3 365	10	97
Efekt dywersyfikacji	0,1%				0,5%
Ryzyko szczególne	2 036	2 072	3 571	1 874	1 874

Ekspozycje na ryzyko rynkowe w podziale na Księgę Handlową i Bankową oraz na typy ryzyka przedstawione są w tabelach poniżej (tys. zł.):

Księga Bankowa:

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2018)				
	31.12.2017	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2018
Ryzyko całkowite	16 271	20 240	29 406	15 358	28 825
Ryzyko ogólne	14 401	18 372	27 501	13 494	27 067
Ryzyko stopy procentowej	14 401	18 373	27 501	13 494	27 067
Ryzyko kursowe	0	0	0	0	0
Efekt dywersyfikacji	0,0%				0,0%
Ryzyko szczególne	1 870	1 869	1 918	1 758	1 758

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2017)				
	31.12.2016	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2017
Ryzyko całkowite	38 638	21 031	47 325	13 209	16 271
Ryzyko ogólne	36 607	19 017	45 297	11 184	14 401
Ryzyko stopy procentowej	36 606	19 016	45 296	11 184	14 401
Ryzyko kursowe	3	2	4	0	0
Efekt dywersyfikacji	0,0%				0,0%
Ryzyko szczególne	2 031	2 014	2 082	1 870	1 870

Księga Handlowa:

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2018)				
	31.12.2017	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2018
Ryzyko całkowite	1 614	2 698	7 238	474	478
Ryzyko ogólne	1 610	2 656	6 999	471	475
Ryzyko stopy procentowej	1 598	2 555	6 984	469	470
Ryzyko kursowe	97	143	3 351	8	81
Efekt dywersyfikacji	5,3%				16,0%
Ryzyko szczególne	4	42	1 007	2	3

Miary VaR dla ryzyka rynkowego w tys. PLN	VaR (2017)				
	31.12.2016	Średnio	Maksimum	Minimum	31.12.2017
Ryzyko całkowite	741	1 880	5 192	334	1 614
Ryzyko ogólne	736	1 822	5 188	330	1 610
Ryzyko stopy procentowej	729	1 779	5 103	332	1 598
Ryzyko kursowe	32	166	3 366	9	97
Efekt dywersyfikacji	3,4%				5,3%
Ryzyko szczególne	4	57	1 585	4	4

W 2018 roku limity na wartość zagrożoną nie były przekraczane - zarówno dla całej Grupy, jak i dla Księgi Handlowej i Bankowej z osobna.

Wszystkie ewentualne przekroczenia limitów na ryzyko rynkowe są zawsze raportowane i udokumentowane oraz ratyfikowane na odpowiednim poziomie kompetencji.

Otwarte pozycje obejmowały głównie instrumenty ryzyka stopy procentowej oraz ryzyka walutowego. Ryzyko walutowe uwzględnia wszystkie pozycje wymiany walutowej Grupy. Zgodnie ze Strategią Ryzyka przyjętą w Grupie, otwarte pozycje walutowe są dozwolone, ale powinny być utrzymywane na niskim poziomie. W tym celu wprowadzono w Grupie system konserwatywnych limitów na otwartą pozycję walutową (zarówno limity w ciągu dnia jak i na zamknięcie), a otwarte pozycje walutowe dozwolone są głównie w Księdze Handlowej.

W 2018 roku, pozycja walutowa generowana w Księdze Bankowej była w całości przekazywana do Księgi Handlowej, gdzie zarządza się nią na bazie dziennej. W ciągu 2018 roku otwarta pozycja walutowa utrzymywana była na średnim poziomie 7,3 mln zł. (9% limitu) oraz maksymalnym poziomie 39,8 mln zł. (47% limitu). otwarta pozycja walutowa utrzymywana była znacznie poniżej ustalonych limitów.

Kształtowanie się całkowitej pozycji walutowej (na koniec dnia) w Portfelu Handlowym przedstawia poniższa tabela (w tys. PLN):

Pozycja całkowita	Średnia w okresie	Minimum w okresie	Maksimum w okresie	Koniec okresu
2018	7 323	1 493	39 817	5 318
2017	4 988	1 667	23 192	5 961

Oprócz wyżej wspomnianych ograniczeń ryzyka rynkowego, w Grupie obowiązują również limity maksymalnej straty dla portfeli rynków finansowych. Celem jest ograniczenie maksymalnej straty dla działalności handlowej Grupy. W przypadku osiągnięcia limitu dokonuje się przeglądu strategii zarządzania oraz zasadności przyjmowanej pozycji.

W procesie testowania wstecznego modelu VaR zostało wykrytych pięć przekroczeń w okresie ostatnich 12 miesięcy (zgodnie z poniższą tabelą, w tys. PLN).

Data sprawozdawcza	VaR (ryzyko ogólne)	Teoretyczna zmiana wartości portfela (wartości bezwzględne)	Liczba przekroczeń w ciągu ostatnich 12 miesięcy *
2018-12-31	27 337	3 996	5
2017-12-31	15 666	2 043	2

* - uznaje się, że przekroczenie miało miejsce, gdy różnica pomiędzy bezwzględną wartością zmiany portfela a poziomem miary VaR jest dodatnia;

W 2018 roku, przekroczenia w procesie testowania wstecznego modelu VaR spowodowane były nieoczekiwanymi zmianami na rynku, tzn. głównie rentowności polskich obligacji skarbowych. Liczba przekroczeń dowodzi adekwatności modelu (strefa zielona: 1 - 8 dopuszczalnych przekroczeń).

Ocenę VaR uzupełnia monitorowanie wrażliwości portfeli obciążonych ryzykiem rynkowym na ww. scenariusze warunków skrajnych. Wyniki testów warunków skrajnych w obszarze ryzyka rynkowego były raportowane do komitetu Kapitału, Aktywów i Pasywów. Zgodnie z zasadami przyjętymi przez Grupę limity dla wyników testów warunków skrajnych biorących pod uwagę prawdopodobieństwo materializacji scenariusza są trzy razy wyższe od limitów dla dziennego zarządzania ryzykiem rynkowym. W 2018 roku limity dla ekspozycji na ryzyko rynkowe w warunkach skrajnych nie były przekraczane.

Ryzyko stopy procentowej w Księdze Bankowej

W przypadku Księgi Bankowej, głównym składnikiem ryzyka rynkowego jest ryzyko stóp procentowych.

Ekspozycja na ryzyko stopy procentowej w Księdze Bankowej wynika przede wszystkim z niedopasowania aktywów i pasywów (włączając Kapitał) o stałym oprocentowaniu (lub o stopie zerowej), a także, choć w mniejszym stopniu, z różnic w terminach przeszacowania aktywów oraz pasywów jak i w ich stopach referencyjnych, o ile takie są kontraktowo określone. Dodatkowo, ze względu na specyfikę polskiego systemu prawnego, oprocentowanie kredytów konsumpcyjnych jest ograniczone (od stycznia 2016 roku nie może przekraczać dwukrotności stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego powiększonej o 7 punktów procentowych). W sytuacjach spadku stóp procentowych wpływ na wynik odsetkowy jest negatywny i uzależniony jest od procentowego udziału portfela kredytowego podlegającego nowej maksymalnej stawce oprocentowania.

W zakresie ryzyka stopy procentowej w Księdze Bankowej, stosuje się następujące zasady:

- Ryzyko rynkowe wynikające z działalności bankowej jest zabezpieczane lub podlega comiesięcznemu transferowi do obszarów, które aktywnie zarządzają ryzykiem rynkowym i podlegają pomiarowi w kategoriach ekspozycji na ryzyko oraz rachunku wyników,
- W zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej Bank stosuje naturalne zabezpieczenie między kredytami i depozytami, a także obligacje o stałym oprocentowaniu i instrumenty pochodne, przy czym głównym celem jest ochrona wyniku z tytułu odsetek.

Wahania rynkowych stóp procentowych mają wpływ na zysk Grupy netto, zarówno w krótkim jak i w średnim horyzoncie czasu, wpływając również na jego wartość ekonomiczną w perspektywie długoterminowej. Pomiar obu wielkości jest komplementarny w rozumieniu pełnego zakresu występowania ryzyka stopy procentowej w Księdze Bankowej.

Z tego względu, obok codziennego pomiaru ryzyka rynkowego metodą wartości zagrożonej, pomiar ryzyka stopy procentowej obejmuje dodatkowo, zarówno miary dochodowe jak i miary oparte na wartości ekonomicznej, to jest kwartalnie:

- wartość ekonomiczną kapitału, która mierzy teoretyczną zmianę wartości bieżącej netto wszystkich pozycji Grupy na skutek szokowych zmian w równoległym przesunięciu rynkowej krzywej dochodowości w dół/górę (zakłada się, że w otoczeniu niskich stóp procentowych dolna granica wynosi 0%⁵). Tym samym, wyniki wskazują na wrażliwość wartości ekonomicznej Grupy na skutek zmian stóp procentowych,

oraz miesięcznie:

- analizę wrażliwości wartości pozycji na zmiany stóp procentowych mierzoną za pomocą BPVx100, czyli pomnożoną przez 100 zmianę wartości portfela przy równoległym przesunięciu krzywej rentowności o 1 punkt bazowy,
- wpływ na wynik z tytułu odsetek w horyzoncie następnych 12 miesięcy w wyniku jednorazowej zmiany stóp procentowych o 100 punktów bazowych.

Pomiaru dokonuje się dla wszystkich obszarów zarządzania ryzykiem w Banku, ze szczególnym naciskiem na Księgę Bankową. Dla potrzeb powyżej opisanych analiz dla aktywów i pasywów, które nie mają dokładnie określonego terminu zapadalności/wymagalności lub instrumentów z wbudowaną opcją Klienta, Grupa przyjmuje szczególne założenia, w tym:

- termin wymagalności dla depozytów bez ustalonego terminu został określony na podstawie danych historycznych odnośnie zachowania Klientów, biorąc pod uwagę stabilność wolumenu pozycji z założeniem maksymalnego terminu wymagalności nieprzekraczającego 3 lat,
- w procesie pomiaru ryzyka stopy procentowej uwzględnia się tendencje do szybszej spłaty należności, niż wynika to z pierwotnego (umownego) harmonogramu. Na podstawie obserwacji danych historycznych wyznaczany jest współczynnik wcześniejszej spłaty dla wszystkich istotnych portfeli kredytowych Banku. Należy jednak zauważyć, że kredyty hipoteczne, które stanowią w Grupie produkt kredytowy o dominującym udziale, są indeksowane do zmiennej stopy procentowej. Powoduje to, że tendencje do wcześniejszej spłaty mają mniejsze znaczenie dla ryzyka stóp procentowych,
- dla kapitału, aktywów trwałych i innych aktywów zakłada się termin przeszacowania równy 1 rok.

Wyniki powyższych analiz wg. stanu na koniec 2018 r. i 2017 r. nie przekroczyły wewnętrznie ustalonych limitów. Wyniki wrażliwości na zmiany stóp procentowych mierzoną za pomocą BPVx100 prezentuje tabela poniżej (w tys. PLN). Ustanowione limity wewnętrzne nie zostały przekroczone.

Wrażliwość Księgi Bankowej na zmiany stóp procentowych kształtowała się następująco (w tys. PLN):

	31.12.2018	31.12.2017
	BPVx100	BPVx100
PLN	(37 109)	50 069
CHF	10 469	14 315
EUR	36 099	30 955
USD	12 065	7 139
Inne	4 010	3 650
RAZEM	25 533	106 128
Kapitał, aktywa trwałe, inne aktywa	73 117	68 974
RAZEM	98 650	175 102

Dodatkowo, dla pozycji w Polskich Złotych, w Księdze Bankowej, w przypadku scenariusza nagłego, równoległego przesunięcia krzywej dochodowości w dół o 100 punktów bazowych, wpływ na wynik z tytułu odsetek w horyzoncie następnych 12 miesięcy od 31 grudnia 2018 roku jest negatywny i wynosi -4,6% wyniku odsetkowego netto za 4 kw. 2018 w ujęciu rocznym (+3,4% dla przesunięcia w górę o 100 punktów bazowych). Asymetryczny wpływ związany jest głównie ze specyfiką polskiego systemu prawnego, o którym wspomniano powyżej (uwzględniono formułę do wyznaczania maksymalnego oprocentowania obowiązującą na rok 2018). Stopa referencyjna NBP jest obecnie na poziomie 1,5%, a w przypadku obniżenia jej o 100 punktów bazowych maksymalne oprocentowanie portfela kredytowego nie mogłoby przekroczyć 8% w skali roku w stosunku do obecnie obowiązujących 10%.

⁵ Zgodnie z Wytycznymi w sprawie zarządzania ryzykiem stopy procentowej wynikającym z działalności zaliczanej do portfela niehandlowego (IRRBB) (EBA/GL/2015/08).

5) RYZYKO PŁYNNOŚCI

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie i utrzymywanie zdolności Grupy do wywiązywania się zarówno z bieżących jak i przyszłych zobowiązań, z uwzględnieniem kosztów pozyskania płynności.

Ryzyko płynności odzwierciedla możliwość poniesienia znacznych strat w wyniku pogorszenia warunków finansowania (ryzyko finansowania) i/lub sprzedaży aktywów poniżej ich wartości rynkowej (ryzyko płynności rynku) w celu zaspokojenia zapotrzebowania na środki, wynikającego z zobowiązań Grupy.

W podmiotach zależnych ekspozycje na ryzyko płynności nie występowały, ponieważ Bank zarządza ryzykiem płynności na poziomie centralnym. Zarówno wymogi finansowania jak i nadwyżki płynności spółek zależnych są zarządzane poprzez transakcje z zawierane z Bankiem, chyba że wcześniej w tym celu zostały zawarte transakcje rynkowe. Departament Skarbu jest odpowiedzialny za zarządzanie z częstotliwością dzienną sytuacją płynnościową Grupy, zgodnie z przyjętymi zasadami i procedurami, biorąc pod uwagę cele określone przez Zarząd Banku oraz Komitet Kapitałów, Aktywów i Pasywów.

Konsekwentnie głównym źródłem finansowania Grupy pozostaje duża, zdywersyfikowana oraz stabilna baza depozytów pochodzących od Klientów detalicznych, korporacyjnych oraz Klientów z sektora publicznego. Na koniec 2018 roku depozyty Klientów osiągnęły łączny poziom 66,2 mld zł. Bazę depozytową stanowiły głównie środki Klientów indywidualnych, których udział w łącznym saldzie zobowiązań wobec Klientów wynosił ok. 72,1% na koniec grudnia 2018 (70,4% na koniec grudnia 2017 roku). Wysoki udział środków od Klientów indywidualnych miał pozytywny wpływ na płynność w Grupie oraz umożliwił przestrzeganie i dalszy wzrost nadzorczych miar płynności.

Koncentracja bazy depozytowej, mierzona udziałem 5 i 20 największych deponentów, na koniec 2018 roku wyniosła odpowiednio 3,2% oraz 6,5% (w grudniu 2016 roku odpowiednio 3,9% oraz 7,0%). Poziom koncentracji depozytów jest regularnie monitorowany i nie miał negatywnego wpływu na stabilność bazy depozytowej w 2018 roku. W przypadku znacznego wzrostu udziału największych deponentów w bazie depozytowej, dodatkowe środki pozyskane od tych deponentów nie są traktowane jako stabilne. Co więcej, w celu zabezpieczenia przed fluktuacjami bazy depozytowej, Grupa utrzymuje rezerwę płynnych aktywów w postaci portfela papierów wartościowych.

Baza depozytowa uzupełniona jest o depozyty instytucji finansowych oraz inne operacje rynku pieniężnego. Źródłem finansowania średnioterminowego pozostają również pożyczki średnioterminowe, dług podporządkowany, emisja obligacji własnych oraz bankowych papierów wartościowych.

W 2018 roku, Grupa kontynuowała działania związane z pozyskaniem dodatkowego finansowania poprzez zaciągnięcie pożyczek od instytucji finansowych, emisje obligacji oraz bankowych papierów wartościowych w celu zdywersyfikowania źródeł finansowania z uwzględnieniem kosztów jego pozyskania. Całkowita wartość bilansowa średnioterminowych pożyczek od instytucji finansowych wynosiła 1 227,5 mln zł na koniec grudnia 2018 roku (w grudniu 2017 roku wynosiła 961,4 mln zł.). W 2018 r. Bank podjął decyzję o przedpłacie pozostałej do spłaty kwoty pożyczki udzielonej w grudniu 2010 r. przez Europejski Bank Inwestycyjny, w pierwotnej kwocie 100 mln EUR. Łączna kwota 80,2 mln EUR w ramach przedmiotowej pożyczki została spłacona pod koniec maja 2018 r. (11,4 mln EUR) oraz w czerwcu 2018 r. (68,8 mln EUR). Decyzja o wcześniejszej spłacie została podjęta w kontekście nowych możliwości finansowania średnioterminowego na poziomie Grupy Banku Millennium i możliwych redukcji kosztów w tym obszarze. W 2018 r. Grupa zawarła dwie nowe umowy pożyczki niezabezpieczonej, tj. 300 mln z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju (EBOiR) oraz 100 mln EUR z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EIB), w których w obu przypadkach Bank jest gwarantem, natomiast pożyczkobiorcą jest Millennium Leasing, spółka zależna będąca w 100% własnością Banku. Środki z kredytu EIB zostaną wykorzystane przez Millennium Leasing na finansowanie umów leasingowych z klientami MŚP, natomiast środki z drugiej pożyczki zostaną wykorzystane w ramach programu PolgGeFF (Polski System Finansowania Gospodarki Zielonej). Obie pożyczki zostaną spłacone w ratach, z terminem zapadalności w sierpniu 2023 r. (EBOiR) i grudniu 2025 r. (EIB).

Dodatkowo, w 2018 roku Bank wyemitował bankowe papiery wartościowe o wartości nominalnej 187,2 mln zł. oraz jedną serię bankowych papierów wartościowych w USD o wartości nominalnej 2,11 mln USD. Wyemitowane, w ramach trzeciego programu emisji o wartości nominalnej nie wyższej niż 1,5 mld zł lub równowartości w USD, CHF lub EUR, bankowe papiery wartościowe mają zapadalność do 3 lat. W 2018 roku, Bank wykupił obligacje o łącznej wartości nominalnej 330 mln zł, a Millennium Leasing wyemitował 2-letnie obligacje o łącznej wartości nominalnej 104,7 mln zł. Na koniec grudnia 2018 roku wartość bilansowa zobowiązań z tytułu wyemitowanych przez Grupę obligacji oraz bankowych papierów wartościowych (bez obligacji podporządkowanych) wyniosła 809,7 mln zł (1 156,5 mln zł na koniec grudnia 2017 roku).

W 2018, szybszy wzrost depozytów od Klientów niż kredytów, pozwolił Grupie utrzymać wskaźnik kredyty/depozyty znacznie poniżej 100%. Wskaźnik ten spadł na koniec grudnia 2018 roku i wynosił 80% (w porównaniu do 83% na koniec grudnia 2017). Grupa kontynuowała politykę inwestowania nadwyżki płynności głównie w portfel aktywów płynnych, w szczególności w polskie papiery wartościowe o niskim ryzyku szczególnym (Polskie, skarbowe papiery wartościowe, bony skarbowe i pieniężne NBP), których udział w portfelu papierów wartościowych ogółem wynosił na koniec grudnia 2018 roku ok. 99%. W ciągu 2018 roku, portfel ten wzrósł o 18% z 19,2 miliarda na koniec grudnia 2017 roku (27% aktywów ogółem) do 22,7 miliarda na koniec grudnia 2018 roku (28% aktywów ogółem).

Aktywa te charakteryzują się wysokim poziomem płynności oraz mogą być w łatwy sposób wykorzystane jako zabezpieczenie bądź sprzedane bez znacznej utraty ich wartości. Portfel ten, uzupełniony gotówką oraz ekspozycjami wobec Narodowego Banku Polskiego, traktowany jako zapas płynności Grupy, który pozwoli przetrwać ewentualne sytuacje kryzysowe.

Płynność w walutach obcych Grupa zapewnia dzięki denominowanym w walucie pożyczkom bilateralnym oraz transakcjom swapów walutowych jak i procentowo-walutowych. Portfel swapów jest zdywersyfikowany w zakresie kontrahentów oraz terminów zapadalności. Z większością kontrahentów, Grupa ma podpisane aneksy do umów ramowych, regulujące kwestie zabezpieczeń (ang. Credit Support Annex, CSA). W związku z tym, w przypadku niekorzystnych zmian kursów (deprecjacja zł.), Bank zobligowany jest do złożenia depozytu w celu zabezpieczenia rozliczenia instrumentów pochodnych w przyszłości, a w przypadku korzystnych zmian kursów (aprecjacja zł.) Grupa otrzymuje depozyt zabezpieczający od kontrahentów. W żadnej z zawartych umów ramowych (zarówno międzynarodowych jak i krajowych) nie są zawarte zapisy ustanawiające związek pomiędzy ratingiem Banku a wysokością depozytów zabezpieczających. Potencjalne pogorszenie ratingu nie będzie zatem miało wpływu na sposób wyliczenia i wymianę depozytów zabezpieczających.

Grupa uwzględniła możliwość niekorzystnej zmiany kursu walut obcych, w szczególności CHF i EUR powodującej zwiększenie potrzeb płynnościowych w różnych analizowanych wariantach ryzyka płynności i uwzględniła to ryzyko w swoich planach płynnościowych.

Miary oceny ryzyka płynności

Ocena ryzyka płynności Grupy jest realizowana z zastosowaniem zarówno wewnętrznych jak i nadzorczych miar, dla których zdefiniowano limity ekspozycji.

Kształtowanie się sytuacji płynnościowej Grupy w krótkich horyzontach czasowych (do 3 miesięcy) jest sprawdzane codziennie na podstawie dwóch wskaźników zdefiniowanych wewnętrznie: płynność natychmiastowa oraz płynność kwartalna. Mierzą one maksymalne zapotrzebowanie na środki, które mogłyby powstać jednego dnia, z uwzględnieniem projekcji przepływów środków pieniężnych odpowiednio na datę spot lub okres 3-miesięczny. Dodatkowo, portfel aktywów płynnych wyznacza się na bazie dziennej.

Wskaźniki te są porównywane z obowiązującymi limitami ekspozycji oraz raportowane codziennie do obszarów odpowiedzialnych za zarządzanie i kontrolę ryzyka płynności dla Grupy. W trakcie roku 2018 wszystkie wewnętrzne wskaźniki płynności pozostały znacznie powyżej minimalnych limitów. Limity ograniczające ryzyko płynności podlegają aktualizacji przynajmniej raz w roku biorąc pod uwagę m.in. wielkość skonsolidowanych funduszy własnych, bieżącą i przewidywaną strukturę bilansu, historyczną konsumpcję limitów, a także obecną sytuację rynkową i wymogi nadzorcze. Obecnie stosowane limity obowiązują od 1 listopada 2017 i zostaną zastąpione zaktualizowanymi limitami w dniu 1 stycznia 2019 roku.

Bieżące wskaźniki płynności

młn PLN

	31.12.2018			
	Wskaźnik płynności natychmiastowej (m PLN)*	Wskaźnik płynności kwartalnej (m PLN)*	Portfel Aktywów płynnych (m PLN)**	LCR (%)
Wskaźnik	20 228	20 228	22 836	212%
Limit minimalny	934	(2 336)	10 000	100%

	31.12.2017			
	Wskaźnik płynności natychmiastowej (m PLN)*	Wskaźnik płynności kwartalnej (m PLN)*	Portfel Aktywów płynnych (m PLN)**	LCR (%)
Wskaźnik	16 412	16 412	18 735	153%
Limit minimalny	934	(2 336)	10 000	80%

* Wskaźniki płynności natychmiastowej i kwartalnej: łączna wartość przepływów pieniężnych odpowiednio w dacie 'spot' lub w ciągu kolejnych 3-ech miesięcy, saldo rachunków NOSTRO (suma rachunków we wszystkich walutach pomniejszona o saldo rezerwy obowiązkowej) i aktywów o wysokiej płynności.

** Portfel Aktywów płynnych: Łączna suma gotówki, ekspozycji w stosunku do NBP (w tym nadwyżka nad wymaganą wysokość rezerwy obowiązkowej) oraz dłużnych papierów wartościowych Skarbu Państwa, bonów NBP i należności od banków o terminie wymagalności do 1 miesiąca. Portfel dłużnych papierów wartościowych pomniejsza się o papiery zablokowane na cele inne niż płynnościowe.

Grupa monitoruje płynność na bazie wewnętrznych miar płynności, uwzględniając również wpływ kursów walutowych na sytuację płynnościową.

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (CRR), Grupa wyznacza wymóg pokrycia płynności (LCR). Minimalny, nadzorczy poziom wskaźnika LCR w wysokości 100%, który obowiązywał w 2018 roku, został spełniony przez Grupę (na koniec grudnia 2018 roku wskaźnik LCR wyniósł 212%). Wzrost wskaźnika LCR w 2018 roku wynika w szczególności ze wzrostu finansowania od klientów detalicznych przy jednoczesnym spadku finansowania od klientów korporacyjnych i finansowych, co wpływa na poprawienie wskaźnika LCR ze względu na bardziej korzystne wagi ryzyka dla depozytów od podmiotów detalicznych. Wskaźnik ten jest wyznaczany co dziennie i raportowany w okresach miesięcznych do NBP od marca 2014 roku. Wewnętrznie wskaźnik LCR szacowany jest codziennie i raportowany do obszarów odpowiedzialnych za zarządzanie i kontrolę ryzyka płynności w Grupie na bazie dziennej.

Ponadto Grupa stosuje analizę wewnętrznej płynności strukturalnej na bazie skumulowanych urealnionych luk płynności (tj. z założeniem prawdopodobieństwa powstania przepływu środków pieniężnych). Bezpieczny poziom, przyjęty w Grupie w zakresie relacji niedoboru płynności został określony dla każdego przedziału czasowego poniżej 5-ciu lat.

W 2018 r. wszystkie luki płynności były utrzymywane na poziomach wyraźnie przewyższających limity. Wyniki skumulowane, urealnionej luki płynności (warunki normalne) prezentują tabele poniżej.

Urealniona luka płynności (mln PLN)	31.12.2018					
	do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 3 lata	3 - 5 lat	Powyżej 5-ciu lat
Urealnione aktywa bilansowe	30 398	5 728	7 932	7 389	8 953	29 089
Urealnione pasywa bilansowe	10 423	3 001	6 122	4 417	6 671	54 803
Luka bilansowa	19 974	2 727	1 810	2 972	2 283	(25 714)
Skumulowana luka bilansowa	19 974	22 701	24 511	27 482	29 765	4 051
Urealnione aktywa pozabilansowe	77	64	410	53	33	4
Urealnione pasywa pozabilansowe	(1 294)	(83)	(114)	(61)	(39)	(10)
Luka pozabilansowa	(1 217)	(20)	296	(9)	(6)	(6)
Luka ogółem	18 757	2 707	2 106	2 963	2 277	(25 720)
Skumulowana luka ogółem	18 757	21 465	23 571	26 534	28 811	3 090

Urealniona luka płynności (mln PLN)	31.12.2017					
	do 6 miesięcy	6 - 12 miesięcy	1 - 2 lata	2 - 3 lata	3 - 5 lat	Powyżej 5-ciu lat
Urealnione aktywa bilansowe	26 147	5 348	8 070	7 288	7 721	25 608
Urealnione pasywa bilansowe	12 383	3 252	6 192	5 048	5 976	44 700
Luka bilansowa	13 764	2 096	1 878	2 240	1 745	(19 092)
Skumulowana luka bilansowa	13 764	15 860	17 738	19 978	21 723	2 631
Urealnione aktywa pozabilansowe	114	56	110	319	40	10
Urealnione pasywa pozabilansowe	(1 115)	(76)	(163)	(80)	(53)	(21)
Luka pozabilansowa	(1 001)	(20)	(53)	239	(13)	(11)
Luka ogółem	12 763	2 076	1 825	2 479	1 732	(19 103)
Skumulowana luka ogółem	12 763	14 839	16 664	19 143	20 875	1 772

Grupa opracowała narzędzie do zarządzania ryzykiem płynności, określające analizy wrażliwości oraz scenariusze warunków skrajnych (wewnętrzne, systemowe i stanowiące ich kombinację). Na cele testów warunków skrajnych, luki płynności są urealniane przy założeniu konserwatywnego podejścia do oceny prawdopodobieństwa wystąpienia przepływów środków pieniężnych (m.in. biorące pod uwagę wycofanie lokat, opóźnienia w spłatach kredytów, gorszą płynność rynku wtórnego papierów wartościowych, najwyższe koszty finansowania - założenie najgorszych zaobserwowanych w Banku marż na depozytach, równoległe przesunięcia krzywej dochodowości czy deprecjacji złotego).

Testy warunków skrajnych płynności są przeprowadzane co najmniej kwartalnie, aby ustalić profil ryzyka płynności Grupy oraz zapewnić zdolność Grupy do wywiązania się ze zobowiązań w przypadku kryzysu płynności i aby przyczynić się do opracowania awaryjnego planu płynności oraz decyzji zarządczych. Dodatkowo, wyniki testów warunków skrajnych wykorzystywane są do określenia progów ostrzegawczych dla wskaźników wczesnego ostrzegania, których to zadaniem jest identyfikacja zbliżających się problemów płynnościowych i wskazanie Zarządowi na ewentualną konieczność uruchomienia Awaryjnego Planu Płynności.

Wyniki testów warunków skrajnych pokazują, że nawet w sytuacji zrealizowania niekorzystnych scenariuszy wskaźniki płynności pozostaną powyżej ustalonych limitów.

Informacje odnośnie zarządzania ryzykiem płynności w tym informacje na temat wykorzystania limitów wewnętrznych i zewnętrznych są przekazywane w cyklu miesięcznym do Komitetu Kapitałów, Aktywów i Pasywów, a kwartalnie raportowane do Zarządu i Rady Nadzorczej Banku.

Proces planowania i budżetowania realizowany przez Grupę obejmuje przygotowanie Planu Płynności co ma na celu zapewnienie że wzrost biznesu będzie wspierany przez adekwatną strukturę finansowania płynności oraz przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

Grupa dysponuje również procedurami awaryjnymi dla sytuacji zwiększonego ryzyka płynności - Plan Awaryjny Płynności (plan awaryjny w przypadku pogorszenia się płynności finansowej Banku). Plan Awaryjny Płynności ustala koncepcje, priorytety, obowiązki i konkretne środki do podjęcia na wypadek kryzysu płynności. Awaryjny Plan Płynności jest aktualizowany co najmniej raz do roku. W 2018 roku, Awaryjny Plan Płynności był testowany i zaktualizowany w celu zagwarantowania, że jest on operacyjnie stabilny. W Planie dostosowano również progi ostrzegawcze dla wskaźników wczesnego ostrzegania biorąc pod uwagę scenariusze i wyniki testów warunków skrajnych. Zaktualizowany Plan został zatwierdzony przez Radę Nadzorczą w grudniu 2018 r.

6) RYZYKO OPERACYJNE

Ryzyko operacyjne jest zdefiniowane jako ryzyko straty wynikające z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, działań ludzi lub systemów bądź też ze zdarzeń zewnętrznych. W tej definicji mieści się ryzyko prawne, natomiast ryzyko strategiczne oraz ryzyko utraty reputacji traktowane są jako oddzielne kategorie ryzyka. Ryzyko operacyjne objawia się w każdym aspekcie działalności organizacji i jest jej nieodłączną częścią.

Rok 2018 był kolejnym rokiem funkcjonowania rozwiązań, wdrożonych w zakresie sprawnego zarządzania ryzykiem operacyjnym, zgodnych z najlepszymi praktykami przyjętymi w tym zakresie przez krajowe i międzynarodowe instytucje finansowe. Przyjęta struktura zarządzania ryzykiem określa poszczególne szczeble zarządzania, zakresy ich obowiązków i odpowiedzialności.

Kluczową rolę w codziennej działalności Grupy odgrywają właściciele zdefiniowanych procesów biznesowych i wspomagających. Na podstawie dogłębnej wiedzy o procesie właściciel procesu najtrafniej identyfikuje i ogranicza występujące zagrożenia, stanowiąc pierwszą linię obrony. Drugą linią obrony jest poziom wyspecjalizowanych jednostek zajmujących się organizacją procesów zarządzania i kontrolą akceptowalnego poziomu ryzyka ze szczególnym uwzględnieniem takich obszarów jak: zgodność z przepisami, nadużycia, bezpieczeństwo i zapewnienie ciągłości działania oraz ubezpieczenia i powierzanie czynności podmiotom zewnętrznym. Trzecią linią obrony jest jednostka niezależnego audytu wewnętrznego.

Każdą decyzję, dotyczącą kroków mających na celu optymalizację ryzyka operacyjnego, poprzedza analiza związanych z tym kosztów i korzyści.

Wyższym szczeblem zarządzania ryzykiem jest Komitet Procesów i Ryzyka Operacyjnego, którego obszar działania dotyczy zagrożeń zidentyfikowanych w więcej niż jednym procesie. Wszelkie działania dotyczące zarządzania ryzykiem operacyjnym są koordynowane i nadzorowane przez Komitet Ryzyka, Zarząd i Radę Nadzorczą.

Zgodnie z przyjętym modelem zarządzanie ryzykiem jest procesem ciągłego doskonalenia w zakresie identyfikacji, oceny, monitorowania, ograniczania i raportowania poprzez:

- gromadzenie zdarzeń ryzyka operacyjnego,
- samoocenę ryzyka operacyjnego w poszczególnych procesach,
- analizę i monitorowanie wskaźników ryzyka.

Zdarzenia ryzyka operacyjnego Grupa gromadzi w narzędziu informatycznym, wspomagającym zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Zdarzenia te poddawane są analizie odnośnie przyczyn powstania i możliwości zmniejszenia skutków, oraz zastosowania działania prewencyjnego. W systemie informatycznym zdarzenia przypisywane są do konkretnej kategorii ryzyka i konkretnego procesu, co następnie jest m.in. elementem raportowania oraz walidacji samooceny ryzyka. Wewnętrzna baza zdarzeń ryzyka spełnia również wymogi jakościowe i ilościowe stosowania metod zaawansowanych wyczerpania wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego.

Badanie samooceny ryzyka operacyjnego zostało przeprowadzone łącznie z przeglądem procesów, polegającym na ocenie skuteczności przyjętych rozwiązań do spełniania wymogów Klientów i partnerów biznesowych w zakresie jakości obsługi oraz optymalizacji kosztowej. Przyjęta metodologia odnośnie samooceny ryzyka i kontroli pozwoliła ocenić poziom ryzyka w danym procesie, przy uwzględnieniu istniejących kontroli, w oparciu o przyjęte scenariusze. Dla oceny poziomów ryzyka powyżej przyjętego progu tolerancji zostały zaproponowane, wdrożone i są monitorowane działania zapobiegawcze.

W trakcie badania samooceny ryzyka i kontroli poddane zostały analizie również wskaźniki wydajności, a w tym również wskaźniki ryzyka zdefiniowane dla każdego procesu. Kluczowe osoby odpowiedzialne za kształtowanie i realizację zadań w poszczególnych procesach tak zdefiniowały i dostosowały wskaźniki, aby były one najlepszymi predyktorami zbliżających się zagrożeń. Bieżące monitorowanie wskaźników służy zwiększeniu efektywności i wydajności przebiegu procesów oraz skutecznej kontroli ryzyka na poziomie poszczególnych działań w procesach.

Informacja na temat ryzyka operacyjnego jest włączona w sprawozdawczość zarządczą wysokiego szczebla konsolidującą informacje o działaniu poszczególnych procesów.

Biorąc pod uwagę stopień rozwoju zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz skalę i profil swojej działalności, Grupa wycierza wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne przy zastosowaniu Metody Standardowej.

9. SEGMENTY OPERACYJNE

Informacja o segmentach operacyjnych została sporządzona w oparciu o strukturę raportowania na bazie której Zarząd Banku dokonuje oceny wyników i zarządza zasobami segmentów. Grupa nie stosuje dodatkowego podziału działalności na obszary geograficzne z uwagi na nieistotną skalę działalności prowadzonej poza Polską, w efekcie taki uzupełniający podział nie jest prezentowany.

Działalność Grupy prowadzona jest w oparciu o zróżnicowane linie biznesowe, oferujące określone produkty i usługi skierowane do poniższych segmentów rynku:

Segment Klientów Detalicznych

Segment Klientów Detalicznych obejmuje działalność skierowaną na Klientów masowych, Klientów zamożnych, małe przedsiębiorstwa i przedsiębiorców indywidualnych.

Działalność powyższych linii biznesowych rozwijana jest przy wykorzystaniu pełnej oferty produktów i usług bankowych oraz sprzedaży wyspecjalizowanych produktów oferowanych przez jednostki zależne Grupy. W obszarze produktów kredytowych głównymi produktami są kredyty hipoteczne, kredyty konsumenckie, kredyty rewolwingowe w kartach kredytowych i produkty leasingowe dla małych przedsiębiorstw. Do głównych funduszy klientów zaliczają się natomiast: rachunki bieżące, depozyty terminowe, fundusze inwestycyjne i produkty strukturyzowane. Dodatkowo oferta obejmuje produkty ubezpieczeniowe, głównie w powiązaniu z kredytami i kartami kredytowymi, jak i wyspecjalizowane produkty oszczędnościowe. Oferta produktowa dla klientów zamożnych została wzbogacona o wyselekcjonowane fundusze inwestycyjne innych pośredników finansowych, fundusze zagraniczne oraz obligacje strukturyzowane wyemitowane przez Bank.

Segment Klientów Korporacyjnych

Segment Klientów Korporacyjnych opiera się na działalności skierowanej do Średnich i Dużych Przedsiębiorstw. Oferta skierowana jest odpowiednio również do Klientów z sektora budżetowego oraz Podmiotów Publicznych.

Działania biznesowe w segmencie Klientów Korporacyjnych prowadzone są przy wykorzystaniu wysokiej jakości oferty typowych produktów bankowych (kredyty na działalność bieżącą, kredyty inwestycyjne, rachunki bieżące, depozyty terminowe) uzupełnionych o ofertę produktów w zakresie zarządzania gotówką, produktów Departamentu Skarbu, w tym instrumentów pochodnych oraz usług leasingowych i faktoringowych.

Bankowość Skarbcowa, ALM (zarządzanie aktywami i pasywami) i Inne

Segment ten obejmuje aktywność Grupy zaangażowaną w inwestycje przeprowadzane na rachunek Banku, działalność maklerską, operacje na rynku międzybankowym, zaangażowanie w dłużne papiery wartościowe, które nie są przypisane innym segmentom.

W segmencie tym znajdują się pozostałe aktywa i pozostałe pasywa, aktywa i pasywa związane z instrumentami pochodnymi zabezpieczającymi, zobowiązania z tytułu zewnętrznego finansowania Grupy oraz aktywa z tytułu podatku odroczonego nieprzypisane do żadnego segmentu.

Dla każdego segmentu określany jest wynik przed opodatkowaniem, który obejmuje:

- wynik z tytułu odsetek obliczany na bazie odsetek zewnętrznych aktywów pracujących i pasywów segmentu oraz alokowanych aktywów i pasywów, generujących wewnętrzny przychód lub koszt z tytułu odsetek. Przychody i koszty wewnętrzne wyliczone są w oparciu o rynkowe stopy procentowe z zastosowaniem wewnętrznych metod wyceny;
- wynik z tytułu prowizji;
- pozostałe przychody z operacji finansowych oraz pozycji wymiany jak: przychody z tytułu dywidend, wynik na działalności inwestycyjnej i handlowej, wynik z pozycji wymiany oraz wynik z pozostałych instrumentów finansowych;
- pozostałe przychody i koszty operacyjne;
- koszty z tytułu utraty wartości aktywów finansowych i niefinansowych;
- udział segmentu w kosztach operacyjnych w tym kosztach osobowych i administracyjnych;
- udział segmentu w kosztach amortyzacji;
- zysk operacyjny wyliczony jako miara zysku segmentu różni się od wyniku finansowego MSSF przed opodatkowaniem wyłącznie obciążeniem z tytułu podatku bankowego i udziałem w zyskach netto jednostek stowarzyszonych. Udział w zyskach netto jednostek stowarzyszonych i obciążenie podatkiem dochodowym zostało zaprezentowane wyłącznie na poziomie Grupy.

Aktywami i pasywami segmentów komercyjnych są operacyjne aktywa i pasywa wykorzystywane przez segment w jego działalności operacyjnej, zaalokowane w oparciu o przesłanki biznesowe. Różnica między aktywami i pasywami operacyjnymi pokryta jest przez aktywa/pasywa rynku pieniężnego oraz dłużne papiery wartościowe. Aktywami i pasywami segmentu Skarb, ALM i Inne są aktywa/pasywa rynku pieniężnego i dłużne papiery wartościowe pozostałe po zalokowaniu do segmentów komercyjnych.

Począwszy od 1 stycznia 2018 Grupa zmieniła sposób w jaki alokowana jest do segmentów operacyjnych opłata na fundusz restrukturyzacji banków pobierana przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Niniejsza składka uprzednio była prezentowana w pozostałych kosztach operacyjnych, podczas gdy od 2018 roku opłata ta jest ujmowana jako składowa pozostałych kosztów administracyjnych oraz segmentu „Skarb, ALM i Inne” (poprzednio obciążane były wyniki segmentów komercyjnych). Dane porównawcze zostały odpowiednio skorygowane.

Rachunek zysków i strat za okres 1.01.2018 - 31.12.2018

w tysiącach zł	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Wynik z tytułu odsetek	1 242 434	291 239	283 802	1 817 475
Wynik z tytułu opłat i prowizji, w tym:	500 680	163 741	(3 352)	661 069
Przychody z tytułu opłat i prowizji	638 217	174 451	11 577	824 245
Koszty z tytułu opłat i prowizji	(137 537)	(10 710)	(14 929)	(163 176)
Dywidendy, pozostałe przychody z operacji finansowych oraz pozycji wymiany	76 449	71 124	87 283	234 856
Wynik z aktywów finansowych wycenianych obowiązkowo według wartości godziwej przez wynik finansowy	(19 930)	0	13 555	(6 375)
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	(6 917)	4 219	3 380	682
Przychody operacyjne razem	1 792 716	530 323	384 668	2 707 707
Koszty osobowe	(467 094)	(140 766)	(30 235)	(638 095)
Koszty administracyjne	(447 281)	(68 659)	(59 730)	(575 670)
Amortyzacja	(43 443)	(9 210)	(1 574)	(54 227)
Koszty operacyjne razem	(957 818)	(218 635)	(91 539)	(1 267 992)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów	(141 775)	(60 225)	(476)	(202 476)
Wynik z tytułu modyfikacji	(15 165)	1 008	0	(14 157)
Wynik operacyjny razem	677 958	252 471	292 653	1 223 082
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych	0	0	0	0
Podatek bankowy				(198 477)
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym				1 024 605
Podatek dochodowy				(263 954)
Wynik finansowy po opodatkowaniu				760 651

Pozycje bilansowe wg stanu na 31.12.2018

w tysiącach zł	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	37 270 388	15 441 292	0	52 711 680
Zobowiązania wobec klientów	49 860 658	16 248 660	134 451	66 243 769

Rachunek zysków i strat za okres 1.01.2017 - 31.12.2017

In '000 PLN	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Wynik z tytułu odsetek	1 131 098	265 680	299 690	1 696 468
Wynik z tytułu prowizji	504 377	156 091	3 085	663 553
Dywidendy, pozostałe przychody z operacji finansowych oraz pozycji wymiany	35 356	65 610	118 655	219 621
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	(7 945)	1 739	(1 835)	(8 041)
Przychody operacyjne razem	1 662 886	489 120	419 595	2 571 601
Koszty osobowe	(433 223)	(134 703)	(28 612)	(596 538)
Koszty administracyjne	(415 592)	(64 724)	(72 869)	(553 185)
Amortyzacja	(43 587)	(8 096)	(1 288)	(52 971)
Koszty operacyjne razem	(892 402)	(207 523)	(102 769)	(1 202 694)
Koszty z tytułu utraty wartości aktywów	(172 361)	(81 829)	(1 168)	(255 358)
Wynik operacyjny razem	598 123	199 768	315 658	1 113 549
Udział w zyskach jednostek podporządkowanych	0	0	0	0
Podatek bankowy				(188 326)
Wynik finansowy przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym				925 223
Podatek dochodowy				(243 996)
Wynik finansowy po opodatkowaniu				681 227

Pozycje bilansowe wg stanu na 31.12.2017

w tysiącach zł	Bankowość Detaliczna	Bankowość Korporacyjna	Skarb, ALM i Inne	Razem Grupa
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	33 944 580	13 466 498	0	47 411 078
Zobowiązania wobec klientów	42 132 753	14 971 419	169 083	57 273 255

10. OPIS TRANSAKCJI Z PODMIOTAMI POWIĄZANYMI

Wszelkie transakcje dokonane z podmiotami powiązany w 2018 r. wynikały z bieżącej działalności.

Poza transakcjami opisanymi w niniejszym rozdziale, we wskazanym okresie ani Bank Millennium S.A., ani jednostki zależne od Banku Millennium S.A. nie dokonały innych transakcji z podmiotami powiązany, które pojedynczo lub łącznie były istotne i zostały zawarte na warunkach istotnie odbiegających od warunków rynkowych.

1) TRANSAKCJE Z GRUPĄ PODMIOTU DOMINUJĄCEGO

Poniżej przedstawiono kwoty transakcji z grupą podmiotu dominującego (jednostka dominująca najwyższego szczebla) w stosunku do Banku - Banco Comercial Portugues (transakcje te wynikają w głównej mierze z działalności o charakterze bankowym), (w tys. PLN):

	Z podmiotem dominującym		Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
AKTYWA				
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom - rachunki i depozyty	921	263	0	0
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	0	0	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające	0	0	0	0
Pozostałe aktywa	0	0	0	0
ZOBOWIĄZANIA				
Zobowiązania wobec banków	199	1 252	114 449	106 970
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	0	0
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat (przeznaczone do obrotu)	307	0	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające	0	0	0	0
Pozostałe zobowiązania	0	0	135	0

	Z podmiotem dominującym		Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego	
	2018	2017	2018	2017
PRZYCHODY Z TYTUŁU:				
Odsetek	24	8	0	0
Prowizji	204	156	0	0
Aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	0	0	0	0
KOSZTY Z TYTUŁU:				
Odsetek	0	4	(290)	(271)
Prowizji	0	0	0	0
Aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	271	0	0	0
Pozostałe operacyjne netto	13	17	0	0
Działania	0	144	722	408

	Z podmiotem dominującym		Z innymi jednostkami z grupy podmiotu dominującego	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
Zobowiązania warunkowe	109 673	101 962	0	0
- udzielone	104 643	100 345	0	0
- otrzymane	5 030	1 617	0	0
Instrumenty pochodne (wartość nominalna)	33 577	0	0	0

2) TRANSAKcje Z OSOBAMI ZARZĄDZAJĄCYMI I NADZORUJĄCYMI BANK

Dane o zaangażowaniu wykazywanym w stosunku do Osób Zarządzających i Nadzorujących Bank, wg stanu na dzień 31.12.2018 (w tys. PLN):

	Osoby Zarządzające	Osoby Nadzorujące
Limity zadłużenia ogółem,	211,0	137,0
- w tym limit niewykorzystany	144,9	121,0

Grupa świadczy na rzecz członków Zarządu i członków Rady Nadzorczej oraz ich osób bliskich standardowe usługi finansowe obejmujące, m.in., prowadzenie rachunków bankowych, przyjmowanie depozytów czy sprzedaż instrumentów finansowych. Zdaniem Grupy, transakcje te są zawierane na warunkach rynkowych. Zgodnie z przyjętymi w Banku zasadami polityki kredytowej, transakcje mające charakter kredytu terminowego opisane w niniejszym punkcie posiadają stosowne zabezpieczenia służące ograniczeniu ryzyka kredytowego.

Dane o zaangażowaniu w podmioty powiązane personalnie, wg stanu na 31.12.2018 (w tys. PLN):

Podmiot	Udzielone kredyty	Udzielone gwarancje	Otwarte linie kredytowe	Powiązanie
Klient 1	13 006	2 000	154	Personalne z Osobą Nadzorującą

Dane o zaangażowaniu wykazywanym w stosunku do Osób Zarządzających i Nadzorujących Bank, wg stanu na dzień 31.12.2017 (w tys. PLN):

	Osoby Zarządzające	Osoby Nadzorujące
Limity zadłużenia ogółem,	196,0	163,0
- w tym limit niewykorzystany	144,3	121,6

Dane o zaangażowaniu w podmioty powiązane personalnie, wg stanu na 31.12.2017 (w tys. PLN) :

Podmiot	Udzielone kredyty	Udzielone gwarancje	Otwarte linie kredytowe	Powiązanie
Klient 1	14 436	2 000	158	Personalne z Osobą Nadzorującą

3) INFORMACJE O WYNAGRODZENIACH I KORZYŚCIACH OSÓB NADZORUJĄCYCH I ZARZĄDZAJĄCYCH BANKIEM

Rachunek Zysków i Strat Grupy został obciążony kosztami z tytułu wynagrodzeń (z uwzględnieniem salda utworzonych i rozwiązanych rezerw na wypłatę premii) i korzyści na rzecz osób zarządzających wg poniższego zestawienia (w tys. PLN):

Rok	Wynagrodzenia i nagrody	Korzyści	RAZEM
2018	18 653,1	1 941,1	20 594,2
2017	17 875,4	1 578,9	19 454,3

Korzyści stanowią głównie koszty akomodacji zagranicznych Członków Zarządu. Wartości zaprezentowane w powyższej tabeli zawierają pozycje zaliczane do kategorii świadczeń krótkoterminowych oraz rezerwy na zmienne składniki wynagrodzeń.

W 2018 i 2017 r. Członkowie Zarządu nie otrzymali wynagrodzenia ani żadnych świadczeń dodatkowych od Spółek Zależnych.

Wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej Banku (w tys. PLN):

Rok	Krótkoterminowe wynagrodzenia i korzyści
2018	1 926,6
2017	1 891,6

W 2018 i 2017 r. Członkowie Rady Nadzorczej nie otrzymali wynagrodzenia ani żadnych świadczeń dodatkowych od Spółek Zależnych.

11. WARTOŚĆ GODZIWA

Najlepszym odzwierciedleniem wartości godziwej instrumentów finansowych jest cena, która jest możliwa do otrzymania w przypadku sprzedaży aktywa lub do zapłaty w przypadku transferu zobowiązania w transakcji rynkowej (cena wyjścia). W przypadku wielu produktów i transakcji, dla których wartość rynkowa wzięta bezpośrednio z kwotowań aktywnego rynku (marking-to-market) nie jest dostępna, wartość godziwa musi być szacowana za pomocą wewnętrznych modeli opartych na dyskontowaniu przepływów finansowych (marking-to-model). Przepływy finansowe dla różnych instrumentów są wyznaczone zgodnie z ich indywidualną charakterystyką, a czynniki dyskontujące uwzględniają zmiany w czasie zarówno rynkowych stóp procentowych, jak i marż.

Zgodnie z MSSF 13 „Wycena wartości godziwej” Grupa stosuje techniki wyceny, które są odpowiednie do okoliczności i w przypadku których są dostępne dostateczne dane do wyceny wartości godziwej, przy maksymalnym wykorzystaniu odpowiednich obserwowalnych danych wejściowych i minimalnym wykorzystaniu nieobserwowalnych danych wejściowych, a mianowicie:

Poziom 1 - wycena oparta o dane w pełni obserwowalne (kwotowania aktywnego rynku);

Poziom 2 - modele wyceny wykorzystujące informacje niestanowiące danych z poziomu 1, ale obserwowalne bezpośrednio lub pośrednio;

Poziom 3 - modele wyceny wykorzystujące dane nieobserwowalne (niepochodzące z aktywnego rynku).

Techniki wyceny przyjęte do ustalenia wartości godziwej są stosowane w sposób ciągły. Zmiana techniki wyceny skutkująca przeniesieniem pomiędzy powyższymi metodami następuje, gdy:

- transfer z Poziomu 1 do 2 ma miejsce, gdy dla instrumentów finansowych wycenianych według Poziomu 1 na dany dzień bilansowy nie są dostępne kwotowania aktywnego rynku (a uprzednio były);
- transfer z Poziomu 2 do 3 ma miejsce, gdy dla instrumentów finansowych wycenianych według Poziomu 2 na dany dzień bilansowy uwzględniany w wycenie udział parametrów niepochodzących z rynku stał się istotny (a uprzednio był nieistotny).

Instrumenty finansowe nie ujmowane w bilansie według wartości godziwej

Wszystkie modelowe oszacowania zawierają pewną dozę arbitralności i dlatego odzwierciedlają wyłącznie wartość instrumentów, dla których zostały stworzone. W tych warunkach prezentowane wartości różnic między wartościami godziwymi i bilansowymi nie mogą być rozumiane jako korekty wartości ekonomicznej Grupy. Wartość godziwa tych instrumentów jest wyznaczana wyłącznie w celu wypełnienia wymogów prezentacyjnych określonych przez MSSF 13 i MSSF 7.

Główne założenia i metody zastosowane do oszacowania wartości godziwej aktywów i pasywów Grupy są następujące:

Należności i zobowiązania wobec banków

Wartość godziwa tych instrumentów finansowych została wyznaczona poprzez zdyskontowanie bieżącymi stopami przyszłych przepływów kapitałowych i odsetkowych przy założeniu ich wystąpienia w terminach kontraktowych.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Wartość godziwa instrumentów tego rodzaju bez określonego harmonogramu spłat, ze względu na ich krótkoterminowy charakter oraz stabilną w czasie politykę Grupy w odniesieniu do tego portfela, jest zbliżona do wartości bilansowej.

Dla zmiennie-procentowych produktów leasingowych wartość godziwą oszacowano poprzez skorygowanie wartości bilansowej o zdyskontowane przepływy wynikające z różnicy marż.

Wartość godziwa instrumentów o określonym terminie zapadalności została oszacowana poprzez zdyskontowanie związanych z nimi przepływów finansowych w terminach i na warunkach wynikających z umów przy zastosowaniu bieżących stóp zero kuponowych oraz marż na ryzyko kredytowe.

W przypadku kredytów mieszkaniowych, ze względu na ich długoterminowy charakter, do oszacowania przyszłych przepływów finansowych dodatkowo zostały uwzględnione: efekt wcześniejszej spłaty oraz ryzyko płynności w walutach obcych.

Zobowiązania wobec klientów

Wartość godziwa tego rodzaju instrumentów bez terminu wymagalności lub o terminie wymagalności do 30 dni została uznana przez Grupę za zbliżoną do wartości bilansowej.

Wartość godziwa instrumentów o terminie wymagalności ponad 30 dni została wyznaczona poprzez zdyskontowanie bieżącymi stopami (włączając bieżące średnie marże wg głównych walut i przedziałów czasowych) przyszłych przepływów kapitałowych i odsetkowych (włączając pierwotne średnie marże wg głównych walut i przedziałów czasowych) w terminach kontraktowych.

Zobowiązania z tytułu emisji strukturyzowanych dłużnych papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji strukturyzowanych dłużnych papierów wartościowych - bankowe papiery wartościowe (BPW), wyceniane są do wartości godziwej zgodnie z opracowanym przez Bank modelem. W modelu tym obliczana jest cena obligacji zerokuponowej, która następnie powiększana jest o cenę opcji stanowiącej podstawę strategii wbudowanej w daną obligację strukturyzowaną.

Wartość godziwą dla pozostałych zobowiązań z tytułu emisji papierów dłużnych wyemitowanych przez Bank (obligacje (BKMO)) oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych uwzględniając wysokość marży na ryzyko kredytowe. Bieżący poziom marż został wyznaczony na podstawie ostatnio zawartych transakcji o podobnym ryzyku kredytowym.

Zobowiązania podporządkowane i pożyczki średnioterminowe

Wartość godziwa tego rodzaju instrumentów finansowych została oszacowana na podstawie modelu stosowanego do wyznaczania wartości rynkowej obligacji o zmiennym oprocentowaniu przy bieżącym poziomie stóp rynkowych i historycznej marży na ryzyko kredytowe. Podobnie jak w przypadku portfela kredytowego Bank uwzględnia poziom marży pierwotnej jako składnika kosztu finansowania średnioterminowego pozyskanego w przeszłości w relacji do bieżącego poziomu marż dla podobnych instrumentów, o ile można je wiarygodnie określić. Ze względu na brak płynnego rynku pożyczek średnioterminowych jako punktu odniesienia dla ustalenia obecnego poziomu marż, przyjęto marżę historyczną.

Poniższa tabela przedstawia wyniki opisanych wyżej analiz wg stanu na 31.12.2018 roku (tys. zł):

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
AKTYWA WYCENIANE WG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU			
Instrumenty dłużne	22	44 884	45 631
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	22	731 252	731 163
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (*)	21	51 461 155	50 070 672
ZOBOWIĄZANIA WYCENIANE WEDŁUG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU			
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	31	1 788 857	1 791 378
Zobowiązania wobec klientów	32	66 243 769	66 245 865
Wyemitowane dłużne papiery wartościowe	34	809 679	811 734
Zobowiązania podporządkowane	35	701 883	695 468

* - Negatywny efekt wyceny portfela kredytowego do wartości godziwej jest w głównej mierze spowodowany wzrostem marż kredytowych. Stosowana przez Bank metodologia wyceny portfela kredytowego zakłada, że bieżące marże w najlepszy sposób odzwierciedlają istniejące warunki rynkowe i sytuację ekonomiczną. Analogiczna zasada jest szeroko stosowana do wyceny nienotowanych na aktywnych rynkach papierów dłużnych. W efekcie, paradoksalnie zawsze, kiedy marże na nowych kredytach rosną, spada wartość godziwa „starego” portfela kredytowego.

Modele zastosowane do wyznaczenia wartości godziwej instrumentów finansowych wymienionych w powyższej tabeli nieujmowanych według wartości godziwej w bilansie Grupy, wykorzystują techniki wyceny oparte na parametrach nie pochodzących z rynku. W związku z tym, zaliczane są do trzeciej kategorii wyceny.

Poniższa tabela przedstawia dane wg stanu na 31.12.2017 roku (tys. zł):

	Nota	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
AKTYWA			
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	22	254 205	254 152
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	21	47 411 078	45 818 564
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	31	2 353 131	2 355 464
Zobowiązania wobec klientów	32	57 273 255	57 270 753
Wyemitowane dłużne papiery wartościowe	34	1 156 473	1 161 524
Zobowiązania podporządkowane	35	701 971	701 956

Instrumenty finansowe ujmowane w bilansie według wartości godziwej

Poniższa tabela przedstawia wartości bilansowe instrumentów wycenianych do wartości godziwej usystematyzowane według zastosowanej techniki określania wartości godziwej:

Dane w tys. zł, stan na 31.12.2018

	Nota	Kwotowania	Techniki wyceny w	Techniki wyceny z
		aktywnego ryнку	oparciu o parametry pochodzące z rynku	wykorzystaniem istotnych parametrów niepochodzących z rynku
		Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
AKTYWA				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18			
Wycena instrumentów pochodnych			59 071	38 008
Instrumenty kapitałowe		104		
Instrumenty dłużne		693 242		
Aktywa finansowe inne niż przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	19			
Instrumenty kapitałowe				21 609
Instrumenty dłużne				43 187
Kredyty i pożyczki				1 250 525
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	20			
Instrumenty kapitałowe		257		29 042
Instrumenty dłużne		20 504 839	1 599 800	
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	23		125 501	
PASYWA				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	30			
Wycena instrumentów pochodnych			65 568	38 162
Pozycje krótkie		123 754		
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	23		376 811	

Dane w tys. zł, stan na 31.12.2017

	Nota	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
AKTYWA				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18			
Wycena instrumentów pochodnych			139 734	45 146
Instrumenty kapitałowe		102		
Instrumenty dłużne		338 359		
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	20			
Instrumenty kapitałowe		329		29 632
Instrumenty dłużne		12 891 592	6 077 287	47 976
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	23		885 880	
PASYWA				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	30			
Wycena instrumentów pochodnych			138 371	44 218
Pozycje krótkie		0		
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	23		176 853	

Stosując kryterium techniki wyceny Grupa na dzień 31.12.2018 r. klasyfikowała do kategorii 3 następujące instrumenty finansowe:

- ekspozycje kredytowe zawierające w definicji oprocentowania dźwignię finansową / mnożnik (są to ekspozycje kart kredytowych i limitu w rachunku bieżącym dla których oprocentowanie oparte jest o mnożnik: 4 razy stopa lombardowa). Do oszacowania wartości godziwej kredytów, z uwagi na brak dostępności wartości rynkowej, posłużono się wewnętrznym modelem wyceny z uwzględnieniem założenia, iż w momencie udzielenia kredytu wartość godziwa równa jest wartości bilansowej. Wartość godziwa kredytów bez rozpoznanej utraty wartości jest równa sumie przyszłych oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych na daną datę bilansową. Stopa dyskontująca stanowi sumę: kosztu ryzyka, kosztu finansowania, wartości oczekiwanego zwrotu. Wartość godziwa kredytów o rozpoznanej utracie wartości jest równa sumie przyszłych oczekiwanych odzysków zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, uznając że średnie oczekiwane odzyski uwzględniają w pełni element ryzyka kredytowego. W przypadku wzrostu stopy dyskontującej o 1 p.p. wycena portfela zmanitaby się o -0,22% (analiza wrażliwości: na podstawie modelu wyceny FV dla portfela kart kredytowych);
- opcje na indeksy; transakcje opcyjne są wyceniane według wartości godziwej z zastosowaniem modeli do wyceny opcji, wycena modelowa uzupełniana jest o wpływ na wartość godziwą szacunkowego parametru ryzyka kredytowego;
- akcje uprzywilejowane (klasyfikowane jako instrument dłużny) VISA Incorporation w ilości 21 493 szt., sposób oszacowania wartości godziwej uwzględnia wartość pieniądza w czasie, okres konwersji akcji uprzywilejowanych na akcje zwykłe VISA oraz korekty wynikające ze sporów (bieżących lub potencjalnych) których stroną byłaby VISA lub Bank;
- pozostałe instrumenty kapitałowe wyceniane według wartości godziwej (nienotowane na aktywnym runku).

W okresie sprawozdawczym Grupa nie dokonywała transferów instrumentów finansowych pomiędzy technikami wyceny do wartości godziwej.

Zmiany stanu wartości godziwych instrumentów wycenianych w oparciu o techniki wyceny z wykorzystaniem istotnych parametrów nie pochodzących z rynku w roku 2018 przedstawia poniższa tabela (w tys. zł):

	Opcje na indeksy	Opcje wbudowane w emitowane papiery dłużne i depozyty	Akcje i udziały	Instrumenty dłużne	Kredyty i pożyczki
Stan na 31.12.2017	43 159	(42 231)	29 632	47 976	0
Korekty/reklasyfikacje z tytułu wdrożenia MSSF9	0	0	15 403	(18 344)	1 099 841
Stan na 1 stycznia 2018	43 159	(42 231)	45 035	29 632	1 099 841
Rozliczenie / sprzedaż / zakup	(6 287)	5 611	2 515	0	72 009
Zmiana wyceny ujęta w kapitale własnym	0	0	3 095	0	0
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	0	0	0	0	98 605
Wynik z tytułu aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	(1 442)	1 036	0	0	0
Wynik z tytułu aktywów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych obowiązkowo według wartości godziwej przez wynik finansowy	0	0	0	13 555	(19 930)
Wynik z pozycji wymiany	0	0	6	0	0
Stan na 31.12.2018	35 430	(35 584)	50 651	43 187	1 250 525

Dla opcji na indeksy zawieranych na nieaktywnym rynku oraz opcji walutowych Grupa zawiera jednocześnie transakcje zamykające back-to-back na rynku międzybankowym, w rezultacie element szacowanego ryzyka kredytowego nie ma wpływu na wynik finansowy.

Oszacowany przez Grupę wpływ korekt z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta nie był znaczący z punktu widzenia poszczególnych transakcji pochodnych zawartych przez Bank. W konsekwencji, Bank nie uznaje wpływu nieobserwowalnych danych wejściowych użytych do wyceny transakcji pochodnych za znaczący i zgodnie z postanowieniami MSSF 13.73 nie klasyfikuje takich transakcji do 3 poziomu hierarchii wartości godziwej.

	Opcje na indeksy	Opcje wbudowane w emitowane papiery dłużne i depozyty	Akcje i udziały	Instrumenty dłużne
Stan na 1 stycznia 2017	26 199	(26 116)	24 445	53 689
Rozliczenie/sprzedaż/zakup	10 998	(10 398)	0	(5 741)
Zmiana wyceny ujęta w kapitale własnym	0	0	5 187	0
Zmiana wyceny ujęta w Rachunku zysków i strat (w tym naliczenie odsetek)	5 962	(5 717)	0	28
Stan na 31 grudnia 2017	43 159	(42 231)	29 632	47 976

12. ZOBOWIĄZANIA I AKTYWA WARUNKOWE

Poniżej zaprezentowano dane na temat spraw sądowych toczących się z powództwa oraz przeciwko jednostkom Grupy. Odrębną kategorię stanowią postępowania związane z działaniami Urzędu Kontroli Skarbowej, które zostały opisane w Rozdziale 13. nota 15) "Podatek dochodowy".

Sprawy sądowe z powództwa Grupy

Wartość przedmiotu sporu spraw sądowych, wg stanu na 31.12.2018, w których spółki Grupy występowały w roli powoda wynosiła 239,9 mln zł.

W dniu 3 stycznia 2018 r. Bank Millennium otrzymał decyzję Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK), w której Prezes UOKiK stwierdził naruszenie przez Bank praw konsumentów. Zdaniem Prezesa UOKiK istotą naruszenia jest to, że Bank poinformował konsumentów (dotyczy to 78 umów) w odpowiedziach na ich reklamacje, że wyrok sądowy stwierdzający abuzywność postanowień umowy kredytu dotyczących indeksacji nie ma do nich zastosowania. Zgodnie ze stanowiskiem Prezesa UOKiK abuzywność postanowień umownych stwierdzona przez sąd w toku kontroli abstrakcyjnej jest konstytutywna i skuteczna w stosunku do każdej umowy od początku jej zawarcia. W wyniku decyzji Bank jest zobowiązany do:

- 1) przesłania informację o decyzji UOKiK do wspomnianych 78 klientów,
- 2) umieszczenia informacji o decyzji i treści decyzji na stronie internetowej i na Twitterze,
- 3) zapłaty kary w wysokości 20,7 miliona PLN. Decyzja w sprawie kary nie podlega natychmiastowemu wykonaniu.

Decyzja Prezesa UOKiK nie jest ostateczna. Bank nie zgadza się z decyzją i złożył odwołanie w ustawowym terminie.

Sprawy sądowe przeciwko Grupie

Na dzień 31.12.2018 r. najistotniejszym postępowaniem w grupie spraw sądowych, w których spółki Grupy występowały w roli pozwanego, była sprawa z powództwa Europejskiej Fundacji Współpracy Polsko - Belgijskiej (EFWP-B) przeciwko Bankowi Millennium S.A., o wartości sporu 521,9 mln PLN wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 05.04.2016 r. do dnia zapłaty.

Pozew z dnia 23.10.2015 r. powód skierował do Sądu Okręgowego w Warszawie i doręczony został Bankowi w dniu 04.04.2016 r. Podstawą roszczeń dochodzonych w pozwie jest według powoda powstanie szkody w jego majątku, wskutek czynności podejmowanych przez Bank, polegających na błędnej interpretacji Umowy kredytu obrotowego zawartej pomiędzy Bankiem a PCZ S.A., co spowodowało postawienie kredytu w stan wymagalności.

W sprawie z powództwa EFWP-B, powód wniósł o zabezpieczenie powództwa w kwocie 250,0 mln PLN. Przedmiotowy wniosek został przez Sąd Apelacyjny prawomocnie oddalony 5.09.2016 r. Bank wniósł o oddalenie powództwa w całości, nie zgadzając się z zawartymi w pozwie zarzutami.

Na poparcie stanowiska Banku, do akt postępowania pełnomocnik Banku złożył korzystny dla Banku, prawomocny odpis wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu wydany w tożsamym stanie prawnym w sprawie z powództwa PCZ SA przeciwko Bankowi. Aktualnie Sąd prowadzi postępowanie dowodowe.

Ponadto 19 stycznia 2018 Bank otrzymał pozew First Data SA żądający zapłaty 186,8 mln PLN. First Data żąda udziału w należności jaką Bank otrzymał w związku z transakcją przejęcia Visa Europe przez Visa Inc. Powód żądanie swoje opiera na umowie z Bankiem o współpracy w zakresie przyjmowania i rozliczeń operacji przeprowadzonych przy użyciu kart Visa. Bank nie uznaje żądań i wniósł odpowiedź na pozew w terminie określonym prawem. Sprawa jest w trakcie rozpoznawania przez Sąd I instancji.

Łączna wartość przedmiotu sporu dla pozostałych spraw, w których spółki Grupy występowały w roli pozwanego, wg stanu na 31.12.2018 r., wynosiła 416,0 mln PLN (z wyłączeniem opisanych niżej pozwów grupowych). W grupie tej najistotniejszą kategorię stanowią sprawy dotyczące terminowych operacji finansowych (sprawy opcyjne) oraz sprawy dotyczące portfela walutowych kredytów hipotecznych.

Grupa ocenia, iż ryzyko wystąpienia negatywnych skutków finansowych w przypadku przegrania sporu jest w pełni pokryte wartością utworzonych rezerw na sprawy sporne.

Spory grupowe

Postępowanie grupowe związane z kwestią indeksacji:

W dniu 21 października 2014 r. Bankowi został doręczony pozew grupowy, w którym grupa kredytobiorców Banku reprezentowana przez Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Olsztynie dochodzi ustalenia, że Bank ponosi wobec nich odpowiedzialność z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w związku z umowami o kredyt hipoteczny indeksowany do CHF. Zdaniem członków grupy, Bank miał nienależnie pobierać od nich zawyżone kwoty tytułem spłaty kredytów. Zgodnie z pozewem, zawyżenie tych kwot miało wynikać ze stosowania niedozwolonych postanowień umownych dotyczących indeksacji kredytów do CHF.

Aktualny stan:

Liczba członków grupy wynosi ok. 5 400, a wartość przedmiotu sporu została oszacowana na ok. 146 mln PLN. Liczba umów kredytowych objętych postępowaniem wynosi ok. 3 400.

Obecny etap postępowania obejmuje ustalenie składu grupy (tj. ustalenie, czy wszystkie osoby, które zgłosiły przystąpienie do grupy, rzeczywiście spełniają przesłanki do bycia członkami grupy).

Postępowanie grupowe dotyczące UNWW:

W dniu 3 grudnia 2015 r. wpłynął do Banku pozew grupowy. Grupa kredytobiorców (obejmująca łącznie 454 kredytobiorców i 275 umów kredytowych) reprezentowanych jest przez Miejskiego Rzecznika Konsumentów w Olsztynie. Powodowie żądali zapłaty kwoty 3,5 mln PLN, twierdząc, że postanowienia umów dotyczące ubezpieczenia niskiego wkładu własnego (UNWW) są niedozwolone a tym samym bezskuteczne. W dniu 4 kwietnia 2018 r. Powód rozszerzył grupę, podwyższając żądanie z kwoty 3,5 mln PLN do kwoty ponad 5 mln PLN.

Aktualny stan:

W dniu 1 października 2018 r. reprezentant grupy dokonał korekty łącznej kwoty roszczeń dochodzonych pozewem oraz złożył skorygowany wykaz wszystkich członków grupy obejmujący łącznie 697 kredytobiorców i 432 umowy kredytowe. Zaktualizowana przez powoda wartość przedmiotu sporu wynosi 7.371.107,94 PLN.

W dniu 21 listopada 2018 Bank złożył zarzuty co do członkostwa poszczególnych osób w grupie. Sąd wyznaczył Bankowi termin na złożenie zarzutów co do członkostwa w grupie osób uwzględnionych w skorygowanym przez powoda wykazie do 28 stycznia 2019 r.

Kolejnym etapem postępowania będzie ustalenie składu grupy przez Sąd (tj. ustalenie, czy wszystkie osoby, które przystąpiły do postępowania mogą być członkami grupy).

POZYCJE POZABILANSOWE

w tysiącach zł	31.12.2018	31.12.2017
Pozabilansowe zobowiązania warunkowe udzielone i otrzymane	10 229 552	9 353 288
Zobowiązania udzielone:	9 855 664	9 121 526
- finansowe	8 423 814	7 899 290
- gwarancyjne	1 431 850	1 222 236
Zobowiązania otrzymane:	373 887	231 762
- finansowe	0	0
- gwarancyjne	373 887	231 762

Na udzielone zobowiązania warunkowe ujęte w powyższej tabeli składają się zobowiązania do udzielenia kredytów (takie jak: niewykorzystane limity na kartach kredytowych, niewykorzystane limity zadłużenia w rachunku bieżącym, niewykorzystane transze kredytów inwestycyjnych) oraz wystawione gwarancje i akredytywy (stanowiące zabezpieczenie wywiązania się klientów Grupy z zobowiązań wobec podmiotów trzecich). Wartość zobowiązań gwarancyjnych prezentowanych powyżej przedstawia maksymalną wartość możliwej do poniesienia przez Grupę straty w przypadku gdyby klienci nie wywiązali się ze swoich zobowiązań. Grupa tworzy rezerwy na obarczone ryzykiem utraty wartości nieodwołalne zobowiązania warunkowe ujmowane w pozycji „rezerwy” w pasywach bilansu. Wartość rezerwy wyznacza się jako różnicę pomiędzy oszacowaną kwotą wykorzystanego zaangażowania warunkowego a wartością bieżącą spodziewanych przyszłych przepływów pieniężnych z tej ekspozycji kredytowej. W związku z tym, Grupa uznaje, że wartości ujęte w powyższej tabeli są jednocześnie zbliżone do wartości godziwej prezentowanych zobowiązań warunkowych.

Struktura podmiotowa wszystkich zobowiązań gwarancyjnych netto, wykazanych w pozycjach pozabilansowych:

Klient - sektor, kwoty w mln PLN	31.12.2018	31.12.2017
sektor finansowy	59,2	44,6
sektor niefinansowy (firmy)	1 364,4	1 170,8
sektor budżetowy	8,3	6,8
Razem	1 431,9	1 222,2

Gwarancje i poręczenia udzielone Klientom

Zobowiązania udzielone - gwarancyjne, w mln PLN	31.12.2018	31.12.2017
Czynne gwarancje i poręczenia	904,3	725,6
Poręczenia kredytów udzielonych ze środków EFRWP*	0,1	0,3
Linie na gwarancje i poręczenia	535,1	501,0
Razem	1 439,5	1 226,9
Rezerwy utworzone	(7,6)	(4,7)
Zobowiązania udzielone - gwarancyjne po uwzględnieniu rezerw	1 431,9	1 222,2

* - Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej

Struktura zobowiązań udzielonych z tytułu czynnych gwarancji i poręczeń wg poszczególnych kryteriów (w tys. zł.):

Według walut	31.12.2018	31.12.2017
PLN	730 903	581 017
Waluty obce	173 389	144 579
Razem	904 292	725 596

Według rodzaju zobowiązania	31.12.2018		31.12.2017	
	Ilość sztuk	Wartość	Ilość sztuk	Wartość
Gwarancja	3 239	873 388	3 092	708 473
Poręczenie	0	0	0	0
Regwarancja	21	30 904	20	17 123
Razem	3 260	904 292	3 112	725 596

Według przedmiotu zobowiązania	31.12.2018			31.12.2017		
	Ilość sztuk	Wartość	Udział % wartości	Ilość sztuk	Wartość	Udział % wartości
dobrego wykonania kontraktu	2 378	436 841	48,31%	2 270	403 119	55,56%
terminowej zapłaty za towar lub usługę	275	279 321	30,89%	247	135 855	18,72%
przetargowa	256	21 021	2,32%	251	27 565	3,80%
zapłaty czynszu	255	55 001	6,08%	257	49 906	6,88%
zwrotu zaliczki	42	37 052	4,10%	31	32 025	4,41%
celna	28	61 391	6,79%	25	59 720	8,23%
inne	14	2 381	0,26%	18	1 741	0,24%
splaty kredytu bankowego lub pożyczki	12	11 284	1,25%	13	15 665	2,16%
Razem	3 260	904 292	100,00%	3 112	725 596	100,00%

13. NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Wartości prezentowane w notach do skonsolidowanego sprawozdania finansowego wyrażone są w tysiącach zł.

1) PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK I PRZYCHODY O PODOBNYM CHARAKTERZE

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Przychody odsetkowe od Aktywów wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	352 397	328 150
Instrumenty dłużne	352 397	328 150
Przychody odsetkowe od Aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu	2 092 858	2 061 199
Środki w Banku Centralnym	10 528	27 222
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 807 004	1 719 426
Instrumenty dłużne	1 493	0
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	1 780	1 559
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	5 585	7 018
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	266 468	305 974
Przychody o charakterze podobnym do odsetkowego z tytułu:	116 664	9 589
Kredyty i pożyczki udzielone klientom obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	98 605	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu - Instrumenty dłużne	18 059	9 589
Razem	2 561 919	2 398 938

W linii „Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń” Grupa prezentuje wynik odsetkowy z tytułu pochodnych instrumentów wyznaczonych i będących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi w zakresie zabezpieczenia przepływów pieniężnych oraz wartości godziwej. Szczegółowy opis stosowanych przez Grupę relacji zabezpieczających został zamieszczony w nocie (23).

Przychody odsetkowe za 2018 r. zawierają odsetki naliczone od kredytów z rozpoznaną utratą wartości w kwocie 56 618 tys. zł (odpowiednio dla danych porównawczych za rok 2017 kwota tych odsetek wynosiła 65 276 tys. zł).

2) KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK I PODOBNE KOSZTY

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	(744 163)	(702 075)
Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych	(21 816)	(29 133)
Zobowiązania wobec klientów	(660 422)	(615 992)
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	(11 584)	(14 052)
Wyemitowane dłużne papiery wartościowe	(21 685)	(29 677)
Zobowiązania podporządkowane	(28 656)	(13 221)
Instrumenty pochodne - rachunkowość zabezpieczeń	0	0
Inne	(281)	(395)
Razem	(744 444)	(702 470)

3) PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU OPŁAT I PROWIZJI

3a. Przychody z tytułu prowizji

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Prowizje za prowadzenie rachunków	81 036	77 713
Prowizje za realizację przelewów, wpłat i wypłat gotówkowych oraz inne transakcje płatnicze	73 682	63 194
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	166 548	153 215
Prowizje z tytułu udzielonych gwarancji i poręczeń	15 172	12 158
Prowizje za obsługę kart płatniczych i kredytowych	177 744	162 080
Prowizje z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych	102 733	98 598
Prowizje z tytułu dystrybucji jednostek uczestnictwa i innych produktów oszczędnościowych	68 615	89 211
Prowizje z tytułu działalności maklerskiej i powierniczej	17 760	21 750
Prowizje z tytułu funduszy inwestycyjnych zarządzanych przez Grupę	88 116	92 576
Pozostałe prowizje	32 839	28 793
Razem	824 245	799 288

3b. Koszty z tytułu prowizji

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Prowizje za prowadzenie rachunków	(1 922)	(1 663)
Prowizje za realizację przelewów, wpłat i wypłat gotówkowych oraz inne transakcje płatnicze	(5 407)	(4 039)
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	(30 854)	(20 936)
Prowizje za obsługę kart płatniczych i kredytowych	(89 297)	(77 596)
Prowizje z tytułu działalności maklerskiej i powierniczej	(3 111)	(3 511)
Prowizje z tytułu funduszy inwestycyjnych zarządzanych przez Grupę	(9 521)	(10 244)
Pozostałe prowizje	(23 064)	(17 746)
Razem	(163 176)	(135 735)

4) PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	4	4
Aktywa finansowe nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	0	0
Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	2 597	2 608
Razem	2 601	2 612

5) WYNIK Z TYTUŁU ZAPRZESTANIA UJMOWANIA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH NIEWYCENIANYCH WEDŁUG WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ WYNIK FINANSOWY

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Operacje instrumentami dłużnymi	18 897	22 856
Operacje instrumentami kapitałowymi	0	2 432
Razem	18 897	25 288

6) WYNIK Z TYTUŁU AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH PRZEZNACZONYCH DO OBROTU

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Wynik na instrumentach dłużnych	13 447	5 399
Wynik na instrumentach pochodnych	70 313	39 222
Koszty operacji finansowych	(1 985)	(2 041)
Razem	81 775	42 580

7) WYNIK Z TYTUŁU AKTYWÓW FINANSOWYCH NIEPRZEZNACZONYCH DO OBROTU WYCENIANYCH OBOWIĄZKOWO WEDŁUG WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ WYNIK FINANSOWY

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(19 930)	-
Wynik na instrumentach kapitałowych	0	-
Wynik na instrumentach dłużnych	13 555	-
Razem	(6 375)	-

8) WYNIK Z TYTUŁU RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (w tym zaniechanie)	(117)	(733)
Zmiany wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikające z zabezpieczonego ryzyka	0	0
Nieefektywność wynikająca z zabezpieczeń przepływów pieniężnych	(19 920)	(19 644)
Nieefektywność wynikająca z zabezpieczeń inwestycji netto w jednostkach działających za granicą	0	0
Razem	(20 037)	(20 377)

9) POZOSTAŁE PRZYCHODY OPERACYJNE

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Zysk ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych	20 868	27 344
Odszkodowania, kary i grzywny - otrzymane	5 024	3 138
Przychody ze sprzedaży pozostałych usług	1 872	1 616
Przychody związane z działalnością windykacyjną	2 772	2 636
Przychody leasingu	5 383	5 667
Pozostałe	14 791	29 508
Razem	50 710	69 909

10) POZOSTALE KOSZTY OPERACYJNE

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Strata ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych	(9 390)	(10 802)
Odszkodowania, kary i grzywny - zapłacone	(6 654)	(22 315)
Koszty rezerw na roszczenia sporne	(7 541)	(23 236)
Koszty związane z działalnością leasingową	(1 099)	(1 696)
Przekazane darowizny	(1 239)	(521)
Koszty związane z windykacją	(18 306)	(16 426)
Pozostałe	(5 799)	(2 954)
Razem	(50 028)	(77 950)

11) KOSZTY ADMINISTRACYJNE

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Koszty pracownicze	(638 095)	(596 538)
Wynagrodzenia	(525 977)	(491 063)
Narzuty na wynagrodzenia	(86 746)	(80 013)
Świadczenia na rzecz pracowników, w tym:	(25 372)	(25 462)
rezerwy na odprawy emerytalne	(3 915)	(3 208)
rezerwy na niewykorzystane urlopy	(999)	(2 362)
pozostałe	(20 458)	(19 892)
Pozostałe koszty administracyjne	(575 670)	(553 185)
Koszty reklamy, promocji i reprezentacji	(58 056)	(53 963)
Koszty informatyki i łączności	(89 577)	(78 050)
Koszty wynajmu	(145 691)	(157 369)
Koszty utrzymania budynków, wyposażenia, materiałów	(28 008)	(25 800)
Koszty bankomatów i obsługi gotówki	(19 662)	(17 551)
Koszty usług doradczych, audytowych, prawniczych, tłumaczeń	(28 852)	(35 189)
Podatki i opłaty różne	(23 261)	(17 321)
Koszty KIR	(5 589)	(4 776)
Koszty PFRON	(4 959)	(4 663)
Koszty BFG	(105 502)	(99 299)
Koszty Nadzoru Finansowego	(6 924)	(2 375)
Pozostałe	(59 589)	(56 829)
Razem	(1 213 765)	(1 149 723)

Począwszy od 1 stycznia 2018 Grupa zmieniła sposób w jaki prezentowana jest w Rachunku zysków i strat opłata na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków pobierana przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Niniejsza składka uprzednio była prezentowana w Pozostałych kosztach operacyjnych, podczas gdy od 2018 roku opłata ta jest ujmowana jako składowa pozostałych Kosztów administracyjnych (łącznie z opłatami na fundusz gwarancyjny BFG). Dane porównawcze za rok 2017 zostały skorygowane poprzez pomniejszenie wartości Pozostałych kosztów operacyjnych przy jednoczesnym zwiększeniu Kosztów administracyjnych o kwotę 46 440 tys. zł.

12) KOSZTY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Z tytułu odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(196 880)	(257 981)
Utworzenie odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	(725 180)	(627 978)
Odwrocenie odpisów dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom	521 196	365 600
Kwoty odzyskane z tytułu kredytów uprzednio spisanych w ciężar rezerw	3 302	2 167
Sprzedaż wierzytelności	1 571	2 230
Pozostałe ujęte bezpośrednio w Rachunku Zysków i Strat	2 231	0
Z tytułu odpisów dla papierów wartościowych	936	1 016
Utworzenie odpisów dla papierów wartościowych	(28)	0
Odwrocenie odpisów dla papierów wartościowych	964	1 016
Z tytułu odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	(6 023)	2 806
Utworzenie odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	(60 827)	(13 771)
Odwrocenie odpisów dla zobowiązań pozabilansowych	54 804	16 577
Razem	(201 967)	(254 159)

13) KOSZTY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Majątku trwałego	0	0
Pozostałe aktywa	(509)	(1 199)
Razem	(509)	(1 199)

14) AMORTYZACJA

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Rzeczowych aktywów trwałych	(36 436)	(38 096)
Wartości niematerialnych	(17 791)	(14 875)
Razem	(54 227)	(52 971)

15) PODATEK DOCHODOWY

15a. Podatek dochodowy ujęty w rachunku zysków i strat

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Bieżący podatek	(289 958)	(292 007)
Bieżący rok	(289 272)	(292 693)
Korekta lat ubiegłych	(686)	686
Podatek odroczonej:	26 004	48 011
Powstanie i odwrócenie różnic przejściowych	25 071	47 745
Powstanie / (Wykorzystanie) straty podatkowej	933	266
Razem obciążenie podatkowe w rachunku zysków i strat	(263 954)	(243 996)

15b. Efektywna stawka podatkowa

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Wynik finansowy brutto	1 024 605	925 223
Ustawowa stawka podatkowa	19%	19%
Podatek dochodowy wg obowiązującej stawki podatkowej 19%	(194 675)	(175 792)
Wpływ różnic trwałych na obciążenia podatkowe:	(68 775)	(69 076)
Przychody niepodlegające opodatkowaniu	587	526
Przychody z tytułu dywidend	313	310
Rozwiązanie pozostałych rezerw	154	216
Pozostałe	120	0
Koszty nie stanowiące kosztów podatkowych	(69 362)	(69 602)
Strata na zbyciu wierzytelności	(27)	(817)
Składka PFRON	(942)	(886)
Składki na Bankowy Fundusz Gwarancyjny	(20 045)	(18 867)
Podatek bankowy	(37 711)	(35 782)
Przychody/koszty rezerw na należności faktoringowe	1 438	(2 376)
Wierzytelności spisane w ciężar rezerw	(2 964)	(1 441)
Koszty postępowań sądowych i spraw spornych	(5 384)	(4 643)
Koszty amortyzacji i ubezpieczeń samochodów osobowych w części przekraczającej 20.000 Euro	(1 976)	(3 162)
Pozostałe	(1 751)	(1 628)
Odliczenie podatku zapłaconego za granicą	182	186
Korekty zeznań CIT-8 za lata ubiegłe	(686)	686
Razem obciążenie podatkowe w Rachunku zysków i strat	(263 954)	(243 996)
Efektywna stawka podatkowa	25,76%	26,37%

15c. Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitale własnym

	31.12.2018	31.12.2017
Wycena papierów wartościowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody	(30 803)	(13 296)
Wycena instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne	13 028	20 985
Zyski /(straty) aktuarialne	489	473
Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach	(17 286)	8 162

Zmiany podatku odroczonego ujętego bezpośrednio w kapitale własnym zostały zaprezentowane w **Nocie (39b)**.

Począwszy od 1 stycznia 2011 r. Bank utworzył łącznie z jednostką zależną - spółką Millennium Services Sp. z o.o., Podatkową Grupę Kapitałową (PGK). PGK jest instytucją prawa podatkowego przewidzianą przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Jej istotą jest skupienie dwóch lub więcej podmiotów powiązanych kapitałowo pod postacią jednego podatnika podatku dochodowego od osób prawnych. Utworzenie PGK nie prowadzi do powstania nowego podmiotu, a konsolidacja dokonuje się wyłącznie na poziomie rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych. Zawiązanie PGK ma na celu zwiększenie efektywności zarządzania w obszarze podatkowym w ramach Grupy Kapitałowej Banku oraz ograniczenie ryzyk wynikających z obowiązków w zakresie rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych, poprzez centralizację kompetencji wynikającą z przeniesienia na jeden podmiot (Bank) obowiązków w zakresie obliczania i wpłacania podatku.

Od 1 stycznia 2017 r. funkcjonuje nowa PGK Banku składająca się z: Banku Millennium S.A (podmiot dominujący), Millennium Service Sp. z o.o. oraz Millennium Goodie Sp. z o.o. Niniejsza PGK została utworzona na okres trzech lat: od 1 stycznia 2017 - 31 grudnia 2019.

Postępowanie kontrolne Mazowieckiego Urzędu Celno-Skarbowego Kontroli Skarbowej w Banku Millennium

Postanowieniem z dnia 19 listopada 2014 roku Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej (UKS) wszczął postępowanie kontrolne w zakresie rzetelności deklarowanych podstaw opodatkowania oraz prawidłowości obliczenia i wptacenia podatku CIT za 2010 rok. W wyniku przeprowadzonego postępowania wydał w dniu 19 grudnia 2016 r. decyzję, w której zwiększył podatek należny o kwotę 1,7 mln PLN. W dniu 3 stycznia 2017 r. wniesione zostało odwołanie od wydanej decyzji do organu II instancji. W konsekwencji odwołania w dniu 19 maja 2017 roku Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Warszawie, w wydanej decyzji uchylił w całości decyzję organu I instancji i przekazał do ponownego rozpatrzenia przez ten organ. Postanowieniem Naczelnika Mazowieckiego Urzędu Celno-Skarbowego w Warszawie (dawny UKS) z dnia 3 stycznia 2019 r. termin zakończenia postępowania kontrolnego został wyznaczony na 14 marca 2019 r.

16) ZYSK NA JEDNĄ AKCJĘ

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Zysk po opodatkowaniu	760 651	681 227
Średnia ważona liczba akcji własnych w okresie	1 213 116 777	1 213 116 777
Zysk na jedną akcję - podstawowy i rozwodniony (PLN)	0,63	0,56

Zysk na jedną akcję został wyliczony poprzez podzielenie zysku netto za okres przez średnią ważoną liczbę akcji. Jednocześnie nie zaistniała konieczność dokonania odrębnej kalkulacji rozwodnionego zysku na akcję (metodologia liczenia w przypadku braku instrumentów rozwodniających jest analogiczna jak w przypadku zysku na akcję; w następstwie czego rozwodniony zysk na jedną akcję jest równy podstawowemu zyskowi na jedną akcję).

17) KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM**17a. Kasa, środki w Banku Centralnym**

	31.12.2018	31.12.2017
Gotówka	625 897	574 962
Środki pieniężne na rachunkach w Banku Centralnym	1 824 279	1 505 189
Inne środki pieniężne	0	0
Razem	2 450 176	2 080 151

Bank był zobowiązany do utrzymywania w okresie od 31 grudnia 2018 do 31 stycznia 2019 w NBP na rachunku bieżącym Banku średniego salda o wartości 2 236 259 tys. zł (średnia arytmetyczna stanów środków na rachunku bieżącym w NBP ze wszystkich dni okresu rezerwowego).

17b. Kasa, środki w Banku Centralnym - wg struktury walutowej

	31.12.2018	31.12.2017
W walucie polskiej	2 272 807	1 881 049
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	177 369	199 102
- waluta: USD	36 206	40 700
- waluta: EUR	113 538	128 353
- waluta: CHF	11 736	12 158
- waluta: GBP	12 567	13 981
- pozostałe waluty	3 322	3 910
Razem	2 450 176	2 080 151

18) AKTYWA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU

18a. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

	31.12.2018	31.12.2017
Dłużne papiery wartościowe	693 242	338 359
Papiery wartościowe Skarbu Państwa	693 242	338 351
a) bony	0	0
b) obligacje	693 242	338 351
Pozostałe papiery wartościowe	0	8
a) notowane	0	8
b) nienotowane	0	0
Instrumenty kapitałowe	104	102
Kwotowane na aktywnym rynku	104	102
a) podmiotów finansowych	0	0
b) podmiotów niefinansowych	104	102
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	4 293	7 784
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	97 079	184 880
Razem	794 718	531 125

Informacja na temat aktywów finansowych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań została przedstawiona w **Rozdziale 14. punkt 2).**

18b. Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu wg wartości bilansowej

	31.12.2018	31.12.2017
o stałej stopie procentowej	149 016	313 448
o zmiennej stopie procentowej	544 226	24 911
Razem	693 242	338 359

18c. Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu według terminów zapadalności

	31.12.2018	31.12.2017
do 1 miesiąca	8 388	838
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	3 617	25 121
powyżej 1 roku do 5 lat	528 081	254 227
powyżej 5 lat	153 156	58 173
Razem	693 242	338 359

18d. Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych i instrumentów kapitałowych przeznaczonych do obrotu

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Stan na początek okresu	338 461	314 585
Zwiększenia (zakup i naliczenie odsetek i dyskonta)	18 624 623	33 015 575
Zmniejszenia (sprzedaż i umorzenie)	(18 270 866)	(32 991 854)
Różnice z wyceny do wartości godziwej	1 128	155
Stan na koniec okresu	693 346	338 461

18e. Aktywa i Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu - Wycena pochodnych instrumentów finansowych i korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej oraz Pozycje krótkie wg stanu na:

31.12.2018	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne na stopę procentową	415 000	544 457	4 106 283	182 991	7 806	40 057	32 251
Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	0	0	0	0	0	0	0
Swapy na stopę procentową (IRS)	415 000	544 457	4 106 283	182 991	7 806	40 057	32 251
Pozostałe kontrakty na stopę procentową: opcje	0	0	0	0	0	0	0
2. Walutowe instrumenty pochodne*	8 399 942	1 531 685	1 125 670	0	(14 303)	19 014	33 317
Kontrakty walutowe	1 631 727	789 439	152 985	0	(7 524)	1 753	9 277
Swapy walutowe	6 768 215	592 361	358 245	0	(996)	15 197	16 193
Pozostałe kontrakty walutowe (CIRS)	0	0	511 764	0	(5 783)	2 064	7 847
Opcje walutowe	0	149 885	102 676	0	0	0	0
3. Instrumenty wbudowane	257 886	929 048	789 479	0	(35 584)	15	35 599
Opcje wbudowane w depozyty	245 526	894 520	645 872	0	(29 336)	0	29 336
Opcje wbudowane w emitowane papiery wartościowe	12 360	34 528	143 607	0	(6 248)	15	6 263
4. Opcje na indeksy	383 324	1 027 872	712 361	0	35 430	37 993	2 563
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, RAZEM	9 456 152	4 033 062	6 733 793	182 991	(6 651)	97 079	103 730
Wycena pozycji zabezpieczanych z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej					-	4 293	4 149
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży dłużnych papierów wartościowych					-	-	123 754

* Wartość nominalna dla instrumentów pochodnych dwuwalutowych prezentowana jest w kwocie stanowiącej sumę obydwu stron transakcji wyrażonych w PLN.

31.12.2017	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne na stopę procentową	1 453 600	1 633 471	4 030 064	456 361	(983)	78 219	79 202
Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	0	0	0	0	0	0	0
Swapy na stopę procentową (IRS)	1 453 600	1 633 471	3 825 004	456 361	(983)	78 219	79 202
Pozostałe kontrakty na stopę procentową: opcje	0	0	205 060	0	0	0	0
2. Walutowe instrumenty pochodne*	6 636 100	3 256 976	872 919	0	2 346	61 515	59 169
Kontrakty walutowe	2 868 731	558 195	175 357	0	(4 263)	18 777	23 040
Swapy walutowe	3 767 369	2 698 781	119 535	0	12 523	40 856	28 333
Pozostałe kontrakty walutowe (CIRS)	0	0	578 027	0	(5 914)	1 882	7 796
Opcje walutowe	0	0	0	0	0	0	0
3. Instrumenty wbudowane	325 133	1 182 119	672 780	0	(42 231)	7	42 238
Opcje wbudowane w depozyty	316 995	1 119 211	576 432	0	(36 306)	0	36 306
Opcje wbudowane w emitowane papiery wartościowe	8 138	62 908	96 348	0	(5 925)	7	5 932
4. Opcje na indeksy	516 561	1 097 734	685 716	0	43 159	45 139	1 980
Wycena pochodnych instrumentów finansowych, RAZEM	8 931 394	7 170 300	6 261 479	456 361	2 291	184 880	182 589
Wycena pozycji zabezpieczanych z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej					-	7 784	7 522
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży dłużnych papierów wartościowych					-	-	0

* Wartość nominalna dla instrumentów pochodnych dwuwalutowych prezentowana jest w kwocie stanowiącej sumę obydwu stron transakcji wyrażonych w PLN.

19) AKTYWA FINANSOWE NIEPRZEZNACZONE DO OBROTU OBOWIĄZKOWO WYCENIANE WEDŁUG WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT, INNE NIŻ KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

	31.12.2018	31.12.2017
Instrumenty kapitałowe	21 609	0
Instytucje kredytowe	0	0
Pozostałe podmioty	21 609	0
Dłużne papiery wartościowe	43 187	0
Instytucje kredytowe	0	0
Pozostałe podmioty	43 187	0
Razem	64 796	0

20) AKTYWA FINANSOWE WYCENIANE WEDŁUG WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ INNE CAŁKOWITE DOCHODY

20a. Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody

	31.12.2018	31.12.2017
Dłużne papiery wartościowe	22 104 639	19 016 855
Papiery wartościowe Skarbu Państwa	20 422 616	12 810 462
a) bony	0	0
b) obligacje	20 422 616	12 810 462
Papiery wartościowe banku centralnego	1 599 800	6 077 287
a) bony	1 599 800	6 077 287
b) obligacje	0	0
Pozostałe papiery wartościowe:	82 223	129 106
a) notowane	82 223	81 130
b) nienotowane	0	47 976
Udziały i akcje w innych jednostkach	29 299	50 091
Inne instrumenty finansowe	0	0
Razem	22 133 938	19 066 946
W tym:		
Instrumenty notowane na aktywnym rynku	20 505 096	12 891 921
Instrumenty nienotowane na aktywnym rynku	1 628 842	6 175 025

20b. Dłużne papiery wartościowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody

	31.12.2018	31.12.2017
o stałej stopie procentowej	10 324 154	11 377 769
o zmiennej stopie procentowej	11 780 485	7 639 086
Razem	22 104 639	19 016 855

20c. Dłużne papiery wartościowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody

	31.12.2018	31.12.2017
do 1 miesiąca	1 599 800	6 206 913
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	206 419	2 788 208
powyżej 1 roku do 5 lat	19 179 817	9 990 932
powyżej 5 lat	1 118 603	30 802
Razem	22 104 639	19 016 855

20d. Zmiana stanu aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Stan na początek okresu	19 066 946	17 135 347
Korekty z tytułu wdrożenia MSSF9	(71 936)	0
Skorygowany stan na początek okresu	18 995 010	17 135 347
Zwiększenia (zakup i naliczenie odsetek i dyskonta)	201 308 298	152 077 308
Zmniejszenia (sprzedaż i umorzenie)	(198 244 357)	(150 263 995)
Różnice z wyceny do wartości godziwej	74 025	117 280
Odpisy z tytułu utraty wartości	956	1 016
Inne	6	(10)
Stan na koniec okresu	22 133 938	19 066 946

21) KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

21a. Kredyty i pożyczki udzielone klientom obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Wartość bilansowa:	31.12.2018	31.12.2017
Obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat *	1 250 525	-
- Przedsiębiorstwa	17 944	-
- Osoby prywatne	1 232 494	-
- Sektor instytucji rządowych i samorządowych	87	-
* Powyższe dane uwzględniają korektę z tytułu wyceny do wartości godziwej w wysokości:	(72 943)	-

W wyniku implementacji nowych zasad w obszarze klasyfikacji instrumentów finansowych w aktywach Grupy wyodrębniono ekspozycje kredytowe zawierające w definicji oprocentowania dźwignię finansową/mnożnik i zakwalifikowano w niniejszym sprawozdaniu finansowym jako „Aktywa finansowe inne niż przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - Kredyty i zaliczki”. Należy zaznaczyć, iż w sektorze bankowym nadal toczy się dyskusja odnośnie sposobu prezentacji takich kredytów; czy właściwy jest model wyceny według wartości godziwej czy według zamortyzowanego kosztu. Zapisy MSSF9 wskazują iż cecha mnożnika powoduje modyfikację pieniądza w czasie i konieczność wyceny do wartości godziwej, jednakże sens ekonomiczny transakcji czyli zarządzanie portfelem nieoparte o wartość godziwą i utrzymywanie portfela w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy jest charakterystyczne dla portfeli wycenianych według zamortyzowanego kosztu.

Bank dokonuje spisania wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych w przypadku gdy nie istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo odzyskania w całości (spisanie całkowite) lub części (spisanie częściowe) danego składnika aktywów finansowych. W następstwie dokonania spisania częściowego Bank przeniósł do ewidencji pozabilansowej (pomniejszając wartość bilansową brutto wierzytelności) odsetki karne w wysokości 328 milionów złotych według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.

21b. Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane wg zamortyzowanego kosztu

31.12.2018	Wartość bilansowa brutto			Skumulowana utrata wartości			Wartość bilansowa netto
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3*	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3*	
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	47 718 394	3 097 734	2 403 894	(232 574)	(184 450)	(1 341 843)	51 461 155
- Przedsiębiorstwa	15 600 077	1 513 894	791 487	(158 794)	(62 917)	(456 184)	17 227 563
- Osoby prywatne	31 901 749	1 581 890	1 612 407	(73 508)	(121 530)	(885 659)	34 015 349
- Sektor instytucji rządowych i samorządowych	216 568	1 950	0	(272)	(3)	0	218 243

* w tym aktywa POCI

21c. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

	31.12.2018		31.12.2017	
	Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Wyceniane wg wartości godziwej*	Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Wyceniane wg wartości godziwej*
Kredyty i pożyczki udzielone	46 165 570	473 214	41 850 883	-
- podmiotom gospodarczym	11 076 840		9 610 098	-
- klientom indywidualnym	34 871 344	473 214	31 977 162	-
- jednostkom budżetowym	217 386		263 623	-
Należności z tytułu kart płatniczych	2 769	777 311	763 964	-
- od podmiotów gospodarczych	123	18 031	20 770	-
- od klientów indywidualnych	2 646	759 280	743 194	-
Skupione wierzytelności	275 878		259 373	-
- podmiotów gospodarczych	275 878		255 342	-
- jednostek budżetowych	0		4 031	-
Zrealizowane gwarancje i poręczenia	11 622		10 893	-
Dłużne papiery wartościowe uprawnione do redyskonta w Banku Centralnym	3 660		5 590	-
Należności z tytułu leasingu finansowego	6 505 628		5 741 101	-
Inne	3 893		5 028	-
Odsetki	251 002		271 474	-
Razem	53 220 022	1 250 525	48 908 306	-
Odpisy aktualizujące wartość należności	(1 758 867)	-	(1 497 228)	-
Razem wartość bilansowa	51 461 155	1 250 525	47 411 078	-
* Powyższe dane uwzględniają korektę z tytułu wyceny do wartości godziwej w wysokości:	-	(72 943)	-	-

21d. Jakość portfela kredytów i pożyczek wycenianych wg zamortyzowanego kosztu

	31.12.2018	31.12.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	53 220 022	48 908 306
- z rozpoznaną utratą wartości	2 403 894	2 232 666
- bez rozpoznaney utraty wartości	50 816 128	46 675 640
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 758 867)	(1 497 228)
- na ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	(1 341 843)	(1 315 256)
- na ekspozycje bez rozpoznaney utraty wartości	(417 024)	(181 972)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto):	51 461 155	47 411 078

21e. Podział kredytów i pożyczek wycenianych wg zamortyzowanego kosztu ze względu na metodę szacunku utraty wartości

	31.12.2018	31.12.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	53 220 022	48 908 306
- wyceniane indywidualnie	754 950	721 524
- wyceniane portfelowo	52 465 072	48 186 782
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 758 867)	(1 497 228)
- utworzony na bazie analizy indywidualnej	(382 327)	(410 445)
- utworzony na bazie analizy kolektywnej	(1 376 540)	(1 086 783)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto):	51 461 155	47 411 078

21f. Podział kredytów i pożyczek wycenianych wg zamortyzowanego kosztu ze względu na rodzaj klientów

	31.12.2018	31.12.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (brutto)	53 220 022	48 908 306
- korporacyjnym	18 123 976	15 955 226
- indywidualnym	35 096 046	32 953 080
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(1 758 867)	(1 497 228)
- utworzony na należności od klientów korporacyjnych	(678 170)	(556 972)
- utworzony na należności od klientów indywidualnych	(1 080 697)	(940 256)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto):	51 461 155	47 411 078

21g. Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek wycenianych wg zamortyzowanego kosztu

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Stan na początek okresu	1 497 228	1 364 913
Korekty z tytułu wdrożenia MSSF9	327 434	0
Skorygowany stan na początek okresu	1 824 662	1 364 913
Zmiana w wartości rezerw:	(65 795)	132 315
Odpisy dokonane w okresie	725 164	627 978
Wartości spisane w ciężar odpisów	(299 068)	(105 093)
Odwrocenie odpisów w okresie	(521 196)	(365 600)
Sprzedaż wierzytelności	(13 252)	(5 897)
Utworzenie KOIM (*)	25 558	0
Zmiana z tytułu różnic kursowych	15 986	(19 073)
Inne	1 013	0
Stan na koniec okresu	1 758 867	1 497 228

(*) Zgodnie z MSSF9 Grupa nalicza odsetki od portfela kredytowego z rozpoznaną utratą wartości od wartości ekspozycji netto. W tym celu naliczana jest i ujmowana jako pomniejszenie przychodów odsetkowych tak zwana korekta odsetek impairmentowych („KOIM”). Przedmiotowa korekta w bilansie prezentowana jest jako odpis z tytułu utraty wartości, w konsekwencji uzgodnienie zmiany stanu odpisów z tytułu utraty wartości wymaga uwzględnienia korekty KOIM ujmowanej w przychodach odsetkowych.

21h. Zmiana odpisów z tytułu utraty wartości i wartości bilansowej brutto Kredytów i pożyczek w podziale na koszyki i klasy

Przedsiębiorstwa: odpisy z tytułu utraty wartości	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu	145 193	83 731	487 129	0	716 054
Transfery między koszykami	8 942	(18 299)	9 357	0	0
Wzrost w wyniku udzielenia lub nabycia	67 273	0	0	0	67 273
Zmiany z tytułu ryzyka kredytowego	(50 859)	5 503	92 336	(130)	46 850
Zmiany z tytułu zaprzestania ujmowania (za wyjątkiem sprzedaży i spisań)	(13 084)	(7 686)	(19 733)	0	(40 504)
Sprzedaż kredytów i pożyczek	0	0	(13 252)	0	(13 252)
Spisanie w ciężar odpisów	0	(880)	(103 723)	0	(104 603)
KOIM	0	0	3 144	0	3 144
Inne (w tym różnice kursowe)	1 329	549	1 055	0	2 932
Razem	158 794	62 917	456 313	(130)	677 895

Przedsiębiorstwa: kredyty i pożyczki wartość bilansowa brutto	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu	13 060 533	1 837 582	847 664	0	15 745 779
Transfery między koszykami	(326 081)	184 933	141 148	0	0
Udzielone lub zakupione kredyty i pożyczki	5 579 024	0	0	139	5 579 163
Splacone kredyty i pożyczki	(2 832 781)	(510 064)	(113 543)	0	(3 456 388)
Sprzedaż	(517)	0	(13 356)	0	(13 873)
Spisanie w ciężar odpisów	(8 822)	(1 049)	(97 986)	0	(107 857)
Inne (w tym różnice kursowe)	128 722	2 491	27 420	0	158 633
Razem	15 600 077	1 513 894	791 348	139	17 905 458

Osoby prywatne: odpisy z tytułu utraty wartości	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu	52 600	131 673	924 029	0	1 108 303
Transfery między koszykami	122 928	(134 833)	11 905	0	0
Wzrost w wyniku udzielenia lub nabycia	35 406	0	0	0	35 406
Zmiany z tytułu ryzyka kredytowego	(127 566)	128 123	192 606	(1 447)	191 716
Zmiany z tytułu zaprzestania ujmowania (za wyjątkiem sprzedaży i spisań)	(10 778)	(6 378)	(79 581)	0	(96 737)
Spisanie w ciężar odpisów	(33)	(35)	(194 396)	0	(194 465)
KOIM	0	0	22 413	0	22 413
Inne (w tym różnice kursowe)	951	2 980	10 130	0	14 060
Razem	73 508	121 530	887 106	(1 447)	1 080 697

Grupa posiada w bilansie aktywa POCI w efekcie rozpoznania kredytów z rozpoznaną utratą wartości po przejęciu SKOK Piast (transakcja ta została opisane szerzej w **Rozdziale 14., punkt 9**). W momencie połączenia aktywa byłego SKOK Piast zostały ujęte w księgach Banku według wartości godziwej. Wzrost wartości portfela kredytowego (wycenianego po początkowym ujęciu według zamortyzowanego kosztu) powoduje powstanie w bilansie odwrotnego salda odpisów z tytułu utraty wartości („ujemne” odpisy z tytułu utraty wartości powiększają wartość bilansową ekspozycji kredytowej).

Osoby prywatne: kredyty i pożyczki wartość bilansowa brutto	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu	28 667 718	1 418 800	1 613 085	0	31 699 603
Transfery między koszykami	(482 680)	323 711	158 969	0	0
Udzielone lub zakupione kredyty i pożyczki	5 401 855	0	0	15 271	5 417 126
Splacone kredyty i pożyczki	(2 445 533)	(193 663)	(47 073)	0	(2 686 269)
Sprzedaż	0	0	0	0	0
Spisanie w ciężar odpisów	(80)	(14)	(197 393)	0	(197 486)
Inne (w tym różnice kursowe)	760 469	33 056	69 547	0	863 072
Razem	31 901 749	1 581 890	1 597 136	15 271	35 096 046

Sektor publiczny: odpisy z tytułu utraty wartości	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu	303	4	0	0	307
Transfery między koszykami	80	(80)	0	0	0
Wzrost w wyniku udzielenia lub nabycia	11	0	0	0	11
Zmiany z tytułu ryzyka kredytowego	(114)	79	0	0	(35)
Zmiany z tytułu zaprzestania ujmowania (za wyjątkiem sprzedaży i spisań)	(11)	0	0	0	(11)
Inne (w tym różnice kursowe)	2	0	0	0	2
Razem	272	3	0	0	275

Sektor publiczny: kredyty i pożyczki wartość bilansowa brutto	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu	267 174	2 275	0	0	269 448
Transfery między koszykami	(805)	805	0	0	0
Udzielone lub zakupione kredyty i pożyczki	3 386	0	0	0	3 386
Splacone kredyty i pożyczki	(52 993)	(1 130)	0	0	(54 123)
Sprzedaż	(175)	0	0	0	(175)
Spisanie w ciężar odpisów	0	0	0	0	0
Inne (w tym różnice kursowe)	(18)	(0)	0	0	(19)
Razem	216 568	1 950	0	0	218 518

21i. Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg terminów zapadalności

	31.12.2018	31.12.2017
rachunki bieżące	3 773 665	4 061 957
do 1 miesiąca	842 914	1 220 256
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 770 319	1 688 445
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	5 756 920	4 553 483
powyżej 1 roku do 5 lat	16 506 430	14 613 798
powyżej 5 lat	22 855 385	20 994 275
dla których termin zapadalności upłynął	1 463 387	1 504 618
Odsetki	251 002	271 474
Razem brutto	53 220 022	48 908 306

21j. Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg struktury walutowej

	31.12.2018	31.12.2017
W walucie polskiej	34 924 845	30 919 565
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	18 295 177	17 988 741
- waluta: USD	205 087	69 283
- waluta: EUR	3 573 588	3 222 168
- waluta: CHF	14 504 282	14 685 314
- waluta: JPY	2 204	2 358
pozostałe waluty	10 016	9 618
Razem brutto	53 220 022	48 908 306

21k. Należności z tytułu leasingu finansowego

	31.12.2018	31.12.2017
Należności (brutto) z tytułu leasingu finansowego	6 943 903	6 166 593
Niezrealizowane przychody finansowe	(438 275)	(425 492)
Należności (netto) z tytułu leasingu finansowego	6 505 628	5 741 101
Należności (brutto) z tytułu leasingu finansowego wg terminów zapadalności		
Poniżej 1 roku	2 655 519	2 268 980
Od 1 roku do 5 lat	4 003 216	3 598 828
Powyżej 5 lat	285 168	298 785
Razem	6 943 903	6 166 593
Należności (netto) z tytułu leasingu finansowego wg terminów zapadalności		
Poniżej 1 roku	2 467 417	2 092 848
Od 1 roku do 5 lat	3 771 541	3 373 700
Powyżej 5 lat	266 670	274 553
Razem	6 505 628	5 741 101

Głównymi grupami przedmiotów finansowanych w formie leasingu są środki transportu (ciągniki siodłowe, naczepy, przyczepy, samochody ciężarowe, dostawcze, osobowe oraz inne), maszyny i urządzenia przemysłowe, sprzęt komputerowy jak również nieruchomości przemysłowe i komercyjne. W portfelu leasingowym Grupy znajdują się umowy, w których opłaty ustalone są w PLN lub w EUR, oparte na zmiennych lub stałych stopach procentowych.

Umowy z Klientami zawierane są na okresy od 1 roku do 10 lat. Umowy leasingowe przewidują zróżnicowany udział własny Klienta oraz wartość końcową przedmiotu, jak również zróżnicowaną wysokość rat leasingowych np. w zależności od sezonowości. Po zakończeniu umowy leasingu, Klient zobowiązany jest wykupić przedmiot za określoną w momencie jej zawierania cenę końcową. Przedmiot ten przez cały okres leasingu pozostaje własnością Grupy i stanowi główne zabezpieczenie spłat należności leasingowych.

22) AKTYWA WYCENIANE WEDŁUG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU INNE NIŻ KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

22a. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu inne niż Kredyty i pożyczki udzielone klientom

31.12.2018	Wartość bilansowa brutto			Skumulowana utrata wartości			Wartość bilansowa netto
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	
Instrumenty dłużne	44 904	0	0	(20)	0	0	44 884
Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym	731 268	0	0	(16)	0	0	731 252
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	250 284	0	0	0	0	0	250 284

22b. Instrumenty dłużne

	31.12.2018	31.12.2017
banki i inne instytucje monetarne	0	-
pozostałe przedsiębiorstwa	0	-
sektor budżetowy	44 884	-
Razem	44 884	-

22c. Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym

	31.12.2018	31.12.2017
Rachunki bieżące	143 113	136 853
Lokaty	586 666	115 174
Odsetki	1 489	2 178
Razem należności brutto	731 268	254 205
Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości	(16)	0
Razem należności netto	731 252	254 205

22d. Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym wg terminów zapadalności

	31.12.2018	31.12.2017
rachunki bieżące	143 113	136 853
do 1 miesiąca	581 666	115 174
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	5 000	0
powyżej 1 roku do 5 lat	0	0
powyżej 5 lat	0	0
dla których termin zapadalności upłynął	0	0
Odsetki	1 489	2 178
Razem brutto	731 268	254 205

22e. Lokaty oraz kredyty i pożyczki udzielone bankom i innym instytucjom monetarnym wg struktury walutowej

	31.12.2018	31.12.2017
W walucie polskiej	133 599	33 514
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	597 669	220 691
- waluta: USD	51 423	25 482
- waluta: EUR	449 968	117 854
- waluta: CHF	21 456	5 097
- waluta: JPY	434	1 569
- waluta: GBP	11 469	8 579
- pozostałe waluty	62 919	62 110
Razem brutto	731 268	254 205

22f. Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości dla Lokat oraz kredytów i pożyczek udzielonych bankom i innym instytucjom monetarnym

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Stan na początek okresu	0	0
Odpisy dokonane w okresie	16	0
Odwrocenie odpisów w okresie	0	0
Stan na koniec okresu	16	0

22g. Transakcje z przyrzeczeniem odkupu

	31.12.2018	31.12.2017
banki i inne instytucje monetarne	49 872	0
pozostałe przedsiębiorstwa	200 375	0
sektor budżetowy	37	0
Razem	250 284	0

23) INSTRUMENTY POCHODNE - RACHUNKOWOŚĆ ZABEZPIECZEŃ

Począwszy od 1 stycznia 2006 Grupa ustanowiła pierwsze formalne powiązanie zabezpieczające przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych. Należy zaznaczyć, iż od momentu wdrożenia MSSF, zgodnie z MSR39/MSSF9, efekt wyceny wszelkich instrumentów pochodnych niezaklasyfikowanych i niebędących efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi, prezentowany jest w wyniku z instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat. Stosowanie takiej metodologii skutkowało brakiem spójności w sposobie prezentacji instrumentów finansowych w Rachunku zysków i strat. Wynik odsetkowy na transakcjach instrumentami pochodnymi zawierającymi w celu zabezpieczenia płynności w walutach obcych z ekonomicznego punktu widzenia stanowi składnik marży odsetkowej (pozwala dopasować przychód odsetkowy z tytułu udzielenia kredytów walutowych z kosztem finansowania wynikającym z portfela depozytów złotych). Wdrożenie formalnej rachunkowości zabezpieczeń umożliwiło prezentację części przedmiotowych transakcji w Rachunku zysków i strat zgodnie z ich ekonomicznym sensem.

Zatwierdzona w Grupie Strategia Ryzyka określa ogólne zasady zabezpieczenia ryzyka rynkowego generowanego przez działalność komercyjną. Transakcje zewnętrzne kwalifikujące się do rachunkowości zabezpieczeń są wskazane w Strategii tuż po naturalnym zabezpieczeniu ekonomicznym. Grupa zastosowała (wg stanu na 31.12.2018 r.) rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych w celu wyeliminowania zmienności przepływów pieniężnych:

- od kredytów hipotecznych denominowanych w walutach obcych oraz finansujących je depozytów w PLN,
- od kredytów hipotecznych denominowanych w PLN,

które można przypisać do ryzyka stopy procentowej i ryzyka walutowego w horyzoncie czasowym ograniczonym do terminu zapadalności instrumentów zabezpieczających, zaprezentowanych w **nocie (23b)**.

Pozycje zabezpieczane i zabezpieczające są ekonomicznie powiązane w taki sposób, że reagują one w sposób podobny na zabezpieczane ryzyko, ich wycena zostanie skompensowana w odpowiedzi na zmiany stóp rynkowych.

Grupa przeprowadza comiesięczne testy efektywności, oblicza i porównuje zmiany wartości godziwej pozycji zabezpieczanych i zabezpieczających. Efektywność zabezpieczenia jest mierzona metodą derywatu hipotetycznego, która zakłada prezentację pozycji zabezpieczanej jako hipotetyczny derywat, dla którego zmiany wartości godziwej są porównywane ze zmianami wartości godziwej instrumenty zabezpieczającego. Nieefektywność zabezpieczenia może wynikać z różnic w terminach przeszacowania pozycji zabezpieczanych i zabezpieczających lub z wyznaczenia jako pozycji zabezpieczającej istniejącego instrumentu pochodnego. Grupa desygnuje instrumenty zabezpieczające w dacie zawarcia transakcji i w ten sposób eliminuje to źródło nieefektywności. Raportowana przez Grupę nieefektywność zabezpieczenia obejmuje również amortyzację skumulowanych do daty likwidacji zmian wartości godziwej instrumentów pochodnych zaklasyfikowanych w dniu ich likwidacji jako zabezpieczające.

Poniżej zaprezentowano szczegółowe informacje na temat stosowanych przez Grupę relacji zabezpieczających przepływy pieniężne, pozycji wyznaczonych jako zabezpieczane i zabezpieczające oraz prezentacji wyniku (wg stanu na 31.12.2018 r.):

	Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel złotych kredytów hipotecznych	Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je zobowiązań złotych
Opis relacji zabezpieczającej	Grupa zabezpiecza ryzyko zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez złote kredyty hipoteczne. Zmienność przepływów pieniężnych wynika z ryzyka stopy procentowej.	Grupa zabezpiecza ryzyko zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez walutowe kredyty hipoteczne oraz przez zobowiązania złote stanowiące bazę finansową dla tych kredytów. Zmienność przepływów pieniężnych wynika z ryzyka walutowego oraz ryzyka stopy procentowej.
Pozycje zabezpieczane	Przepływy pieniężne wynikające z portfela złotych kredytów hipotecznych.	Przepływy pieniężne wynikające z portfela walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je depozytów złotych i wyemitowanych złotych dłużnych papierów wartościowych.
Instrumenty zabezpieczające	Transakcje IRS	Transakcje CIRS
Prezentacja wyniku na transakcjach zabezpieczanych i zabezpieczających	Efektywna część wyceny instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny; odsetki zarówno od instrumentów zabezpieczających jaki i od instrumentów zabezpieczanych ujmowane są w wyniku odsetkowym.	Efektywna część wyceny instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny;

23a. Rachunkowość zabezpieczeń

31.12.2018	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie przepływów pieniężnych związane ze stopą procentową i/lub kursem walutowym							
Kontrakty CIRS	2 916 461	4 903 815	18 582 101	912 570	(256 285)	120 526	376 811
Kontrakty IRS	225 000	733 000	480 000	0	4 975	4 975	0
Kontrakty FXS	0	0	0	0	0	0	0
2. Razem instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie	3 141 461	5 636 815	19 062 101	912 570	(251 310)	125 501	376 811

31.12.2017	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Wartości godziwe		
	poniżej 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	Aktywa	Pasywa
1. Instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie przepływów pieniężnych związane ze stopą procentową i/lub kursem walutowym							
Kontrakty CIRS	3 893 287	3 293 789	19 537 134	881 395	648 435	825 280	176 845
Kontrakty IRS	269 000	993 000	475 000	0	8 393	8 401	8
Kontrakty FXS	696 015	0	0	0	52 199	52 199	0
2. Razem instrumenty pochodne stanowiące zabezpieczenie	4 858 302	4 286 789	20 012 134	881 395	709 027	885 880	176 853

23b. Rachunkowość zabezpieczeń z tytułu zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych

Relacja zabezpieczająca	Maksymalny termin wystąpienia przepływów pieniężnych, których wartość jest zabezpieczana
Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel złotych kredytów hipotecznych	2020-05-07
Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel walutowych kredytów hipotecznych oraz finansujących je depozytów złotych	2025-01-07

Nieefektywna część zmian wyceny instrumentów zabezpieczających ujęta w Rachunku zysków i strat została zaprezentowana w **nocie (8)**.

23c. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych - Instrumenty zabezpieczane

Transakcje	Pozycja w bilansie	Zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego przyjęte do wyznaczenia kwoty nieefektywnej w okresie	Wartość kapitałów z tytułu czynnych relacji zabezpieczających	Wartość kapitałów do rozliczenia z tytułu zakończonych relacji zabezpieczających
- CIRS	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(21 508)	(38 989)	(30 297)
- IRS	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(449)	716	0
Razem		(21 957)	(38 273)	(30 297)

23d. Zabezpieczenie zmienności przepływów pieniężnych - Instrumenty zabezpieczające

Transakcje	Zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego przyjęte do wyznaczenia kwoty nieefektywnej w okresie	Nieefektywność rozpoznana w Rachunku zysków i strat	Reklasyfikacja z kapitału do Rachunku zysków i Strat
- CIRS	21 508	(19 920)	0
- IRS	449	0	0
Razem	21 957	(19 920)	0

24) INWESTYCJE W JEDNOSTKACH ZALEŻNYCH, WE WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIACH I W JEDNOSTKACH STOWARZYSZONYCH

24a. Inwestycje w jednostkach powiązanych

	31.12.2018	31.12.2017
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	0	0

24b. Inwestycje w jednostkach powiązanych

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Stan na początek okresu	0	0
- sprzedaż	0	0
- wycena metodą praw własności	0	0
Stan na koniec okresu	0	0

25) RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

25a. Rzeczowe aktywa trwałe

	31.12.2018	31.12.2017
Grunty	2 284	1 275
Budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	66 602	62 583
Urządzenia techniczne i maszyny	74 789	61 918
Środki transportu	36 784	38 946
Inne środki trwałe	6 243	5 656
Środki trwałe w budowie	23 939	15 502
Razem	210 641	185 880

25b. Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2018 - 31.12.2018

	grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne i maszyny	środki transportu	inne środki trwałe	środki trwałe w budowie i zaliczki	RAZEM
a) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	1 275	305 493	221 639	47 251	84 955	15 502	676 115
b) zwiększenia (z tytułu)	1 009	15 672	29 801	6 157	2 942	48 630	104 211
- zakup	0	0	765	6 043	0	38 017	44 825
- przyjęcie ze środków trwałych w budowie	0	8 957	28 301	0	2 906	0	40 164
- inwestycje nieopłacone	0	0	0	0	0	10 613	10 613
- inne (w tym przejęcie SKOK Piast)	1 009	6 715	735	114	36	0	8 609
c) zmniejszenia (z tytułu)	0	11 121	16 920	6 290	4 208	40 193	78 732
- sprzedaż	0	3 757	4 468	6 290	1 499	0	16 014
- likwidacja	0	7 364	12 452	0	2 709	0	22 525
- rozliczenie środków trwałych w budowie	0	0	0	0	0	40 193	40 193
- inne	0	0	0	0	0	0	0
d) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	2 284	310 044	234 520	47 118	83 689	23 939	701 594
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	0	234 157	159 721	8 305	79 298	0	481 481
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	0	532	10	2 029	(1 853)	0	718
- odpis bieżący (RZiS)	0	11 645	16 952	5 494	2 345	0	36 436
- zmniejszenia z tytułu sprzedaży	0	(3 750)	(4 495)	(3 465)	(1 498)	0	(13 208)
- zmniejszenia z tytułu likwidacji	0	(7 364)	(12 447)	0	(2 700)	0	(22 511)
- przeniesienie z odpisów z tytułu utraty wartości	0	0	0	0	0	0	0
- inne	0	1	0	0	0	0	1
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	0	234 689	159 731	10 334	77 445	0	482 199
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	8 753	0	0	1	0	8 754
- rozwiązanie odpisów z tytułu utraty wartości	0	0	0	0	0	0	0
- zmniejszenie - przeniesienie do umorzenia	0	0	0	0	0	0	0
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	8 753	0	0	1	0	8 754
j) wartość netto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	2 284	66 602	74 789	36 784	6 243	23 939	210 641

25c. Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2017 - 31.12.2017

	grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne i maszyny	środki transportu	inne środki trwale	środki trwałe w budowie i zaliczki	RAZEM
a) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na początek okresu	1 275	332 107	214 895	39 760	87 430	14 044	689 511
b) zwiększenia (z tytułu)	0	7 722	25 157	36 241	1 759	35 791	106 670
- zakup	0	0	122	36 241	36	31 645	68 044
- przyjęcie ze środków trwałych w budowie	0	7 722	24 877	0	1 699	0	34 298
- inwestycje nieopłacone	0	0	158	0	24	4 146	4 328
- inne	0	0	0	0	0	0	0
c) zmniejszenia (z tytułu)	0	34 336	18 413	28 750	4 234	34 333	120 066
- sprzedaż	0	24 349	12 909	28 750	1 729	32	67 769
- likwidacja	0	9 987	5 504	0	2 505	0	17 996
- rozliczenie środków trwałych w budowie	0	0	0	0	0	34 298	34 298
- inne	0	0	0	0	0	3	3
d) wartość brutto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 275	305 493	221 639	47 251	84 955	15 502	676 115
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	0	252 711	161 847	19 871	81 204	0	515 633
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	0	(18 554)	(2 126)	(11 566)	(1 906)	0	(34 152)
- odpis bieżący (RZiS)	0	14 688	15 630	5 451	2 327	0	38 096
- zmniejszenia z tytułu sprzedaży	0	(24 322)	(12 261)	(17 098)	(1 728)	0	(55 409)
- zmniejszenia z tytułu likwidacji	0	(9 974)	(5 495)	0	(2 505)	0	(17 974)
- przeniesienie z odpisów z tytułu utraty wartości	0	1 054	0	0	0	0	1 054
- inne	0	0	0	81	0	0	81
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	0	234 157	159 721	8 305	79 298	0	481 481
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	9 807	0	0	1	0	9 808
- rozwiązanie odpisów z tytułu utraty wartości	0	0	0	0	0	0	0
- zmniejszenie - przeniesienie do umorzenia	0	(1 054)	0	0	0	0	(1 054)
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	8 753	0	0	1	0	8 754
j) wartość netto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	1 275	62 583	61 918	38 946	5 656	15 502	185 880

26) WARTOŚCI NIEMATERIALNE

26a. Wartości niematerialne

	31.12.2018	31.12.2017
- koncesje, patenty, licencje, know-how i podobne wartości, w tym:	95 874	79 756
- oprogramowanie komputerowe	83 549	67 757
- inne wartości niematerialne	0	0
- zaliczki na wartości niematerialne	590	0
Razem	96 464	79 756

26b. Zmiana stanu wartości niematerialnych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2018 - 31.12.2018

	koszty zakończonych prac rozwojowych	koncesje, patenty, licencje, know-how i podobne wartości, w tym:		inne wartości niematerialne	zaliczki na wartości niematerialne	RAZEM
		oprogramowanie komputerowe				
a) wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	23	338 135	314 656	4	0	338 162
b) zwiększenia (z tytułu)	0	34 080	26 977	0	590	34 670
- nakłady na wartości niematerialne	0	19 044	11 965	0	590	19 634
- inwestycje nieopłacone	0	14 771	14 771	0	0	14 771
- przejęcie SKOK Piast	0	236	212	0	0	236
- inne	0	29	29	0	0	29
c) zmniejszenia (z tytułu)	0	172	172	0	0	172
- likwidacja	0	0	0	0	0	0
- inne	0	172	172	0	0	172
d) wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	23	372 043	341 461	4	590	372 660
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	23	254 391	242 911	4	0	254 418
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	0	17 790	11 013	0	0	17 790
- odpis bieżący (RZiS)	0	17 791	11 014	0	0	17 791
- likwidacja	0	(1)	(1)	0	0	(1)
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	23	272 181	253 924	4	0	272 208
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	3 988	3 988	0	0	3 988
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	3 988	3 988	0	0	3 988
j) wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	0	95 874	83 549	0	590	96 464

26b. Zmiana stanu wartości niematerialnych (wg grup rodzajowych) za okres 01.01.2017 - 31.12.2017

	koszty zakończonych prac rozwojowych	koncesje, patenty, licencje, know-how i podobne wartości, w tym: oprogramowanie komputerowe		inne wartości niematerialne	zaliczki na wartości niematerialne	RAZEM
a) wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	23	305 934	287 859	4	0	305 961
b) zwiększenia (z tytułu)	0	32 246	26 842	0	2	32 248
- zakup	0	318	318	0	2	320
- inwestycje nieopłacone	0	7 445	2 997	0	0	7 445
- nakłady na wartości niematerialne	0	24 483	23 527	0	0	24 483
c) zmniejszenia (z tytułu)	0	45	45	0	2	47
- likwidacja	0	9	9	0	0	9
- inne	0	36	36	0	2	38
d) wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	23	338 135	314 656	4	0	338 162
e) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	23	239 631	232 877	4	0	239 658
f) amortyzacja za okres (z tytułu)	0	14 760	10 034	0	0	14 760
- odpis bieżący (RZiS)	0	14 875	10 149	0	0	14 875
- likwidacja	0	(115)	(115)	0	0	(115)
g) skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	23	254 391	242 911	4	0	254 418
h) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	3 988	3 988	0	0	3 988
i) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	3 988	3 988	0	0	3 988
j) wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	0	79 756	67 757	0	0	79 756

27) AKTYWA Z TYTUŁU ODROZONEGO PODATKU DOCHODOWEGO

27a. Aktywa i rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

	31.12.2018		31.12.2017		Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto
	Aktywo z tytułu odroczonego podatku	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	Rezerwa na odroczone podatki dochodowy	
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	83 590	(5 794)	77 796	73 799	68 826
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	79 101	(98 757)	(19 656)	7 182	(22 201)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	10 395	(19 103)	(8 708)	16 766	(11 771)
Odsetki do zapłacenia/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	21 601	(36 888)	(15 287)	26 513	(6 601)
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	3	(47 713)	(47 710)	7	(28 464)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	89 058	(1 190)	87 868	82 892	81 378
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	238 209	0	238 209	163 093	163 093
Świadczenia pracownicze	16 137	0	16 137	15 420	15 420
Rezerwy na koszty	25 199	0	25 199	19 214	19 214
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	13 517	(30 803)	(17 286)	21 463	8 162
Straty podatkowe do odliczenia w przyszłości	1 320	0	1 320	387	387
Pozostałe	2 291	(4 458)	(2 167)	(14)	(890)
Aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto	580 421	(244 706)	335 715	(140 169)	286 553
- w tym długoterminowe aktywo z tytułu odroczonego podatku, netto			124 255		125 698

27b. Zmiany z tytułu różnic przejściowych

	31.12.2017	Wpływ wdrożenia MSSF9 i inne korekty za lata ubiegłe	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitały	31.12.2018
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	68 826	0	8 970	0	77 796
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	(22 201)	0	2 545	0	(19 656)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	(11 771)	0	3 063	0	(8 708)
Odsetki do zapłacenia/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	(6 601)	0	(8 686)	0	(15 287)
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	(28 464)	0	(19 246)	0	(47 710)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy proc.	81 378	0	6 490	0	87 868
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	163 093	0	75 116	0	238 209
Świadczenia pracownicze	15 420	0	717	0	16 137
Rezerwy na przyszłe koszty	19 214	0	5 985	0	25 199
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	8 162	(3 442)	0	(22 006)	(17 286)
Straty podatkowe do odliczenia w przyszłości	387	0	933	0	1 320
Pozostałe	(890)	48 606	(49 883)		(2 167)
Razem	286 553	45 164	26 004	(22 006)	335 715

27c. Zmiany z tytułu różnic przejściowych

	31.12.2016	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitały	31.12.2017
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	67 304	1 522	0	68 826
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	(11 300)	(10 901)	0	(22 201)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	(13 196)	1 425	0	(11 771)
Odsetki do zapłacenja/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	(17 899)	11 298	0	(6 601)
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	(24 438)	(4 026)	0	(28 464)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy proc.	80 945	433	0	81 378
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	119 270	43 823	0	163 093
Świadczenia pracownicze	13 782	1 638	0	15 420
Rezerwy na przyszłe koszty	13 078	6 136	0	19 214
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	43 385	0	(35 224)	8 162
Straty podatkowe do odliczenia w przyszłości	121	266	0	387
Pozostałe	2 714	(3 604)	0	(890)
Razem	273 767	48 010	(35 224)	286 553

27d. Zmiany podatku odroczonego

	1.01.2018 - 31.12.2018	1.01.2017 - 31.12.2017
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	8 970	1 522
Wycena bilansowa instrumentów finansowych	2 545	(10 901)
Niezrealizowane należności/ zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych	3 063	1 425
Odsetki do zapłacenja/otrzymania od lokat i papierów wartościowych	(8 686)	11 298
Odsetki i dyskonto od kredytów i wierzytelności	(19 246)	(4 026)
Przychody i koszty rozliczane wg efektywnej stopy procentowej	6 490	433
Rezerwy na kredyty stanowiące różnice przejściowe	75 116	43 823
Świadczenia pracownicze	717	1 638
Rezerwy na przyszłe koszty	5 985	6 136
Straty podatkowe do odliczenia w przyszłości	933	266
Pozostałe	(49 883)	(3 604)
Zmiany z tytułu podatku odroczonego odniesione na wynik	26 004	48 010
Wycena aktywów inwestycyjnych, zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych oraz zyski/straty aktuarialne odniesione na kapitał z aktualizacji wyceny	(22 006)	(35 224)

27e. Kwota ujemnych różnic przejściowych, w związku z którymi nie ujęto w bilansie składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Rok wygaśnięcia różnic przejściowych	31.12.2018	31.12.2017
Bezterminowo	12 125	12 125
Razem	12 125	12 125

Wartość ujemnych różnic przejściowych prezentowana w powyższej tabeli została przeliczona obowiązującą stopą podatkową.

Bazując na zapisach MSR 12 Grupa dokonała kompensaty aktywa z tytułu podatku odroczonego z rezerwami z tytułu podatku odroczonego.

	31.12.2018	31.12.2017
Aktywa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	335 715	286 553
Rezerwa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-	-
Razem	335 715	286 553

28) INNE AKTYWA

	31.12.2018	31.12.2017
Koszty do rozliczenia w czasie	43 734	36 436
Dochody do otrzymania	40 043	43 080
Rozliczenia międzybankowe	3 355	416
Rozliczenia z tytułu transakcji na instrumentach finansowych	94 272	0
Należności od dłużników różnych	121 135	33 820
Rozrachunki publiczno-prawne	42 618	52 412
Rozrachunki z tytułu działalności Millennium Dom Maklerski S.A.	11 675	17 277
Pozostałe	134 474	163 162
Razem pozostałe aktywa, brutto	491 306	346 603
Odpisy aktualizujące	(8 126)	(7 944)
Razem pozostałe aktywa, netto	483 180	338 659
- w tym pozostałe aktywa finansowe *	262 354	86 649
- w tym pozostałe aktywa długoterminowe	3 374	6 791

* - w pozostałych aktywach finansowych ujęto całość pozostałych aktywów netto z wyłączeniem Kosztów do rozliczenia w czasie, Rozrachunków publiczno-prawnych oraz pozycji Pozostałe

29) AKTYWA TRWAŁE DO ZBYCIA

29a. Aktywa trwałe do zbycia za okres 01.01.2018 - 31.12.2018

	grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne i maszyny	środki transportu	inne środki trwałe	RAZEM
a) wartość na początek okresu	70	66	27	6	19 524	19 693
b) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	(64)	(39)	(27)	(6)	0	(136)
c) wartość aktywów trwałych do zbycia netto na początek okresu	6	27	0	0	19 524	19 557
d) zmiany wartości w okresie, w tym:	0	0	0	0	6 117	6 117
- sprzedaż aktywów trwałych do zbycia	0	0	0	0	0	0
e) wartość na koniec okresu	70	66	27	6	25 641	25 810
f) zmiana odpisów z tytułu utraty wartości w okresie, w tym:	0	0	0	0	0	0
- sprzedaż aktywów trwałych do zbycia	0	0	0	0	0	0
g) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(64)	(39)	(27)	(6)	0	(136)
h) wartość aktywów trwałych do zbycia netto na koniec okresu	6	27	0	0	25 641	25 674

29b. Aktywa trwałe do zbycia za okres 01.01.2017 - 31.12.2017

	grunty	budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	urządzenia techniczne i maszyny	środki transportu	inne środki trwałe	RAZEM
a) wartość na początek okresu	219	946	33	0	9 875	11 073
b) odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	(64)	(39)	(33)	0	0	(136)
c) wartość aktywów trwałych do zbycia netto na początek okresu	155	907	0	0	9 875	10 937
d) zmiany wartości w okresie, w tym:	(149)	(880)	(6)	6	9 649	8 620
- sprzedaż aktywów trwałych do zbycia	(149)	(880)	0	0	(28 181)	(29 210)
e) wartość na koniec okresu	70	66	27	6	19 524	19 693
f) zmiana odpisów z tytułu utraty wartości w okresie, w tym:	0	0	6	(6)	0	0
- sprzedaż aktywów trwałych do zbycia	0	0	0	0	0	0
g) odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(64)	(39)	(27)	(6)	0	(136)
h) wartość aktywów trwałych do zbycia netto na koniec okresu	6	27	0	0	19 524	19 557

30) ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU

	31.12.2018	31.12.2017
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	103 730	182 589
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	4 149	7 522
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	123 754	0
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez Rachunek zysków i strat	231 633	190 111

Podział ujemnej wyceny instrumentów pochodnych na poszczególne typy instrumentów został zaprezentowany w **nocie (18)**.

31) ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW I INNYCH INSTYTUCJI MONETARNYCH**31a. Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych**

	31.12.2018	31.12.2017
W rachunku bieżącym	105 472	97 235
Depozyty terminowe	455 297	1 293 678
Otrzymane kredyty i pożyczki	1 224 267	961 079
Odsetki	3 821	1 139
Razem	1 788 857	2 353 131

31b. Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych wg terminów zapadalności

	31.12.2018	31.12.2017
rachunki bieżące	105 472	97 235
do 1 miesiąca	259 320	1 079 817
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	183 289	160 440
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	40 098	163 879
powyżej 1 roku do 5 lat	1 053 524	850 621
powyżej 5 lat	143 333	0
Odsetki	3 821	1 139
Razem	1 788 857	2 353 131

31c. Zobowiązania wobec banków i innych instytucji monetarnych wg struktury walutowej

	31.12.2018	31.12.2017
W walucie polskiej	672 938	445 026
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	1 115 919	1 908 105
- waluta: USD	26	76
- waluta: EUR	974 017	1 686 845
- waluta: CHF	141 876	221 184
- pozostałe waluty	0	0
Razem	1 788 857	2 353 131

32) ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW

32a. Zobowiązania wobec klientów wg struktury rodzajowej

	31.12.2018	31.12.2017
Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	47 730 280	40 343 597
Rachunki bieżące	32 795 949	25 108 948
Depozyty terminowe	14 834 473	14 993 961
Inne	30 342	176 728
Naliczone odsetki	69 516	63 960
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	15 589 643	14 363 117
Rachunki bieżące	8 242 327	6 710 128
Depozyty terminowe	7 057 271	7 354 951
Inne	275 095	284 150
Naliczone odsetki	14 950	13 888
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	2 923 846	2 566 541
Rachunki bieżące	1 374 012	1 185 444
Depozyty terminowe	1 546 384	1 346 597
Inne	2 153	32 331
Naliczone odsetki	1 297	2 169
Razem	66 243 769	57 273 255

32b. Zobowiązania wobec klientów wg terminów zapadalności

	31.12.2018	31.12.2017
rachunki bieżące	42 277 838	32 835 437
do 1 miesiąca	8 590 309	9 818 714
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	6 403 633	5 823 066
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	7 502 247	7 812 298
powyżej 1 roku do 5 lat	1 367 197	881 012
powyżej 5 lat	16 782	22 711
Odsetki	85 763	80 017
Razem	66 243 769	57 273 255

32c. Zobowiązania wobec klientów wg struktury walutowej

	31.12.2018	31.12.2017
W walucie polskiej	59 238 987	51 289 951
W walutach obcych (po przeliczeniu na zł):	7 004 782	5 983 304
- waluta: USD	1 711 780	1 630 835
- waluta: EUR	4 691 138	3 894 734
- waluta: GBP	309 197	288 385
- waluta: CHF	115 174	119 866
pozostałe waluty	177 493	49 484
Razem	66 243 769	57 273 255

33) TRANSAKCJE Z PRZYRZECZENIEM ODKUPU

Zobowiązania z tytułu sprzedanych dłużnych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu:

	31.12.2018	31.12.2017
a) wobec Banku Centralnego	0	0
b) wobec pozostałych banków	50 322	0
c) wobec klientów	0	0
d) odsetki	2	0
Razem	50 324	0

34) WYEMITOWANE DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE

34a. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	31.12.2018	31.12.2017
Obligacje i bony dłużne	489 050	906 665
Bankowe papiery wartościowe	318 119	247 251
Odsetki	2 510	2 557
Razem	809 679	1 156 473

34b. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych, wg terminów wymagalności

	31.12.2018	31.12.2017
do 1 miesiąca	2 025	3 209
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	55 061	53 537
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	113 469	553 323
powyżej 1 roku do 5 lat	636 614	543 847
powyżej 5 lat	0	0
Odsetki	2 510	2 557
Razem	809 679	1 156 473

34c. Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Stan na początek okresu	1 156 473	1 313 836
Zwiększenia, z tytułu:	309 865	754 779
- emisja bankowych papierów wartościowych	183 339	52 468
- emisja obligacji Banku	141	329 434
- emisja obligacji Millennium Leasing	104 700	343 200
- naliczenie odsetek	21 685	29 677
Zmniejszenia, z tytułu:	(656 659)	(912 142)
- wykup bankowych papierów wartościowych	(112 471)	(84 318)
- wykup obligacji Banku	(329 526)	(529 076)
- wykup obligacji Millennium Leasing	(192 930)	(266 900)
- wypłata odsetek	(21 732)	(31 848)
Stan na koniec okresu	809 679	1 156 473

34d. Dłużne papiery wartościowe wg rodzaju

Bankowe papiery wartościowe i obligacje wyemitowane przez Bank:

Wg stanu na 31.12.2018	Wartość bilansowa	Termin wykupu (maksymalne umowne terminy wymagalności)	Rynek notowań
BPW_2019/01,A	2 212	2019-01-03,31	-
BPW_2019/03,A,B	24 061	2019-03-01,29	-
BPW_2019/04,A	13 089	2019-04-30	-
BPW_2019/05	11 625	2019-05-31	-
BPW_2019/06A	8 967	2019-06-28	-
BPW_2019/07	10 975	2019-07-31	-
BPW_2019/08	6 886	2019-08-30	-
BPW_2019/09	8 157	2019-09-30	-
BPW_2020/02	7 212	2020-02-28	-
BPW_2020/03	8 439	2020-03-31	-
BPW_2020/04	2 360	2020-04-28	-
BPW_2020/05	3 283	2020-05-29	-
BPW_2020/06	2 766	2020-06-30	-
BPW_2020/07	3 098	2020-07-31	-
BPW_2020/08	2 710	2020-08-31	-
BPW_2020/09	3 322	2020-09-29	-
BPW_2020/10	4 564	2020-10-30	-
BPW_2020/11	7 879	2020-11-30	-
BPW_2020/12	3 637	2020-12-31	-
BPW_2020/02A	3 116	2020-02-28	-
BPW_2020/03A	10 390	2020-03-30	-
BPW_2020/04A	15 634	2020-04-30	-
BPW_2021/05	6 490	2021-05-28	-
BPW_2021/06A	11 909	2021-06-28	-
BPW_2020/07A	17 039	2020-07-31	-
BPW_2020/09A,B,C	40 323	2020-09-28	-
BPW_2020/10A,B	30 784	2020-10-31	-
BPW_2020/11A,B	22 282	2020-11-30	-
BPW_2020/12A	25 097	2020-12-31	-
BKMO_210420T	301 219	2020-04-21	Catalyst (ASO BondSpot, ASO GPW)
Razem	619 525		

Wykup bankowych papierów wartościowych (BPW) nastąpi poprzez zapłatę, w terminie wykupu, kwoty rozliczenia, która jest wyliczana w dacie ustalenia kwoty rozliczenia z zastosowaniem formuł wskazanych w warunkach emisji. Kalkulacja kwoty rozliczenia odbywa się w oparciu o wskaźniki rynku finansowego lub towarowego.

Wykup obligacji (BKMO) nastąpi w dniu wykupu poprzez zapłatę wartości nominalnej obligacji. Odsetki od obligacji kuponowych serii T są naliczane od ich wartości nominalnej i płatne w okresach półrocznych w dniach płatności odsetek. Na dzień 31.12.2018 r. ich saldo wyniosło 1 639 tys. PLN.

Obligacje kuponowe to, wg stanu na 31.12.2018 r., 3-letnie obligacje Banku Millennium serii T (o wartości nominalnej 300 milionów złotych). Obligacje te są notowane na platformie Catalyst w alternatywnym systemie obrotu prowadzonym przez BondSpot S.A. (ASO BondSpot) oraz w alternatywnym systemie obrotu prowadzonym przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. (ASO GPW).

Obligacje wyemitowane przez Millennium Leasing:

Wg stanu na 31.12.2018	Wartość bilansowa	Termin wykupu (maksymalne umowne terminy wymagalności)	Rynek notowań
Obligacje M Leasing seria G6	31 139	2019-02-04	-
Obligacje M Leasing seria G7	32 885	2019-05-15	-
Obligacje M Leasing seria G8	21 021	2019-09-18	-
Obligacje M Leasing seria G9	51 566	2020-03-16	-
Obligacje M Leasing seria G10	37 237	2020-07-02	-
Obligacje M Leasing seria G11	16 306	2020-10-01	-
Razem	190 154		

W przypadku obligacji wyemitowanych przez Millennium Leasing odsetki są naliczane od wartości nominalnej obligacji i płatne w okresach kwartalnych. Na dzień 31.12.2018 r. ich saldo wyniosło 684 tys. PLN.

34d. Dłużne papiery wartościowe wg rodzaju

Bankowe papiery wartościowe i obligacje wyemitowane przez Bank:

Wg stanu na 31.12.2017	Wartość bilansowa	Termin wykupu (maksymalne umowne terminy wymagalności)	Rynek notowań
BPW_2018/01	3 210	2018-01-31	-
BPW_2018/02	4 642	2018-02-27	-
BPW_2018/03	5 895	2018-03-30	-
BPW_2018/04	9 102	2018-04-30	-
BPW_2018/06,A	17 479	2018-06-01,29	-
BPW_2018/07	8 150	2018-07-31	-
BPW_2018/08	13 664	2018-08-31	-
BPW_2018/09	13 138	2018-09-28	-
BPW_2018/10	5 258	2018-10-31	-
BPW_2018/11	8 446	2018-11-30	-
BPW_2019/01,A	2 564	2019-01-03,31	-
BPW_2019/03,A,B	34 524	2019-03-01,29	-
BPW_2019/04,A	18 426	2019-04-30	-
BPW_2019/05	11 971	2019-05-31	-
BPW_2019/06A	11 892	2019-06-28	-
BPW_2019/07	11 407	2019-07-31	-
BPW_2019/08	6 962	2019-08-30	-
BPW_2019/09	8 291	2019-09-30	-
BPW_2020/02	7 262	2020-02-28	-
BPW_2020/03	8 952	2020-03-31	-
BPW_2020/04	2 519	2020-04-28	-
BPW_2020/05	4 391	2020-05-29	-
BPW_2020/06	4 135	2020-06-30	-
BPW_2020/07	3 059	2020-07-31	-
BPW_2020/08	2 670	2020-08-31	-
BPW_2020/09	3 355	2020-09-29	-
BPW_2020/10	4 501	2020-10-30	-
BPW_2020/11	7 794	2020-11-30	-
BPW_2020/12	3 592	2020-12-31	-
BKMO_220618N	299 771	2018-06-22	Catalyst (ASO BondSpot, ASO GPW)
BKMO_210420T	301 238	2020-04-21	Catalyst (ASO BondSpot, ASO GPW)
BKMO_030418U	29 859	2018-04-03	-
RAZEM	878 119		

Wykup bankowych papierów wartościowych (BPW) nastąpi poprzez zapłatę, w terminie wykupu, kwoty rozliczenia, która jest wyliczana w dacie ustalenia kwoty rozliczenia z zastosowaniem formuł wskazanych w warunkach emisji. Kalkulacja kwoty rozliczenia odbywa się w oparciu o wskaźniki rynku finansowego lub towarowego.

Wykup obligacji (BKMO) nastąpi w dniu wykupu poprzez zapłatę wartości nominalnej obligacji. Odsetki od obligacji kuponowych dwóch serii są naliczane od ich wartości nominalnej i płatne w okresach półrocznych w dniach płatności odsetek. Na dzień 31.12.2017 r. ich saldo wyniosło 1 903 tys. PLN.

Obligacje kuponowe to, wg stanu na 31.12.2017 r., 3-letnie obligacje Banku Millennium serii N (o wartości nominalnej 300 milionów złotych) oraz 3-letnie obligacje Banku Millennium serii T (o wartości nominalnej 300 milionów złotych). Obligacje te są notowane na platformie Catalyst w alternatywnym systemie obrotu prowadzonym przez BondSpot S.A. (ASO BondSpot) oraz w alternatywnym systemie obrotu prowadzonym przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. (ASO GPW). Obligacje Banku serii U są obligacjami zerokuponowymi.

Obligacje wyemitowane przez Millennium Leasing:

Wg stanu na 31.12.2017	Wartość bilansowa	Termin wykupu (maksymalne umowne terminy wymagalności)	Rynek notowań
Obligacje M Leasing seria G1	30 076	2018-03-14	-
Obligacje M Leasing seria G2	13 033	2018-03-14	-
Obligacje M Leasing seria G3	35 088	2018-05-09	-
Obligacje M Leasing seria G4	20 051	2018-05-09	-
Obligacje M Leasing seria G5	26 064	2018-09-19	-
Obligacje M Leasing seria G6	31 072	2019-02-04	-
Obligacje M Leasing seria G7	34 076	2019-05-15	-
Obligacje M Leasing seria G8	21 047	2019-09-18	-
Obligacje M Leasing seria F21	67 847	2018-06-21	-
RAZEM	278 354		

W przypadku obligacji wyemitowanych przez Millennium Leasing odsetki są naliczane od wartości nominalnej obligacji i płatne w okresach kwartalnych. Na dzień 31.12.2017 r. ich saldo wyniosło 654 tys. PLN.

35) ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE

35a. Zobowiązania podporządkowane

	31.12.2018	31.12.2017
Waluta	PLN	PLN
Wartość obligacji podporządkowanych w walucie	700 000	700 000
Wartość obligacji podporządkowanych w PLN	700 000	700 000
Warunki oprocentowania	4,090%	4,110%
Termin wymagalności	07.12.2027	07.12.2027
Odsetki	1 883	1 971
Stan bilansowy zobowiązań podporządkowanych	701 883	701 971

W dniu 27 listopada 2017 r. Zarząd Banku podjął uchwałę w sprawie wyemitowania przez Bank w dniu 7 grudnia 2017 r. obligacji podporządkowanych serii R o wartości nominalnej nie większej niż 700 mln PLN. Obligacje zostały wyemitowane w ramach aktualnie realizowanego Trzeciego Programu Emisji Obligacji, o łącznej wartości nominalnej nieprzekraczającej 2 mld PLN (lub równowartości tej kwoty w EUR, USD, CHF). W dniu 22 grudnia 2017 r. Komisja Nadzoru Finansowego udzieliła zgody na zakwalifikowanie obligacji podporządkowanych o łącznej wartości nominalnej 700 mln PLN jako instrumentów w Tier II Banku.

35b. Zmiana stanu zobowiązań podporządkowanych

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Stan na początek okresu	701 971	664 004
Zwiększenia, z tytułu:	28 656	713 221
- emisja obligacji podporządkowanych	0	700 000
- naliczenie odsetek	28 656	13 221
- różnice kursowe	0	0
Zmniejszenia, z tytułu:	(28 744)	(675 254)
- spłata obligacji podporządkowanych	0	(629 625)
- spłata odsetek	(28 744)	(11 636)
- różnice kursowe	0	(33 993)
Stan zobowiązań podporządkowanych na koniec okresu	701 883	701 971

W latach 2017 i 2018 Grupa nie odnotowała żadnych opóźnień w płatności rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszyła żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań podporządkowanych.

36) REZERWY

36a. Rezerwy

	31.12.2018	31.12.2017
Udzielone zobowiązania i gwarancje	51 742	21 720
Nierozstrzygnięte sprawy sporne	60 710	46 032
Razem	112 452	67 752

36b. Zmiana stanu rezerw na Udzielone zobowiązania i gwarancje

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Stan na początek okresu	21 720	24 633
Korekty z tytułu wdrożenia MSSF9	23 829	0
Skorygowany stan na początek okresu	45 549	24 633
Utworzenie rezerw	60 827	13 771
Rozwiązanie rezerw	(54 804)	(16 577)
Różnice kursowe	170	(107)
Stan na koniec okresu	51 742	21 720

36c. Zmiana stanu rezerw na Nierozstrzygnięte sprawy sporne

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Stan na początek okresu	46 032	24 782
Utworzenie rezerw	7 541	23 236
Rozwiązanie rezerw	(809)	(1 233)
Wykorzystanie rezerw w ciągu okresu	(4 212)	(753)
Reklasyfikacja	12 158	0
Stan na koniec okresu	60 710	46 032

37) REZERWY Z TYTUŁU ODROZCZONEGO PODATKU DOCHODOWEGO

	31.12.2018	31.12.2017
Rezerwa na odroczony podatek dochodowy	0	0

38) INNE ZOBOWIĄZANIA

38a. Inne zobowiązania

	31.12.2018	31.12.2017
Krótkoterminowe	1 623 229	1 338 254
Koszty do zapłacenia - premie, wynagrodzenia	40 561	41 253
Koszty do zapłacenia - pozostałe	168 885	114 581
Rozliczenia międzybankowe	271 435	546 452
Rozliczenia z tytułu transakcji na instrumentach finansowych	24 890	0
Wierzyciele różni	711 599	268 894
Zobowiązania wobec budżetu	17 224	14 465
Przychody przyszłych okresów	270 016	246 762
Rezerwy na niewykorzystane urlopy	13 218	12 222
Rezerwy na odprawy emerytalne	2 943	2 542
Rozrachunki z tytułu działalności Millennium Dom Maklerski S.A.	15 104	22 810
Pozostałe	87 354	68 273
Długoterminowe	113 582	84 028
Rezerwy na odprawy emerytalne	23 744	20 916
Koszty do zapłacenia	7 316	6 846
Zobowiązanie do zapłaty - BFG*	55 961	29 790
Pozostałe	26 561	26 476
Razem	1 736 811	1 422 282
- w tym pozostałe zobowiązania finansowe**	1 279 695	1 036 516

* - Bank korzysta z możliwości wnoszenia części składek do BFG w formie zobowiązania do zapłaty co polega na rozpoznaniu zobowiązania do zapłaty przy jednoczesnym utrzymywaniu aktywów obciążonych w formie dłużnych papierów wartościowych przechowywanych na odrębnym, utworzonym w tym celu rachunku

** - do pozostałych zobowiązań finansowych zalicza się całość Innych zobowiązań z wyłączeniem Przychodów przyszłych okresów, Zobowiązań wobec budżetu, Zobowiązania do zapłaty składki dla BFG oraz pozycji Pozostałe.

38b. Zmiana stanu rezerw na niewykorzystane urlopy

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Stan na początek okresu	12 222	10 175
Przejęcie SKOK Piast	405	0
Utworzenie/Odwrócenie rezerw	999	2 362
Wykorzystanie rezerw	(408)	(315)
Stan na koniec okresu	13 218	12 222

38c. Zmiana stanu rezerw na odprawy emerytalne

	01.01.2018 - 31.12.2018	01.01.2017 - 31.12.2017
Stan na początek okresu	23 458	19 019
Przejęcie SKOK Piast	83	0
Utworzenie / Odwrócenie rezerw	3 915	3 208
Wykorzystanie rezerw	(852)	(833)
(Zyski) / straty aktuarialne	83	2 064
Stan na koniec okresu	26 687	23 458

39) KAPITAŁ WŁASNY

39a. Kapitał zakładowy

Kapitał podstawowy Banku Millennium S.A. wynosi 1 213 116 777 zł i dzieli się na 1 213 116 777 akcji o wartości nominalnej 1 zł każda, co prezentuje poniższa tabela.

KAPITAŁ ZAKŁADOWY

Wartość nominalna jednej akcji = 1 zł.

Seria / emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj Uprzywilejowania	Liczba akcji	Wartość serii/emisji (w zł)	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy
A	imiennie założycielskie	x2 co do głosu	106 850	106 850	gotówka	30.06.1989	30.06.1989
B1	imiennie zwykłe		150 000	150 000	gotówka	13.06.1990	01.01.1990
B2	imiennie zwykłe		150 000	150 000	gotówka	13.12.1990	01.01.1990
C	na okaziciela zwykłe		4 693 150	4 693 150	gotówka	17.05.1991	01.01.1991
D1	na okaziciela zwykłe		1 700 002	1 700 002	gotówka	31.12.1991	01.01.1992
D2	na okaziciela zwykłe		2 611 366	2 611 366	gotówka	31.01.1992	01.01.1992
D3	na okaziciela zwykłe		1 001 500	1 001 500	gotówka	10.03.1992	01.01.1992
E	na okaziciela zwykłe		6 000 000	6 000 000	gotówka	28.05.1993	01.01.1992
F	na okaziciela zwykłe		9 372 721	9 372 721	gotówka	10.12.1993	01.01.1993
G	na okaziciela zwykłe		8 000 000	8 000 000	gotówka	30.05.1994	01.10.1993
H	na okaziciela zwykłe		7 082 129	7 082 129	gotówka	24.10.1994	01.10.1994
Podwyższenie wart. nominalnej akcji z 1 do 4 PLN				122 603 154	kapitał zapasowy	24.11.1994	
Split akcji w stosunku 1:4			122 603 154			05.12.1994	
I	na okaziciela zwykłe		65 000 000	65 000 000	gotówka	12.08.1997	01.10.1996
J	na okaziciela zwykłe		196 120 000	196 120 000	kapitały Banku Gdańskiego S.A.	12.09.1997	01.10.1996
K	na okaziciela zwykłe		424 590 872	424 590 872	gotówka	31.12.2001	01.01.2001
L	na okaziciela zwykłe		363 935 033	363 935 033	gotówka	26.02.2010	01.01.2009
Liczba akcji razem			1 213 116 777				
Kapitał akcyjny razem				1 213 116 777			

W okresie sprawozdawczym nie były dokonywane konwersje akcji z imiennych na okaziciela. Liczba akcji imiennych wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 108 040, z czego 61 800 akcji to akcje założycielskie, uprzywilejowane w ten sposób, że jedna akcja daje prawo do dwóch głosów na Walnym Zgromadzeniu.

Z uwagi na fakt, że Bank jest spółką publiczną, której akcje znajdują się w obrocie na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie, Bank nie posiada szczegółowych informacji na temat struktury akcjonariatu aktualnej na 31 grudnia 2018 roku. Informacja na temat akcjonariusza - Banco Comercial Portugues S.A., zawarta w poniższej tabeli, podana została na podstawie danych zebranych w związku z rejestracją akcjonariuszy uprawnionych do wzięcia udziału w Walnym Zgromadzeniu Banku zwołanym na dzień 26 marca 2018 roku. Natomiast dane dotyczące stanu posiadania akcji Banku przez Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny, Otwarty Fundusz Emerytalny PZU „Złota Jesień” i Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny Aviva Santander i ich udział w kapitale zakładowym Banku, został obliczony na podstawie Rocznej struktury aktywów ww. Funduszy według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku (ogłoszonej na stronach internetowych odpowiednio: www.nn.pl, www.pzu.pl i www.aviva.pl). Dla dokonania wymienionych kalkulacji założono średni kurs ważony wolumenem (VWAP) akcji Banku w tym dniu w wysokości 8,8258 PLN.

Najwięksi akcjonariusze jednostki dominującej Grupy - Banku (powyżej 5% udział w głosach WZA):

Akcjonariusze według stanu na 31.12.2018	Ilość akcji	% udział w kapitale zakładowym	Ilość głosów	% udział w głosach na WZA
Banco Comercial Portugues S.A.	607 771 505	50,10	607 771 505	50,10
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny	105 018 325	8,66	105 018 325	8,66
Otwarty Fundusz Emerytalny PZU „Złota Jesień”	76 301 553	6,29	76 301 553	6,29
Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny Aviva Santander	68 043 397	5,61	68 043 397	5,61

Akcjonariusze według stanu na 31.12.2017	Ilość akcji	% udział w kapitale zakładowym	Ilość głosów	% udział w głosach na WZA
Banco Comercial Portugues S.A.	607 771 505	50,10	607 771 505	50,10
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny	109 020 881	8,99	109 020 881	8,99
Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny Aviva BZ WBK	66 018 868	5,44	66 018 868	5,44

39b. Skumulowane inne całkowite dochody

Skumulowane inne całkowite dochody powstają w rezultacie rozpoznania:

- efektu wyceny aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody (w 2017 r. aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży) w kwocie netto, to jest po uwzględnieniu podatku odroczonego. Wyświetlanie niniejszych wartości, dla instrumentów dłużnych, z kapitału z aktualizacji wyceny następuje w momencie wyłączenia z ksiąg rachunkowych całości lub części wycenianych aktywów lub w momencie rozpoznania utraty wartości (efekt wyceny jest wtedy odnoszony do rachunku zysków i strat). Efekt wyceny instrumentów kapitałowych nie podlega przeksięgowaniu do rachunku zysków i strat.
- efektu wyceny (według wartości godziwej) instrumentów pochodnych stanowiących zabezpieczenie przepływów środków pieniężnych w kwocie netto, to jest po uwzględnieniu podatku odroczonego. W kapitale z aktualizacji wyceny, ujmowana jest część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym przepływy pieniężne, która stanowi efektywne zabezpieczenie natomiast nieefektywna część zysków lub strat związanych z tym instrumentem zabezpieczającym ujmowana jest w rachunku zysków i strat,
- zysków / (strat) aktuarialnych w kwocie netto, to jest po uwzględnieniu podatku odroczonego. W kapitale z aktualizacji wyceny, ujmowane są zyski lub straty powstałe z wyceny zobowiązań wynikających z utworzonej rezerwy na odprawy emerytalne. Wycena jest sporządzona przy zastosowaniu metody prognozowanego kosztu jednostkowego, a parametrami, które mają istotny wpływ na wysokość wartości bieżącej tych zobowiązań są: stopa mobilności (rotacja) pracowników, stopa dyskontowa, stopa wzrostu płac. Niniejsze wartości nie podlegają przeksięgowaniu do rachunku zysków i strat.

Kapitał z aktualizacji wyceny

	31.12.2018	31.12.2017
Efekt wyceny (brutto)	90 978	(42 957)
Podatek odroczony	(17 286)	8 162
Efekt wyceny netto	73 692	(34 795)

Źródła zmian kapitału z aktualizacji wyceny przedstawiają się następująco (dane w tys. zł):

Kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody 1.01.2018 - 31.12.2018

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	69 982	(13 296)	56 686
Korekty z tytułu wdrożenia MSSF9	18 114	(3 442)	14 672
Skorygowany stan na początek okresu	88 096	(16 738)	71 358
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu w efekcie sprzedaży	(18 896)	3 590	(15 306)
Zmiana w związku z zapadalnością papierów wartościowych	(5 188)	986	(4 202)
Zyski/straty z rewaluacji papierów dłużnych wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody odniesione na kapitał własny	95 088	(18 067)	77 021
Zyski/straty z rewaluacji akcji wycenianych według wartości godziwej przez inne całkowite dochody odniesione na kapitał własny	3 022	(574)	2 448
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	162 122	(30 803)	131 319

Kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży 1.01.2017 - 31.12.2017

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(47 298)	8 985	(38 313)
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu w efekcie sprzedaży	(22 845)	4 342	(18 503)
Zmiana w związku z zapadalnością papierów wartościowych	(1 584)	302	(1 282)
Zyski/straty z rewaluacji aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesione na kapitał własny	141 709	(26 925)	114 784
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	69 982	(13 296)	56 685

Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych zabezpieczających przepływy pieniężne 1.01.2018 - 31.12.2018

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(110 448)	20 985	(89 463)
Zyski lub straty z tytułu wyceny instrumentów finansowych odnoszone na kapitał własny	21 957	(4 172)	17 785
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu	19 920	(3 785)	16 135
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(68 571)	13 028	(55 543)

Kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych zabezpieczających przepływy pieniężne 1.01.2017 - 31.12.2017

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(180 624)	34 319	(146 305)
Zyski lub straty z tytułu wyceny instrumentów finansowych odnoszone na kapitał własny	50 528	(9 601)	40 927
Przeniesienie do rachunku zysków i strat okresu	19 648	(3 733)	15 915
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(110 448)	20 985	(89 463)

Kapitał z aktualizacji wyceny - zyski lub (straty) aktuarialne 1.01.2018 - 31.12.2018

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(2 490)	473	(2 017)
Zmiana zobowiązań wynikających z rezerwy na odprawy emerytalne	(83)	16	(67)
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(2 573)	489	(2 084)

Kapitał z aktualizacji wyceny - zyski lub (straty) aktuarialne 1.01.2017 - 31.12.2017

	Wartość brutto	Podatek odroczony	Razem
Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	(425)	81	(344)
Zmiana zobowiązań wynikających z rezerwy na odprawy emerytalne	(2 065)	392	(1 673)
Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	(2 490)	473	(2 017)

39c. Zyski zatrzymane

	kapitał zapasowy	kapitał rezerwowy	fundusz ogólnego ryzyka bankowego	niepodzielony wynik	RAZEM
Zyski zatrzymane na początek okresu 01.01.2018	472 698	3 881 862	228 902	863 313	5 446 775
Korekty bilansu otwarcia w związku z implementacją MSSF 9				(257 351)	(257 351)
Zyski zatrzymane na początek okresu po korekcie	472 698	3 881 862	228 902	605 962	5 189 424
podział zysku, w tym:					
- przeniesienie na kapitał rezerwowy		695 290		(695 290)	0
wynik netto bieżącego okresu				760 651	760 651
Zyski zatrzymane na koniec bieżącego okresu 31.12.2018	472 698	4 577 152	228 902	671 323	5 950 075

	kapitał zapasowy	kapitał rezerwowy	fundusz ogólnego ryzyka bankowego	niepodzielony wynik	RAZEM
Zyski zatrzymane na początek okresu 01.01.2017	472 698	3 212 178	228 902	851 770	4 765 548
podział zysku, w tym:					
- przeniesienie na kapitał rezerwowy		669 684		(669 684)	0
wynik netto bieżącego okresu				681 227	681 227
Zyski zatrzymane na koniec bieżącego okresu 31.12.2017	472 698	3 881 862	228 902	863 313	5 446 775

40) ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WEDŁUG UMOWNYCH TERMINÓW WYMAGALNOŚCI

31.12.2018	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	RAZEM
Zobowiązania wobec banków	365 592	187 204	48 149	1 089 041	143 893	1 833 879
Zobowiązania wobec klientów	50 891 515	6 447 314	7 573 618	1 390 705	16 782	66 319 934
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	50 328	0	0	0	0	50 328
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	2 211	55 472	123 646	643 130	0	824 459
Zobowiązania podporządkowane	0	0	28 787	114 520	814 520	957 827
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych przeznaczonych do obrotu wg wartości nominalnej	3 048 803	1 702 979	3 523 023	1 690 909	128 452	10 094 166
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających wg wartości nominalnej	1 082 316	612 075	9 869 905	3 185 710	477 075	15 227 081
Zobowiązania warunkowe udzielone - finansowe	8 423 814	0	0	0	0	8 423 814
Zobowiązania warunkowe udzielone - gwarancyjne	1 431 850	0	0	0	0	1 431 850
RAZEM	65 296 429	9 005 044	21 167 128	8 114 015	1 580 722	105 163 338

31.12.2017	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	RAZEM
Zobowiązania wobec banków	1 177 051	160 440	164 828	872 576	0	2 374 895
Zobowiązania wobec klientów	42 542 832	5 900 125	7 946 777	898 239	22 711	57 310 684
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	3 203	53 816	561 173	567 085	0	1 185 277
Zobowiązania podporządkowane	0	0	28 770	115 080	843 850	987 700
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych przeznaczonych do obrotu wg wartości nominalnej	2 302 778	2 078 261	3 584 551	3 006 957	292 556	11 265 103
Zobowiązania z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających wg wartości nominalnej	526 048	1 901 108	2 562 568	10 081 193	445 900	15 516 817
Zobowiązania warunkowe udzielone - finansowe	7 899 290	0	0	0	0	7 899 290
Zobowiązania warunkowe udzielone - gwarancyjne	1 222 236	0	0	0	0	1 222 236
RAZEM	55 673 438	10 093 750	14 848 667	15 541 130	1 605 017	97 762 002

14. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE

1) DYWIDENDA ZA ROK 2018

Bank Millennium ma politykę dywidendy, obejmującą wypłatę 35% do 50% zysku netto, zakładając, że zalecenia Komisji Nadzoru Finansowego (KNF), dotyczące wypłaty dywidendy, zostaną zrealizowane.

Wysokie współczynniki kapitałowe na koniec roku 2018 pozwalałyby na wypłatę 75%, gdyby nie dodatkowe kryteria K1 i K2 dla banków, mających portfele walutowych kredytów hipotecznych, które KNF utrzymała, ogłaszając w styczniu 2019 r. zalecenie w zakresie polityki banków odnośnie do dywidendy. Kryterium K1 bazuje na udziale walutowych kredytów hipotecznych w całym portfelu, a kryterium K2 opiera się na udziale roczników 2007-2008 w łącznym portfelu walutowych kredytów hipotecznych.

W związku z powyższym oraz zważywszy na planowane przejęcie Euro Bank S.A., Bank zamierza zatrzymać całość zysku netto za rok 2018 w kapitałach własnych, w celu wzmocnienia współczynników kapitałowych. Stosowną propozycję zatrzymania całego zysku netto wypracowanego w roku 2018 r. Zarząd Banku przedstawi Walnemu Zgromadzeniu Akcjonariuszy.

2) DANE O AKTYWACH, KTÓRE STANOWIĄ ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ

Na dzień 31.12.2018 r. następujące aktywa Banku stanowiły zabezpieczenie zobowiązań (w tys. PLN):

Lp.	Rodzaj aktywa	Portfel	Zabezpieczane zobowiązanie	Wartość nominalna aktywa	Wartość bilansowa aktywa
1.	Obligacje skarbowe WZ0121	utrzymywanie i sprzedaż	kredyt lombardowy udzielany Bankowi przez NBP	130 000	131 630
2.	Obligacje skarbowe WZ0120	utrzymywanie i sprzedaż	wstępny depozyt zabezpieczający transakcje na kontraktach terminowych na obligacje	500	507
3.	Obligacje skarbowe WZ0120	utrzymywanie i sprzedaż	zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych w ramach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	311 000	315 273
4.	Bony pieniężne NBP_040119	utrzymywanie i sprzedaż	BFG - fundusz gwarancyjny - zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty	35 600	35 600
5.	Bony pieniężne NBP_040119	utrzymywanie i sprzedaż	BFG - fundusz przymusowej restrukturyzacji - zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty	27 100	27 100
6.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Terminowych	100	100
7.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Zabezpieczający OTC - KDPW_CCP	2 583	2 583
8.	Depozyty złożone	lokaty w bankach	rozliczenie z tytułu zawartych transakcji	264 108	264 108
RAZEM				770 991	776 901

Dodatkowo według stanu na 31 grudnia 2018 Grupa posiadała zawarte krótkoterminowe (rozliczane przeważnie w ciągu 7 dni) transakcje sprzedaży skarbowych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu, których przedmiotem były papiery wartościowe o wartości 50 290 tys. zł (odpowiadające im zobowiązania zaprezentowano w **Rozdziale 13.**, **nota 33**).

Na dzień 31.12.2017 r. następujące aktywa Banku stanowiły zabezpieczenie zobowiązań (w tys. PLN):

Lp.	Rodzaj aktywa	Portfel	Zabezpieczane zobowiązanie	Wartość nominalna aktywa	Wartość bilansowa aktywa
1.	Obligacje skarbowe WZ0119	dostępne do sprzedaży	kredyt lombardowy udzielany Bankowi przez NBP	130 000	131 537
2.	Obligacje skarbowe WZ0120	dostępne do sprzedaży	wstępny depozyt zabezpieczający transakcje na kontraktach terminowych na obligacje	500	506
3.	Obligacje skarbowe WZ0119	dostępne do sprzedaży	umowa pożyczki	120 000	121 418
4.	Obligacje skarbowe WZ0120	dostępne do sprzedaży	umowa pożyczki	503 000	509 298
5.	Obligacje skarbowe WZ0119	dostępne do sprzedaży	zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych w ramach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	325 000	328 842
6.	Bony pieniężne NBP_050118	dostępne do sprzedaży	zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty składki BFG - fundusz gwarancyjny	18 000	17 998
7.	Bony pieniężne NBP_050118	dostępne do sprzedaży	zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty składki BFG - fundusz przemysłowej restrukturyzacji	15 500	15 498
8.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Terminowych	100	100
9.	Środki pieniężne	należności	wpłata na Fundusz Zabezpieczający OTC - KDPW_CCP	3 377	3 377
10.	Depozyty złożone	lokaty w bankach	rozliczenie z tytułu zawartych transakcji	115 173	115 173
RAZEM				1 230 650	1 243 747

3) PAPIERY WARTOŚCIOWE STANOWIĄCE PRZEDMIOT TRANSAKЦИИ Z PRZYRZECZENIEM ODKUPU

Na dzień 31.12.2018 r. następujące papiery wartościowe (prezentowane w bilansie Grupy) stanowiły przedmiot transakcji z przyrzeczeniem odkupu (SBB), w tys. zł:

Rodzaj papieru wartościowego	Wartość nominalna	Wartość bilansowa
Obligacje skarbowe	49 667	50 290
RAZEM	49 667	50 290

W następstwie zawarcia transakcji z przyrzeczeniem odkupu, których przedmiotem są papiery wartościowe prezentowane w powyższej tabeli, Grupa jest narażona na ryzyka analogiczne jak w przypadku posiadania papierów wartościowych o tej samej charakterystyce we własnym portfelu.

Na dzień 31.12.2017 r. Grupa nie posiadała zawartych transakcji z przyrzeczeniem odkupu.

4) KOMPENSOWANIE NALEŻNOŚCI I ZOBOWIĄZAŃ NA BAZIE UMÓW RAMOWYCH

Większość portfela instrumentów pochodnych Grupy powstaje w wyniku zawierania przez Bank umów ramowych ISDA (z ang. International Swaps and Derivatives Agreements; Międzynarodowa umowa w sprawie transakcji swapowych i instrumentów pochodnych). Zapisy tego rodzaju umów określają kompleksowe postępowanie w następstwie wystąpienia przypadku naruszenia (głównie trudności w regulowaniu zobowiązań przez kontrahenta) i umożliwiają ich rozwiązanie oraz rozliczenie się z kontrahentem na bazie skompensowanej kwoty wzajemnych należności i zobowiązań. Do chwili obecnej Bank nie korzystał z takiej możliwości, jednakże w ramach wypełnienia obowiązku informacyjnego wynikającego z art. 7 w poniższej tabeli zaprezentowano odpowiednio kwoty wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych (zarówno zaklasyfikowanych do portfela przeznaczone do obrotu jak i dedykowanych do rachunkowości zabezpieczeń) oraz zabezpieczeń pieniężnych objętych umowami ramowymi ISDA wraz z maksymalną hipotetyczną kwotą wynikającą z rozliczenia na bazie kompensaty.

w tys. zł	Kwoty do otrzymania	Kwoty do zaplacenja
Wycena instrumentów pochodnych	191 163	423 704
Wartość przyjętych / udzielonych depozytów zabezpieczających	(68 883)	(263 712)
Aktywa i Zobowiązania finansowe objęte porozumieniem ramowym umożliwiającym kompensowanie	122 280	159 992
Maksymalna, hipotetyczna kwota kompensaty	(118 605)	(118 605)
Aktywa i Zobowiązania finansowe objęte porozumieniem ramowym umożliwiającym kompensowanie po uwzględnieniu hipotetycznej kwoty kompensacji	3 675	41 387

5) DODATKOWE OBJAŚNIENIA DO RACHUNKU PRZEPLYWÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH

Na potrzeby sprawozdania z przepływów środków pieniężnych jako środki pieniężne i ich ekwiwalenty Grupa sklasyfikowała następujące aktywa finansowe:

w tys. zł	31.12.2018	31.12.2017
Gotówka w kasie i środki na rachunkach w Banku Centralnym	2 450 176	2 080 151
Należności z tytułu lokat międzybankowych (*)	462 324	120 350
Dłużne papiery wyemitowane przez Skarb Państwa (*)	1 608 188	6 207 751
w tym: FVTOCI (dostępne do sprzedaży na 31.12.2017)	1 599 800	6 206 913
w tym: przeznaczone do obrotu	8 388	838
Razem	4 520 688	8 408 252

(*) aktywa finansowe z terminem zapadalności poniżej 3 miesięcy

Na potrzeby sprawozdania z przepływów środków pieniężnych przyjęto następującą klasyfikację rodzajów działalności:

1. działalność operacyjna - obejmuje podstawowy zakres działalności związany ze świadczeniem usług przez jednostki Grupy, obejmujący działania mające na celu wygospodarowanie zysku, a nie będące działalnością inwestycyjną lub finansową,
2. działalność inwestycyjna obejmuje czynności związane z nabywaniem i zbywaniem składników majątku trwałego w szczególności aktywów finansowych nie sklasyfikowanych do kategorii przeznaczone do obrotu, akcji i udziałów w jednostkach podporządkowanych oraz rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych,
3. działalność finansowa obejmuje działania związane z pozyskiwaniem środków w formie kapitałów bądź zobowiązań jak również obsługę źródeł finansowania.

6) INFORMACJE O PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI POWIERNICZEJ

Na dzień 31.12.2018 r. Departament Powierniczy prowadził 12 522 rachunków, na których zdeponowane były aktywa o łącznej wartości 37,5 mld PLN. Przychody netto na działalności powierniczej za rok 2018 wyniosły 8,6 mln PLN. Ponadto Departament Powierniczy pełnił funkcję Banku Depozytariusza dla 23 funduszy inwestycyjnych z czego 13 z grupy Millennium TFI S.A.

7) LEASING OPERACYJNY

Grupa posiada umowy najmu powierzchni biurowej, które w myśl zapisów MSR 17 ujmowane są jako leasing operacyjny. Standardowe umowy najmu lokali użytkowych zawierane są przez podmioty Grupy na czas określony wynoszący maksymalnie 5 lat i mogą zawierać klauzulę określającą prawo najemcy do przedłużenia okresu najmu na kolejny okres do 5 lat na mocy złożonego oświadczenia. Bank (jednostka dominująca Grupy) posiada również umowy najmu zawierane w przeszłości na czas nieokreślony, mogą one być wypowiedziane z zachowaniem okresu wypowiedzenia, który wynosi najczęściej od 3 do 6 miesięcy.

Wartość przyszłych, nieodwołalnych zobowiązań z tytułu leasingu operacyjnego wg stanu na dzień, w tys. zł:	31.12.2018	31.12.2017
- do 1 roku	112 744	130 650
- od 1 roku do 5 lat	205 451	243 236
- powyżej 5 lat	100 343	132 958
Razem	418 538	506 844

8) PŁATNOŚCI NA BAZIE AKCJI

W 2012 roku Bank wdrożył Politykę Zmiennych Składników Wynagrodzeń dla Osób Zajmujących Stanowiska Kierownicze w Grupie Banku Millennium S.A. zgodnie z wymogami opisanymi w Uchwale Komisji Nadzoru Finansowego nr 258/2011.

Zgodnie z ww. Polityką, pracownicy Banku i Grupy nią objęci, mający istotny wpływ na profil ryzyka Grupy, będą otrzymywali zmienne wynagrodzenia na podstawie osiągniętych wyników indywidualnych oraz na poziomie jednostki / pionu oraz całego Banku i Grupy. Część zmiennych wynagrodzeń pracowników Banku oraz Grupy, wypłacana będzie w formie akcji fantomowych Banku. Płatności te spełniają definicję rozliczanych w gotówce płatności w formie akcji własnych.

Zmienne wynagrodzenia	2018	2017	2016	2015
Akcje Fantomowe, za rok:				
Rodzaj transakcji w świetle MSSF 2	Transakcje płatności w formie akcji rozliczane w środkach pieniężnych			
Data rozpoczęcia okresu oceny	1 stycznia 2018	1 stycznia 2017	1 stycznia 2016	1 stycznia 2015
Data ogłoszenia programu	30 lipca 2012			
Data uruchomienia programu zgodnie z definicją MSSF 2	Data Komitetu Personalnego następującego po zakończeniu roku finansowego			
Liczba instrumentów przyznanych	Ustalana w dacie przyznania programu zgodnie z definicją MSSF 2			
Data zapadalności	3 lata od daty przyznania programu			
Data nabycia uprawnień	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	31 grudnia 2015
Warunki nabycia uprawnień	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Grupie w roku 2018, wyników jednostek Grupy oraz indywidualnych wyników pracy.	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Grupie w roku 2017, wyników jednostek Grupy oraz indywidualnych wyników pracy.	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Grupie w roku 2016, wyników jednostek Grupy oraz indywidualnych wyników pracy.	Spełnienie warunków dotyczących zatrudnienia w Grupie w roku 2015, wyników jednostek Grupy oraz indywidualnych wyników pracy.
Rozliczenie programu	W dniu rozliczenia uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca iloczyn posiadanych przez uczestnika akcji fantomowych oraz średniej arytmetycznej ceny akcji Banku na GPW na zamknięcie 10 kolejnych sesji poprzedzających dzień rozliczenia, przy czym ustalana tak wartość nie może być większa ani też mniejsza niż o 20% w stosunku do pierwotnej wartości odroczonej puli akcji. Akcje fantomowe są rozliczane w 3 równych rocznych ratach począwszy od daty Komitetu Personalnego na którym zostały przydzielone.			
Wycena programu	Wartość godziwa programu jest wyznaczana na każdą datę bilansową wg zasad przyjętych dla określenia wartości programu w dniu rozliczenia.			

Akcje fantomowe pracowników Grupy niebędących Członkami Zarządu Banku Millennium S.A., za rok:	2018	2017	2016	2015
Data przydzielenia akcji	23.01.2019	07.02.2018	02.02.2017	12.02.2016
Ilość akcji (szt.)	135 504	125 013	106 588	56 852
- przyznana	0	0	0	0
- odroczone	135 504	125 013	106 588	56 852
Wartość na dzień przydzielenia (PLN)	580 500	1 195 500	616 400	306 715
- przyznana	0	0	0	0
- odroczone	580 500	1 195 500	616 400	306 715
Wartość godziwa na 31.12.2018 (PLN)	1 244 200	1 108 866	739 680	368 058

Rachunek Zysków i Strat za 2017 rok został obciążony z tytułu zmiany wartości akcji fantomowych przydzielonych za lata 2015-2017, rezerwy utworzonej na akcje fantomowe za rok 2018 oraz kosztami ubezpieczeń spotecznych wynikającymi z powyższych transakcji.

Akcje fantomowe Członków Zarządu Banku Millennium S.A., za rok:	2018	2017	2016	2015
Data przydzielenia akcji	-	09.04.2018	25.05.2017	13.05.2016
Ilość akcji (szt.)	-	272 260	175 788	104 564
- przyznana	-	0	0	0
- odroczone	-	272 260	175 788	104 564
Wartość na dzień przydzielenia (PLN)	-	2 235 000	1 252 500	504 000
- przyznana	-	0	0	0
- odroczone	-	2 235 000	1 252 500	504 000
Wartość godziwa na 31.12.2018 (PLN)	-	2 414 946	1 502 987	604 798

Do dnia publikacji Raportu Roczne, Komitet Personalny przy Radzie Nadzorczej nie podjął decyzji o wysokości zmiennego wynagrodzenia dla Członków Zarządu za rok 2018.

9) POZOSTAŁE INFORMACJE DODATKOWE I INNE ISTOTNE WYDARZENIA POMIĘDZY DNIEM SPORZĄDZENIA RAPORTU A DATĄ JEGO PUBLIKACJI

Portfel walutowych kredytów hipotecznych

Rok 2018 nie przyniósł zmian ustawowych odnośnie do portfeli hipotecznych kredytów walutowych. W dniu 2 sierpnia 2016 r. trafił do Sejmu prezydencki projekt ustawy o pomocy walutowym kredytobiorcom hipotecznym. Zgodnie z tym projektem, ustawą mają być objęte umowy kredytów walutowych (wszystkie waluty) zawarte od 1 lipca 2000 r. do 26 sierpnia 2011 r. (wejście w życie tzw. „ustawy antyspreadowej”). Niniejszy projekt ustawy dotyczy zwrotu części spreadów walutowych stosowanych przez banki. W dniu 2 sierpnia 2017 r. do Sejmu trafił nowy projekt prezydencki, który dotyczy zmian w ustawie o Wsparciu kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, którzy zaciągnęli kredyty mieszkaniowe. Projekt ten zakłada modyfikację działającego Funduszu Wsparcia Kredytobiorców poprzez wyodrębnienie dwóch Funduszy: Funduszu Wspierającego oraz Funduszu Konwersji. W zakresie Funduszu Wspierającego projekt ustawy zmierza do zwiększenia dostępności środków z funduszu poprzez: złagodzenie kryteriów jakie musi spełnić kredytobiorca starający się o wsparcie, zwiększenia maksymalnej kwoty wsparcia, wydłużenia okresu na jaki udzielane jest wsparcie, umorzeniu części udzielonego wsparcia pod warunkiem terminowej spłaty do funduszu. Fundusz Konwersji ma służyć przewalutowaniu walutowych kredytów hipotecznych na PLN. Projekt ustawy zawiera bardzo generalne uregulowania i nie precyzuje kryteriów kwalifikujących do takiego przewalutowania ani jego zasad. Kwartalne wpłaty do nowego Funduszu Konwersji dokonane przez kredytodawców mają nie przekraczać równowartości portfela kredytów hipotecznych w walutach obcych i stopy 0,5%. Maksymalne koszty dla całego sektora, szacowane na podstawie salda walutowych kredytów hipotecznych (128 mld zł w grudniu 2018 wg danych KNF), wynoszą do 2,6 mld PLN w pierwszym roku działania Funduszu Konwersji. Zgodnie z projektem ustawy, KNF może wydać zalecenie dla kredytodawców określające zasady dobrowolnej konwersji wierzytelności z uwzględnieniem stabilności systemu finansowego i skutecznego wykorzystania środków finansowych Funduszu. Po akceptacji Rządu i przegłosowaniu szeregu poprawek przez sejmową podkomisję, ustawa prezydencka z dnia 2 sierpnia 2017 r. została skierowana w dniu 24 stycznia 2019 r. do dalszych prac sejmowych.

Łącznie z opisanymi powyżej projektami, w chwili obecnej w Sejmie złożone zostały cztery projekty ustaw i w konsekwencji nie jest możliwe oszacowanie wpływu proponowanych regulacji na sektor bankowy i Grupę. Jednakże o ile któryś z projektów zostanie wdrożony i stanie się obowiązkowy do wykonania przez banki, może to doprowadzić do znacznego obniżenia rentowności Grupy oraz jej pozycji kapitałowej.

Bank Hipoteczny

Kredyty hipoteczne są ważnym elementem działalności detalicznej Banku. W związku z tym w czerwcu 2018 r. Bank złożył do Komisji Nadzoru Finansowego wniosek o wydanie zgody na utworzenie banku hipotecznego "Millennium Bank Hipoteczny" z siedzibą w Warszawie, którego jedynym udziałowcem będzie Bank Millennium. Nowy bank ma zapewnić średnio- i długoterminowe finansowanie poprzez emisję listów zastawnych w celu wsparcia działalności w zakresie mieszkaniowych kredytów hipotecznych.

Euro Bank

W dniu 5 listopada 2018 r. Bank ogłosił umowę w sprawie transakcji zakupu 99.8% akcji banku Euro Bank S.A., która powinna zostać sfinalizowana w 1-szej poł. 2019 r. (według stanu na 30 czerwca 2018 Euro Bank S.A. posiadał 1,4 miliona klientów, kredyty o wartości 11,9 mld PLN i depozyty wynoszące 7 mld PLN).

Po uzyskaniu wszystkich zgód, Bank zakłada sfinalizowanie transakcji w drugim kwartale 2019 r., umożliwiając kolejny krok polegający na uzyskaniu zgody na fuzję prawną, co zgodnie z przewidywaniami nastąpi w trzecim kwartale 2019 r. W konsekwencji stanie się możliwe efektywne połączenie struktur organizacyjnych obydwu banków. Pełna fuzja operacyjna zaplanowana została do końca roku 2019 i będzie poprzedzona migracją wszystkich klientów i produktów przejmowanego banku na platformę Banku Millennium. Po połączeniu Bank będzie funkcjonował pod logo Millennium.

Przejęcie SKOK Piast

Na podstawie decyzji Komisji Nadzoru Finansowego 17 października 2018 roku Bank Millennium przejął zarząd nad majątkiem Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej Piast (SKOK Piast), do momentu przejęcia SKOK PIAST wykonywał standardowe czynności operacyjne. Przejęcie zostało zrealizowane zgodnie z art. 74c ust. 4 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowych z dniem 1 listopada 2018 r.

Bank Millennium jest kolejnym bankiem który włączył się w proces naprawczy Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych wspierany przez Komisję Nadzoru Finansowego i Bankowy Fundusz Gwarancyjny („BFG”). Przejęcie SKOK Piast wpisuje się w działania na rzecz stabilności krajowego systemu finansowego i zapewnienia bezpieczeństwa wszystkim klientom instytucji finansowych w Polsce.

W księgach rachunkowych Banku przejęcie zostało rozliczone zgodnie z MSSF3. Proces przejęcia zrealizowany został przy założeniu udzielenia Bankowi wsparcia przez BFG na podstawie art. 264 Ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym i nie wiązał się z dokonaniem zapłaty przez Bank. Wsparcie BFG będzie polegało na przekazaniu dotacji oraz udzieleniu gwarancji na pokrycie strat (stosowne umowy są finalizowane) wynikających z ryzyka związanego z przejmowanymi prawami majątkowymi SKOK Piast.

Dotacja BFG udzielona zostanie na pokrycie, ustalonej na dzień przejęcia, różnicy pomiędzy wartością przejmowanych praw majątkowych a zobowiązań z tytułu z tytułu środków gwarantowanych deponentów SKOK Piast i na dzień 31 grudnia 2018 r. jej wartość oszacowano na 67 492 tys. zł. Z uwagi na trwające badanie przez biegłego rewidenta sprawozdania finansowego SKOK Piast sporządzonego na dzień zamknięcia ksiąg rachunkowych (31 października 2018 r.) kwoty przyjęte do rozliczenia transakcji na dzień 31 grudnia 2018 r. mogą jeszcze ulec zmianom. W myśl zapisów MSSF 3 Bank ma 12 miesięcy na ostateczne rozliczenie przejęcia - do końca października 2019 r.

Zgodnie z zapisami MSSF 3 Bank rozpoznał w swoich księgach wartości godziwe przejętych aktywów i zobowiązań, korekty do wartości godziwej stanowią różnicę pomiędzy kwotami aktywów i pasywów ujętych w sprawozdaniu finansowym SKOK Piast sporządzonym zgodnie z polskimi standardami rachunkowości na dzień 31 października 2018 r. oraz ich wartościami godziwymi tych aktywów i pasywów wyliczonymi na ten sam dzień. Powyższe różnice są związane z następującymi pozycjami bilansowymi:

1. Korekty portfela kredytowego

Łączna wartość godziwa portfela kredytowego SKOK Piast została ustalona odrębnie dla kredytów bez rozpoznanej (portfel pracujący) i z rozpoznana utratą wartości (portfel niepracujący). Definicja utraty wartości została określona na podstawie 90 dni przeterminowania przy jednoczesnym uwzględnieniu i innych czynników jakościowych. Wartość godziwą pracującego portfela kredytowego SKOK Piast ustalono, stosując model zdyskontowanych przepływów pieniężnych z zastosowaniem bieżącej marży. W przypadku portfela kredytów niepracujących jego wartość godziwa została oszacowana jako suma oczekiwanych spłat własnych i odzysków ze sprzedaży.

2. Korekta portfela depozytów

Korekta wartości godziwej portfela depozytów wynika głównie z nieco wyższych stóp procentowych lokat SKOK Piast w porównaniu do średnich rynkowych stóp procentowych.

3. Korekty nieruchomości

Dodatnia korekta wartości godziwej składa się z różnic pomiędzy wartością księgową a wartością rynkową budynków wynikającą z zewnętrznych wycen.

Dodatkowo Bank wykazał podatek odroczony wynikający z zastosowania 19% stawki podatkowej do powyższych korekt do wartości godziwej.

Aktywa	Dane SKOK Piast na 31.10.2018	Korekty do wartości godziwej	Wartość godziwa przejętych aktywów
Kasa	18 630	-	18 630
Kredyty i pożyczki(*)	88 355	7 767	96 122
Inwestycje w jednostki podporządkowane	5 738	-	5 738
Środki trwałe	5 969	424	6 393
Pozostałe aktywa	12 632	-	12 632
Aktywa razem	131 324	8 191	139 515

(*) wartość brutto portfela kredytowego wyniosła 157 833 tys. zł

Zobowiązania	Dane SKOK Piast na 31.10.2018	Korekty do wartości godziwej	Wartość godziwa przejętych zobowiązań
Depozyty gwarantowane	198 816	239	199 055
Rezerwy	4 696	-	4 696
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego	2 042	1 511	3 553
Pozostałe zobowiązania	1 809	-	1 809
Zobowiązania razem	207 363	1 750	209 113

W wyniku przejęcia Bank rozpoznał wartość firmy (stanowiącą różnicę pomiędzy wartością godziwą netto możliwych do zidentyfikowania aktywów i zobowiązań a kwotą dotacji BFG) o wartości 2 105 tys. zł, która następnie została jednorazowo zamortyzowana w koszty.

Wydarzenia po dacie na którą sporządzono sprawozdanie finansowe

Wydanie przez Prezesa UOKiK zgody w sprawie koncentracji polegającej na przejęciu przez Bank Millennium S.A. kontroli nad Euro Bank S.A

W dniu 3 stycznia 2019 roku Bank otrzymał informację o wydaniu w dniu 28 grudnia 2018 roku przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów decyzji o wyrażeniu zgody na dokonanie koncentracji polegającej na przejęciu przez Bank kontroli nad Euro Bank Spółka Akcyjna z siedzibą we Wrocławiu. Wskazana wyżej decyzja oznacza, że spełnił się jeden z warunków zawieszających wskazanych w umowie dotyczącej nabycia przez Bank ok. 99,78 % akcji Euro Bank S.A. od SG Financial Services Holdings tj. uzyskanie zgody właściwego organu antymonopolowego.

Emisja obligacji podporządkowanych Banku serii W

Zarząd Banku w dniu 17 stycznia 2019 r. podjął uchwałę w sprawie wyemitowania przez Bank w dniu 30 stycznia 2019 r., na podstawie ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o obligacjach, obligacji podporządkowanych serii W. Obligacje zostały wyemitowane przez Bank w ramach aktualnie realizowanego Trzeciego Programu Emisji Obligacji, zatwierdzonego w roku 2015, o łącznej wartości nominalnej nie przekraczającej 3.000.000.000 PLN (lub równowartości tej kwoty w EUR, USD, CHF).

W dniu 30 stycznia 2019 r. została rozliczona emisja 1.660 obligacji podporządkowanych Banku serii W. Wszystkie obligacje na łączną kwotę 830.000.000 PLN zostały objęte przez obligatariuszy. Termin wykupu obligacji przypada w dniu 30 stycznia 2029 roku. Emitent może podjąć decyzję o wykupie obligacji w dniu 31 stycznia 2024 r. tylko po uprzednim uzyskaniu zgody Komisji Nadzoru Finansowego na wcześniejszy wykup obligacji, o ile taka zgoda będzie wymagana. Oprocentowanie obligacji jest zmienne, oparte o stawkę WIBOR 6M, powiększoną o marżę w wysokości 2,30% w skali roku.

Po uzyskaniu zgody Komisji Nadzoru Finansowego, obligacje będą stanowić instrumenty w Tier II Banku w rozumieniu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012.

Bank będzie ubiegał się o wprowadzenie obligacji do obrotu w Alternatywnym Systemie Obrotu prowadzonym przez BondSpot S.A. lub Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/Funkcja	Podpis
22.02.2019	Joao Bras Jorge	Prezes Zarządu	Podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym
22.02.2019	Fernando Bicho	Wiceprezes Zarządu	Podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym
22.02.2019	Wojciech Haase	Członek Zarządu	Podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym
22.02.2019	Andrzej Gliński	Członek Zarządu	Podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym
22.02.2019	Wojciech Rybak	Członek Zarządu	Podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym
22.02.2019	Antonio Pinto Junior	Członek Zarządu	Podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym
22.02.2019	Jarosław Hermann	Członek Zarządu	Podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym